Constantin Mustaţă

România trădată

Editura Eurocarpatica
Sfântu Gheorghe
str. Miko Imre nr. 2
Telefon: 0267/313534
cohara_ro@yahoo.com
Director: **dr. Ioan Lăcătuşu**

Lector: **dr. Vasile Ştefan Tutula**
Culegere şi procesare computerizată: **Lucia Laura Laslo**
Coperta: **Lucia Laura Laslo**
Contrarevizie: **Maria-Livia Tomuța,**
Constantin Zărnescu
Vasile Moldovan
Vasile Lechințan

Adresa de corespondență: **Cluj-Napoca, Aleea Putna nr. 2, ap. 23**
0264/426835, 0264/591291
constantinmustata@yahoo.com

Distribuitor: **Editura Ligia, C.P. 2034, O.P. 1, Cluj-Napoca**
edituraligia@yahoo.com

Cluj-Napoca: **Librăria U.B.B.** (str. Napoca)
Librăriile „VED” (deschise în magazinele „Profi”)

Tg. Mureş: **Librăria „Hyperion”** (0365/430162)
Librăria „Luceafărul” (0365/430161)
Librăria „Ion Creangă” (0365/430160)

Reghin: **Librăria „Junimea”** (0365/430164)

Toplița Română: **Librăria „Coroana”** (0365/341629)

Bucureşti: **Librăria „Sophia”** (str. Bibescu Vodă 19, tel: 021/3361000)
ASTRO (str. Iacob Negruzzi 37A, tel: 021/2230451)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MUSTAȚĂ, CONSTANTIN
România trădată / Constantin Mustață. - Sfântu-Gheorghe : Eurocarpatica, 2010
ISBN 978-973-1814-00-1

821.135.1-94

Constantin Mustață

România trădată

Motto: ***„Domnilor, să ne dăm seama cum tratăm de veacuri națiunea română, un popor care numără, pe pământul comitatelor, de douăzeci de ori mai multe suflete decât nobilimea. Să arătăm că suntem fiii unei epoci mai umane. Mi-e ruşine de tirania părinților noştri!***”...

Szentivany Mihaly, pretor

De un sfert de veac dăinuie în sufletul meu proiectul acestei cărți. Ea a pornit de la drumurile de reporter prin Ardealul meu, din care păstrez propria-mi fonotecă, mai mult de 3.000 ore de înregistrări magnetice, audio şi video. Am întâlnit eroi care au făcut Marea Unire, fii şi nepoți ai martirilor care şi-au sacrificat viața pentru salvarea Ardealului. Fără să uit norocul de a avea şansa neuitatelor întâlniri cu academicienii **David Prodan**, **Ştefan Pascu**, **Virgil Vătăşianu**, **Camil Mureşanu**, **Dumitru Protase**, **Nicolae Edroiu**, **Ioan Aurel Pop**, sau cu eminenții istorici **Gelu Neamțu**, **Gh.I. Bodea**, **Ioan Chindriş**, **Vasile Tutula**. M-au marcat întâlnirile cu mari bărbați cum au fost **Raoul Şorban** sau **Francisc Păcurariu**...

Lor, şi celor fără mecenatul cărora nu vedea lumina tiparului această carte – amintesc aici Hidrocontrucția – Sucursala Ardeal (director general **Vasile Mărceanu**), Centrul Medical Universitar „Interservisan” (director general **prof. dr. Teofil Pop**), pe omul de afaceri **ing. Ovidiu Turcu,** cărora le mulțumesc, cu recunoştință.

Editura Eurocarpatica
Sf. Gheorghe, 2010

Avertisment

Cartea aceasta nu este o replică la expansiunea periculoasă a grupului de extremişti unguri care, propagandistic, a depăşit cu mult halucinantele acţiuni revanşarde din anii '30. Atunci când forţele revi-zioniste săpau tranşeele Diktatului de la Viena. Paginile acestei cărţi vor să atragă atenţia „actorilor" că, dincolo de „eroismul" clipei, sunt şi responsabilităţi care trebuie asumate. Iar atunci când survin îndemnuri la violenţă, nesupunere civică, mergând până la folosirea forţei, rămân de neînţeles complicitatea şi tăcerea vinovată autorităţilor Statului Român: a şefului Statului, a premierului, a justiţiei şi a serviciilor secrete. O dramă naţională de care, mai devreme sau mai târziu, cei vinovaţi vor trebui să răspundă!

România trădată

Revoltător!

Până şi pe bonomul şi înţeleptul **dr. Ioan Raţiu**, nepotul memorandistului, l-au indignat aberaţiile despre trâmbiţata „***persecutare a ungurilor din Ardeal***”! Acţiuni şi provocări dirijate, conform unor programe laborios pregătite în cercurile ungureşti din Ardeal, dar coordonate, unitar, de la Budapesta...

Un context în care, de bune decenii, **Laszlo Tőkés** este vârful de lance. El este cel care ţine să profite de fiecare prilej să anunţe Planeta că românii ar fi organizatorii unor „***ample campanii de genocid şi etnocid***” asupra ungurilor ardeleni! Şi „lobby”-ul unguresc a prins, mai ales în Statele Unite şi Canada, unde, prin toate mijloacele, maşinăria propagandei de la Budapesta şi diaspora, denigrează România, lansând afirmaţii gen „***Stop deportation, humiliation, discrimation for 3 milions transilvanian hungarians***”. E doar o mostră din colecţia de texte „elaborate” de emigraţia ungurească, colectate şi prezentate de deputatul Ioan Raţiu, şeful delegaţiei parlamentare române la NATO, cu prilejul sesiunii anuale din 1992, desfăşurată la Bruges. Tot atunci a dezvăluit şi un pasaj dintr-un „***Proiect de rezoluţie al Parlamentului american***”: „*Provincia Transilvania cuprinde cel puţin 2,5 milioane de unguri* (!?) *şi a constituit o parte a Regatului Ungar, timp de un mileniu* (!?) *(...) Destinul ungurilor din Transilvania a fost deznaţionalizarea, sub diversele guvernări ale României, regală, fascistă şi comunistă*”...

Încă nu erau hotărâţi „propagandiştii” de la Budapesta pe ce cifră să „meargă”: 2,5 milioane? 3 milioane? În plus, istoria şi istoricii trebuie să mai consemneze „descoperirea” că, timp de un mileniu, Ardealul a fost parte a Ungariei, „uitând” până şi faptul că, după dezastrul de la Mohacs, pentru 162 de ani, nici Ungaria n-a mai fost... Ungaria, ci paşalâc turcesc! „Descoperitorii”, dintr-o neînsemnată „eroare”, au sărit peste un moment consemnat de istorie: la 27 mai 1867, Franz Joseph I, împăratul Austriei (1848-1916), s-a încoronat şi rege al Ungariei (1867-1916) şi a aprobat Legea privind încorporarea Transilvaniei la Ungaria. Altfel spus... **anexarea**! Iar ea a durat 51 de ani şi câteva luni. Atât şi nimic mai mult... „**Mileniul**”? O amăgire! Otravă

pompată sistematic, încă din grădinițe, pentru aprinderea în suflete nevinovate a focului revanşei. „Educație” continuă!...

Ce mai poți spune în fața unor „mesaje ale disperării”, gen „*În Transilvania se comit de către români următoarele atrocități împotriva ungurilor: se închid cu forța şcolile şi universitățile maghiare; ungurii nu pot vorbi limba lor maternă în locuri publice; zilnic au loc deportări ale fruntaşilor maghiari; pentru a izbuti, specialiştii, artiştii şi sportivii maghiari, trebuie să-şi schimbe numele în româneşte. Un exemplu grăitor este* ***Nadia Comăneci****, medaliată cu aur la Olimpiadă (Montreal, 1976), al cărei nume maghiar adevărat este* ***Anna Keménes****. Căutând să-i forțeze pe unguri să renunțe la originea lor, ei sunt arestați şi închişi pentru motive inventate şi apoi maltratați cu brutalitate în închisori...*”.

Revoltător! Furt de identitate! Până şi **Nadia Comăneci** a devenit...unguroaică! O idee lansată de către un profesor ungur de la Universitatea „Laval”, din Quebec, **Paul Pilisi** („***Professeur au département des sciences politiques de l'université Laval***”). L-am căutat, dar colegii săi de catedră mi-au spus că se „mutase” de câțiva ani în... cimitirul din Québec. Mi-au vorbit, însă, cu revoltă, despre năzdrăvăniile acestui individ, fruntaşii comunității româneşti din Montréal, Québec şi Ottawa... Un mincinos! L-au invitat să participe la câteva dezbateri publice, unde a prezentat chiar şi un Certificat de naştere, „fabricat” peste noapte. Pentru o vreme, efectul s-a produs. Clipe de glorie furate, după care „castelul” s-a dărâmat, rănundu-l grav chiar pe el, Paul Pilisi, profesorul de... „Ştiințe Politice”! Dar aberațiile lansate conțin şi apeluri precum „(...) *Bărbați şi femei libere, din America! Ajutați să fie oprit genocidul! Ajutați pe cei 3 milioane* (chiar?!) *de maghiari să supraviețuiască în vechea lor patrie!*”

Unguri deportați? Nici măcar un singur caz nu este cunoscut. În schimb, e sigur cp odinioară gemeau închisorile ungureşti cu zecile de mii de români întemnițați. Până şi pe mama lui Octavian Goga, **Aurelia**, din Răşinarii Sibiului, au deportat-o şi au întemnițat-o la Ruszt, în Ungaria! Era 28 august 1916... Pe sora mitropolitului Ardealului, Nicolae Bălan, preoteasa **Maria Moruşca**, tot la Ruszt au dus-o, apoi au închis-o la Şopron. Peste tot, unde mai era un loc liber, i-au întemnițat pe români. La Kabold, Nagymárton, Zombor, Nezsider, Bűk, Kopháza, Fertőmeggyes, Lakompak, Veszprém, Vacz, Csáva, Borisfalva... Toată Ungaria era o închisoare pentru români! Şi pe **Liviu Rebreanu** l-au închis. L-au închis şi pe **Octavian Goga**, l-au hăituit şi pe **Ioan Slavici**, pe **Emil Rebreanu** l-au spânzurat, în vreme ce alte sute de mii de români au fost înrolați în companii de muncă forțată, în Ungaria. Să construiască linii ferate, aeroporturi, spitale, să distrugă fortificații de pe vechea frontieră, poligoane de trageri, cazărmi, să lucreze în mine, să construiască poduri şi drumuri, depozite în Budapesta, să construiască uzine, fabrici

de muniții. Să lucreze pe moşiile grofilor, alții fiind trimişi să muncească în Germania aliată... Celor mai mulți, pe acolo le-au putrezit oasele...

O fi avut în el un dram de plămadă omenească **Ujvarossi Béla**, din Toplița Românească? Avea 47 de ani şi era prim-notar... El este cel care a dat dispoziție ca 200 de români şi evrei de aici să fie trimişi în lagăr. Ce destin o fi avut **Dávid Alexandru**, fostul comandant al pichetului de grăniceri din Bilbor? El era şef şi peste un şantier cu 200 de muncitori români şi unguri. Românilor le-a cerut să devină unguri. Celor ce-au refuzat, le-a scos câte două măsele cu cleştele de potcovar. Învățătorul **Báko Béla**, din Coşna-Mureş, i-a pus pe paramilitarii români să grăpeze. Ca şi preotul reformat **Biro Ludovic**, din Pericei. „Reformatul” **Ştefan Gabor**, din Vlaha-Cluj, a devenit principalul terorist al românilor din Mănăştur. Motivul? Vorbeau româneşte şi refuzau să se facă unguri!Şi pe el, ca şi pe toți cei ce-au săvârşit astfel de acte, Curtea de Apel i-a achitat. Motivația este rizibilă: „*Considerând* (...) *că inculpatul nu a săvârşit acele fapte din convingeri politice netolerate, sau că era stăpânit de ură sau sentimente rasiale, ci numai că a fost stăpânit de un naționalism excesiv şi un temperament agresiv, a provocat, în stare de ebrietate, scandaluri cu care ocazie lovea pe concetățenii săi români...*”

Fără comentarii! Era anul 1948...

Salt în timp. Anul 2010... Instanțele de judecată din Cluj dau hotărâri halucinante. Judecătoria Cluj înregistrează un partid ultraşovin, extremist, care îşi are ca țintă principală ruperea Transilvaniei din Statul Național Unitar Român: „**Mişcarea Națională a Maghiarilor din Transilvania**” (**M.N.M.T. – Erdely Magyar Nemzeti Mozgolom**). Organizație autonomistă care îşi propune să susțină identitatea colectivă a minorității ungare din România şi să promoveze autonomia comunitară. Principiile sub care urmează să acționeze M.N.M.T. sunt cele bine-ştiute: autonomie teritorial-administrativă, devenirea „Ținutului Secuiesc” (!?) regiune de dezvoltare separată, înființarea Universității Maghiare de Stat (!?), extinderea drepturilor lingvistice pentru unguri şi transformarea limbii maghiare în limbă oficială regională (!?). Iar la aflarea unei astfel de „veşti”, nu-ți rămâne decât, stupefiat, să te-ntrebi: oare completul de judecată care a aprobat o astfel de terfelire a demnității şi a dăinuirii româneşti, a picat de pe „Marte” şi n-a avut habar că, totuşi, România are o Constituție, chiar şi o istorie, veche de vreo 2.000 de ani?!

La Toplița Română, alt zelos complet de judecată, l-a transformat în erou pe deputatul-criminal **Urmánczi Nándor**, aprobând înființarea unei fundații care să-i poarte numele. O organizație cu puternic şi violent iz iredentist, având aceleaşi obiective ca şi Partidul înregistrat de Judecătoria din Cluj-Napoca, de pastorul **Lászlo Tőkés**... **Fundația Culturală „Urmánczi Nándor”** a fost însă „întâmpinată” de români cu proteste ferme, neuitând că parlamentarul ungur

este organizatorul atrocităților petrecute la Beliş, în Munții Apuseni. El a trimis „**detaşamentul morții**”, format din 65 de soldați înarmați cu puşti şi mitraliere, sub comanda căpitanului **Dietrich Antál**, cu misiunea să facă „ordine” pe domeniile fratelui său, Ianoş Urmánczi, unde se răsculaseră prizonierii italieni şi sârbi, cerând să li se dea drumul să plece în țările lor. Începuse războiul... Era 7 noiembrie 1918... Trenul blindat trimis de Nándor Urmánczi, a ajuns la Călățele, dar, în drumul de la Huedin, şi mai departe, spre Beliş, soldații unguri au mitraliat tot ce-a mişcat. Aşa primiseră ordin de la Nandor Urmanczi! Au fost identificate 45 de cadavre, care au fost aruncate într-o imensă groapă cu jăratic arzând. Acolo şi-au găsit sfârşitul şi oameni muribunzi... Primăvara, când zăpezile s-au topit, s-au descoperit alte zeci de cadavre! Câți oameni au omorât? Cel puțin 45! După 92 de ani, un grup de extremişti unguri din Toplița Română, în semn de omagiu adus „Eroului Nandor Urmanczi”, a hotărât să întemeieze o Fundație Culturală care să-i poarte numele, spre a-i continua crezul. E uluitor cum, şi-n acest caz, un complet de judecată, nesocoteşte legile şi Constituția României!

Alt „complet”, cel al Curții de Apel Cluj, a dat un alt verdict cel puțin straniu: a reabilitat un grup care, în 1956, a organizat un complot antistatal! Planuri precise: ocuparea Bucureştiului şi formarea unei „**Uniuni Româno-Ungare**”, cu capitala la Arad! O acțiune amplă, începută cu organizarea în clandestinitate a **Partidului Muncitoresc Creştin** (**P.M.C.**) şi proiectată până la instalarea, la Arad, a Guvernului condus de preotul romano-catolic **Aladar Szoboszloi**, în care, ministru al Propagandei urma să fie **Ferencz Ervin** – azi, la mijlocul anului 2010, are 90 de ani şi este stareţul mănăstirii franciscane din Lăzarea-jud. Harghita. Era nominalizat până şi ministrul Apărării. Un ofițer cu nume românesc: **lt.col. Constantin Drăgăniță**, comandantul unității de tancuri din Caracal! Nominalizarea era o recompensă pentru misiunea ce o avea de îndeplinit: organizarea şi conducerea acțiunii militare de ocupare a Bucureştiului, cu tot ce decurgea de aici. Lovitură de stat! Cum a intrat acest ofițer în jocul completului anti-statal? Soția sa, **Maria Moghioroş**, era nepoata fruntaşului comunist **Alexandru Moghioroş**. Ea l-a convins pe soțul său să colaboreze cu „viitorul”... prim ministru, Aladar Szoboszloi! Cum însă „securitatea” română n-a dormit (...şi n-a făcut doar abuzuri!) a declanşat, în anul 1957, un amplu val de anchete, soldat cu peste 400 de arestări... Procesul a avut loc la Timişoara. „Primul ministru” Aladar Szoboszloi s-a aflat printre cei ce-au fost condamnați la moarte, prin împuşcare. Aceeaşi pedeapsă a primit-o şi călugărul franciscan Ferencz Ervin, dar, în cele din urmă, a scăpat doar cu... condamnarea pe viață. Zece complotişti au foste executați prin împuşcare, iar restul, au fost eliberați, „in corpore”, în 1964, odată cu toți deținuții politici, după 8 ani de temniță grea.

...Şi a venit vremea reabilitării complotiştilor. Întemeiaseră un partid, organizaseră rețeaua pentru a da lovitura de stat, după care urma pasul cel mai important: înființarea **Uniunii Federale România-Ungaria**, cu capitala la Arad. De fapt, o formulă inexactă: prin acel complot, se urmărea împlinirea vechiului vis al lui Kossuth, de **anexare a Ardealului la Ungaria**! La 52 de ani de la acel moment „eroic", Curtea de Apel Cluj a dat o soluție cel puțin dubioasă, care lasă deschise întrebări grave.

Îmi revine în minte, întâlnirea cu **dr. Liviu Gârbovan**, consemnată în „***Student la Cluj***" (vol. II), pag. 159-167. Şi el a fost arestat atunci. Neamul lui, al Gârbovanilor, în 1911, a devenit... **Gálfy**. „Amintire" din vremea celei mai violente ungurizări a românilor! Şi încă un „amănunt" greu de uitat: unchiul său, József Gálfy, a fost „manufacturier" la Curtea lui Horthy! El, studentul Liviu Gârbovan, atunci, în 1956, a avut o sarcină grea şi riscantă: să organizeze şedința „subversivă" de la „Casa Matei" din Cluj. Vremurile tulburi cereau intrarea în luptă a studenților. Şi sunase ceasul organizării... N-a fost singur. L-au ajutat studenta **Elvira Bologa** de la „Naturale", nepoata celebrului profesor **Valeriu Bologa**, iar de la „Drept", **Bubu Marinarul**, al cărui nume de familie era **Chicinaş**. Creierul întregii acțiuni era însă studentul **Valer Chende**, de la „Arte".. Cei trei, formau „**micul triumvirat**", aflat în legătură directă cu „**Marele triumvirat**", alcătuit din rectorul de la Belle Arte, **Daniel Popescu**, **Victor Papilian** şi, surpriză... **Lucian Blaga**!

*

Reconstitui frânturi din acel tulburător dialog:

- **Era singura mişcare studențească din Cluj?**

- Nu... Dacă ar fi să vorbesc despre organizațiile pe care le conducea **domnul Balazs**, care trăieşte şi azi (*era în 1996, vara – n.a.*), pe strada Coşbuc, lângă Liceul „Armătura", trebuie să spun că acestea erau toate maghiare şi nu aveau alt scop decât anexarea Ardealului la Ungaria...

- **Ce „Program" aveați?**

- Să creăm primul Sindicat Studențesc Liber din Centrul Universitar Cluj. Cererea noastră avea 21 de puncte. Primele erau semnificative: ruşii să iasă din țară; limba rusă să nu fie obligatorie în facultăți; marxismul şi economia politică să fie facultative, sau la alegere, în facultăți de alte specialități,; profesorii îndepărtați de la catedre, pe motive politice, care se întorceau de la „Canal", să fie repuşi în drepturi ş.a. Marea majoritate o ducea greu, n-aveau nici ce mânca. Ne-am trezit cu dascăli care abia terminaseră liceul...

- **...Şi ce-ați rezolvat?**

- Nimic! Am fost acuzați că suntem în legătură cu rețele de spionaj. Nimic mai neadevărat! Alta a fost însă problema care a provocat un imens haos şi scandal. S-au grefat pe lângă noi şi studenți de la Bolyai, care au venit cu patru puncte. Ultimul a fost cel care a produs scandalul, urmat de o bătaie despre care se ştia prea puțin: cereau să cuprindem în „***Program***” **alipirea Ardealului la Ungaria**!

- **Ce dimensiuni a avut „încăierarea”?**

- Au fost mulți răniți, chiar şi un mort!

- **Unde s-a petrecut întâlnirea?**

- În sala „Buzunar” de lângă Clubul „Belle-Arte”. Eram urmăriți... A venit acolo şi Ceterchi, care ne-a atras atenția că n-avem aprobări legale. S-a ridicat atunci nervos, un student, **Székely**, care a strigat: „*Destul ați vorbit voi. Acum, e momentul să vorbim noi...*” Atmosfera a devenit incendiară. Lui Ceterchi i-a fost frică şi a ieşit din sală, protejat de Bebe Marinarul (Chicinaş). Erau în sală, în mod sigur, şi „supraveghetori”, care, cu mijloace empirice de-atunci, au înregistrat tot ce s-a-ntâmplat.

- **Ungaria era în flăcări...**

- A fost ghinionul nostru că data fixată din vreme s-a suprapus cu evenimentele din Ungaria. Din cauza aceasta, o mare parte dintre românii clujeni ne huleau, acuzându-ne că am încercat să vindem țara. Noi nu puteam să facem aşa-ceva, credința şi spiritul nostru fiind total româneşti. Noi voiam să organizăm viața sindicală studențească în Cluj.

- **...Şi ce s-a-ntâmplat apoi în sala „Buzunar” de la „Belle-Arte”?**

- După busculada ce a avut loc atunci când cei de la „Bolyai” au cerut anexarea Ardealului la... „Patria Mamă”, a-nceput bătaia. S-au scos cuțitele, fetele strigau, buluceală pe scări, la ieşire, unde a continuat bătaia. Jur-împrejurul „Casei Matei” a intrat în acțiune Securitatea. Era ca-n război. Au sosit camioane, care erau cu spatele spre clădire, gata să ne îmbarce cât mai rapid. Pe care cum îl prindea, îl arunca în camion.

- **Ce-ați pățit?**

- Am sărit de pe un balcon, coborând pe un burlan, vreo patru metri, până m-am trezit într-un strat de flori. De acolo am fugit pe o stradă lăturalnică. Aşa am scăpat atunci, dar m-au prins mai târziu... S-au făcut liste. Pe mine m-a „demascat” fostul decan, Ghiran: „*Acest bandit m-a mobilizat!*”...

- **Câți studenți au fost „mobilizați” direct, în organizare?**

- în jur de 600...

- **Arestări?**

- Se discută de 400... Din Cluj! Eu, după un an şi jumătate prin penitenciare, am ajuns la Gherla. Am fi vrut să ne eliberăm de sub cătuşele ruseşti.

- **Studenții unguri au avut de suferit?**

- Majoritatea, nu. Doar cei ce-au făcut parte dintr-o organizație antistatală din Ungaria. Mi-aduc aminte de Balázs, figura centrală, de Brădescu (!?) şi de Székely... Székely a fost condamnat la moarte, ca membru al unei mişcări care urmărea organizarea unei lovituri de stat în România şi anexarea Ardealului la Ungaria.

- **A fost executat?**

- Pedeapsa a fost comutată. A plătit, în valută, o mătuşă a lui din Canada. L-am reîntâlnit peste ani la Sângeorz Băi, unde era medic balneolog...

*

...În mai 2010, Curtea de Apel din Cluj a reabilitat un grup revanşard, care punea la cale un complot împotriva Statului Român, urmărind împlinirea visului-jurământ al lui Kossuth, de a anexa Ardealului. O hotărâre stranie, sub masca prăfuită a reabilitării luptătorilor... anticomunişti. O gravă confuzie. O interpretare care pune sub semnul întrebării integritatea justiției.

O rețea-caracatiță care acționează şi azi, în tot Bazinul Carpatic: Parlamentul de la Budapesta a adoptat în martie 2008 o hotărâre (H-5005), prin care îşi subordonează deputații de etnie maghiară din România, Slovacia, Slovenia, Serbia şi Croația. O suprastructură parlamentară subordonată Parlamentului şi finanțată de Guvernul Ungariei. „**Forumul Deputaților Maghiari din Bazinul Carpatic**” (F.D.M.B.C.) este considerat ca proprie **instituție permanentă**, având ca preşedinte chiar pe... preşedintele Parlamentului de la Budapesta! E, practic, această subordonare a deputaților altor țări, o asumare a suveranității peste teritoriile altor state...

Sub acest stindard, mişună prin Ardeal tot felul de capete înfierbântate, un ghiveci de extremişti. Europarlamentara **Kinga Gál** îşi scoate colții în tabăra de la Sf. Gheorghe, cu prilejul taberelor de vară ale Asociației Tineretului Maghiar Ardelean - E.M.I., de la Sf. Gheorghe. Acolo unde vin avocata **Eva Maria Barki**, **Vona Gábor** (preşedintele partidului extremist JOBBIK din Ungaria, fondator al Noii Gărzi Maghiare, având ca scop... vechile planuri ale lui Horthy!), **Raffay Ernő** („istoric”, extremist, militant pentru refacerea Ungariei Mari!)... Acolo unde, în 2005, Eva Maria Barki a susținut un discurs „fulminant”, de chemare la adevărate războaie interetnice, mincinos de la un capăt la altul, în ce priveşte România: „*În ultimele luni nu numai, în Ardeal* (!?)*, ci şi în Serbia, Slovacia, sunt bătuți maghiarii doar pentru motivul că sunt maghiari. Sunt bătuți tinerii, pentru că ei reprezintă viitorul. Prin acest lucru ating maghiarimea, conştiința națională, astfel vor să ne distrugă conştiința națională. E un lucru foarte periculos, am auzit că în Regat un maghiar a fost aruncat afară din restaurant doar pe motivul că este maghiar, are fracturi multiple. Trebuie să ne*

protejăm, dragi prieteni, trebuie să ne apărăm, ca să nu fie prea târziu, trebuie să ne apărăm pentru că fiecare conflict aşa începe şi trebuie să dăm informații către Vest, tuturor celor care ne pot ajuta, chiar dacă Uniunea Europeană şi Consiliul Europei nu sunt dispuşi să facă ceva concret."

E trist că trebuie să-i spui unei „doamne" că minte cu neruşinare. Că recurge la informații scoase din burtă. Că lansează idei periculoase, menite să instituie ură, instabilitate, cu efecte pentru intensificarea pregătirii paramilitare, în vederea înăbuşirii prin forță a unor „bătăi" inventate de o minte bolnavă sau, despre care „a auzit" că „s-ar fi întâmplat". Personaje precum această „avocată" au nevoie de controale serioase, sus, la „etaje". Prea mult venin. Prea multă neobrăzare. Prea multă lipsă de discernământ şi omenie. Om zero! Şi încă ceva: pentru o vreme, acestei „eroine" i s-a stabilit statutul de „persona non grata". Până când mai e lăsată să semene vrajbă între oameni?! Altele sunt interesele comune ale românilor şi ale ungurilor. Toți au nevoie de linişte. Fără însă a nesocoti lecțiile istoriei, din care, propun, în această carte, doar câteva...

Cluj-Napoca, mijloc de iunie, 2010 **Constantin Mustață**

Nesfârşitul drum al antiromânismului

Noua iredentă ungurească e pregătită de atac încă din grădiniță, iar strategia este mereu aceeaşi: refacerea Ungariei Mari! Inclusiv grădinițele din Ardeal au fost înțesate de hărți şi cărți iredentiste, în vreme ce „Kossuth-Radio” şi întreg arsenalul audio-video de la Budapesta, otrăveşte zi-lumină până şi sufletele copiilor, pentru reînvierea stafiilor de altădată. O utopie primitivă, cu istorii grosolane, inventate, adesea respinse chiar de ungurii cu bun-simț. Şi nu puțini! Fie să-l amintesc între aceştia pe marele inventator **Arpád Kelemen,** profesorul de la Politehnica din Cluj, al cărui student am fost. Om cult, cu eleganța dialogului şi bunul simț al măsurii în toate...

„Democratul” Győrgy Frunda, apărător al criminalilor

La un timp după absolvire, conducând Departamentul „***Actualități***” de la Radio Cluj, ne-am aflat adesea în interminabile dialoguri care duceau, dincolo de lumea ştiinței, spre atmosfera încărcată, provocată de aventurieri angajați de Budapesta. Îl nelinişteau semnalele vrajbei, care veneau dintr-acolo, convins că buna înțelegere e calea curată care trebuie urmată de români şi de unguri. Cu aceleaşi sentimente s-a-ntors şi din America, atunci, la începutul anilor ’90, când, profitând de platforma sa de om de ştiință, **Lászlo Tőkés**, l-a „racolat” să reprezinte partea românească în dialogul de împăcare cu Ungaria. A fost încă un „circ” al obsedantei concilieri, mutat de la Budapesta, departe, pe continentul american. O tentativă propagan-

distică, urmată celei de la Budapesta, din martie ’90, acolo unde, până şi personaje precum **Mircea Dinescu** (ginerele Eroului Muncii Socialiste **Kopetin Géza**, din Valea Jiului!) sau celebrul cuplu gedesist **Pleşu-Liiceanu** (de care **H.R. Patapievici** nu-şi taie ombilicul!), n-au putut înghiți teoriile lui **Bodor Páll** şi ale celorlalți „gânditori” de la Budapesta, pregătindu-şi bagajele. Se declanşase şi valul de minciuni, lansat de la Budapesta spre mass-media internațională: *„La Tg. Mureş, românii au început masacrarea ungurilor! A căzut deja prima victimă...*”. Numai că „prima victimă” nu era un ungur, ci un român: **Mihăilă Cofariu** din Ibăneştii de Mureş. El a fost prima victimă! Viteji cu cocardă ungurească la piept, vreo zece la număr, s-au năpustit asupra românului, zdrobindu-i pieptul şi testiculele, mâinile, capul şi picioarele... Totul! Şi au continuat să-l lovească, până când l-au considerat mort. Abia atunci, satisfăcuți, cu mâinile şi sufletele întinate de sângele unui om nevinovat, şi-au căutat alte ținte.

Când se transmiteau la televizor imaginile acelea de groază, tocmai treceam granița în Ungaria, îndreptându-mă spre Giula, oraşul-capitală al românilor din Ungaria. Conduceam o delegație a Studioului de Radio-Televiziune din Cluj, care şi-a propus să cunoască adevărul despre soarta românilor din vecinătatea imediată a României. Manipularea internațională despre evenimentele de la Tg. Mureş, privind aşa-zisul atac al românilor împotriva ungurilor, îşi făcuse deja efectul. O lume întreagă aflase deja despre faptul că la Tg. Mureş, românii declanşaseră „genocidul” împotriva ungurilor! Cine ştia că suntem români, ne arăta cu degetul şi ne reproşa lipsa de respect față de minoritatea maghiară. Şi, mai ales, față de atacul criminal prin care a fost omorât „ungurul” îmbrăcat în pulover verde. Sângele roşu şi caldarâmul alburiu, având alături verdele pulovărului, conturau parcă imaginea steagului Ungariei. O scenă care, transmisă cu repeziciune de mass-media de la Budapesta, aflată - absolut din întâmplare?! - la Tg. Mureş, de câteva zile, în aşteptarea evenimentelor de acolo, şi-a produs efectul, restabilirea adevărului devenind practic extrem de dificilă. Dar suferința lui **Mihăilă Cofariu**? Omul acesta s-a zbătut între viață şi moarte, a rămas infirm pentru tot restul vieții, în vreme ce un avocat, lipsit de scrupule, **Győrgy Frunda**, cu

scaun profesional clădit mai ales prin calitatea de parlamentar român, aflat mereu în largile grații ale guvernelor post-decembriste, a reuşit să demonstreze judecătorilor că grupul de criminali e atât de nevinovat, încât poate fi asemuit îngeraşilor, a căror viață nu poate să existe decât în libertate şi nu în puşcării. Cu astfel de motivații i-a scos din închisori pe criminalii condamnați de justiție, în vreme ce alții, ajutați de „mărimi” udemeriste, au fugit în Ungaria, pentru a scăpa de pedepsele ce se impuneau.

Într-o primă fază, „justițiarul” **Győrgy Frunda** s-a zbătut să reducă pedepsele „eroilor” la câțiva ani, după care, chiar să-i elibereze. Principalul criminal care l-a nenorocit pentru toată viața pe Mihăilă Cofariu, **Pal Cseresznyes**, imediat după ce a fost eliberat din închisoare, a luat drumul Ungariei... Şi, incredibil, CEDO a impus Statului Român să plătească criminalilor, drept despăgubire, sume importante pentru suferința din timpul procesului, care ar fi fost prea lung, cât şi pentru că acesta, chipurile, nici n-ar fi fost echitabil. Hotărâre mai mult decât ciudată, care nu poate să nu ridice mii de întrebări privind nu doar justiția românească, dar, mai ales, cea democrat-europeană... Din nou, lobby-ul unguresc, cu toate ingredientele posibile, a „jucat” cu istețime!

Autonomie şi... schizofrenie!

Gata cu formula „*Eroare de traducere!*”... Udemereii din ’90 au mai crescut, au ajuns în pragul maturităţii, iar „Lenin”-ul lor, prefigurat de chelia lui Markó, şi-a dezvoltat într-atât clarviziunea, încât, tainele au rămas mult dincolo de „Mohács”-ul anului 1526.

De-o vreme, „clarvăzătorul” o ţine pe-a lui. Vrea, de-acum, şi voturile românilor. Nici mai mult, nici mai puţin!... Un îndemn acoperit însă de promisiuni: continuarea bătăliei pentru proclamarea Ţării Secuilor, începută la Lutiţa sub sceptrul popii de Piatra Craiului, îmbrăcat în sutană de războinic, şi continuată cu entuziasm şi tonuri când uşor temperate, când explozive. I-a declarat „război” şi luptă energic pentru disoluţia sintagmei „***stat naţional***”, vânată de înaintaşii săi încă din primele zile ale Marii Uniri. Acţiuni care fac parte din amplul program al „***Noului Descălecat al Maghiarilor***”, copt în mintea lui **Markó Béla** şi lansat cu mare tam-tam la Tg. Mureş, cu prilejul prezentării candidaţilor UDMR la scaunele europarlamentare de la Bruxelles. Un cadru istoric, în care, descălecătorii moderni, o veritabilă trupă de desant, rânjeau fals, îngrijoraţi şi speriaţi ca nu cumva guvernul catolicului Tăriceanu să-i zvânture din structuri, unde i-a aşezat cu grijă părintească, spre a le satisface pe deplin vanitatea.

„Descălecatul” lui Markó vrea să amintească „*pigmeilor de azi, care şi-au uitat rosturile şi jurămintele, că a existat cândva un Attila*”. Chiar dacă este un actor notoriu al absurdului, a plâns la Tg. Mureş după pământul pierdut în 1918, dar şi după marea dramă de la Mohács. De-aici ţine să-şi trimită solul la Bruxelles... Acolo se dă marea luptă pentru autonomie, văzându-se, în sfârşit, încoronat drept „Rege” al „Ţării Secuilor”. Numai că, se-aşează de-a curmezişul până şi-un „tâşti-bâşti”, numit **Lászlo Tőkés**, aliat, la rându-i, cu aventurierul **Viktor Orbán**, de dincolo de Tisa. Şi, colac peste pupăză, nu doar

că românii au luat în derâdere apelul disperat al lui Markó, adresat lor, de a vota lista UDMR pentru parlamentul Europei, dar i-au şi cam dat peste nas. Referitor la înduioşătoarele lacrimi vărsate pentru sprijinirea apelului de recucerire a pământurilor aşa-zis pierdute de unguri, au replicat ferm: „*Transilvania nu a fost a maghiarilor. Ea a fost câştigată cu forța armelor, împotriva voinței populației majoritare. Ori, forța nu creează drept! Ungaria a pierdut ceea ce, de drept, nu îi aparținea şi ceea ce câştigase cândva, cu forța, fără a ține seama de opțiunea majorității absolute a populației*”.

Sloganul etnic al lui Markó, „***Noua Descălecare***”, duce lumea civilizată spre vremea Evului Mediu întunecat. Şi continuă s-o facă, după aproape două decenii de prezență neîntreruptă în guvernele României, unde, între altele, Markó Béla s-a aflat şi cu o bună parte din frâiele țării în mână, în calitatea sa de viceprim-ministru. Chiar dacă, în ’90, v-ați întors cu spatele la Constituția României, precum au făcut-o şi alți „Marko” în 1918, după care ați tot invocat brațul plin de drepturi pe care îl conținea. Iar ca om de condei ce vă credeți, merita să ştiți ce spunea Avram Iancu în vara anului 1849: „*Dumnezeu ne-a aşezat în această patrie, pentru ca împreună să o cultivăm şi să o apărăm, iar nu pentru a domni feudal unii asupra altora*”. Un apel mai mult decât de bun simț! Spre deosebire de injuriile grosolane şi amenințările cu exterminarea tuturor românilor ale lui Kossuth, un alt personaj sinistru, locotenentul-colonel **Simonffy**, îi scria, la 21 iunie 1849, lui Avram Iancu, reluând ideile „celebrului conducător” al Revoluției Ungare, că dacă nu se supune, el şi neamul său, vor fi lichidați până la ultimul! Ceea ce, în parte, au şi reuşit, grație devotamentului celor treisprezece generali–criminali, la a căror comandă au fost omorâți 40.000 de români din Transilvania, iar două sute treizeci de sate româneşti au fost distruse în mod sălbatic. Se culegeau roadele politicii de maghiarizare... Dintre cei treisprezece generali–criminali, doar unul singur era ungur sută la sută, **Arthur Gőrgey**, care a şi fost comandant suprem al Revoluției, în partea ultimă. În rest, au fost polonezi, austrieci, nemți, sârbi... Ştiți mai bine decât mine! După cum ştiți, chiar şi originea slovacă a lui **Kossuth,** sau cea sârbă a lui **Petőffy**. Sunt alte exemple - la vârf! - ale politicii de maghiarizare a națiunilor care conviețuiau în aşa-zisa Ungarie,

mai mică sau mai mare. Maghiarizare făcută nu haotic, ci după reguli precise, stabilite de guvernul de la Budapesta, care au conținut până şi „meniul" de conversie a numelor româneşti în nume ungureşti. Cum mult prea bine le ştie şi Markó Béla, aflat între cei care, continuând „vechi tradiții", scrie şi azi istorii falsificate, inventând cu dispreț şi identități.

Presupun că etnopoetul ratat, Markó Béla a căutat luni în şir acest şocant cuvânt „**Descălecat**", studiind, probabil, şi însăilările presupusului „istoric", **Csobánczi Elemér**, scrise în disperata încercare de atragere de luptători pentru cauza ungurilor: „***Nagy Magyarország vagy nemzethalal***" („***Ungaria Mare sau moartea națiunii***"). Din paginile ei are de învățat Poetul Națiunii, spre împlinirea speranței de a deveni şi Erou în bătălia pentru autonomie. De aici îşi poate extrage alte sloganuri, pe măsura înțelepciunii şi „prețuirii" ce o poartă, el şi ai lui, țării la care au supt cu atâta sete:

- „*Întregul teritoriu al României de astăzi este proprietate strămoşească a poporului de rasă maghiară*"; (Idee fixă, amnezică. Se ştie precis că ungurii au venit în Pannonia abia în anii 895 – 896! s.n.)
- „*De la Bazinul Carpatic şi până la Don, toate relicvele descoperite amintesc de strămoşii etnici ai poporului maghiar*"; (Afirmație cel puțin caraghioasă!)
- „*Mai mult de jumătate din locuitorii ce trăiesc pe teritoriul României de azi, sunt de rasă maghiară şi numai limba le-a fost românizată*"; (Enormitate „ştiințifică"!)
- „*Înfățişarea rasială a maghiarilor este identică cu aceea a străvechilor locuitori ai Europei. Adică, maghiarii nu sunt altceva decât un popor european autohton*". Chiar? E prea mult! Gogomănie!...
- „*Teritoriul pe care maghiarii îl consideră drept proprietate a lor, strămoşii l-au luat în posesiune ca fiind de veci nelocuit, deoarece denumirile toponimice ei le-au dat*". De unde ai scos-o, Csobánczi?!
- „*Locuitorii domnitorului Arpad au vorbit aceeaşi limbă străveche, turanică, ca şi locuitorii Bazinului Carpatic, adică limba maghiară*";
- „*Maghiarimea are dreptul indiscutabil să-şi recapete patria jefuită*";
- „*Scopul nostru este să facem cunoscută unitatea naturală a Imperiului Maghiar (*sic!**)**, *să reconsiderăm istoria maghiarimii şi să dezvoltăm mai exact misiunea poporului*". (...Şi „împăratul" cum se numea?!)

- „*Restabilirea Imperiului Maghiar este obligație de conştiință pentru fiecare ungur, lăsând la o parte faptul dacă se va mai întoarce sau nu se va mai întoarce vreodată acasă*”;
- „*Ungurimea nu poate să recunoască niciun Stat Carpatic Federativ şi nici nu poate accepta valorificarea jocului necurat al dreptului la autodeterminare prin referendum, pe seama intruşilor, care s-au strecurat în străvechiul teritoriu răpit*”;
- „*O înțelegere paşnică cu tâlharii, sau o astfel de revizuire minimală cu care poporul maghiar s-ar mulțumi, sunt noțiuni care se exclud una pe alta. O soluție paşnică, pe o asemenea bază, între tâlhari şi victima jefuită, nici sentimental, nici tehnic* (sic!)*, nu este posibilă. Trebuie să ne pregătim pentru o revizuire forțată*”;
- „*Străvechea Ungarie de Răsărit, după tradițiile populare şi conform mărturiei izvoarelor, se întindea de la Carpați până la Don. Istoricii bizantini au numit acest teritoriu* ***Ungaria de la Don*** *sau* ***Dentu Mageria***”; (Fantezii delirante?!)
- „*Oraşul Kiev, actuala capitală a Ucrainei, a fost întemeiată de ungurii de pe Don*”. (Contribuție insolită la noua istorie a Europei!)

*

Stop. Acest biet robot primitiv, **Csobánczi Elemér**, reinventează istoria, după ce a uitat totul, trecând prin „şocurile” care şterg memorii, fără a putea anula documente. Şi a scris cartea spre a i-o preda lui Markó şi-ai lui, dar şi lui Lászlo Tőkés, spre a o folosi drept „carte de rugăciuni”. De la un capăt la altul, inepții. Ei, ungurii, au întemeiat şi Kievul. Tot ei, după teorii de ei inventate, împinşi de popoare înrudite, după ce s-au aşezat o vreme în ținuturile dintre Don şi Nipru, s-au trezit apoi între Nipru şi Carpați, în teritoriul brăzdat de Bug, Nistru, Prut şi Siret. Aici, în acest teritoriu, pe care l-au botezat „**Etelkűz**” („**Provincia dintre fluvii**”), au avut o nouă misiune planetară: să întemeieze Basarabia şi Moldova, găsite, probabil, tot fără stăpâni. Tot atunci, au ajuns şi-n Câmpia Subcarpatică sau Muntenia, în jumătatea sudică a „străvechii” Ungarii Răsăritene, pe care o mărgineşte Dunărea de Jos. O ispravă care aparține „hunilor albi”. Statisticienii huni ai vremii ne rescriu şi altfel istoria: în anul 1222, un popor balcanic de păstori, numit „oláh”, vagabonda, zic ei, pe la hotarul sudic al Ungariei. Vestitul Bela al IV-lea a permis acestui popor

vagabond, pribeag, fără patrie, să se aşeze pe străvechiul pământ al ungurilor, într-o zonă rarefiată de expediția mongolă. Ne spune acest Csobánczi Elemér şi pe unde s-au aşezat primii ciobani valahi: Valea Oltului, apoi în Moldova şi Basarabia. Evident, printre băştinaşii unguri, cumani, pecenegi şi iazigi. Sunt clare şi „statisticile”: în baza „paşapoartelor” lui Bela al IV-lea, în Bazinul Carpatic numărul valahilor aduşi era de 15.000. Vai, Elemér! Faci de ruşine o țară... Cum s-au adunat în mintea ta atâtea fantezii?!

Unde s-a format limba română? După „izvoarele” lui Csobánczi, în Balcani, mai precis în Moesia, sub influența limbii latine vulgare a păstorilor italieni din Epir, dar şi a celor greacă, turcă şi ungară. Apoi, formarea ei literară s-a datorat Ungariei!!! Tot Ungariei i se datorează şi culturalizarea valahilor, cât şi deşteptarea națională, al cărei centru a fost Pesta!

Altă informație stupefiantă: sub domnia regelui Matei Corvinul (1458-1490), Muntenia, Moldova şi Basarabia au fost în mâinile sigure ale maghiarilor. (Sic!) După cugetări ale unor „gânditori” unguri, ni se spune că **Ştefan cel Mare** era, de fapt, **Bogdánovics István**! Deşi, în manualele ungureşti de Istorie a României (nu... Românilor?!) marele domnitor moldovean se va numi... **Nagy István**! Cât priveşte celebra bătălie de la Baia, oraşul situat între râurile Siret şi Moldova, istoricii unguri au văzut-o altfel: după ce a făcut ordine în Ardeal, Matei Corvin s-a dus până la Baia să-i împrăştie pe răsculații de aici. O expediție pe care „istoricul” Csobánczi o consideră... glorioasă, făcând parte din cea mai glorioasă epocă a regelui Matei Corvin. Oricum, în fața invaziei valahe în vechile provincii maghiare, locuitorii maghiari şi-au păstrat limba şi puritatea rasei, încât, în secolul 18, în satele şi oraşele din Moldova şi Basarabia, populația mai vorbea încă... ungureşte. Azi, pe teritoriul Moldovei, Basarabiei şi Munteniei, mai trăiesc încă cel puțin zece milioane de urmaşi ai maghiarilor, cumanilor şi pecenegilor, care vorbesc însă limba valahă, semn că România a devenit „cimitir al ungurimii”. Puterea valahă a împiedicat dezvoltarea şcolilor maghiare şi a interzis stabilirea de învățători şi preoți din Ungaria.

Dar valul de enormități şi minciuni greu şi de scornit, nu se opreşte aici. Acest inventator al istoriei unui neam, care se pare a fi

creat până şi sistemul planetar, afirmă că valahii sunt un popor cu fire de trântori, gata oricând să jefuiască şi mai cruzi decât țiganii. Pe habsburgi îi trage de urechi pentru că au fost totdeauna alături de valahi, neiertându-i nici pentru că şi-au permis să folosească în hărțile militare vieneze nu vechile denumiri maghiare, ci pe cele noi, valahe, lăsând impresia că în strămoşescul Ardeal „unguresc”, totul este valah. Survine iar rolul „documentelor”, doar de Csobánczi şi cei de teapa lui ştiute: „*Până la finele secolului al XIII-lea avem cunoştință de existența a numai două aşezări stabile de valahi. În prima jumătate a secolului al XIV-lea se găsesc 24 şi numai din a doua jumătate a secolului descălecarea valahilor ia dimensiuni mai mari*”. Mai aflăm că un secol întreg, al XVIII-lea, valahii din Ardeal, speriați de turci, s-au ascuns în munți, de unde au coborât în Câmpia Maghiară, „*milogindu-se să fie iobagi pe viață, pentru a ajunge la un cămin sigur...*”, apoi, s-au înmulțit, datorită agresiunii fanariote din Principate, când sute de mii de valahi au trecut Carpații.

Am reluat din cartea „***Menumorut, Anonymus şi ungurii***”, a lui **Marius Oniceanu de Vineția Clococeanu**, aceste „invenții” istorice plămădite în mintea unui schizofren, care răspunde la numele **Csobanczi Elemer**. Nici primul, nici ultimul luptător pentru himera „Ungaria Mare”... O „echipă” în care, loc de cinste le revine şi lui **Márko Béla**, şi lui **Ladislau Tőkés** (nici nu ştiți ce soră frumoasă şi deşteaptă are, dr. Anna Zsigmond! Mi-a fost dat, după examene studențeşti, să evadăm, în grupuri de prieteni, la schi, să petrecem o vacanță frumoasă la Sinaia, pe Valea Prahovei... La câteva săptămâni de la Revoluția Română din’89, o delegație de prin Olanda a venit să construiască un Spital de Ginecologie. Au pus şi condiții: spitalul să aibă alt nume „etnic” decât... „Dominic Stanca”, iar şefa să fie frumoasa Anna. Solicitare venită imperativ şi din partea unor congresmeni unguri din Statele Unite...), dar şi a „eroului” de la „***Europai Idő***” din Sf. Gheorghe, **Kolumbán Sándor**. Omu’ s-a îndrăgostit lulea de cugetările **Evei Maria Barki**, avocata din Viena care îşi apără, cu toate mijloacele, neamul, citând-o copios în „opera” sa din săptămânalul „***Europai Idő***” (conform articolului „***Antiromânism***”, semnat de scriitorul **Hajdu Győző**):

- „***Autonomia*** *nu se dă, ea trebuie cucerită*”;
- „*În România este nevoie de un lider cu o inimă mare, maghiară, cu adevărat popular, care să cheme poporul în stradă. Căci, atâta timp cât politicienii români nu văd o mişcare, adică secuii ieşind în stradă, ca şi maghiarii, vor râde în sinea lor ironic şi îşi fac treaba mare de acolo, de sus, pe capetele maghiarilor, secuilor şi asupra* ***autonomiei***”;
- „*Trebuie treziți din somn şi domnii de la Bruxelles, în interesul* ***autonomiei****, ca astfel să-şi dea seama de nevoi*”;
- „*Să plece Ardealul la drum! Peste tot, în Ardeal şi în Ținutul Secuiesc, milioane de oameni, pe stradă! În toate localitățile secuieşti, să fie demonstrații în tăcere.* ***Jos Trianonul! Noi suntem aici din strămoşi în strămoşi!*** *– cu aceste lozinci să-şi ceară secuii dreptul lor la libertate şi* ***autonomie****!*”;
- „*Asta, de-ar scrie presa occidentală, ar face să alerge domnii de la Bruxelles încoace şi încolo, la fel ca cei din Bucureşti. Atunci, dacă s-ar ieşi în stradă, cu revizuirea Trianonului, ne-am putea aşeza la masa tratativelor, cu proiectul* ***autonomiei****, obligând Bruxelles-ul şi Guvernul României să-l accepte tocmai aici, pe plaiurile secuieşti! Nu la Bucureşti... Nu este voie să coborâm până într-acolo încât tratativele pentru* ***autonomia secuimii*** *să se țină la Bucureşti. Nu, niciodată! Ca să obținem ce dorim, trebuie să ieşim în stradă. Trebuie să ținem eroic ştacheta sus creând astfel obligații puterii oprimatoare, ocupante. Aceasta nu este un vis. Este o problemă pe deplin realizabilă!*”

Incitare la răsturnarea ordinei constituționale. Incitare la ură. Mostre de iredentism în Mileniul III, prin mijloace feudale. Şovinism hungaroid. Fanatism. Maghiarotardism exacerbat. Totul sub umbrela **autonomiei**, atât de des invocată. Şi, la urma-urmei, ce-o fi autonomia? Pentru că, modelul unguresc pe care îl vântură cu dezinvoltură Budapesta, este o păcăleală stridentă. Minciună. Demagogie. Anarhism. Provocare...

Imposibilele uitări

Aşa-zisele „autonomii” sau „autoguvernări” din Ungaria sunt simple găselnițe propagandistice. Ritmul de asimilare a micii comunități româneşti din Ungaria este infernal. Chiar în zone precum Giula, unde sunt comunități mai importante, este instaurată teama de a vorbi româneşte în afara familiei, datorită represaliilor la care urmează a fi supuşi. Copiii acestora nu mai sunt primiți la grădinițe şi în şcoli, românilor le sunt anulate drepturi, urmate, bineînțeles, de pierderea locurilor de muncă. Iată o mărturie zguduitoare a bătrânului dascăl **Teodor Olteanu**, publicată în volumul „***Reporter în Trenul secolului***”, apărut în anul 1999, la Editura „Daco Press”:

*„O carte ungurească din anul 1851, „**Magyarország Geografiay**” („**Geografia Ungariei**”) de **Fenes Elek**, care descrie populația localităților din Ungaria, consemnează că Giula numără 16 mii de locuitori, din care patru mii sunt romano-catolici, cam tot atâția calvinişti (reformați maghiari), patru mii catolici germani şi tot patru mii ortodocşi români. Din 1851 până în 1900, timp de 40 de ani, cea mai dramatică dispariție a românilor s-a consemnat după recensământul din 1970. La Giula, sunt două oraşe: cel mic românesc şi cel mare. Eu sunt din oraşul mic românesc. În ’70, la Recensământ, datorită presiunii la care au fost supuşi, n-am reuşit să găsesc decât 49 de români. Azi, nu ştiu câți se mai declară români, dar, mergând la biserica ortodoxă din „oraşul mic românesc”, nu găsesc decât patru-cinci credincioşi. Ultimii, cred! Iar în „oraşul mare românesc”, acolo unde este o catedrală neasemuit de frumoasă, dacă mai întâlnesc trei-patru români băştinaşi, restul venind din satele învecinate. E dureros!*”.

În Ungaria, românii dispar în volbura istoriei. Nu mai au şcoli, în biserici, cu mici excepții, slujbele se țin în limba ungurească. Până în

anul 1923, în Giula erau trei şcoli primare româneşti, drumul spre liceele din Beiuş, Oradea şi Arad fiind deschise. Majoritatea urmau fie Liceul Romano-Catolic din Giula, cu limba de predare maghiară, sau şcoli de ucenici, învățând, cum era şi normal, în limba oficială a țării. Spunea bătrânul dascăl, **Teodor Oltean**: „*Era normal s-o facă, că doar nu în Patagonia urma să practice meseria, ci aici, în Ungaria. Chiar dacă aici, cândva, românii au fost majoritari*”. Dacă există, totuşi, un liceu românesc în toată Ungaria? „*Nu! Nu există niciun liceu românesc.* ***Liceul „Nicolae Bălcescu”*** *este pur unguresc, în care doar limba română se predă româneşte. În rest, de la Educație Fizică şi până la Muzică vocală sau la Biologie şi Istorie, absolut totul se predă în limba maghiară. Iar limba română se predă în regim de limbă străină, precum franceza, engleza, chineza sau germana!*”

E drama românilor dintr-un oraş aflat la cinci kilometri de granița vestică a României. De aici, spre Vest, prezența românilor e tot mai redusă, deşi, cândva, cel puțin până la Tisa, ei au fost majoritari. Ici-colo, cum este şi la Bekescsaba, mai sunt bisericuțe sau urme ale acestora, care mai amintesc încă generațiilor de azi, de existența românilor ortodocşi pe aceste meleaguri. Ce a mai rămas din Biserica românilor, este aproape în întregime maghiarizat. Fără preoți, cu biblii ungureşti... Un jug care apasă greu! Şi se ştiu evoluțiile: în 1919, între granița de vest a României şi Tisa, au rămas 280.000 de români. În 2008, se mai declară români vreo 5.000! Semn că „fabrica de unguri” a funcționat la capacitate maximă!

Sunt drame care se consumă şi azi sub ochii îngăduitori ai unui guvern vinovat. O Românie care şi-a uitat fiii şi interesele naționale. Un guvern momit să vegheze la interesele altora. O avere fabuloasă, „***Moştenirea Gojdu***” oferită Budapestei după un gulaş oferit la recepția unor demnitari, sau la o partidă de vânătoare, în schimbul ghiftuielii cu fazani. O moştenire privată, cu o proprietate gestionată de stat, de care a fost dezmoştenită Biserica Ortodoxă Română.

Câte uitări! Au fost uitate şi suferințele gazetarilor români, care şi-au ridicat glasul împotriva şovinismului unguresc în expansiune fără precedent. **Eugen Brote** a fost condamnat de şapte ori, **Ioan Russu Şirianu** de trei ori, **Ioan Slavici** de patru ori, ca şi **Vasile Lucaciu**. Câte trei condamnări au suferit **Popa-Păcurariu, Aurel**

Mureşianu, Septimiu Albini. O listă care conține încă peste 60 de nume. Spre sfârşitul veacului, timp de trei ani (1895 – 1898) au avut loc alte 64 de procese de presă, apoi, alte sute, până la Marea Unire, prin care cei mai de seamă ziarişti români şi oameni de cultură, au suferit ani grei de închisoare ungurească.

A fost uitată şi pătimirea acestor oameni, dar şi a mii, chiar zeci de mii de eroi. Fie să amintesc doar cazul **Emil Rebreanu**, fratele romancierului. O vreme, când trăia încă **Tiberiu Rebreanu**, cel mai mic dintre frații celebrului romancier **Liviu Rebreanu**, iar **Ioana**, soția lui **Tiberiu Rebreanu**, trăia încă în Ardeal, înainte de a se stabili în Teleorman, la Bogdana, în fiecare an, la 14 mai, organiza la Ghimeş-Palanca, comemorarea tragediei din anul 1917. Dacă ar fi avut un dram de moralitate, între paginile de înjurături adresate românilor de acest individ, Kolumban, ar fi putut consemna şi acest caz, care a stat la realizarea filmului „***Pădurea spânzuraților***”, în care un rol important, Ilona, a fost jucat de o celebră actriță, **Anna Szeles.** E un eveniment petrecut aproape de sediul redacției „***Europai Idő***”, iar subiectul i-a fost, cu siguranță, povestit şi de străbunicii săi. În timpul Primului Război Mondial, foarte mulți români au refuzat să mai lupte de partea armatei austro-ungare şi germane şi au trecut Carpații, în Țara Mamă. Între ei, s-a aflat şi tânărul locotenent **Emil Rebreanu**... Prins, a fost condamnat la moarte, prin spânzurare. Un ceremonial „eroic”, la care au fost chemați să asiste 200 de tineri români, ca un avertisment: *Cine va face ca el, ca el va păți*. O poveste tragică, pe care mi-a fost dat s-o aflu de la un martor ocular, **Vasile Băințan**, fiu de țărani maramureşeni. Avea 18 ani, era înrolat în armata austro-ungară şi lupta pe frontul de la Praid. De acolo a primit ordin să asiste la „spectacolul” de la Ghimeş-Palanca, iar scena l-a cutremurat până în ultima clipă de viață, 6 februarie 1985.

Pe la jumătatea anilor ’90 mai trăia încă la Miercurea Ciuc, într-un bloc, aproape de singurul monument sovietic care mai supraviețuieşte într-un important oraş al României - semn de mulțumire şi neuitare pentru binefacerile dăruite maghiarimii: Universitatea „Bolyai”, Regiunea Autonomă Maghiară, funcții decizionale la toate nivelurile, o industrie cu dezvoltare prioritară etc. - un bărbat care a

participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, **Nerva Stoica**. De aici i-au venit pătimirile. Era înalt funcționar în Ministerul Economiei Naționale, dar şi moşier la Alba Iulia, cu 3.200 de iugăre, pe care, în '51, i le-au luat cu totul. Mai era ceva pentru care a decis să se retragă din vizorul noilor autorități comuniste: participase direct la reîntregirea României! Un fapt care i-a atârnat o tinichea insuportabil de dus. O vreme, a lucrat chiar la Bălan, la mină. Fără să ştie că aici avea să asiste la zăngănitul asurzitor al sloganului „*Ardealul pământ unguresc*”, amplificat după Revoluția din Decembrie '89 şi mult prea asemănător cu evenimentele pe care le trăise în toamna anului 1940.

N-am să-i cer lui **Gábor Kolumbán** să facă un drum de la Sf. Gheorghe la Miercurea Ciuc, spre a depune pe mormântul acestui mare bărbat un buchet de flori, dar i-aş propune să ştie că bătrânul **Nerva Stoica** i-a respectat pe maghiari, chiar dacă şi în casa părintească din Alba Iulia s-au plămădit izvoare ale Marii Uniri. În casa aceea şi-au dat întâlnire **Ştefan Cicio Pop**, **Iuliu Maniu**, **Vasile Goldiş**, **Alexandru Vaida-Voievod**, **Gheorghe Pop de Băseşti**. El, Nerva Stoica, care îşi doarme somnul de veci în cimitirul din Miercurea Ciuc, a servit masa cu marii bărbați în chiar dimineața zilei de 1 Decembrie 1918, de unde au plecat direct la Marea Adunare a celor peste 100.000 de români de pe Platoul Romanilor din Alba Iulia. I-a cunoscut bine pe unguri, chiar la ei acasă. O vreme, la Kiskőrős, lângă Budapesta, unde s-a născut Petőffi, apoi chiar în Capitală, unde s-a înscris la liceu. Citea cărți, cumpăra zilnic în special ziarul „***Az est***”. Un ziar-frate cu „***Europai Idő***”... Plin de injurii la adresa românilor. **Nerva Stoica**, pe-atunci copil, se întreba cum e posibil să apară aşa ceva într-un ziar care se vrea cât de cât civilizat. Îşi are însă viața cursul ei. În anul 1930, copilul care se-ntreba nedumerit de ce există atâta ticăloşie, a fost numit în comisia guvernamentală a României, pentru tratativele cu guvernul maghiar, care s-au desfăşurat la Budapesta. Negocieri aspre, cu pretexte absurde ale gazdelor, neacceptate evident. Două săptămâni, negocierile s-au întrerupt... Răstimp în care un gest admirabil al lui Nerva Stoica avea să fie remarcat şi de câteva ziare ungureşti. Plimbându-se pe Vaczi-utca, cea mai importantă stradă comercială a Budapestei, a văzut o cucoană

cam de 50 de ani, frumos îmbrăcată, avea taior negru şi purta pantofi eleganţi. Cerşea! I s-a făcut milă de ea... Trebuie că femeia trece prin momente grele. Cum avea o piesă de argint, care echivala 27 de lei, bani foarte mulţi în vremea aceea, „valahul” i-a dat-o. Femeia, s-a uitat lung şi nu i-a venit să creadă. A pipăit-o, a mângâiat-o, a bă-gat-o în sân, apoi, în semn de mulţumire, a făcut o plecăciune. După care, mulţumit că a făcut un om fericit, i-a spus femeii: „*Doamnă, păstreaz-o! Să ştii că ţi-a dat-o un român puturos!*”.

Când mintea bolnavă a lui Gábor Kolumbán incită la ură şi la crime, o mai fi având timp să mediteze şi la lumea reală, aşa cum a fost ea? O fi auzit vreodată acest individ – şi cei din corul în care slujeşte cu atât devotament – de crimele de la Săvădisla? În grotele castelului grofului Andrassy, de aici, a fost „colectat” un lot de 40 de români, care apoi au fost împuşcaţi fără pic de sânge rece la hotarul dintre Lita şi Liteni, în locul numit „Mesteceni”. Trăiesc strănepoţii oamenilor ucişi, dar şi cei ai criminalilor. Sigur, ei nu mai pot purta stigmatul de criminali, dar cei care fac apologia crimei, prin felurite mijloace, precum şi prin incitarea în „***Europai Idő***”, ar trebui, în mod normal, să-şi găsească locul în întunericul unor astfel de „caste-le” sau în locuri de profundă meditaţie spre aducerea lor la adevărate sentimente umane.

Prea multe tragedii uitate! Mi-a fost dat, cu decenii în urmă, să-l cunosc pe învăţătorul **Dumitru Tăuţan**. Cu el am reconstituit un moment tragic din viaţa aspră a românilor din Apuseni, petrecut în septembrie 1944, atunci când soldaţii lui Horthy au primit ordin să spargă graniţa provizorie dintre români, trasată prin Diktatul de la Viena. În ziua aceea dramatică, se afla la datorie, cu Plutonul lui Fix, apărând ţara ciuntită. Acolo au năvălit ocupanţii asupra lui şi a cama-razilor săi. Era o acţiune disperată... Invadatorii voiau să distrugă hidrocentrala de la Someşul Rece, iar apoi, să înainteze spre Câm-peni, în susul Arieşului. Plutonul învăţătorului Dumitru Tăuţan era primul obstacol... Au tras, l-au rănit, apoi l-au desfigurat, lăsându-l într-o baltă de sânge, aproape fără suflare. El, învăţătorul, n-a atacat pe nimeni. Era de strajă la hotarul ţării. Atât. Şi-n vreme ce teroriştii îşi continuau marşul sinucigaş, trupul însângerat al învăţătorului continua să zacă în şanţ... Şi azi, când trec pe drumul ce duce spre

inima Apusenilor, privesc peisajul, aproape neschimbat. O vale, aceeaşi din septembrie 1944, stufăriş, sălcii, ici-colo căpițe de fân, iar mai sus, brazi şi fagi. Sângele a fost purtat de ape, spre Someşul Mic... La 4-5 metri, erau ungurii. Jos, căzuți la datorie, sergentul TR Dumitru Tăuțan şi câțiva camarazi ai săi, împuşcați de puşcaşii unguri ai Diviziei 7 Infanterie. Caporalul **Teodor Marcu**, şi el învățător, a fost împuşcat în cap. Privea spre cer şi avea fața plină de spumă însângerată. Lângă el, era **Silvestru Roman**... În fața ucigaşilor, a ridicat mâinile în sus, semn că se predă. Criminalii au tras şi l-au ucis. I-au zdrobit umărul drept şi plămânii. Tot acolo s-a prăbuşit şi sergentul **Alexandru Burz**. Schijele care au zburat dintr-o grenadă i-au zdrobit creierul lui **Emil Fărcaş** şi l-au desfigurat pe **Dumitru Tăuțan**...

Crime. Sânge. Vieți curmate. Strănepoți care îşi mai pomenesc şi azi morții... Era 5 septembrie 1944, spre amiază. O vreme, bătrânul învățător pleca la Vlaha, un sat din apropierea comunei Floreşti, pentru a-l întâlni şi a-i mulțumi lui Pişta bacsi, salvatorul său. Omenia lui n-a putut s-o uite niciodată. Atunci, în 5 septembrie 1944, când şi-au dat seama că în pieptul lui încă mai pâlpâia viața, l-au dus în casa cea mai apropiată, o casă în care locuia o familie de unguri. Acolo a reînviat... Iar Pişta bacsi a rămas, aşa cum sunt mulți alți unguri, un om de omenie... O lecție pe care ar trebui s-o ştie şi unii aşa-zişi jurnalişti de teapa ultraşovinului **Gábor Kolumbán**, sau politicieni de joasă speță precum **Markó Béla** sau purtători de haine preoțeşti precum **Lászlo Tőkés**. Şi alții ca ei...

Trebuie să fi auzit **Gábor Kolumbán** şi de echipa de fotbal „U”... A fost un simbol al inimilor româneşti. Un port-drapel! Fără să impună examen de limbă, l-au angajat ca administrator pe un pantofar, care se numea, cred, **Karacsony**. Când a venit Diktatul de la Viena şi echipa a trebuit să plece la Sibiu, a plâns. I-a condus cu emoție şi le-a spus că îi va aştepta să se-ntoarcă. Pentru aproape patru ani, casa lui a devenit magazia „U”, iar în ’45, primăvara, când apele s-au aşezat, la întoarcerea la Cluj a fotbaliştilor, au fost întâmpinați de bătrânul Karacsony, cu câteva rânduri de echipament alb-negru curate, apretate, gata de startul noului campionat, 1945/1946.

Îl asigur pe acest Gábor Kolumbán că dacă s-ar decide, spre documentare, să meargă la Beliş, în Apuseni, pentru a înțelege ce s-a-ntâmplat acolo la 8 noiembrie 1918, nu va păți absolut nimic. Nepoții şi strănepoții celor 45 de moți arşi pe rug, îl vor primi civilizat, îl vor conduce la troița mutată din satul peste care s-au adunat apele Someşului Cald, spre a face loc unei mari hidrocentrale, şi-i vor citi numele morților. Patruzecişicinci. Bărbați, femei, copii... Şi-i vor spune şi cine au fost criminalii: **frații Urmánczi**. Unul, proprietar al Fabricii şi al Castelului din Beliş, iar celălalt, deputat în Parlamntul Ungariei. „Şeful" de la Budapesta, **Nándor Urmánczi**, deputatul, a mobilizat un detaşament înarmat de Ministerul de Război de la Budapesta, pentru a face ordine la Beliş, unde Revoluția a pus în mare pericol proprietățile lui **Ioan Urmánczi**. De la Huedin, trenul special a luat-o spre Călățele, dar, în drum, detaşamentul comandat de căpitanul **Antal Dietrich** s-a completat cu unguri din partea locului. Erau mult peste 60... Un drum plin de crime: de la Huedin la Beliş, n-a mai rămas nicio ființă vie! Şi fiecare mort era supus unui ritual îngrozitor: era controlat în buzunare, furându-i-se tot ce avea. Au jefuit apoi case şi le-a dat foc. Au tăiat vite, porci, pe care i-au încărcat în vagoane, pentru Crăciunul ce venea. Crăciunul „demnitarilor" şi al criminalilor. Hoți la drumul mare. Borfaşi. Peste un timp, mustrat de conştiință pentru crimele provocate, deputatul Urmánczi şi-a tras un glonț în cap. El, singur, nu urmaşii moților schingiuiți, împuşcați şi arşi pe rug...

Şi el, Urmánczi, tot autonomie voia. Venise însă vremea dreptății şi pentru românii ardeleni şi nu le convenea. Vaca de muls înțărca! Mânie nesfârşită... Cu perfidia specifică, dar cu alte arme, şi Kolumbanii tot autonomie vor. Într-o primă fază... Urmánczii, n-au dat încă socoteală pentru crime. Nici pentru cei 45 de oameni ucişi, nici pentru cadavrele care au continuat să fie găsite prin păduri, după topirea zăpezilor. Fără a lua în seamă marea obrăznicie a înălțării monumentelor închinate criminalilor. Cei treisprezece călăi de la Arad, criminalii de la Izvorul Crişului sau cei de la Sucutard - Mureşenii de Câmpie. Şi asta, în vreme ce zecile de mii de români expulzați, schingiuiți sau lichidați prin cele mai sălbatice metode, n-au nici dreptul de recurs la memorie.

Demența colectivă a dus, în 14 septembrie 1940, de ziua Crucii, la uciderea în chinuri cumplite, de către 15 unguri din Sântana de Mureş, a tânărului **Ştefan Căliman**. Se-ntorcea liniştit de la gară, unde îşi condusese sora. Primele lovituri i le-a aplicat, cu sălbăticie, **Simion Páll**, pentru singurul motiv că era român. A încercat în câteva rânduri să fugă, dar l-au prins şi au continuat să-l lovească. Cu un ultim efort, a reuşit să ajungă până în casa Puni, unde era de față şi prietena lui, Letiția. Agresorii au dat ultimatum: dacă nu-l predă, ei dau foc casei! Au luat resteiele de la jug şi l-au lovit până a rămas fără suflare, cu toate oasele zdrobite, iar creierii împrăştiați pe gunoiul de grajd. Când asasinii şi-au dus la capăt crima, au apărut patru soldați unguri care au descărcat zeci de cartuşe în trupul neînsuflețit al tânărului Ştefan Căliman. Cu greu au permis familiei să-l îngroape. Un ceremonial fără preot şi fără asistență. Astăzi, după aproape 70 de ani, nimeni nu mai discută despre crima de la Sântana de Mureş, ca şi despre atâtea altele, sute de mii, criminalii dovedind că n-au învățat nimic din regulile elementare ale lumii civilizate. Cazurile s-au suprapus practic pe întreaga hartă a Ardealului, îmbrăcând forme tragice şi absurde, mai ales în aşa-zisa zonă secuiască. La Borsec, până la Diktatul de la Viena, a fost secretar al Primăriei **Mihai Puiu**, născut în apropiere, la Bilbor, căsătorit cu o localnică, **Siklodi Karolina**. Au dus o viață armonioasă, fără ca etnia să însemne o piedică. Chiar dacă era singurul român dintre cei şase funcționari, ştiind limbile română şi maghiară, a fost întotdeauna apreciat. Până când a venit urgia etnică, adusă de Diktat. Îşi amintea Karolina: „*Când s-a dat ordin ca toți locuitorii să pună la poartă drapelul Ungariei, l-am trimis pe Mihai la prăvălie să cumpere pânză roşie, albă şi verde. Vânzătorul, care era maghiar, chiar prieten cu soțul meu, a refuzat să-i dea, avertizându-l că un valah nu merită să aibă drapelul sfânt al Ungariei... Am pus la geam drapelul unguresc alcătuit din hârtie creponată. După câteva ore, au apărut, defilând cu steagul Ungariei, vreo 60 de bărbați, după care au urmat grupuri de femei şi copii, care ne-au spart geamurile, au luat drapelul, repetând sloganul pe care soțul meu l-a auzit în magazin. Pietrele n-au spart doar geamurile, ci şi capetele fetelor noastre, Maria-Magdalena, de 10 ani, şi Elena, de 2 ani. Calvarul abia începea însă. Mihai a fost arestat şi*

dus în lanțuri, cu încă 100 de români, în lagărul de la Tg. Mureş, iar apoi, după eliberare, a fost nevoit să se refugieze la români. Am fugit apoi şi eu, împreună cu sora mea, reunindu-ne cu soțul, la Piatra Neamț, unde am rămas până la eliberarea Ardealului”...

Atrocele **Gábor Kolumbán**, cu mintea şi condeiul lui otrăvite, a avut şi înaintaşi pe măsură, unul dintre ei, ca şi **Lászlo Tőkés**, purtând sutană. Purta numele de **Géza Kolumbán** şi era preot reformat. În cârdăşie cu viceprimarul **Viktor Nagy**, şi-a propus să-i treacă pe toți ortodocşii din Aita Seacă (75 de familii din cele 350 câte erau în comună) la religia ungurească, dar şi la limba maghiară. De teama represaliilor, la ordinul lui Géza Kolumbán, chemați la Primărie, au semnat un formular tip, după care un funcționar ungur completa pe loc un nou registru de stare civilă, cu ortografia ungurească, eliberându-le pe loc certificate de naştere şi de căsătorie, în limba maghiară. Atunci, n-a mai rămas la Aita Seacă niciun român şi niciun credincios ortodox. Bieții oameni, îngroziți de crimele şi amenințările care se petreceau, au sperat să-şi poată duce mai departe existența, numai că n-a fost aşa. Huliganii au continuat să facă legea. Ciomege, geamuri sparte, schingiuiri, crime. Când Diktatul de la Viena a fost anulat, o parte din români s-au reîntors la religia ortodoxă, dar şi la limba română. Pentru că, în timpul ocupației horthyste, au avut interdicția să vorbească - chiar şi în familie! - limba maternă. Restul, au îngroşat rândurile populației maghiarizate, spre mulțumirea acestui zis-preot **Géza Kolumbán**.

În decembrie ’89, valul „Kolumbanilor” a crescut. Au apărut ultraşovinii la tot pasul, înarmați cu tot ce trebuie pentru a realiza vechiul vis al autonomiei, indus cu perfidie de marii profitori ai momentului, cu planuri temeinic pregătite. Fiecare „Kolumbán” şi-a avut rolul lui. „Prim-Kolumbanul” de la Cristuru Secuiesc s-a numit Matefy. Un agronom la vreo 50 de ani, care acționa sub impulsul lozincilor pregătite de activiştii viitorului Partid Unic al Ungurilor - UDMR: „***Afară cu românii! Aici e mica Ungarie...***”. Amenințările cu moartea ajunseseră în fiecare din cele 110 familii de români. Era ceva ce semăna înspăimântător cu acel septembrie ’40, la ora Diktatului de la Viena. Venise clipa alungării românilor. A descotorosirii de români şi de tot ce era românesc. În România!... Şi de dascăli, şi de biserici,

şi de milițienii şi autoritățile româneşti. Atunci s-a declanşat şi drama familiei Tobă.

Atunci, în 21 decembrie 1989, ultraşovinii unguri de aici au dat foc simbolurilor româneşti, după care au devastat postul de poliție. Milițienii n-au reacționat! Ba, chiar, şeful postului şi ceilalți milițieni, au arborat o pânză albă, pentru a opri violența dezlănțuită. Cu armele sub cheie, au aşteptat, în urma gestului de predare, au aşteptat o reacție la fel de înțeleaptă. Mai ales că unul dintre milițieni, Ferencz, maghiar de origine, atunci când grupul de agresiune încerca să smulgă gratiile cu un tractor, a încercat să explice, invitându-i la calm. L-au considerat trădător şi i-au aplicat lovituri ucigătoare, omorându-l. A refuzat să le distribuie arme pentru a-i ucide pe ceilalți milițieni... Spre seară, peste românii adunați în biserică, a năvălit, amenințându-i cu moartea, viteazul agresor Kovács. Zadarnică a fost încercarea părintelui Tobă de a-l calma. Din acest moment, intră pe rol inginerul Matefy, decis să-l lichideze pe preotul ortodox şi familia sa, în vreme ce bisericile romano-catolică, reformată şi unitariană au tăcut mâlc, deşi casele parohiale, ca şi bisericile lor, sunt vecine. E momentul în care sub amenințarea cu moartea, familia preotului Tobă începe lungul exil, stabilindu-se până la urmă în Italia. O dramă trăită de majoritatea preoților ortodocşi: cei din Uileac, din Vidacut, Săcel, Şoard, Odorhei, Praid, Miercurea Ciuc, Săcel, Tg. Secuiesc şi din multe alte localități.

Un „spectacol" sinistru, în prag de Mileniu III. Un „spectacol" al luptei pentru autonomie, regizat şi pregătit la Budapesta. Un trist examen în fața unui veac cu alte pretenții de cultură şi civilizație decât cele conținute de lozincile „*Moarte românilor! Vrem Ungaria Mare!...*". Sau, de o carte sinistră precum „***Nincs Kegyelen***" („***Fără îndurare***"), scrisă de **Loránd Daday** şi semnată cu pseudonimul **Dűcso Csaba**. Acest Daday, a fost unul dintre ungurii instigatori la ură de rasă, la crime, căruia, în vremea Diktatului de la Viena, i s-au încredințat roluri importante în educație, fiind, la un moment dat şeful Inspectoratului de Învățământ al județului Solnoc – Dăbâca, care avea capitala la Dej. Ba, mai mult, este cel care a condus campania de maghiarizare şi desființare a şcolilor româneşti de pe Valea Someşului. O importantă personalitate a vieții româneşti, intervenind

la **Loránd Daday** să nu suprime şcolile româneşti, a primit următoarea replică: „*Domnule Raoul Şorban, este în interesul vostru să faceți şcoala unei culturi superioare, cu o altă deschidere spre lume...*”. Merită să redăm doar un fragment din „opera” lui Daday, apărută în anul 1939 la Budapesta, ca un preludiu la Diktatul de la Viena. O misiune revanşardă pe care, în zilele noastre, şi-o asumă în special ziarele ungureşti care apar la Sf. Gheorghe. Iată „mostra”: tânărul premilitar Torday, îi scrie logodnicei sale Piroska: „*Voi suprima pe orice valah ce-mi va ieşi în cale. Voi aprinde noaptea satele valahe. Voi trece prin sabie toată populația. Voi otrăvi fântânile şi voi ucide până şi copiii din leagăn. Voi distruge din germene acest neam ticălos de hoți. Nu voi avea milă nici chiar pentru mama care va naşte copiii (...). Îi voi face inofensivi pe viitorii revoluționari ca Horia şi Cloşca. Nu vom avea nici o îndurare!*”. Suficiente „merite” ale „profesorului Daday”, ca Statul Român să-i atribuie un important ordin!

Sunt, din păcate, fapte trăite. Da, el, **Loránd Daday**, instigatorul, autorul, poate al celei mai antiromâneşti cărți scrise vreodată, după ce a desființat şcolile româneşti, în calitatea sa de şef al Inspectoratului general de învățământ, numit imediat după război, după ce a interzis până şi slujbele în biserică în limba română, a fost decorat de noile autorități comuniste, care s-au instalat la conducerea județului Solnoc-Dăbâca, care avea capitala la Dej. Oraşul în care, peste ani, îşi începea ucenicia preoțească **Lászlo Tőkés**, dar şi pe cea de „**Taur de Dej**”, cum l-au „alintat” dejenii pentru potența bărbătească şi cea de credincios slujitor al securității conform chitanțelor care atestă plata serviciilor aduse. Acțiuni care au făcut, la începutul anilor ’90, deliciul presei.

Reporter în Ardealul românesc

Brețcu, 20 mai 1991

Zi greu de uitat. Au venit la Brețcu, la poalele Oituzului, vreo 20-30 de parlamentari, prefecți şi subprefecți din tot Ardealul, dar şi de dincolo de Carpați, miniştri din guvernul de la Bucureşti. Comuna Brețcu respira alt aer... Şi merita!

*Aici e poarta dintre Ardeal şi Moldova. Pasul Oituz... Aici a poposit **Mihai Viteazu**, în zilele de 4, 5 şi 6 mai, 1600, când a ținut sfat cu românii şi secuii din zonă. Aici, generalul **Eremia Grigorescu** a dus lupte grele pentru apărarea şi reîntregirea patriei sub deviza „Pe aici nu se trece!”... Aici, în zona în care trăiesc, în bună omenie, români şi secui.*

*La miezul zilei, prin grija Fundației „Eremia Grigorescu”, în Piața Centrală a orăşelului, s-a dezvelit statuia lui Mihai Viteazu. Şi n-a fost singurul eveniment care a marcat ziua. Biserica românească îşi avea din ziua aceea hirotonosit şi instalat şi un preot nou, **Ioan Cucu Costin**, fiu al locului:*

- **Am asistat şi eu la ceremonial şi am fost impresionat de solemnitate. Cum l-ați trăit, părinte?**

- Sunt tulburat. E un eveniment unic pentru slujitorii Domnului. Mai ceva decât orice altă zi din viață, în care te-ncarci cu un jug al Domnului, pe care trebuie să-l porți cu demnitate, până la capătul zilelor. Un jug al datoriilor față de oameni... Prin actul acesta, al sfințirii, al hirotonisirii, te simți uşor ca un fulg...

- **Cum priviți misiunea?**

- Cândva, aici, la Brețcu, a fost centrul ortodoxiei pentru românii din cele „Trei Scaune”. Şi n-am dreptul să uit! Sunt foarte tânăr şi

cred în această neuşoară misiune, în acest jurământ făcut azi în fața lui Dumnezeu.

*

La Brețcu, lângă „Pasul Oituz”, se scria o pagină nouă în viața românilor, iar **dr. Zeno Opriş**, preşedintele Uniunii „Vatra Românească”, privea cu optimism înseninarea cerului Ardealului şi alungarea norilor aduşi de nechibzuința iredentistă, la Tg. Mureş, în acel tragic martie 1990: *„Îi jurăm Măriei Sale, Vodă Mihai, că pohta ce-a pohtit-o noi o vom ține neştirbită, pe mai departe!*”. La un astfel de eveniment, nu putea să lipsească nici **profesorul Radu Ceontea**. Trăia cu mare emoție solemnitatea dezvelirii bustului: „*Rezonanțele acestei localități se amplifică astăzi cu încă una. O dimensiune de care comuna Brețcu avea nevoie. Încă un punct de spiritualitate românească împlântat în Brețcu. Un omagiu adus întregitorului de țară, atât de lovit de destin, trădat, despărțit fiindu-i până şi capul de trup. A venit către noi, în Ardeal, să ne aducă aminte că Unirea trebuie să ne fie ideal sfânt!*”... Încerc să „smulg” câteva cuvinte şi de la unul dintre cei patru soldați, care fac de strajă, în primul schimb, la monumentul abia dezvelit: „*Sunt soldatul **Munigiu Nicolae**, din comuna Doftana, jud. Bacău... Sunt copleşit de emoție, dar mândru. N-am visat să trăiesc un astfel de moment, pe care nu-l voi uita niciodată*”. **Vasile Bejan** e întemeietorul **Fundației „Eremia Grigorescu”**. Are 50 de ani şi e conferențiar, doctor în ştiințe tehnice, la Facultatea de Utilaj Tehnologic din Braşov: „*Ce-şi propune Fundația? Să unească lumea., spre a da sens pozitiv vieții! Binele cel mai mare pe care oamenii îl pot face, e să nu facă rău!...*”

*

...Şi a mai fost, în ziua acea de 20 mai 1991, un botez la Brețcu. Rodul dragostei dintre un român şi o unguroaică. Doi tineri frumoşi... Un copil sănătos, botezat în credința ortodoxă, şi un prenume, **Mihai**, ce-i va aminti, peste ani, că a fost botezat în ziua în care, la Brețcu, se dezvelea **statuia Voievodului Mihai Viteazu**!

Ultimul interviu cu eroul Gheorghe Drânda

Măguri, 5 mai 1991

Mor şi eroii... De-acolo, de pe acoperişul Apusenilor, din Măguri, de la cota de 1400 metri, mi-a venit vestea că s-a stins şi învățătorul ***Gheorghe Drânda****. Era de ani buni pensionar, iar infirmitățile cauzate de bătăliile duse pentru apărarea hotarelor, pe care voiau să le invadeze ungurii lui Horthy, atunci, în toamna anului 1940, l-au marcat pentru tot restul vieții.*

Ajunsese o mână de om. Se deplasa greu, ajutat de cârje, iar durerile, iradiate de la coloană, îl făceau să-şi blesteme zilele. Voia să plece Dincolo, dar nu-şi împlinise pe deplin rosturile. Ar fi vrut să-şi vadă satul comună, spre a i se asigura o dezvoltare în rând cu celelalte reşedințe... ***Măguri****, satul cu vreo 1.200 de suflete, aflat la 12 kilometri de Răcătău, unde e primăria şi administrația.*

...Şi parcă-l revăd pe bătrânul oştean. O casă îngrijită, cocoțată pe o coamă de deal, cu vedere spre paradisul unic al Apusenilor. În casă, într-o cameră, o maşinărie... „infernală”, aparținând celor de la „meteo” din Cluj. De aici, de câteva ori pe zi, ridică o manetă şi intră în legătură cu instituția din „Gruia” Clujului, unde comunică temperatura, cât a plouat, cât e stratul de zăpadă... Nu chiar gratis. Bănuți ce se adaugă deloc îndestulătoarei pensii de învățător.

Mi-a fost dat să-l am adesea partener de dialog şi să aflu fapte care m-au cutremurat, cum a fost „vânătoarea” din ’50. Plecase spre pădure, toamna, în miezul zilei, dar n-a mai ajuns. Câteva gloanțe trase de securiştii care vânau oameni, i-au străpuns picioarele, iar cel pornit dintr-un „Z.B.”, i-a zdrobit genunchiul stâng. Şi era la vreo şase ani de la stingerea războiului... Când i-am comunicat că Radio Cluj doreşte să realizeze o transmisie directă chiar de acolo, de acasă de la „muntele Drânda”, s-a bucurat. Era o premieră şi pentru el, dar o onoare şi pentru străvechea aşezare moțească...

- **Încerc să-mi imaginez cum a fost atunci, când ați ținut piept invaziei hoardelor ungureşti, când voiau să pună stăpânire peste inima Apusenilor. Care a fost prețul plătit?**

- Viața n-a mai contat. Toți am luptat cu mare sete. Voiam să fim liberi, mai ales că ştiam ce s-a-ntâmplat în teritoriile ocupate de unguri, în urma Diktatului de la Viena. Spaima aceea ne-a îndârjit!

- **Cine erau oamenii din „batalioanele fixe” pe care îi comandați?**

- Din Măguri, din Mărişel, din Muntele Rece, din Băişoara, din Someşul Rece... Toți bărbații din zonă! Am dus lupte grele. Întâi, la Someşul Rece, apoi la Gura Râşchii şi Muntele Rece-Huşcău, unde sunt acum mormintele, la Someşul Cald, la Mărişel-Pape, Valea Ierii, pe muntele Ghergheleu. Pe rând...

- **Cum ați apărat Uzina electrică?**

- Lupta de la Gura Râşchii a intrat în legendă. Am baricadat drumu' cu un pluton, pe malul stâng al Someşului Cald, şi altul pe malul drept. Când a ajuns acolo, în luncă, detaşamentul unguresc, am dat ordin să se deschidă focul. Ceea ce a urmat, a fost un prăpăd pentru unguri. Au luat-o la fugă, ca la Posada...

- **O întrebare omenească: compania dumneavoastră a luat prizonieri?**

- Da, ca-n orice bătălie...

- **Le-ați aflat gândurile?**

- Da, am stat de vorbă cu ei. Cei veniți de departe, din Pusta ungurească, se străduiau să-mi spună că războiul n-a fost dorința lor. Că regretă... Prizonierii proveniți din comune ardelene au fost însă cei mai răi. Foarte răi! Au ajuns chiar să-mi trimită bilete cu amenințări: „*că mă belesc de viu*”! Unguri din Gilău, din Floreşti şi din alte localități, care se aventuraseră în această bătălie dusă pentru cucerirea Munților Apuseni...

- **Ați ajuns la 76 de ani. E o zi de luni... Am aflat că sunteți gata să luați drumul Clujului. De ce?**

- Sunt foarte bolnav, am multe suferințe. Cred, e aproape ceasul...

- **Sunteți erou al Apusenilor, chiar dacă nu vi s-au conferit acte. Ce v-au adus sacrificiile de-atunci, din septembrie '44, când trupele ungureşti au spart granițele Diktatului de la Viena?**

- Nimic, în afara altui lanț de suferințe, marcat în anul '50 de gloanțele pe care le-a tras securitatea română în mine. Voiau să mă lichideze.

- **De ce?**

- Cercetați componența etnică a securității şi a poliției din acei ani, dar şi cine dirija politic totul. Nu uitați: eu, bătrânul din fața dumneavoastră, Drânda, ajuns acum să se mişte doar ajutat de cârje, m-am împotrivit cu arma, alături de Compania pe care am comandat-o, pătrunderii ungurilor în Țara Moților. Şi dacă tot m-ați întrebat ce mă mână din nou la Cluj, tot mai sper să-mi văd împlinit visul ca satul meu moțesc, Măguri, să devină comună. Doar aşa se poate ridica şi emancipa, să se bucure de vremuri mai bune. Eu sper să mă primească domnul prefect Grigore Zanc. E şi el copil de țărani şi cred că ştie de ce mă lupt pentru acest sat izolat din Munții Apuseni...

- **Aveți posibilitatea să i vă adresați, chiar direct, de aici, din inima Țării Moților!**

- Să nu-i uitați pe moții noştri. Când țara a avut nevoie de ei, ei au fost prezenți. Vă rog, veniți până la Măguri să ne cunoaşteți şi sunt sigur că veți susține demersurile noastre în Parlamentul de la Bucureşti şi în Guvern, de a primi statut de comună...

*

...E aproape o jumătate de veac de-atunci, când trupele lui Horthy, în retragerea disperată spre Pusta Ungară, plănuiau alte valuri de crime. La Huşcău, unde e un drum care duce spre Câmpeni, Batalioanele Fixe au fost atacate chiar cu tancuri.

- **...Şi ce-ați făcut?**

- Ca-n povestea de la Posada. Ne-am retras în pădure, am doborât copaci şi bolovani care au blocat drumul, şi-am pregătit asaltul asupra „haitei” care înainta, fără să ştie ce-o aşteaptă. Planul lor era să pătrundă spre Beliş-Huedin, dar şi spre Câmpeni. Eram față în față cu vreo 1.700 de soldați unguri. Pătrunseseră peste noapte... În dreapta Companiei Fixe Măguri, era Compania Vlaha, din Batalionul Fix Regional „Cluj”, care n-a patrulat cum trebuie. O parte din sectorul celor din Vlaha a rămas descoperită. Pe-acolo au pătruns... M-am trezit față în față cu cei vreo 1.700...

- **Câți oameni aveați?**

- Vreo 60 de oameni. Eram lângă o pădure, locuri pe care le ştiam bine, am aşteptat, am tăiat sute de copaci şi s-au trezit într-un infern, ce i-a zăpăcit complet. Cred că ne socoteau superiori numeric. Au cedat. În planul lor era şi joncţiunea cu formaţiunile ungureşti care atacau din direcţia Oradea-Beiuş, spre Câmpeni. Nu i-am lăsat... Pe fiecare vale a Munţilor Apuseni se afla câte un dascăl, în fruntea formaţiilor moţeşti de rezistenţă. La Someşul Cald, era **Petru Cosmulescu**, la Gura Râşchii era **Iosif Mariş**, împreună cu un sergent din Măguri...

- **Dumneavoastră aţi avut şi un punct special de comandă?**

- Da, la Muntele Rece. Era mai periculos acolo. Şi-acolo ne-au atacat ungurii cu tancurile. Rezistenţa noastră i-a pus însă pe fugă.

- **Care a fost preţul acelei rezistenţe?**

- Din compania mea, au murit doi oameni şi şapte au fost răniţi...

- **Peste ani, am avut o întâlnire cu învăţătorul Dumitru Tăuţan, care, mărturisesc, m-a emoţionat. Un om desfigurat de neoameni disperaţi. El n-a atacat. El şi-a apărat hotarul!**

- N-a fost la mine în Companie... L-am cunoscut şi l-am chemat să vină, dar n-a venit. Eram prieteni... Povestea lui e tragică. Ungurii l-au desfigurat şi l-au lăsat într-un şanţ, într-o baltă de sânge. Aşa-i viaţa!

- **V-aţi gândit că ar putea veni un astfel de moment, spre a vă apăra ţara, cu sacrificiul vieţii?**

- Mi-am înţeles de la început misiunea şi n-am ezitat nicio clipă. Ştiam că pot oricând muri! Fac o destăinuire: primul comandant de batalion a fost un locotenent-colonel, **Sebastian Milencovici.** A fost sârb, dar un mare patriot român! Mă plec şi mă-nchin în genunchi în amintirea memoriei sale.

- **Revin cu o întrebare omenească: a meritat?**

- Da, a meritat. Mi-am făcut datoria faţă de ţara mea. Ea n-a avut însă, mai târziu, grijă de mine. Mi-am distrus sănătatea... Iar duşmanii noştri de veacuri continuă să-şi facă şi azi jocurile. Ei nu văd cu ochi buni lupta ce-am dus-o eu. Au căutat pe orice cale să-mi facă necazuri. Şi mi-au şi făcut. Asta e răsplata muncii mele!...

- **Ce pensie aveţi?**

- 2.529 lei...

- **Îndestulătoare?**
- O, nu. Nu mă pot trata, am nevoie de tratamente. Sufăr de multe boli. Amândouă picioarele îmi sunt anchilozate, sufăr cu inima, cu plămânii, cu ficatul...
- **La 76 de ani împliniți, ce vise mai aveți, ce speranțe?**
- V-am spus: aş vrea, împreună cu moții mei, să ne vedem satul pierdut în munți, la cota 1400, comună! Satul nostru, Măguri, e la 12 kilometri de Răcătău. Suntem mereu lăsați de o parte. Primăria din Răcătău nu se interesează de noi, n-avem drumuri, telefoane... N-avem nimic.
- **Câte fumuri are satul Măguri?**
- Locuitorii s-au cam împrăştiat... Avem vreo 1.200 de suflete şi vreo 400 de fumuri. E însă mare distanța de comuna de reşedință: 12 kilometri. Drum care trece prin păduri. Apoi, problema şcolilor. Sunt şi ierni grele. E periculos... Am cerut, am trimis scrisori celor în drept, la Cluj şi la Bucureşti, dar n-am primit niciun răspuns.
- **Familia?**
- Băiatul meu e profesor la Măguri-Bogdăneşti. Aş fi fericit să ştiu că el va face, în continuare, pentru Măguri, tot ce n-am făcut eu.

(**Munții Apuseni, Măguri, 5 mai 1991**)

*

...Urc din nou spre cota 1400, spre a-l reîntâlni pe Erou. Trec anii. E bolnav. Satul lui nu e încă declarat comună. Pentru o „hârtie” de la Primărie, moții lui pierd o zi şi bat pe jos vreo 30 de kilometri. El e Eroul lor şi spre el se-ndreaptă speranțele a vreo 1.200 de suflete. El le-a fost şi dascăl şi primar fără acte, şi cel care le-a putut da un sfat în a răzbi prin hățişurile legilor, dar, mai ales, ale Clujului, care, simt ei, nu-i are ca fii buni.

La Someşul Rece, oprim la urcuşul spre „drumul lui Antonescu”. O echipă a Televiziunii din Cluj, pornită să-i surprindă pe moți la ei acasă, pe coama de munte şi drumuri mai puțin umblate, spre Măguri, spre „Steaua” şi mai departe spre Câmpeni şi Vidra lui Avram Iancu. Întâlnire cu un bărbat la vreo 75 de ani...

- **Când a fost făcut acest drum, „al lui Antonescu”?**

- În ’41 a-nceput... Mi-aduc aminte când a-nceput...

- **Câți ani aveați?**

- Unsprezece... În ’44, aveam 14.

- **În septembrie, a avut loc „bătălia de la Gura Râşchii”. Ați trăit-o?**

- Eram mic, dar țin minte bine... Venea o Companie de unguri, dinspre Valea Ierii... Chiar aici i-au surprins Companiile fixe ale moților noştri. Şi-a fost o bătălie ca-n poveşti. A-nceput la 7 dimineața şi s-a terminat pe la ora 3 după amiază...

- **Au murit oamenii?**

- Români, nu! Au murit, chiar aici, în curba aceasta, trei unguri. Un locotenent, un sergent şi un soldat. Mulți unguri au căzut prizonieri.

- **Ați cunoscut români care s-au luptat atunci cu ungurii?**

- ...Şi tatăl meu a fost. Era sergent în „batalion”. Au luptat şi vânători cu arme de vânătoare, şi alți învățători, că ei erau cei mai instruiți oameni.

- **Tata a avut de suferit?**

- A rămas atunci invalid de război... S-au dus lupte grele şi pentru apărarea Uzinei Electrice „Someşul Rece”, pe care au construit-o meşteri italieni, prin 1905. Ungurii voiau s-o arunce în aer. Şeful Uzinei, **Dumitru Cadiş**, a fost şi el rănit şi a rămas invalid. Tata a rămas fără picior, fără o mână...

- **Pe învățătorul Gheorghe Drânda, l-ați cunoscut?**

- Cum să nu! El a fost comandantul Companiei Fixe... Îl puteți găsi acasă, sus, la Măguri.

*

...Din nou pe „acoperişul Apusenilor”. Tavi Dohotaru „trage” cadru după cadru. E o vară neasemuit de frumoasă, iar peisajul văzut de la cota 1400, e feeric.

- **Atunci, în septembrie 1944, la „năvălirea” ungurilor, ați fost „strategul de la Gura Râşchii”. Ce-a-nsemnat victoria de-atunci?**

- Bătălia a fost în 5 septembrie... Am fost atacaţi, şi am intrat în luptă cu toate plutoanele pe care le aveam, învăluindu-i şi din stânga, şi din dreapta satului. Aveam, pe deal, şi câteva mitraliere. I-am respins... Noaptea şi-au dus morţii şi răniţii... În zorii zilei următoare, ne-au atacat din nou, cu branduri şi alte arme, din toate direcţiile, cu efective mai mari. Ne-am retras din nou la Gura Râşchii. Era 7 septembrie... Plutonul Măguri era pe înălţimile din dreapta Someşului Rece, iar plutonul „Mărişel”, în stânga. În clipele acelea am aflat că sus, pe Dealul Huşcău, era masată o armată de 1.700 de unguri şi nemţi...

- **Câţi oameni aveaţi în Companie?**

- Toată compania avea 360 de oameni şi 40 de refugiaţi din Gilău şi Agârbici, localităţi aflate sub ocupaţie ungurească!

- **Uriaşă disproporţie de forţe!**

- Aşa a fost. Am dispus intrarea pe poziţii, în zona „Huşcău”, a companiilor Mărişel, Someşul Cald şi Mănăstireni. Mulţi erau în serviciile noastre de patrulare, în zona de graniţă. Aveam poziţii la Gura Râşchii, sus, la Muntele Rece-Huşcău, Mărişel şi la Someşul Cald. Când inamicul transporta armament, sau se deplasa spre alte poziţii, era atacat de patrulele noastre. În dimineaţa de 14 septembrie 1944, eram la Huşcău, cu două batalioane. Un detaşament unguresc a plecat spre Gura Râşchii... Când am sesizat acest lucru, am trimis un agent, pe **Gavril Sopon**, să-i anunţe pe ai noştri, că vine inamicul...

- **Ce forţe erau la Gura Râşchii?**

- Oricum, inferioare şi numeric, şi ca dotare. În afara Plutoanelor Fixe Măguri şi Mărişel, ar mai fi trebuit să vină în ajutor un pluton din Beliş, ca să-i atace din spate pe unguri. Dar n-a ajuns la timp... Ai noştri au deschis foc, atunci când inamicul a apărut în luncă, pe la 9 dimineaţa şi lupta s-a încheiat pe la 3-4 după masă. Primul foc l-a tras soldatul **Vasile Stan**, din Plutonul Mărişel, nimerindu-l chiar în frunte pe ajutorul de comandant. Toţi românii au intrat în acţiune... Şi cei din Companiile Fixe, şi muncitorii de la Uzina hidroelectrică Someşul Rece...

- **Existau pregătiri pentru un astfel de moment?**

- Sigur. În subsolul „Uzinei” era un depozit de armament şi muniţie, erau pregătite şi două branduri... Brandurile de 60 mm au ajuns

la sergentul **Roba**, care a tras câteva lovituri. Un proiectil de brand l-a lovit pe un soldat, aflat lângă comandantul detaşamentului, căpitanul Toth... Panică mare. Atacul prin surprindere i-a descumpănit pe unguri şi-au început să se retragă în dezordine, speriați. Spre a-şi salva viața i-au anunțat pe români că vor să se predea... Au aruncat armele, românii i-au încolonat pe şosea şi i-au dus la batalion. Aşa a fost...

- **De fapt, ce voiau?**

- Am prins hărțile lor... Voiau să distrugă uzina şi să înainteze spre Beliş, iar apoi să ajungă la Călățele, în spatele frontului românesc.

- **Se apropia de zonă şi armata română?**

- Da. În 20 septembrie a venit dinspre Câmpeni Batalionul 8 Vânători de Munte, preluând poziția de la Huşcău-Muntele Rece. E momentul când au început lupte grele cu inamicu'... Noi n-am putut s-o facem în câmp deschis. Eram doar vreo 60-70 de oameni şi singura cale realistă a fost să trimitem patrule, care îi atacau din spate, când aduceau alimente şi muniții, din Valea Finişelului, sau dinspre Valea Ierii. Patrulele se prezentau voluntar, pentru a ataca inamicul.

- **Ştiu că nici după acest moment n-ați avut linişte...**

- A doua zi, au venit tancurile, care mărşăluiau spre Câmpeni. Am umplut drumul cu bolovani şi am tăiat toată noaptea pădurea din jur. Ne-au sărit în ajutor vreo 50 de oameni, cu securi, din Muntele Rece şi din satele din apropiere... Vreo trei sute de metri. Era totul vraişte!

- **...Şi tancurile?**

- Au venit a doua zi, au dat cu botu-n „baricadă", ne-au atacat, dar s-au retras. Ne-au atacat, dar am tras şi noi. N-au putut merge mai departe. Munții şi pădurile, ca-ntotdeauna, ne-au fost prieteni.

- **Mă transpun în vremurile acelea... Munți, oameni, văi... Pe fiecare vale, învățători cu „oşti" alcătuite din oameni ai locului. Oameni gata să-şi sacrifice viața pentru a apăra Templul Apusenilor. Ce vă mai amintiți despre eroii pe care i-ați avut sub comandă?**

- O, Doamne, mulți nu mai sunt... Mi-l amintesc pe **Nicolae Năstase**, învățător din Beliş, pe **Gicu Ion** din Răcătău, pe învățătorul

Lăpădătescu din Someşul Rece, pe **Petre Cosmulescu** din Someşul Cald... Cosmulescu s-a numărat printre eroi. Pregătise din vreme mai multe amplasamente pentru puşca mitralieră... Când a fost atacat, trăgea dintr-un loc şi fugea apoi la alt amplasament, lăsând impresia că acolo sunt mulți luptători, cu multe mitraliere, că ar fi un loc foarte bine apărat. Şi-au dat seama că n-au şanse şi ungurii s-au retras. Înainte de lupte, am discutat şi cu învățătorul **Dumitru Tăuțan** să vină la noi, dar a preferat să rămână la Săvădisla, la Batalionul Fix „Cluj”. El şi oamenii lui au avut mult de suferit... Învățătorul **Homescu** era la Călățele, cu compania de acolo şi cu „vânătorii”... Dacă treceau de noi, pe ei urma să-i atace ungurii. Mi-l amintesc, cu emoție, şi pe învățătorul **Petre Ştefănescu**, din Compania a III-a „Mănăstireni”...

- **Privind înapoi, ați mai avea puterea să vă bateți din nou pentru a apăra Țara Moților?**

- Dacă am în vedere comportarea inamicului, care a rămas între noi şi cu noi, aş lupta cu şi mai mare înverşunare! Chiar dacă, pentru tot ce-am făcut, eu am avut numai de suferit. Şi aş da îndemn urmaşilor mei să facă la fel!

- **Ce bucurii v-a adus viața de dascăl?**

- Poate fi mai mare bucurie decât să-ți dea bineţe zilnic un sat întreg? Şi oameni în vârstă, şi copiii lor, şi nepoții, şi strănepoții... Sunt mulțumit că oamenii mă respectă şi mă stimează. Vin să-mi ceară sfaturi... Mă simt bine între ei. În ’44, după război, am rămas în Gilău, director la şcoală. Tata avea acolo o casă şi pământ, era poate o viață mai comodă... În ’44, în octombrie, când am participat la eliberarea Gilăului, am luat vreo 20 de prizonieri din armata Ungariei, care erau din Gilău. I-am trimis la batalion, şi batalionul mai departe. Nu ştiu prin ce mijloace, după terminarea războiului s-au întors la Gilău. Mi-au făcut foarte mult rău! M-au duşmănit şi mi-au făcut tot felul de reclamații. Viața devenise insuportabilă. Inspectorul de la „Județ”, Bârlea, mi-a venit în ajutor, oferindu-mi post în orice comună din județ, ca fost luptător antifascist. Aşa am ales să mă duc la moții mei, cu care am luptat. De aici, din Măguri, n-am mai plecat. Am un băiat care are trei copii. Nici el n-a părăsit satul Măguri. E învățător la Măguri-Bogdăneşti.

- **Cum e viața aici, la cota 1400?**

- Grea. N-avem drumuri bune, iar „Județul”, cum v-am spus, ne-a cam uitat... Traiul e greu. E dificilă aprovizionarea. Nici telefoane n-avem. Cândva existau unele avantaje, date de „carnetul de moț”. Ar trebui să primim o cantitate mai mare de lemne, să se dea voie moților să prelucreze lemnul şi să-l poată vinde fără restricții, legal. „Carnetul moțului” dădea chiar şi dreptul de a transporta gratis, în toată țara, cu trenul, lemnul şi produsele lucrate de moți. Moții nu vor să fure din pădure, dar vor să li se creeze condiții să poată trăi cât de cât decent. Din pădure trăim. Din lemne şi din cartofi, singurii care pot fi cultivați aici, la cota 1400...

*

...E vară. O zi de vis!

- **Iarna, ce faceți, domnule Drânda?**

- Moții lucrează materialul lemnos pe care l-au adus toamna acasă. Cioplesc, fac şindrilă, scânduri... Apoi, toți cresc animale. Nu dorm! Uneori, mai ales noaptea, ne mai „vizitează” câte un urs, vin lupi... Fac pagube mari.

- **Vă propun o întoarcere în timp. Cum ați primit, cu 52 de ani în urmă, vestea tragediei pe care avea s-o aducă Diktatul de la Viena?**

- Eram la Regimentul 12, la Secuieni-Bihor. A fost supărare mare. Ne-au dat lacrimile... Ştiam că vin zile grele. Conduceam un pluton anticar, aveam 6 tunuri, iar ostaşii mei erau majoritatea din Regat. Am încărcat tunurile într-un vagon şi le-am dus la Regiment. la Ceica. De-acolo ni s-a dat drumu’ acasă. Venise vremea să ne apărăm țara, chiar cu prețul vieții!

Ploua la Sovata

E 5 iulie 1990... De vreo patru zile plouă fără astâmpăr la Sovata, stingând parcă focul trimis de soare câteva săptămâni la rând, în vara aceasta fierbinte, când termometrele au arătat uneori chiar şi

42 de grade. O heliotermie provocatoare, dar şi nămoluri căutate de lumea Europei medicale.

De 16 ani e aici **dr. Eugen Țereanu**, medicul-şef al Sovatei. Aici l-a adus „repartizarea”, când a terminat „Medicina” la Cluj. Era o „povară” plină de provocări datorată prestigiului stațiunii. Am reținut o nuanță. O „discontinuitate” care l-a marcat pe medicul-şef: *„Am fost căutați şi sperăm să fim şi mai căutați*”... Mi-a oferit şi explicații, fără a ocoli o durere care îl apasă: ultimii ani au însemnat o deteriorare a bazei medicale a stațiunii! Dotarea cu aparatură medicală a stagnat aproape complet! Nu e doar cazul „Sovata”, ci e o „acțiune” generalizată. Există însă speranța, ea moare ultima!

Sovata a rămas însă şi azi o stațiune a femeilor. Peste 3.000 vin în fiecare an spre a-şi căpăta remediu pentru fertilitate. Peste zonă plutesc însă destule incertitudini. Spaima acelui 22 decembrie 1989, sau implicarea nefericită a unor personaje dirijate spre acțiuni necugetate în martie 1990, au creat bariere şi granițe etnice. Iar el, dr. Țereanu, nu era pesimist. Era convins că timpul va sparge acele bariere psihologice şi dezechilibrele vor dispare. Cu toate că îi e greu să descifreze acele reacții paradoxale ale unor mase de oameni. Convenim tacit să nu adâncim discuția pe această temă. Vremurile sunt încă tulburi. „Înfierbântații” continuă să existe. Cei ce-au distrus statuia lui Nicolae Bălcescu din Sovata stau încă pe la colțuri. Probleme vechi, de conviețuire, sunt zgândărite din nou şi oameni lipsiți de orizonturi sunt manipulați şi provocați sub vechile lozinci ale „Ungariei Mari” şi ale „Mileniului”. Momente de confuzie greu de depăşit.

Când am ajuns la Sovata, ploua. Ploua de câteva zile. Câteva raze de soare, încercau, firav, să se oglindească în lacurile sărate ale Sovatei. Reînvia parcă, din ceața ce acoperea peisajul, verdele brazilor.

(**5 iulie 1990**)

Corund, casa Ilyes

E expoziție permanentă de ceramică la Corund, chiar şi peste vară, când jumătate din „artişti” de aici sunt pe Litoral, să-şi vândă marfa, iar jumătate din cealaltă jumătate, la Budapesta, pe colinele metropolei, tot în acelaşi scop. Toamna, târziu, se-ntorc din nou acasă, cu lei şi forinți, spre a-şi dezvolta „tehnologiile”. Corund, satul unde fiecare casă e o mică fabrică.

*Aici l-am cunoscut pe seniorul **Mihai Ilyes**:*

- **Câți ani aveți?**

- 67...

- **Şi de câți ani vă ocupați de ceramică?**

- De cincizeci... Asta au făcut şi părinții, şi bunicii... E o pasiune, mai mult decât o meserie!

- **...Rentabilă?**

- Din ceramică trăim!

- **Unde prezentați ceramica pe care o faceți?**

- Numai unde sunt invitat. La Horezu, Iaşi, Rădăuți, Suceava... Târguri cu renume, de unde m-am întors cu diplome. De la Horezu, de la „Cocoşul de aur” am primit trei diplome. Țin foarte mult la ele. Mi-au atribuit şi cel mai valoros trofeu: această „Diplomă de Onoare”. La Iaşi am primit „Premiul de Onoare” al Târgului de Ceramică românească „Cucuteni 5000”, ediția 1986...

- **Până când veți lucra?**

- Până când voi trăi şi voi avea sănătate. Tata a trăit vreo 80 de ani.

- **Vă doresc să-l depăşiți! Ați pregătit urmaşii?**

- ...Şi băiatul meu lucrează. Are atelier modern.

- **Ați colindat lumea?**

- Ca turist, da, am fost în Belgia, în Turcia, Germania, Austria, în Cehoslovacia.

- **Vă e liniştită viața?**

- N-avem probleme. Corundenii umblă în toată țara. Aici e linişte, pace, trăim bine şi nu înjurăm unu' pe altu'. Când a fost războiu, aici n-a primit nimeni nicio palmă.

(**5 iulie, 1990**)

La Odorhei, acasă la primarul dr. Ferenczi Ferencz

*A avut zi grea, cum a fost fiecare, de la 1 februarie 1990, când a fost instalat. E a 55-a zi... A terminat „Veterinara” la Cluj şi e get-beget din Odorheiul Secuiesc. Oraşul pe care îl iubeşte şi-l venerează. L-am întrebat dacă e grea viața de primar. N-a ezitat nicio clipă să răspundă: „**Nu este grea!**”... M-am trezit însă cu o completare fără să facă vreo pauză: „**E foarte grea!**”...*

- Ne confruntăm cu probleme vitale pentru majoritatea populației. Cea mai grea, e cea a locuințelor. Avem în jur de 2.200 de cereri. Peste 1.500 de familii n-au nicio locuință. Aproape că pot spune că nu s-a construit nimic. Cu ani în urmă, s-au construit chiar câte 700-750 apartamente, iar în 1989, doar 78. Apoi, şomajul... O noțiune interzisă până în ’90. Dar, gândiți-vă, în jur de 700 erau înscrişi la Oficiul de muncă, spre a li se da de lucru. Vreo 300 erau țigani... Ei, cu aptitudini înnăscute de bişnițari, ne-au mai lăsat în pace. În 27 aprilie, am scos o decizie cu privire la locul unde să facă acest comerț, pentru a-i scoate din centrul oraşului...

- **Câți locuitori are azi Odorheiul?**

- 42.000 şi în jur de 7.000 navetişti...

- **Destule probleme!... Soluții?**

- Cele mai multe, sunt cu orizonturi mai îndepărtate! Realist fiind, în ritmul ăsta, nu cred că putem primi de la constructori mai mult de vreo 70 de apartamente, din cele 200 promise. Până la sfârşitul lunii martie, am predat doar 12. Este încă mare incertitudinea!

- **De ce?**

- Nu mai avem constructori. Mai bine de 60%, au plecat în străinătate, mai ales în Ungaria, unde câştigă mai bine. Ne gândim însă, prin schimb de terenuri cu CAP-ul, să acordăm nişte parcele, vreo 400-500, pe care oamenii fără locuințe să-şi construiască.

- **Câți şomeri aveți la Odorhei?**

- Oricum, mulți! N-avem o cifră exactă, mai ales că mulți nu s-au prezentat la „Oficiu”. Cred că cifra de 700, este însă apropiată de adevăr! Evident, lăsându-i de-o parte pe... bişnițari. Ei aduc din străinătate mărfuri şi le vând. Asta fac. Şi nu sunt puțini... Țigani!

- **Credeți în puterea Parlamentului, a Guvernului României?**

- Nu ne-a convins. Sunt prea mari lacune. Toți bâjbâie. Guvernul ar trebui să fie mai ferm. Pierde foarte mult...

- **E aproape miezul nopții şi vă mulțumim că ne-ați primit. Fac o mărturisire foarte sinceră... E aici, martor, şi colegul meu, Gelu Cârlig, care ştie bine şi ungureşte. Am plecat spre această zonă a României cu foarte multe griji. Credeți că este justificată această reținere a noastră, de a veni în „Secuime”?!**

- Nu văd întemeiată teama, decât dacă vă luați după mass-media. După publicații care au dat foarte multe informații eronate, chiar zvonuri care nu s-au confirmat. Multe au fost tendențioase. Toate evenimentele care s-au petrecut aici în ziua de 22 decembrie 1989, au o motivație foarte bine justificată, fără iz naționalist. A fost, pur şi simplu, o revoltă a populației de aici, împotriva forțelor de represiune. Amintesc miliția şi securitatea!... Rolul lor era altul: să bage frica în oameni, spre a-i zdrobi fizic şi psihic. Cine vine la fața locului, se convinge că acesta este adevărul. Nu e vorba de şovinism. Aici, oamenii trăiesc în pace. La Odorhei, vă asigur, e linişte.

- **Totuşi, au plecat foarte mulți români. Mai ales dascăli...**

- Şi-au căutat locuri mai potrivite. Nu uitați că au ajuns aici forțat, prin „repartizări guvernamentale”, chiar dacă nu le-a convenit. După cum, absolvenții maghiari au fost repartizați în Moldova sau în localități din Bărăgan sau Muntenia. Şi aceştia, foarte mulți, s-au întors acasă. Au fost despărțiri prietenoase...

- **...Şi dacă, într-o zi, ar pleca toți dascălii români, nu credeți c-ar deveni, totuşi, dramatică, problema cunoaşterii limbii române?**

- Cum să nu! Noi am încercat să-i convingem să rămână. Da, e o problemă foarte serioasă!

- **...Şi totuşi, şcoli întregi au plecat. A plecat Liceul Pedagogic. A plecat la Toplița. Alt liceu la Braşov...**

- Nu. Nimeni n-a forțat aceste plecări regretabile. Sunt oameni care au venit la Odorhei şi au dirijat aceste plecări în masă. Nişte extremişti. Inspectoratul județean Harghita nu şi-a dat consimțământul. S-a trecut peste... Primăria, conducerea oraşului, n-au fost ascultate.

- **Acum mai sunt şcoli în limba română în Odorhei?**

- Avem un liceu înființat pentru anul şcolar 1990/1991, având elevi de la clasa I-a până la a XII-a. Din toamnă, vom avea încă o şcoală generală şi un liceu cu limba de predare în limba română.

- **Industria?**

- Avem probleme foarte serioase. Ni s-a creat o faimă nedorită. Suntem boicotați. Oamenii de la „Aprovizionare” se-ntorc cu mâna goală. E drept, poate nu doar noi avem aceste dificultăți, ci toată țara. Urmările sunt foarte aspre!

- **Peste 6 ani, veți fi într-un amfiteatru al „Veterinarei” din Cluj, împreună cu colegii din promoția 1976. Ce ați dori să le spuneți colegilor?**

- Că, pentru o vreme, am trădat meseria de medic veterinar, dar că m-am întors şi sunt din nou bucuros. Nu voi mai candida, la alegerile locale... Am înțeles dorința populației şi a CPUN-ului, pentru această perioadă de trecere, am încercat să-mi ajut oraşul meu natal. Las însă această misiune politicienilor poate profesioniştilor care se vor forma...

(**Odorhei, 5 iulie 1990, ora 24**)

...Viața merge înainte. **Primarul Ferenczi Ferencz**, n-am îndoială, e un om onest, care n-a aplaudat niciodată forța extremiştilor unguri. A fost un om al dialogului. Şi n-a înțeles că dreptul de a lua viața unor oameni nu-l pot avea personaje certate cu legea, care au fost „deranjate” de fermitatea organelor statului. El nu poartă vina acestor fărădelegi. Nici a crimei de la Odorhei, nici a celor de la Zetea sau Dealu, după cum, n-a înțeles decât târziu că plecarea dascălilor români avea să fie un dezastru. E ungur, îşi iubeşte neamu’, dar în sufletul lui ura îşi găseşte greu lăcaş...

N-a mai candidat. N-a mai vrut să se aşeze în acele structuri care erai depărtate de sufletul şi speranțele sale. Îi port o amintire frumoasă, bucurându-mă să ştiu că în „Țara Secuilor” fără secui, sunt încă mulți bărbați ca **doctorul Ferenczi Ferencz**! Iar când ne-am

despărțit, spre ora 2 noaptea, a fost de acord că va trebui, cât de repede, să se aştearnă legile peste toate fărădelegile care au fost. Şi au fost prea multe şi la Odorhei! – iar cei ce le-au săvârşit, să-şi primească şi pedepsele cuvenite:

- **Bineînțeles. Nu sunt adeptul forței şi al brutalității. Şi noi vrem să fie ştearsă acea scenă din amintirea tristă a oraşului!**

(**5 iulie, 1990**)

Cutremurătoarea declarație a prof. Valer Vodă!

De ce a trebuit s-o facă la Cluj-Napoca? Răspuns simplu: românii alungați din județele Harghita, Covasna şi din unele părți ale județului Mureş, au interdicție pentru astfel de manifestări, considerate de extremişti unguri a fi... şovine!

„*Începând cu după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, în localități din județele Harghita, Covasna şi din unele părți ale județului Mureş, s-a declanşat sinistrul fenomen cauzat de manifestări vulcanice de şovinism din partea unor grupuri ale etnicilor maghiari şi secui...*”.

Omul acesta, **profesorul Valer Vodă**, a trăit acele zile chiar în mijlocul evenimentelor. S-a oprit din lectura „***Declarației***”, după care, trădat de câteva lacrimi ale emoției, a propus Adunării Solemne organizată la Primăria Clujului, sub auspiciile primarului Gheorghe Funar, păstrarea unui moment de reculegere în memoria martirilor români **Dumitru Coman, Aurel Agachi, Liviu Cheuchişan, Dănăilă Gabi**, precum şi a celor doi martiri-secui **Gabi Szekely** şi **Ferencz Imre**, care au încercat să-i ajute pe români...

În sfâşietoarea lor durere, românii au alcătuit un Comitet de Inițiativă care să creeze o structură de rezistență în fața acțiunilor ungureşti de purificare etnică:

„*Vom aduce la cunoştința opiniei publice naționale şi internaționale acest tragic adevăr. S-au produs crime bestiale, s-au aplicat tratamente fizice grave, au fost distruse bunuri materiale, s-au profe-*

rat amenințări cu moartea, s-a trecut la separarea învățământului pe criterii etnice, am fost batjocoriți, amplificându-ni-se suferința, prin emisiunile de la televiziunea națională de la Bucureşti şi prin presa ungurească. Atacurile neîntrerupte şi permanentele provocări impun organizarea noastră, în vederea contracarării acestui fenomen, față de care, din păcate, autoritățile centrale nu întreprind acțiuni ferme, care se impun...". „*Un fenomen tragic, pe care, cu tupeu şi obrăznicie, liderii partidului extremist UDMR îl consideră o falsă problemă, inițiată de foştii securişti...*"

Să mai şi zâmbim însă... Liderii unguri au mai „descoperit" încă un fenomen: nu ungurii îi alungă pe români, ci românii s-au apucat să-i românizeze pe unguri! Şi nu de ieri, de alaltăieri, ci de veacuri! „*Înainte ca o delegație a UDMR-ului să plece în Italia, pentru a studia un nou model pentru rezolvarea situației minorității maghiare din România, s-a oprit la Cluj, unde Consiliul de Coordonare a celui mai democratic partid intre toate partidele politice similare, a dezbătut cu necesară gravitate, tema „**Ce trebuie să facă comunitatea etnică a maghiarilor pentru a-şi păstra limba maternă şi cultura de procesul de românizare**...*".

Privesc sala. Oameni chinuiți de grija zilei de mâine. Îngrijorați. Disperați. Notez opinii: „*Sfidare! Fantezia şi sarabanda minciunilor a mers mult prea departe cu falsificarea adevărurilor din Ardeal. E prea mult, domnilor! Chiar nu aveți demnitatea de a vă privi faptele cu ochii unor oameni normali?*" În acea „***Declarație-Apel***" se consemna clar, fără echivoc: „*Cei supuşi pierderii definitive a identității naționale sunt românii din zonele amintite!*"... Mergeți în comuna Joseni – Harghita. Caz clasic: „*La capătul presiunii seculare de ungurizare, aici mai dăinuie doar amintirea «foştilor români». La un asemenea proces secular de maghiarizare, au fost supuşi numai autohtonii acestui pământ!*"... Treptat, timp de secole!...

*

...Era, totuşi, o atmosferă calmă. Se-ncerca găsirea unor căi de a stăvili porniri care mergeau până la lichidări fizice, cu îndemnuri venite nu doar din mințile înfierbântate ale grupului iredentist care

domina struțo-cămila partid-uniune culturală care s-a erijat în Partid Unic al Comunității Ungureşti din Ardeal. „Jocurile” se făceau, mai ales la Budapesta, unde, aproape la fiecare sfârşit de săptămână, liderii erau chemați la instruiri etnico-politice.

În ’90, spre sfârşit, avea să se înființeze, în sfârşit, şi o Comisie Parlamentară de anchetă, peste voința „struțo-cămilei”, care, pentru intimidarea celor care „îndrăzneau” să se prezinte la audieri, a recurs la deconspirarea acestora, fapt cu grave urmări în demersul parlamentar.

Ce voiau „**românii alungați**”, peste cinci ani, în 1996, când s-au întâlnit la Cluj-Napoca? Să transmită opiniei publice naționale şi internaționale adevărul despre cele petrecute în județele Harghita, Covasna şi Mureş, după Revoluția din 1989. Să se asigure protejarea prin mijloace legale a intereselor şi drepturilor legitime ale membrilor **Asociației Românilor Alungați** din județele Covasna, Harghita, Mureş şi să lupte împotriva oricăror manifestări de naționalism, şovinism şi rasism...

S-a aflat atunci şi despre „decesul” celebrului Raport „Harghita-Covasna” („Harcov”). Aşadar, după „audieri”, s-a întocmit un raport, care, în 1992, s-a dezbătut în Parlamentul României, în ianuarie-februarie 1992. Atunci, cu toată abilitatea „struțo-cămilei” de a-l boicota, s-a ajuns la o hotărâre în trei puncte. O „Hotărâre” la care, cum era de anticipat, cele trei „guverne”, care au urmat după februarie ’91, au „uitat” să-i dea viață. Abilă învăluire în ceață, din rațiuni de... alianțe politice, pentru care „struțo-cămila” era „curtată” de toți făcătorii de guverne. Şi mereu, între condițiile puse de a se „lăsa” invitată la guvernare, era şi cererea ultimativă de grațiere a celor care au săvârşit asasinatele din 22 decembrie 1989, cu motivația fermă că ei au fost revoluționari şi nu criminali! Evident, desăvârşit pragmatism, aşa cum va continua să se exercite şi dincolo de Mileniul III. Când ceva nu-i convine, „struțo-cămila” mârâie, aşteptându-i pe aliați să-i sară-n ajutor. Şi tac țărăniştii, liberalii aplaudă discret, socialiştii se gândesc la viitoare „partide” de amor, în vreme ce „echipele de zgomote” sunt reduse la tăcere, încât „majoritarii” să-şi poată savura speranțele „netrădării”. Cam aşa ar arăta o privire „romantică”, în vreme de tragedii, care se abat ciclic peste neamul românesc. Patru

dintre criminali au fost invitați să părăsească închisorile. Pentru un al cincilea, un senator mureşan cu misiune specială, bătea de zor pe la uşa preşedintelui țării, gata să-i explice că „ungurul" în pulovăr verde, în fapt românul neaoş **Mihăilă Cofariu**, nici n-a primit destule lovituri de la „haiducul" Ceresznyes, nici cel puțin nu e mort, în vreme ce „misionarul" apărat de „struțo-cămilişti", sărmanul de el, încă zace prin închisorile româneşti.

Mi-au omorât soțul!

Profesoara Gabriela Coman. *O femeie tristă. Fericită, n-a fost niciodată. A trăit în umbra bărbatului care şi-a făcut datoria față de țară. Acolo, în „tranşeele" Odorheiului, unde a fost mereu agitație. Se puneau la cale, jafuri, acțiuni antiromâneşti şi antistatale, se organizau rețele de spionaj. Acolo, în „tranşeele" Odorheiului, era şi şcoala în care se „instruiau" viitorii „Jenő Szász".*

- **Când v-ați stabilit la Odorhei?**

- În toamna anului 1964... Am stat acolo mai mult decât jumătate din viață, 26 de ani! Soțul meu era din Mera-Rădaia, de lângă Cluj.

- **Cunoştea „maghiara"?**

- Da, la perfecție... Pentru asta a fost repartizat mai întâi la Tg. Mureş şi apoi la Odorhei...

- **Dumneavoastră?**

- Sunt fiică de ofițer şi m-am născut la Aiud. Profesia mea e de inginer de mecanizare a agriculturii, fiind repartizată la Liceul Agricol din Odorhei, ca profesoară la disciplinele tehnice. O perioadă am fost chiar directoare...

- **Au trecut patru ani de la oribilul asasinat al soțului dumneavoastră...**

- Nici la ora actuală nu pot să realizez barbaria de atunci. Dacă „revoluționarii" nu-l mai doreau, exista o soluție simplă: să plece! Şi am fi recurs oricând la acest demers, aşa cum au procedat şi alții. Era apoi calea justiției...

- **Ați vorbit la telefon în clipele acelea?**

- Da. Imediat ce Dinescu a spus că „Revoluția a învins”... Eram la fiica mea, la 200 de metri de sediul Poliției. Ne-a spus că va veni şi el... Spre seară, am aflat că a fost omorât. Era vineri... Nu ni s-a dat voie să-l vedem decât luni, la morgă. Abia peste o săptămână ni s-a permis însă să-l ridicăm, pentru înmormântare. Ni s-a spus că urma să vină o comisie de la Bucureşti, deoarece nimeni nu credea ce s-a-ntâmplat la Odorhei.

- **Cum a fost impactul cu morga?**

- Groaznic. Erau şapte cadavre, oameni mutilați, cu capete sparte, desfigurați, loviți cu bâte şi bolovani... Niciunul n-a fost împuşcat! Cheuchişan era ars... Ce mi-a fost dat să văd acolo, nu poate fi imaginat nici în cele mai urâte vise. Soțul meu era vânăt din cap până în picioare. Au jucat pe trupul lui ceardaş. Am aflat şi „motivația” crimei: *„Se ținea de român!”*... A fost un om bun, crescut la țară, cu frica lui Dumnezeu. Şi dacă ar fi greşit, trebuia judecat şi condamnat pentru faptele sale.

- **Cum s-a-ntâmplat crima?**

- După ce „revoluționarii” au dat foc la sediu, ei s-au retras în fostul garaj. **Katona Ádám** a intrat la ei... A vorbit şi cu soțul meu, care i-a spus că ofițerii vor să plece. I-a spus că *„nu-i nicio problemă!”*... Când a ieşit afară, a fost lovit în cap. Acel Katona e direct răspunzător de moartea soțului meu. O ştiu toți, dar se tem să declare, spunându-mi că *„au familii”*...

- **În ce fază sunt cercetările?**

- În ce-l priveşte pe soțul meu, ele au fost stopate. El nu mai poate fi înviat, dar dreptatea trebuie să fie stabilită şi vinovații pedepsiți, conform legii. Trebuie să se ştie ce s-a întâmplat la Odorhei, la Zetea şi la Dealu... A năvălit peste ei şi i-au omorât! Soțului meu i-au rupt hainele de pe el, l-au dezbrăcat şi au vrut să-i înfigă trupul în țepuşele metalice de la gardul spitalului. L-au aruncat peste gard, în curtea spitalului. Totul a fost premeditat! Când m-am dus la C.P.U.N., era acolo **Kolumban Gabor**, preşedintele... Ne cunoşteam, am fost colegi de catedră la liceu. A tăcut. Îşi ştia bine vinovăția. Şi el participase la crearea acelei atmosfere criminale.

(**decembrie 1994**)

Acasă, la Avram Iancu...

În Casa Lui, ar trebui să intri în genunchi! Şi cât de tânăr a fost, atunci, în 1848! 24 de ani... Dar cât de matur... El, Eroul, n-a avut vreme să-şi trăiască viața. Nici familie n-a avut când să-şi facă. A ieşit din şcolile Vidrei, Câmpeniului şi ale Zlatnei şi ale Clujului şi a intrat abrupt în marile bătălii ale vieții. Marile bătălii ale neamului românesc. Era chemat pentru asta. Şi pe măsură ce se scurg anii, moții lui îi înalță monumente în suflet. O recunoştință pe care, poate, doar lui Mihai Viteazul i-o mai poartă românii...

*Culeg informații de la ghidul muzeului, **doamna Trifuț**, descendentă din neamul Eroului:*

- **Câte fotografii avem de la Avram Iancu?**

- Înaintea fotografiilor, au fost portretele datorate unor graficieni, desenatori şi pictori, unii ardeleni, dar şi alții de dincolo de Carpați. I-aş aminti, între cei mai reprezentativi, pe **Barbu Iscovescu** din Bucureşti şi **Ioan Costande** din Sibiu, fără a-l uita şi pe tribunul **Nicolae Corcheş.** Primul portret i-l datorăm lui **Barbu Iscovescu**, venit special în Apuseni, din Muntenia. După el, în timp, s-au realizat numeroase copii şi gravuri. Tot cu acel prilej, pictorul muntean a realizat şi alte portrete ale unor prefecți ai săi: **Simion Balint**, **Ioan Buteanu**, **Petru Dobra**, **Nicolae Solomon**... Portrete litografiate un an mai târziu, în 1850, au fost expuse la Paris. Prima fotografie a sa datează din anul 1864, fiind datorată unui fotograf ambulant din Cluj, **Budai Károly**, la dorința lui **Samuel Borbély**, din Abrud. Iancu avea 40 de ani, era îmbrăcat cu un cojoc negru, purta pălărie şi avea în mână o pipă neagră. Fotografia a ajuns la Biblioteca Universității din Cluj, fiind publicată în anul 1942 de David Prodan, în revista „***Apulum***”.

Profesorul orădean, unul dintre cei care s-au aplecat cel mai intens asupra vieții şi lăsământului Eroului, consideră că bustul reali-

zat de **Constantin Rusz** în anii 1865-1867, e cel mai reuşit: „*Imagine din faţă, capul descoperit, părul mare, plete, cărare spre dreapta, privire blândă, dar tristă, ochii mari, faţa plină, nasul potrivit, mustaţa puternic conturată*". O litografie expusă prima oară în anul 1867, în „***Familia***", iar doi ani mai târziu, în volumul „***Panteonul român***", al lui **Iosif Vulcan**. Tot din 1867, la 43 de ani, datează şi fotografia realizată de „**Stoica din... Germania**". În 1868, pe Avram Iancu l-a fotografiat şi **Carol Pop de Szatmári**. Există şi o a doua fotografie realizată de fotograful **Budai Károly** din Cluj, în care Avram Iancu este surprins cu cojocul pe umeri. O fotografie din ultimul an al vieţii, 1872, nesemnată, îl arată marcat de boală, trist, abătut.

Chipul lui Iancu devenise o icoană pentru românii ardeleni, copiile fotografice după portretele sale şi după fotografii, desene în creion, heliogravuri şi fotogravuri, fiind întâlnite frecvent în toate zonele Ardealului. „*Era chipul unuia din junii cei mai frumoşi ai timpului*", cum scria **George Bariţiu**.

- **Muzeul deţine şi ziare ale vremii?**

- Avem colecţia din anul 1872 a ziarului „***Federaţiunea***", care apărea la Pesta, în Ungaria. Conţine şi necrologul... Uneori, ne fac surprize chiar vizitatorii. A fost şi cazul unui domn din comuna Luna-Cluj, care ne-a adus această colecţie foarte veche...

- **Care sunt obiectele cele mai preţioase găzduite de Muzeu?**

- Fluierul... A fost găsit lângă el, la 10 septembrie 1872, la Baia de Criş. El l-a confecţionat. Multe obiecte nu sunt la noi, în Muzeul de la Casa Iancului. La Muzeul Naţional de Istorie din Bucureşti alături de alte vestigii, sunt expuse arme, dar şi unul din tunurile „fabricate" de moţi, pentru armata „generalului" Avram Iancu. Prin 1888, în curtea casei sale părinteşti, se afla chiar şi un tun de lemn, dar nu ştiu ce soartă a avut. O sabie a sa se află la noi, alta la Muzeul Unirii din Alba Iulia. Un adevărat „depozit" de amintiri ale Iancului a fost descoperit în podul casei, atunci, în 1888, când s-a renovat acoperişul. Aici a fost găsit un drapel de luptă folosit la Abrud. Alt stindard, albastru, se presupune că a fost cel cu care mama sa l-a întâmpinat, în anul 1857, pe împăratul Francisc Iosif. Se ştie şi despre existenţa unui drapel tricolor, de mătase, care s-a păstrat la Casina Română din Abrud. **Florian Dudaş**, unul dintre cei mai importanţi cercetători

şi cunoscători ai vieții şi activității Iancului, semnalează faptul că acel drapel a fost trecut, în ascuns, în timpul Primului Război Mondial, peste munți, în România şi readus la Abrud, unde, la 1 Decembrie, a fost din nou arborat. E sigur şi faptul că Avram Iancu a avut şi o bibliotecă personală, dar cărțile n-au mai fost regăsite după Primul Război Mondial. Cercetările profesorului Florian Dudaş au pus în evidență până acum două cărți purtând autograful lui Avram Iancu: una, îi aparținea lui August Treboniu Laurian, apărută la Viena, în anul 1850 - „***Documente despre starea politică şi ieratică a românilor din Transilvania***” şi alta, ***Colecția de legiuiri străbune „Îndreptarea legii”***, tipărită la Târgovişte în anul 1852.

- **Azi, unde se găsesc?**

- Cea de a doua este la Muzeul de Istorie din Deva. Poartă următorul autograf: „***Avram Iancu. Prefectul Legiunii Aurarie Gemine şi Advocat***”... Tradiția orală păstrează încă o informație interesantă: în vremea cât s-a aflat internat în Spitalul din Baia de Criş, ar fi citit „***Manualul de istoria Prințipatului Moldovei***”, tipărit în anul 1845, la Iaşi, azi, după unele informații, făcând parte dintr-o colecție a unei familii din Baia de Criş, fapt consemnat de profesorul Dudaş în cartea „***Avram Iancu „Eroul Românilor***”, apărută la Oradea, în anul 1993, la Editura „Lumina”.

- **Prietenul său, Ioan Stupină, „covrigarul” din Baia de Criş, mai are urmaşi?**

- Da... S-a ajuns la a opta generație...

- **Ce-a mai rămas din casa în care s-a născut Avram Iancu?**

- E aşa cum a fost atunci, în 1800, când a fost construită. Doar şindrila s-a schimbat. Ea nu rezista mai mult de 30-40 de ani. Anul acesta, 2004, casa are 204 ani vechime!

*

Data naşterii rămâne o enigmă de nedezlegat. Se ştiu atâtea amănunte din epocă! Că în noiembrie 1819 s-a născut **Vasile Gomboş**, băiatul popii Ioan Gomboş şi al Anei, care a fost „năşit” chiar de mama lui Avram Iancu „**Mărie a lui Ianc Alicsandru**”, cea care, la 4 noiembrie 1820 l-a botezat pe **Nicolae Trifuț** din Vidra de

Jos. Se ştie cu exactitate şi data naşterii fratelui mai mare a lui Avram Iancu, Ioan, „năşit” de Măriuța Gligor. L-a botezat şi l-a înregistrat în protocolul bisericii ortodoxe **preotul Vasile Gomboş**... Cu toate strădaniile istoricilor, în nicio arhivă a anului 1824, n-a fost găsit, între cei născuți, numele lui Avram Iancu! O căutare în fața căreia s-a declarat învins până şi profesorul Florian Dudaş, unul dintre cei mai meticuloşi biografi ai săi!

Cum trebuie să fie şi un „vinovat”, el nu poate fi decât unul din „Gomboşi”: **preotul Vasile Gomboş**, din Vidra de Sus – tatăl sau **Ioan Gomboş**, din Vidra de Jos, fiul. Unul dintre ei a „uitat” să înregistreze naşterea copilului Avram Iancu, trimițându-ne să „ghicim” data naşterii, prin amintiri directe sau indirecte, care pomenesc despre „vremea cireşelor”. Culmea e că, în acel an 1824, la Vidra de Sus, s-au născut 32 copii, conform registrului matricol al satului. Lipseşte din înregistrări chiar el, Avram Iancu! Dar, oare, numai el? Au rămas, aşadar, ipotezele... Cum cireşele nu se coc peste tot, în acelaşi timp, rămâne de ales între lunile iunie, iulie sau august...

*

Dilemă! Nu ştim luna şi ziua când s-a născut Avrămuț! Ei, aici ne-ai fi putut întinde o mână de ajutor „ilustrul” falsificator al istoriei românilor, **Székelyhidi**...

Aşadar, „maestre”, descruntați-vă. Ați decretat că originea românilor nu e daco-romană. Fie! Dar sper că nu vă chinuia faptul că ungurii fac parte din marea familie a popoarelor tűrcice, ramura fino-ugrică, şi nu contestați nici faptul că triburile originare din regiunea uralo-altaică, s-au aşezat în Pannonia pe la sfârşitul secolului IX. Ştiu că faceți alergie când cineva v-ar îndemna să citiți „***Ó és Dacia***”, publicată în anul 1791, de către **Huszti András**, care susține că urmaşii daco-geților trăiesc şi astăzi şi locuiesc acolo unde au locuit părinții lor, şi vorbesc limba părinților, „*ceea ce este un semn sigur, care nu poate înşela, că ei sunt în Transilvania urmaşii vechilor colonişti romani*”... Aceeaşi alergie vă răscoleşte şi când vine vorba de **Benkő Joszef**. V-a fost tot conațional, dar de scris a scris în latină: „*Transilvania sive Magnus Transilvaniae Principatus alim Dacia Mediterranea dictus*”. Şi a scris de demult: prima ediție în 1777, iar a doua în 1834... N-ați apucat s-o

citiți nici pe asta, motiv pentru care, oriunde v-ați afla, deasupra sau mai jos de pământ, m-am gândit să vă ofer un scurt citat: „*Mărturii vii ale rămăşițelor coloniştilor romani, amestecați cu alte populații, sunt românii*”... Sper să nu vă deranjeze liniştea această stăruință!

Vă mai dau o veste proastă: a murit, de mult şi prietenul dumneavoastră de „idei”, **Roesler**. Şi **Hunfalvy** a murit. Cu ei, au murit şi istoriile lor. Zac în groapa marilor minciuni „inventate” mai ales în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Hazlia dumneavoastră „teorie” a venirii românilor în Ardeal, e obiect de „creație” pe masa umoriştilor. Chiar dacă, până la urmă, nu v-ați decis cum au venit: „colonizați” de regii Ungariei, sau „strecurați pe furiş”, cu abilitate. Teorii care au făcut senzație, preamărindu-vă capacitatea creativă, cultura şi puterea documentară, la care, cu umilință, voi mai face apel. Oricum, la capătul acestei nevinovate evocări, încerc să apelez la bunăvoința dumneavoastră pentru a ne ajuta, pe noi românii, să aflăm data de naştere a Eroului nostru Național, Avram Iancu, pe care, cu siguranță, îl respectați şi-l divinizați. Faceți-o... Şi, cum ați „descifrat” atâtea enigme ale istoriei românilor, veți găsi un răspuns şi la acest impas ştiințific, precum şi calea de comunicare fără distorsiuni, a verdictului pe care îl veți stabili. Mă gândesc şi la şansa de a vă informa direct. Şi de la El, dar şi de la cei „strecurați pe furiş”. Acum, Acolo, presupun că sunteți fericit şi descruntat.

V-o fi trecut şi ranchiuna pe „**magistrul P**”... Bietul de el, secretarul regelui Bela, n-a vrut să supere pe nimeni atunci când a scris „***Gesta Hungarorum***”. Era un bărbat credincios, onest, cu mare respect pentru adevăr. Era popă! De aceea a scris cartea amintită, „***Faptele ungurilor***”, spre a şti generațiile ce vin istoria adevărată a venirii şi devenirii „imperiului” din care ați răsărit şi dumneavoastră, domnule Székelyhidi. I-ați cam ignorat pe cititorii revistei „***Alfőld***”. Erau mai deştepți şi mai instruiți decât ați crezut. Ştiau că Tuhutum, sau Tetény, cum l-au „botezat” ungurii, a condus un trib pornit să lărgească Pannonia, până dincolo de păduri. Şi mai ştiau că în acel spațiu „vidat”, fără suflet de om, i-a ieşit în cale Gelu şi mica lui oaste. Era ducele Transilvaniei! Un bărbat din neamul românilor... Şi vai, „maestre”, cât de penibil sunteți când îi „aduceți” pe români în Ardeal atunci când mistificata istorie pe care ați fabricat-o, „dă bine”.

V-am spus de ce am deschis această paranteză: să vă invit să „descoperiți" luna şi ziua în care s-a născut Avram Iancu! Îi veți descoperi, poate, chiar actul de naştere, capturat, cine ştie, poate chiar de trimişii lui Kossuth, şi păstrat în seifuri tainice. Aşa cum s-a-ntâmplat şi în cazul **Nadiei Comăneci**... N-ați făcut-o dumneavoastră, ci urmaşii mai tineri, care i-au „descoperit" originea... ungurească, „atestată" de un act de naştere, conform căruia, marea campioană a lumii la gimnastică, era, de fapt, o unguroaică get-beget, al cărei nume „adevărat" era... **Anna Kémenes**! Un act care a circulat prin Montreal, în zilele Olimpiadei din anul 1976, fluturat pe la toate televiziunile şi prin toată „media", grație eforturilor comunității ungureşti de acolo, dirijată de un profesor ungur de la Universitatea „Laval" din Quebec! Încât, surpriza cu „descoperirea" actului de naştere al lui Avram Iancu – n-o fi fost şi el ungur? Tot era „botezat" în unele cataloage şcolare... Abrahám Iánk! – nici n-ar crea emoție. Şi, mai era, după cataloagele din Zlatna şi ale „Piariştilor" din Cluj... romano-catolic. Adică... ungur! Ştiți să mințiți prea bine, dar şi să vă apărați în fața celor ce-ar îndrăzni să vă critice.

Dar n-am terminat, „maestre". Mai stăm de vorbă. Semn că vremurile au trecut, iar timpul nu v-a şters „isprăvile"...

*

...La 13 ani, **Alisandru Iancu**, tatăl lui Avram, s-a decis să-l trimită pe Avrămuț la Zlatna, la „şcoala înaltă" de acolo. L-a convins învățătorul **Moise Ioanete** de la Câmpeni, dar şi **Mihai Gomboş**, sau învățătorul din Neagra, venit de dincolo de munți, după înfrângerea Revoluției lui Tudor Vladimirescu, al cărui, se ştie, nume **a rămas anonim**, de la care deprinsese cunoştințe primare: cititul, socotitul, istoria, geografia, cântul, desenul... Era şi îndemnul lui **Ioan Şuluțiu**, tatăl viitorului episcop ortodox de la Sibiu... Era făcut pentru carte. Şi n-a trebuit prea mult să fie convins Alisandru Iancu, tatăl său, care s-a arătat grijuliu şi cu băiatul cel mare, Ioan, pe care l-a trimis la Sibiu, la Seminarul Teologic, pentru a se-ntoarce preot în sat.

Cine era Alisandru? Un bărbat instruit, funcționar cameral şi gornic de păduri, casa sa fiind mereu deschisă „stăpânilor" şi ofrician-

ților Statului, unii veniți să-i judece pe cei ce încălcau legile sau pe cei care se răzvrăteau. Iar faptul că în bătătura sa aveau loc toate aceste „judecări”, spune ceva şi despre autoritatea de care se bucura Alisandru Iancu, devenit şi un fel de naş comunal, la care apelau foarte mulți vidreni spre a le boteza pruncii. Ceremoniale la care era mai mereu prezentă vrednica soție a lui Alisandru, Maria, născută în anul 1805, în marele neam al Gligoreştilor. Când s-a căsătorit, avea doar 14 ani, iar Alisandru cu 18 mai mulți. Era, probabil, anul 1819...

Ce frumoasă e şi povestea cu vizita în Ardeal a împăratului Austriei, din iulie 1852. Avram, a refuzat să-l primească, supărat că „vizitatorul” n-a fost înțelegător cu soarta românilor din Ardeal. Mama sa, Maria Gligor-Iancu, s-ar fi dus să-l întâmpine sus, pe Muntele Găina, pe unde venea dinspre Hălmagiu... Dacă a oprit împăratul la poarta casei lui Alisandru şi Maria Iancu? **Alexandru Papiu-Ilarian** povestea peste ani, în primăvara anului 1855, că „da”! Ba, chiar, ar fi fost servit şi cu un pahar de vin... O afirmație întărită şi de **Axente Sever**, care a făcut parte din suita imperială. El a confirmat şi faptul că Alisandru îl aştepta pe împărat, pregătit, în fața casei.

Alisandru n-a înțeles până la capăt drama ce-i măcina sufletul fiului său. L-a considerat „fiu pierdut”... L-a speriat mai întâi prigoana pornită dincolo de munți, în Țara Românească, împotriva tinerilor revoluționari români, şi era îngrijorat de soarta lui Avram. Durerea a crescut atunci când au început persecuțiile, urmărirea, amenințările şi chiar atentatele la viața fiului său. Voia să-l readucă în sat şi să-i urmeze calea, una care i-a adus şi bunăstare. O avere de 8 iugăre pământ arător, alte 18 de fânețe, plasate în mici pâlcuri de pădure, 12 vaci, 12 boi, 4 cai, 70 de oi, 30 de porci, cărora li se adaugă şi veniturile substanțiale aduse de tăierea şi prelucrarea lemnului din pădure.

La această avere făcea trimitere „***Testamentul***” din 20 decembrie 1850: „***...Voiesc dară, şi hotărât dispun ca, după moartea mea, toată averea mişcătoare şi nemişcătoare să treacă în folosul națiunei, pentru ajutorul la înființarea unei Academii de Drepturi, tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunei mele***”.

Atunci, în 1850, averea era încă în stăpânirea Mariei şi a lui Alisandru Iancu, iar „Testamentul” a fost găsit târziu, după moartea

lui Avram Iancu. Rând pe rând, s-au stins părinții, tatăl, în septembrie 1855, la 68 de ani, mama, la 31 martie 1868, în vârstă de 63 de ani, iar Ioan, preotul, fratele mai mare al lui Avram, la 22 august 1871, la 52 de ani... Avram Iancu a trăit cel mai puțin: 44 de ani! Vin valuri de neînțelegeri. A cui va fi averea? Ioan n-a avut copii... La 7 septembrie 1871, Tribunalul din Abrud ordonă sechestru judiciar asupra averii. În sat, nu mai are pe nimeni. E un drept al său, pentru care nu mai are puterea să lupte. Boala se accentuează. Pleacă în pribegie şi moare la Baia de Criş, în noaptea de 10 spre 11 septembrie 1872. Peste două zile, în 13 septembrie, 36 de preoți ortodocşi şi un alai de mai bine de 10.000 de moți, formând o coloană de trei-patru kilometri, l-au condus pe Avram Iancu la Țebea, la locul unde avea să-şi înceapă veşnicia, sub gorunul lui Horea, şi el răpus de vremuri, pe la jumătatea primului deceniu al Mileniului III. Averea? A intrat pe mâna verilor mai apropiați, după unchii săi, Avram şi Ioan, cu specificația că *„averea mobilă şi imobilă rămasă se află la dispoziția tutorelui, **Alexandru Iancu**”*...

*

...Iánk Ábraham! Aşa figura în „matricola” Facultății de Drept din Cluj, Avram Iancu. Şi mai era notat la rubrica „religie”... **romano-catolic!** Ca şi la Zlatna, la Gimnaziu, o nouă încercare de convertire. Avea însă la Cluj cu 4 ani mai mult ca la Zlatna şi a protestat. Le-a spus „convertitorilor” că el, Avram Iancu şi nu Iánk Ábrahám, a fost, este şi va rămâne ce-a fost neam de neamul lui: român-ortodox!

Parcurg pagini de tulburătoare istorie şi-ncerc un refugiu în anii 1840, în Clujul de-atunci. O plimbare pe strada „Lupului” de odinioară. În stânga, sediul „Guberniului” Ardealului. Ceva mai încolo, Teatrul... În dreapta, impunătoarea clădire a Liceului „Piariştilor”, apoi celebra închisoare unde au rămas oasele atâtor români... La Facultatea de Drept, clopoțelul sună recreația mare. În grupurile acelea de tineri îi poți zări pe **Axente Sever**, **Iacob Bologa**, **Enea** şi **Iosif Hodoş**, **Alexandru Papiu-Ilarian**, **Iacob Mureşianu**, **Aron Pumnul**, **Ioan Rațiu**, **Constantin Romanu-Vivu**, **Iosif Sterca-Şuluțiu**, **Alexandru** şi **Amos Tordăşianu**, **Nicolae Popea**. Nume care te

tulbură. Sunt colegi ai lui Avram Iancu! Cale lungă, ani lumină până la „înălțimea” fiilor de „granzi” şi de baroni, precum **Bornemisza**, **Eszterházy**, **Joszika** sau neamului de români baronizați, **Banffy**, ori **Bethlen**. Şi, dacă mi-aş imagina că plimbarea mea prin acel Cluj romantic s-ar fi putut petrece în anul 1845, ultimul an de studenție al lui Avram Iancu, m-ar fi tentat să particip la o întâlnire a studenților români, la **Societatea Academică**, prezidată de avocatul **Alexandru Bohățiel de Glod-Vultureni**, de câțiva ani absolvent al „Preparandiei” din Cluj... L-aş fi întâlnit acolo, cu siguranță, şi pe fratele său, **Mihai Bohățiel**, coleg cu Avram Iancu. Ce lume! Frații Alexandru şi Mihai Bohățiel, băieții popii din Vultureni, mai aveau o preocupare interesantă: editarea, împreună cu Alexandru Papiu-Ilarian şi Nicolae Popea, a revistei studențeşti săptămânale „***Aurora***” sau „***Zorile pentru minte şi inimă***”. O inițiativă care a aparținut lui **Alexandru Bohățiel**, absolvent al Gimnaziului din Blaj.

Toți înțeleseseră că românii au nevoie de lumină, de cultură, să spargă închisorile în care nobilii unguri aveau interes să-i zăgăzuiască, spre a le stoarce sudoarea, pentru prosperitatea lor de războinici şi sadici amenințători. Şcoala de la Cluj, Preparandia, nu era ungurească. Era o şcoală în care se preda în latină. Transcriu, din paginile unui „Catalog”, publicat de **Varga Iulia**, „***A Kolozsvári Királyi Liceum Hallgatósága (1784-1848)***”, în care se aflau şi numele fraților Bohățiel: **Bodó Michael**, **Bodó Pauler**, **Bodó Stepanus**, **Bodor Antonius**, **Bodor Augustin**, **Bodor Josephus**, **Bodroki Emericus**, **Boer Alabertus**, **Bogya Georgius**, **Bogya Joannes**, **Bogya Josepus**, **Bochetzel Alexander**, **Bochetzel Michael**, **de Soósmező**, **Boja Josephus**, **Boja Antonius**...

La matricola 4425, figurează **Jánk Ábrahámus**, cu următoarele adnotații: 17 eves szűk; **Vidra** (Also-Fehér) **Felsővidra** (Avram Iancu R), **fan**: 1841 Ph. 1; 1842 Ph. 2, 1843 J-1; 1844 J-2. Notații stranii: „**Alexander**” a absolvit „Dreptul” la Cluj în anul 1835, „**Michael**” în 1842, iar Avram Iancu în 1844. Şi ce prietenii frumoase s-au legat. Şi ce vise româneşti s-au făurit... Vai, şi câtă „discriminare” practicau „latinii”! Latinizau – se plângeau ungurii - până şi numele ungureşti... Era de nesuportat! Cum, tot insuportabilă devenise şi limba română pe care tinerii români n-aveau motive s-o „ascundă”, s-o vorbească

doar la colțuri. Erau mândri de ea. Dar, vai, câtă ură răscolea. **Nicolae Popea** povestea, cu durere, o întâmplare petrecută la înmormântarea unui coleg. A rostit atunci, româneşte, un tulburător mesaj funebru, dominat de o firească mândrie națională, pentru spiritul de luptător al celui plecat, considerat o pildă demnă pentru toți românii ardeleni. În replică, au răzbătut urlete în limba ungurească. Proteste violente ale unor grupuri de tineri unguri, revoltați că un român a îndrăznit să vorbească româneşte până şi la înmormântarea unui coleg! O scenă pe care, până şi pe blajinul, în astfel de cazuri, Avram Iancu, l-a revoltat, cerând decență şi respect pentru memoria colegului plecat. Şi povestea nu s-a încheiat doar cu replici verbale. Grupul rebel a recurs la violență, decis să-l molesteze pe orator.

Ferească Dumnezeu să fi îndrăznit să deschizi vorba despre ascendența românească a lui Iancu de Hunedoara, Matei Corvin sau Nicolaus Olahus! I s-a întâmplat şi lui Avram Iancu, chiar în Piața Mare a Clujului... O altercație verbală care a fost surprinsă şi povestită mai apoi de prietenul său, **Iosif Şuluțiu**... Unui secui, Jenei, cunoştință a studentului Avram Iancu, nu-i venea să creadă că „Huniadi” are rădăcini româneşti, replicând într-o românească stricată: „*Cum se fi rumuni, dache fost unguri?*”... A avut o replică, pe măsură, şi Iojica: „*Rumun fost Huniadi, cum eu sunt...*”. Culmea ironiei! El, Iojica, chiar era român. O ştiau toți. I-a spus-o franc şi Iancu... O apartenență pe care Iojica o considera degradantă. Era speriat de „ştergerea” lui de pe lista marilor privilegiați: „*Cum, eu olah? Eu rumun? Dache la dracu!...*” Şi n-a lipsit nici încăierarea. Câțiva unguri au sărit şi asupra lui Iancu. I-a privit senin, cu dispreț. Era un bărbat înalt, bine făcut, pe care era greu să-l intimidezi. Se apropia de 22 de ani şi se apropia ziua când îşi încheia studiile de Drept la Cluj.

Îmi revine în minte figura legendară a lui **Alexandru Bohățiel**, bunul prieten mai mare al lui Avram Iancu. Transcriu din cartea Iuliei Varga, „***A Kolozsvári Királyi Liceum Hallgatósága 1784-1848***”, publicată în anul 2000, la Budapesta. La numărul matricol 3229, figurează studentul **Alexandru Bohățiel**: „*3229. **Bohetzel Alexander**, 17 éves, 9.kat, szű/: Sósmező (Doboka) Szamoszősmező (Glod R), apa fogl: Parochus 10, tan: 1832 **Ph 1**, 1883 **Ph 2**, 1834 **J 1**, 1835 **J 2***”.

Cine a fost **Alexandru Bohățiel**? Nimeni altul decât bunicul, după mamă, al lui **Alexandru Vaida-Voievod**, cel care, în octombrie 1918, citea, în Parlamentul de la Budapesta, „***Declarația de Autodeterminare a Românilor din Transilvania***”! Cea care anunța ruperea definitivă a Ardealului de Ungaria!... Unul din marii bărbați ai Ardealului care a bătut la porțile Vienei, ca şi Horia şi Avram Iancu pentru a împlini doctrina paşoptistă. Bunicul său, **Alexandru Bohățiel**, a fost bărbatul care a adus Țării Năsăudului statutul privilegiat de țară liberă, transformându-l în **District Românesc Autonom al Năsăudului**, al cărui conducător suprem a fost, investit cu titlul de „căpitan suprem”. Un pas important spre emancipare, sădit în inimile românilor la Blaj, pe Câmpul Libertății, în mai 1848, atunci când a răsunat tulburătorul vis-speranță: „***Noi vrem să ne unim cu Țara!***”...

Răzbăteau veştile acestea şi în Apusenii lui Avram Iancu. Şi erau pansamente pentru rănile grave ce-i tulburaseră viața. L-a prețuit pe el, şi pe ceilalți din neamul lui, care au participat activ la Revoluția Paşoptistă de pe Valea Someşului. L-a susținut în demersurile sale avocățeşti dezvoltate în Cluj pentru apărarea românilor, în fața fărădelegilor ungureşti, fără a uita cutezanța de a nu vota, în Dieta de la Cluj, anexarea Ardealului la Ungaria. Atunci când a-ncercat, în cuvântul lui, să ceară drepturi pentru românii ardeleni, şi a fost „acoperit” zgomotos, de corul imens al deputaților unguri. Avea să continue lupta, fiind deputat în Dieta de la Sibiu (1865), la cea de la Cluj, unde, împreună cu deputații saşi s-a opus din nou „anexării”, iar după „Diktatul” prin care s-a proclamat „Dualismul”, a devenit deputat în dietele ungare şi membru al Casei Magnaților (Parlamentul Superior). Din 1886 a fost ales preşedinte al Băncii „Economu” din Cluj. La 18 iulie 1897, s-a stins din viață. Avea 81 de ani... A fost înmormântat la Valea Seacă, azi suburbie a Clujului, pe proprietatea sa, apoi, peste ani, rămăşițele sale pământeşti au fost strămutate în Cimitirul Central din Cluj. În semn de omagiu, după 112 ani de la dispariția sa, în parcul oraşului Năsăud, la 1 Decembrie 2009, i s-a ridicat o impresionantă statuie, în prezența strănepoților săi, prof. univ. dr. Alexandru Bohățiel şi deputatul Horea Uioreanu.

*

...Nici în amurg n-a uitat **Avram Iancu** prietenia şi rolul pe care l-au jucat câțiva bărbați din neamul Bohățiel. Cum n-a uitat nici înspăimântătoarea lozincă „***Unio vagy halal***”, adică... „***Unire sau moarte***”, lansată de „vizionarii” Revoluției Ungare. De fapt, anexarea cu orice preț a Transilvaniei! Cu spânzurători, cu execuții în fața plutoanelor, prin îngropare de vii, românii trebuiau să dispară şi să rămână în Ardeal doar „**nația supremă**”, unică, cea ungurească, aşezată în Pannonia, după ce a venit din sudul Uralilor la 895-896 d.Chr., iar mai târziu şi-n Ardeal, prin crime ce amintesc de cele mai cumplite măceluri ale Planetei, față de care încă, niciodată, nimeni nu i-a judecat.

Spre amurgul scurtei sale vieți, a repornit pe drumurile de altădată, răscolit de amintiri. În mai 1870 e prezent la Brad şi asistă la inaugurarea Liceului românesc, primul înființat în Țara Zarandului. Era un pas mic spre împlinirea marelui vis transpus în Testamentul său: înființarea unei Academii de Drepturi... Şi nu e greu să-i înțelegi fericirea: luptase şi pentru acest moment! Venea din când în când la liceu, se-ntâlnea cu dascălii şi elevii, asista chiar şi la unele cursuri, n-a lipsit nici de la câteva serbări şcolare. În 1871 era prezent la Abrud, între prieteni de odinioară, participând la banchetul de la Casina Română, închinat zilei de 15 mai 1848. Era într-o aleasă ținută de sărbătoare, a vorbit cuceritor, rememorând paginile de istorie scrise cu 23 de ani în urmă, la Blaj. A fost, poate, ultimul banchet la care a participat... Se părea că depăşise boala, că dureroasa suferință şi rănile provocate de marii trădători ai neamului românesc, începeau să se vindece. S-a reîntors pentru un timp la Baia de Criş, zăbovind mai mult la familia cizmarului Hofbauer, al cărui fiu, Iosif, născut în anul 1857, a continuat să depene amintiri din anii când l-a cunoscut...

În 1872, în plină primăvară, Iancu era la Hălmagiu, apoi a fost văzut la „nedeia” de la Țebea, la Paşti. A luat apoi drumul Sibiului... Câte amintiri! Apoldul Mare, Aciliu... La Apoldul Mare, şcolari în vacanță, se zbenguiau, băteau mingea şi se hârjoneau. I-a privit tăcut şi, cu tact, i-a rugat să nu uite cartea. Ceva mai încolo, alt băiat, citea o carte. L-a privit cu admirație. Şi-n timp ce se-ndrepta spre băiat, „jucătorii” s-au oprit, privind spre acel domn. Cineva, un om mai în vârstă, aflat în apropiere, l-a recunoscut: „*E domnu' Iancu!*”... Copiii

l-au privit cu emoție, fericiți, iar el, „domnu Iancu” a continuat să discute cu tânărul de 17 ani... Era elevul **Nicolae Ivan**, viitorul episcop ortodox al Clujului, Vadului şi Feleacului, în timpul căruia avea să se înalțe marea Catedrală Ortodoxă Română a Clujului...

Pe la mijlocul verii era din nou la Hălmagiu, unde, ca de obicei, a tras peste noapte la părintele **Alexandru Şuluțiu**. Umblase mult. Era ostenit. Alba Iulia, Blaj, Turda, Cluj, Gherla, Dej... Ținuse să ajungă şi-n Glodul Someşului. Nu doar prietenia cu Alexandru Bohățiel îl mâna spre Glod. Nu uitase că între oştenii lui credincioşi s-au aflat şi mulți oameni din partea locului. Voia să le mulțumească... Şi notarului **Ioan Hossu** din Glod, şi notarului din Letca, **Vasilică Paul**, şi notarului **Ignat Frâncu** din Boiu... A ajuns în acea ultimă vară a sa şi-n Vad-Sălaj, a urmat o cură balneară de câteva zile la băile termale de la Vața, situate nu departe de Baia de Criş, cam la o oră de mers. În august 1872, s-a oprit, pentru un timp la Bulzeşti, de unde era fostul său lăncier **Avram Giurgiu**, aflând bucuros că fiul acestuia, Petru, era student la Bucureşti, la Şcoala Superioară de Agricultură.

*

...Sfârşit de august 1872. Mai avea doar două săptămâni de trăit. Era bolnav, măcinat, absent. Acasă, la preotul Toma Faur, clipele frumoase de altădată erau doar amintiri. Preoteasa a simțit nevoia să-i pregătească, aşa cum o făcuse şi altădată, patul... A doua zi, a plecat spre Țebea, şi de aici mai departe, la Baia de Criş. Frământat, chinuit de gânduri, trist... Ultimul „pelerinaj”. În câteva rânduri, semnele bolii, cele câteva hemoragii, îi fac pe cei apropiați să stăruie pentru internarea în spital. Refuză. Şi a venit 9 septembrie 1872. Ultima zi... Înnoptează tot la brutăria lui **Ioan Stupină** – căruia i se spunea „Lieber Iani”. În zorii zilei de 10 septembrie, încetau toate suferințele, luându-le locul „**Testamentul**” scris cu aproape 22 de ani în urmă, în decembrie 1850...

Pleca Dincolo, la 48 de ani. Ziarul guvernamental „***Reform***” din Budapesta semnala moartea lui Avram Iancu în 14 septembrie. O zi mai târziu, publica şi ziarul „***Alfőld***” din Arad o corespondență din Baia de Criş. „***Telegraful Român***” din Sibiu şi „***Gazeta Tran-***

silvaniei” din Braşov consemnau în necrologul pe care l-au publicat că „*Avram Iancu, prefectu generalu a legiunilor române*” a decedat „*astăzi, la 3 ore dimineața, în Baia de Crişiu (districtulu Zarandu) în anul vieției sale 48, în urma unui morbu de peptu*”... Atunci, în dimineața morții, s-a constituit de urgență la Baia de Criş un „comitet aranjator funebral”, coordonat de prim-notarul Zarandului, **Sigismund Borlea**, care a stabilit pregătirea şi desfăşurarea întregului ceremonial. Din Deva şi din Baia de Criş, telegraful împrăştia pretutindeni vestea tragediei: „*Domnulu meu! Avramu Iancu, eroul munților, prefectulu de la 1848, a repausat în Baia de Crişiu, înmormântarea va fi în 13 septembrie 1872 d.a., la orele trei, în loculu repausarei. Pentru a potea lua parte la înmormântarea acestui martiru naționalu' Ți facu cunoscutu, Rogundu-Te se faci cunoscutu tuturoru interesațiloru. Baia de Crişiu, 11 Sept 1872, Alu Domniei Tale devotat, Teodoru Pop, avocatu* ”.

Trei zile şi trei nopți au tras clopotele, scria ziarul arădean „***Alfőld***” din 15 septembrie 1872. A fost un pelerinaj impresionant, irepetabil. „**Comitetul funebral**” din Zarand, din care au făcut parte **Sigismund Borlea**, **George Secula**, **Nicolae Mihălțianu**, **Ioan Simionaş**, **Dumitru Popa**, **Teodor Pop** şi alții, au scris atunci o pagină emoționantă din istoria românilor. L-au declarat pe Avram Iancu Erou al Națiunii, organizându-i funeralii naționale şi, înainte de toate, i-au respectat dorința de a transforma Țebea „**loc de înfrățire a epocilor de luptă națională**”, prin înmormântarea sa sub gorunul lui Horea...

S-au arborat drapele naționale româneşti în bernă, la reşedința Comitatului Zărand, cât şi la casa lui Ioan Simionaş, care era mai mare decât a brutarului Ioan Stupină, în care s-a organizat pelerinajul. Alte drapele în culorile roşu-galben-albastru au fost arborate la Țebea, iar gărzile, formate din fruntaşii mişcării naționale şi oşteni ai săi, au pornit din Baia de Criş spre Țebea, însoțind carul mortuar. Un ceremonial ale cărui imagini au rămas şi pentru posteritate, grație fotografului invitat să le imortalizeze. Au răsunat, tulburător, „***Marşul lui Iancu***” şi „***Deşteaptă-te române***”... Hotelul din Baia de Criş s-a dovedit neîncăpător pentru cei veniți să-l omagieze. Mormântul era plin de flori, iar torțele au continuat să-l lumineze zile-n şir...

*

...Şi mă poartă mereu gândul spre bunul meu prieten şi coleg de studenție, ***Daniil Gligor****, care a urcat mai apoi toate treptele vieții didactice universitare şi cele ce duc spre elita cercetătorilor. Eram şi „colegi de dulap”, în studenție, asta însemnând că împărțeam împreună spațiul unui dulap de lemn, cu câteva polițe. Din când în când, ne reamintea că el,* ***Dan Gligor****, e strănepot al lui Avram Iancu. O afirmație cu care ne obişnuisem. Zâmbeam şi o consideram a fi valabilă pentru orice moț... El era născut în satul Ponorel, nu departe de satul Crăişorului şi de Muntele Găina şi trăia în cultul Eroului. Numai că el, Dănuț, chiar era străstrănepot al lui Avram Iancu. M-a convins peste ani tatăl său, preotul Gligor... Şi mi-au revenit în minte drumețiile comune prin Apuseni, drumurile de reporter, însoțit de reportofon sau de camera de luat vederi, dar şi cele mai recente vizite, în calitatea mea de membru în conducerea națională a Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu”.*

Reascult o casetă magnetică, înregistrată în anul 2004, la 27 iunie. Povesteşte un moț, ***Ioan Ceama****, consătean cu Avram Iancu:*

- În 1947, eram elev în clasa a II-a, la Şcoala elementară care funcționa la „Casa Iancului”, care pe-atunci, nu era muzeu, toate obiectele fiind mutate în pivniță. Într-una din zile, a venit la şcoală un „tovarăş” de la „Raion”, Biró, instructor al Comitetului Raional de Partid Câmpeni. Era programată, după cursuri, o şedință cu profesorii şi elevii... O țin minte, că m-a preocupat, după aceea, să aflu ce-nseamnă „extremist”. Aşa ne spusese tovarăşul Biró: că Avram Iancu a fost „un extremist”. Cu mintea mea de copil, n-am înțeles decât că „eticheta” nu era de „bine”. A doua sau a treia zi, am întrebat-o pe buna mea învățătoare, Ana Burz, soția preotului din comună, care e semnificația cuvântului...

- **...Şi ce v-a răspuns?**

- Că eu nu pot înțelege acum ce-nseamnă, dar că voi înțelege mai târziu. Cum nu m-am lăsat înduplecat de acest răspuns, peste câteva săptămâni, întâlnindu-mă cu soțul dânsei, preotul Burz, care mi-a dat prima carte de poezii a lui Octavian Goga, poet „interzis” în acea vreme, l-am, întrebat şi pe dânsu’ care e semnificația cuvântului „extremist”. N-a ezitat... Mi l-a tălmăcit în limbajul meu de copil şi

mi-a explicat că Avram Iancu n-a fost un extremist, dar că vremurile sunt de aşa natură, încât s-a ajuns să se recurgă la astfel de abuzuri. Adevăratul extremist, în acest caz, mi-a spus că e acel „tovarăş” activist al P.C.R. care şi-a permis să-l facă pe Iancu extremist. M-a rugat însă ca eu să tac şi să nu spun la nimeni aceste lucruri. Făcând un arc peste timp, amintindu-mi acel moment, după 60 de ani, vi-l spun dumneavoastră. A mai trebuit să tăinui ceva: în dimineața când a venit „activistul” Biró, care vorbea o românească stâlcită, am găsit bustul lui Avram Iancu, din fața şcolii, acoperit cu un fel de muşama şi legat în cruce cu o frânghie...

- **Să presupun că trebuia „ascuns”... extremistul?**

- E singura explicație pe care mi-am dat-o şi eu, peste ani! Am aflat însă şi altceva: că cineva din comună l-ar fi informat pe Petru Groza. Oricum, după un timp, muşamaua a fost dată jos, iar statuia a continuat să existe în fața casei părinteşti.

La 180 de ani de la botezul Iancului

Vidra de Sus, 27 iunie 2004... Satul rebotezat... „Avram Iancu”. Aici s-a născut Avram Iancu. Aici a fost botezat. Aici a învățat primele slove. Aici sunt mormintele părinților: Alisandru, tatăl, a murit la 68 de ani, la 25 septembrie 1855, iar Maria, mama, a murit la 31 martie 1868, când împlinise 63 de ani. Aici e şi mormântul lui Ioan, fratele lui Avram, preot cu studii teologice ortodoxe la Sibiu, căruia, fiind foarte înalt, oamenii din sat îi ziceau „Popa Lepedeu”...

Aici, la Vidra de Sus, la 180 de ani de la botez, Filiala din Câmpeni a Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu” condusă de **prof. Vasile Bud**, a organizat o ceremonie de aşezare a unei plăci memoriale din marmură, pe bisericuța din „Centru”, unde a fost botezat Avram Iancu şi un pelerinaj la mormintele familiei sale, aflate în cimitirul de lângă biserică. Te Deum-ul a fost urmat de un parastas, în cadrul căruia au fost pomeniți *„robii adormiți Alisandru, Maria, Avram, Ioan, Iuliana...”*.

...Şi a urmat momentul binecuvântării plăcii comemorative. Au venit şi tulnicăresele, iar peste Apuseni, poate până departe, sus, pe

Muntele Găina, răsună chemarea tulnicelor. Momente de pioşenie. E dezvelită placa de pomenire a marelui Erou al neamului românesc, fiu al locurilor, numit de Dumnezeu să fie conducător şi luminător. Transcriu de pe bandă magnetică gânduri exprimate de secretarul episcopal care a adus mesajul episcopului locului, **Andrei Andreicuț**:

„Suntem adunați aici spre a ne dovedi nouă, lui Dumnezeu şi celor care vor veni după noi, că legenda nu are limită temporală, nu are determinare conjuncturală şi nu are altă motivație decât sacramentală. Legenda e o stare de grație în care un neam, un popor, o istorie, sunt de-a pururea la picioarele sfințeniei şi-n proximitatea Sfântului. În legendă, întotdeauna Eroul are şi aură de sfânt. De aceea, azi, când îl pomenim pe acest înaintaş al nostru, Eroul Avram Iancu, putem spune, cu certitudine, că el s-a sfințit pe sine, şi a sfințit un destin. Destinul neamului nostru românesc...”

*

...Era 27 iunie 2004 şi se-mplineau 180 de ani de la botezul Crăişorului. La Vidra de Sus, în satul de odinioară, pelerinaj prin cimitirul din incinta bisericuței. Loc sfânt, în care îşi dorm somnul şi cei ce l-au zămislit pe Eroul Românilor, Avram Iancu. Cruci din piatră îmbătrânite de timp. Tata, Alisandru Iancu, mama, Maria, născută Gligor, Ioan, care a învățat carte în sat, apoi la Câmpeni, şi după aceea la Sibiu, la Seminarul Teologic, fratele Eroului, care a slujit în bisericuța Vidra-Centru, căruia i se spunea în sat şi „Popa Lepedeu”, datorită înălțimii şi portului său preoțesc... Alte morminte: cel al unei nepoate, Iuliana, şi ai celor trei copii ai ei, care au murit, probabil, în urma unei epidemii de holeră. Era soția preotului Trifa. A murit de tânără... Şi încă o precizare necesară: toate crucile datează de-atunci, din secolul nouăsprezece, sau chiar mai devreme!

Dacă, într-adevăr, Avram Iancu a fost botezat în bisericuța din Vidra-Centru? E greu de crezut că nu! Există o mărturie certă: aceasta era biserica părinților, a strămoşilor săi. Aici sunt şi mormintele familiei. E greu de imaginat că locul botezului ar putea fi altul! Dacă a fost de altă religie, decât cea ortodoxă, cum au lăsat să se creadă

alte „documente”, cum a fost, de pildă, cel „emanat” la gimnaziul din Zlatna, sau neavenita istorioară „fabricată” în Germania şi publicată în ediţie bilingvă (română şi germană), la Műnchen, în anul 1987? Voi recurge la cel mai elementar argument: pe crucea de la mormântul fratelui său, părintele Ioan, scrie cât se poate de clar: „*Ioan Iancu, paroh ortodox...*”. Îi ţine umbră un copac secular. Nu departe, şi mormintele părintelui Gomboş şi cele ale neamului Gomboşeştilor. El, Avram Iancu, şi-a ales însă alt loc de odihnă. La Ţebea, la 40 şi ceva de kilometri, peste deal, sau, pe drum, la vreo 70 de kilometri...

Probabil că, nimeni, niciodată, nu va mai putea dezlega enigma privind ziua şi luna în care s-a născut Avram Iancu. După 186 de ani de la naştere, e greu de crezut că vor mai putea fi descoperite documente oficiale. Cum nu cred nici în posibilitatea atestării unor idei ale unor contestatari, conform cărora, Avram Iancu s-ar fi născut în anul... 1828! El a trăit doar 44 de ani, şi nu... 48, cum eronat a notat preotul Vasile Gomboş în „Protocolul decedaţilor” din anul 1872! Însemna, după acest înscris, că, în anul începerii Revoluţiei, 1848, Avram Iancu să fi avut doar... 20 de ani! Şi mai puţin credibilă ar deveni şi vârsta la care Avram Iancu ar fi început... gimnaziul, la Zlatna: 9 ani! Or, Protocolul Gimnaziului din Zlatna consemnează că în anul şcolar 1837-1838, elevul Avram Iancu (Ábráham Iánk!) avea vârsta de 13 ani...

*

...M-am întrebat adesea dacă „***Testamentul***” lui Avram Iancu, a fost doar un semnal emoţional, care să ducă peste veacuri „Ultima sa voinţă”, sau avea şi acoperire? Transcriu cu emoţie finalul acestui document, întocmit la Câmpeni, la 20 decembrie 1850, când Eroul avea doar 26 de ani, şi publicat prima oară în revista „***Transilvania***” din Braşov, abia 37 de ani mai târziu:

„***(...) Voiesc dară şi hotărât dispun ca, după moartea mea, toată averea mea mişcătoare şi nemişcătoare să treacă în folosul naţiunii, pentru ajutorul la înfiinţarea unei Academii de Drepturi, tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile naţiunei mele.***”

Un monument pentru Avram Iancu

Rânduri tulburătoare. Un jurământ. Un legământ pe viață... Din tot ce-avea, toată moştenirea agonisită de el şi de părinți, voia să vadă înălțată o Academie de Drepturi. Poate la Câmpeni, poate la Brad, Baia de Criş, poate în Clujul studenției sale, poate la Abrud sau la Zlatna. Cât despre „moştenirea” pe care voia s-o doneze, ea era destul de consistentă. Un subiect care i-a preocupat pe mulți istorici. Şi pe **Silviu Dragomir**, şi pe **Ioan Sterca Şuluțiu**, şi pe **Ioan Lupaş**, şi pe **Ştefan Pascu**, şi pe **Aurel Decei**, iar mai aproape de zilele noastre, pe **Gh.I. Bodea** şi, mai ales, pe profesorul orădean **Florian Dudaş**.

Aşadar, o „**Academie de Drepturi**”... Răsfoiesc documente ale vremii. În 17 ani, s-a stins toată familia. Alisandru, tatăl, a murit în 1855, la 25 septembrie, la 68 de ani; Maria, mama lui Avram Iancu, în anul 1868, la 31 martie, la 63 de ani. La 22 august 1871, s-a stins şi preotul Ioan („Popa Lepedeu”, fratele său). N-avea nici 50 de ani, şi nici urmaşi.

Averea? Anistia comunală din Vidra (notar **Petru Ioanette**), inițiase deja o evaluare, făcută de avocatul **Matei Nicolae** din Abrud, numit să inventarieze averea de către Tribunalul din Abrud. Din „Raportul” întocmit la 12 octombrie 1860, consemna că pe lângă lucrurile mobile şi imobile, a găsit şi suma de 1.169 husoşi, pe care a depus-o la perceptor. O avere, din care, prin moştenire, lui Avram Iancu ar fi fost normal să-i revină casa, o parte din pământ şi în jur de 1.700 de florini, numerar. O sumă substanțială pentru vremea de atunci, când o pereche de boi se cumpăra cu 30-40 de florini... Moartea fratelui său, complică povestea tristă a „moştenirii”. Apar moştenitori cu pretenții. La 7 septembrie 1871, Tribunalul din Abrud instituie sechestru judiciar asupra întregii averi. Avocatul Matei Nicolae intră în conflict cu ceilalți moştenitori... Un văr primar al lui Avram Iancu obține dreptul de a vinde din averea sa o pereche de boi, o vacă şi un cal... E greu de ştiut ce-a fost în sufletul său. Era bolnav, nu mai avea pe nimeni din familie şi nici motivația de a lupta. Tribunalul instituise şi o altă

tutelă: **Alexandru Iancu**, vărul său primar, fiul unchiului său, Avram Iancu. Era econom şi pădurar, avea 54 de ani şi locuia în Vidra de Jos...

*

...Peste 22 de ani de la moarte, în 1894, când românii din Ardeal trăiau sub ameninţarea **Procesului Memorandiştilor**, creştea dorul de Iancu, dublat, poate, şi de regretul că lecţia şi sacrificiul său suprem, n-au fost pe deplin înţelese. Că trebuie sunată din nou redeşteptarea naţională, aşa cum a făcut-o la Revoluţie, Avram Iancu. Aşa s-a ajuns la ideea ridicării unui monument în memoria Eroului, iniţiată de ziaristul, scriitorul şi omul politic **Ioan Russu-Şirianu**, aflat la acea dată în temniţă la Seghedin. O iniţiativă la care au aderat fără rezerve majoritatea intelectualilor români din Abrud, reprezentanţii cultelor, şi credincioşii ortodocşi şi greco-catolici, ţărani, studenţi... Trecuse toamna pe la Ţebea şi a fost dezolat când a văzut halul în care arăta mormântul lui Avram Iancu. Grilajul ruinat, crucea de piatră abia îşi mai păstra poziţia verticală... Total neglijat! Şi a rămas convins că n-a „lucrat” doar timpul şi neglijenţa românilor, ci şi mâini şi minţi răuvoitoare.

Din închisoare. de la Seghedin, la 10 martie 1894, i-a trimis consăteanului său, ţăranului **Nicolae Lăzărescu** din Şiria, o scrisoare tulburătoare, prin care îi îndemna pe şirieni să-nceapă colectarea fondului. Ecoul a fost cel aşteptat. Şiria deschidea drumul ce va fi urmat de toţi cei ce gândesc româneşte. Cu atât mai mult, cu cât se discuta tot mai mult în mediile ungureşti despre înălţarea unui mare monument în memoria criminalului Kossuth Lajos... Care au fost reacţiile la iniţiativa românilor? Ajunsă la „urechile” unor ziare ultra-şovine ungureşti, acestea au declanşat imediat acţiuni de dinamitare şi fixare a tunurilor pe nenăscutul monument. „Lucrează” la turaţie maximă şi guvernul Ungariei, sub impulsul disperat de a aduce la ascultare românii din Ardealul-anexat la 1867. Gemeau închisorile ungureşti de fruntaşi români condamnaţi. Între 7 şi 25 mai 1894 se desfăşoară la Cluj procesul politic intentat de guvernul Ungariei semnatarilor „**Memorandumului**”, la capătul căruia 14 membri ai

Comitetului Central al Partidului Național Român sunt condamnați la ani grei de închisoare. Peste nici două luni, acest partid, coloana vertebrală a luptei românilor pentru rezistență națională şi demnitate, e zdrobit. Interzis. Devenise prea incomod...

Clujul devenise în zilele „Procesului" o metropolă scăpată de sub controlul autorităților. Veniseră aici zeci de mii de țărani români să-i susțină pe „memorandişti". Pe străzi, se vorbea aproape exclusiv româneşte, iar cocardele naționale româneşti, cu inscripția „*Totul pentru națiune*", erau menite să crească donațiile pentru monumentul „Avram Iancu". Ziarele sibiene „***Tribuna***" şi „***Foaia Poporului***", după ce au anunțat declanşarea acțiunii de colectare, au continuat să publice listele donatorilor şi sumele subscrise. Primul deponent: chiar Ioan Russu-Şirianu, inițiatorul, care a depus 15 florini. Apoi, donația locuitorilor din Şiria: 30, 10 florini... Soseau bani de peste tot. Şi din Braşov, sau Roşia Montană, dar şi din Regat.

La interval de două zile, 21, respectiv 23 aprilie 1894, în acelaşi oraş din Apuseni, Abrud, se constituie două comitete de inițiativă. Primul, era alcătuit din 16 membri (2 avocați, 8 preoți, 4 proprietari şi 2 învățători), prezidat de avocatul **Vasile Fodor**, din Abrud, îşi propunea „*ridicarea unui monument al lui Avram Iancu în Munții Apuseni*", locul urmând a fi stabilit ulterior. Al doilea, era alcătuit din 26 de fruntaşi români (5 avocați, 15 preoți de ambele confesiuni, 5 proprietari şi un medic), alcătuit în jurul avocatului **Alexandru Filip** din Abrud, îşi propunea tot „*colectarea unui fond, din care să se ridice nemuritorului Avram Iancu, prefectul legiunilor de la 1848, un **Mausoleu** la mormântul din Țebea, iar la Câmpeni, unde a fost cuartirul principal al legiunilor, o statuie ecvestră, şi eventualmente şi înființarea unei fundațiuni, care să poarte numele acelui erou*".

Chestiune absurdă! Doi avocați din aceeaşi localitate, două comitete şi o ploaie de semne de întrebare asupra „intereselor"... Cei doi, Vasile Fodor şi respectiv Alexandru Filip, se aflau pe poziții politice ireconciliabile. Primul, memorandist, iar al doilea... anti! Reacționează „***Tribuna***" din Sibiu şi cere să existe un singur comitet. „Colectă" greu digerată de autoritățile ungare, care recurg la şantaje şi chiar la arestări pentru a tempera entuziasmul românilor. Apar însă probleme delicate de gestiune a sumelor. Ideea păstrării sumelor

colectate în Banca „Albina” şi convocarea ulterioară a unei adunări generale care să încredinţeze fondurile devine inoperantă. În martie 1895 colectarea se închide, consemnându-se suma totală de 3.780,64 florini din Transilvania şi 333,50 din România. La 15 martie 1895, de ziua Ungariei (simbolic?!) ministrul de interne al Ungariei. **Perczel Dezső**, speriat de amploare, prin ordinul 462/1895, interzice acţiunea de colectare, ameninţând cu sechestrarea sumelor şi pedepsirea vinovaţilor cu amenzi până la 100 de florini. Se năpustesc apoi asupra ziarelor şi ziariştilor, cu amenzi exorbitante şi zile grele de închisoare. Până şi unui biet pantofar din Năsăud, **Iacob Bichigeanu**, subprefectul i-a aplicat o amendă de 10 florini, iar **Ioan Bichişan**, tot din Năsăud şi tot pantofar, s-a ales cu câteva zile de arest şi... 15 florini amendă!

Devine tragică şi consecinţa pentru tipografia românească din Sibiu, „***Institutul Tipografic***”, se credea, salvându-se, pentru a supravieţui junglei la care a fost supus, cu sume preluate din Fondul „Iancu”. Era declarativ, un împrumut, în speranţa că abonamentele viitoare vor putea stinge datoria. N-a fost să fie! La sfârşitul anului 1894, Fondul „Iancu” era golit! Peste ani, în 1921, **Ioan Slavici** mai făcea o mărturisire: cum „ajutoarele” pentru „memorandişti”, oferite de „**Liga Culturală**” din Bucureşti n-au ajuns la vreme, în situaţie extremă, s-a recurs tot la Fondul „Iancu”! Era o dezvăluire făcută târziu, de către Ioan Slavici, la mai bine de un sfert de veac de la ordonarea închiderii colectei publice pentru **Monumentul „Avram Iancu”** (10 martie 1895). Iar cercetările au continuat, soldându-se cu condamnări la închisoare: **Tit Liviu Albini** (proprietarul provizoriu al Institutului Tipografic din Sibiu) – la 5 zile, iar **Ioan Moţa**, la 3 zile, şi obligaţia solidară de depunere în folosul vistieriei regale ungare a sumelor de 3.780,65 florini, şi 330,50 lei... A urmat recursul, care a dus la anularea pedepselor, dar şi a sechestrului ordonat de Ministerul de Interne de la Budapesta.

Poveste încâlcită, greu de descifrat. Amploarea acţiunii românilor din Ardeal a îngrijorat guvernul Ungariei, al cărui ministru de interne a trecut de urgenţă la acţiuni represive, dispunând măsuri ce vizau pedepsirea „vinovaţilor” cu închisoarea, amenzi, mergându-se chiar până la confiscarea sumelor colectate. Ordin executat cu

rigoare de Poliția din Sibiu. Dar „sacul" era deja golit de un an de zile... Tăcere vinovată? Cazuri de forță majoră? Necesitatea supraviețuirii ziarelor româneşti? Fraudă? Cercetări peste cercetări, audieri, un lung lanț de audieri, care îl cuprind şi pe **Ioan Slavici**. O situație care apasă greu pe umerii lui Tit Liviu Albini. Mai ales că i s-a cerut „*tăcere desăvârşită în chestia colectei Iancu*", ca nu cumva să audă „*nația că Fondul Iancu s-a făcut mere-pere, căci ar fi politiceşte şi moraliceşte nimicitor pentru noi (...) m-ar discredita pentru totdeauna şi ne-ar face imposibilă pentru viitor orice acțiune politică. Drept aceea spun la toată lumea că fondul este dânsul* (Ioan Slavici – n.n.) *în păstrare...*"

Creştea prigoana împotriva românilor ardeleni. Închisorile erau înțesate de români. Bătăi, schingiuiri, însemnele româneşti devin inamic public al statului ungar. Un „război" nimicitor este îndreptat împotriva ziarelor româneşti, care deschid ochii românilor, le cer să renunțe la pasivitate şi să se alăture luptei pentru drepturi naționale. Guvernul Ungariei atacă virulent ziarele româneşti, cu toate armele, urmărind decapitarea lor. Culeg câteva date din „isprăvile" autorităților şi justiției ungureşti. Ce-o fi fost în sufletul lui Avram Iancu, atunci, în 27 iunie 1867, când a aflat că împăcarea dintre împăratul Franz Iosif şi Ungaria a fost definitiv încheiată? Ştia bine că din acel moment Împăratul, încoronat şi ca rege al Ungariei, va fi tot atât de bun ungur ca şi cel mai şovin deputat. Începea nimicirea tuturor ființelor umane care mai îndrăzneau să vorbească altă limbă decât cea ungurească... Vise şi amenințări nebuneşti, exprimate chiar în Parlamentul de la Budapesta, care le continuau pe cele dinaintea constituirii imperiului bicefal şi anexarea Ardealului: că dacă românii nu se vor supune, vor fi distruşi... ca Pieile Roşii din America de Nord! Adică, vor „importa" de-acolo, în acest scop, o armată de mercenari! Şi-atunci să vezi cruzime...

Atunci, în 1867, toamna, la scurt timp după nechibzuita anexare a Ardealului, hotărât de Parlamentul de la Budapesta, tinerii români şi-au dat întâlnire la Blaj, unde au răspuns prin organizarea mişcării numite „**Pronunciament**"... O acțiune despre care diplomatul **Vasile Stoica** (Avrig, 1889 – Jilava, 1959) scria: „*În cercurile ungureşti s-a stârnit o adevărată turbare. Chestiunea ajunse chiar şi în Parlament,*

unde fu discutată, cu multă înverşunare şi se ceru necondiționat pedepsirea temerarilor tineri. Lucrul se şi întâmplă. Se porni o cercetare şi toți cei vinovați de această frumoasă manifestare ajunseră în temniță". Vai, împărate! Ți-ai uitat promisiunile făcute românilor, ai uitat că poporul acesta ți-a fost credincios, că, în luptele de la Kőniggraetz, regimentele româneşti s-au umplut de glorie, salvându-ți dinastia, şi, cocoțat şi pe tronul regal al Ungariei, pe care, în alte vremuri, a stat şi românul Matei Corvin, ai iscălit până şi un ordin prin care ai interzis să se mai rostească vreo singură vorbă românească în Parlamentul Ungariei! Te-ai umplut de „glorie" şi prin replica dată cererii de a se opri prigoana pornită de autoritățile ungureşti împotriva participanților la „**Mişcarea Pronunciamentiştilor**": „*În ce priveşte procesul acesta politic, va fi greu să le dăm vreun ajutor acestor oameni, deoarece ei fac ațâțări primejdioase în sânul poporului românesc şi hotărât să comploteze împotriva existenței monarchiei, deşi nu pot pricepe ce putere de atragere pot avea pentru aceşti oameni mizerabilele stări de acolo. Chestiunea e cu atât mai vrednică de plâns, întrucât însăşi preoțimea e în fruntea ațâțării*". Sunt cuvinte pe care, cu impertinență, i le-ați spus profesorului **dr. Grigore Silaşi**, în audiența pe care i-ați acordat-o la 12 noiembrie 1868.

Vai, majestate! Meritau românii aceştia întemnițați, un dram de recunoştință! Fără jertfa părinților lor, soldații care au luptat în războiul cu Prusia, în iunie 1866, la Custozza, dinastia ar fi suferit una dintre cele mai ruşinoase înfrângeri, la capătul căreia, desigur, rămâneați fără tron! Şi nu v-a păsat nici de prigonirile ce-au urmat. Vă simțeați bine pe tron. Au înțeles că v-a apucat neliniştea şi tremuratul, împreună cu noii dumneavoastră „aliați" de la Budapesta, atunci când ați aflat că românii de dincolo de Carpați, au trecut ferm la înălțarea României. Se zice că bubuitul tunurilor de la Plevna se auzea până în codrii Maramureşului, dar şi-n Câmpia Tisei, până dincolo de Seghedin, spre Budapesta. Se crea atunci o mutație greu de digerat: Bucureştiul era tot mai aproape, iar Viena, tot mai departe.

Atunci, majestate, ați dat liber la un nou genocid, la care, oricum, Budapesta era extrem de darnică. Un context în care marile lovituri s-au îndreptat spre ziarişti, scriitori şi spre intelectuali. Şi curgeau, una după alta, legi şovine, în frunte cu cea „coaptă" în min-

tea ministrului Trefort: „***Legea şcolară***”. Ungaria are un singur scop: hungarismul! Cei ce nu-l acceptă, „*cei cari pun piedici scopurilor mari civilizatoare, pe cari le urmăreşte neamul unguresc între naționalități, câştigându-le pe seama culturii şi limbii maghiare, trebuiesc zdrobiți fără cruțare.*”

Şi ce Lege Electorală şi-a „tras” Parlamentul Ungariei! Şi ce Lege a Presei... Era nevoie să fie sugrumat glasul românilor. În schimb, frâu liber procurorilor! Dar şi alte măsuri, cum a fost dizolvarea Curții de Jurați de la Sibiu, care n-a „dansat” destul de „înțelept”, pe muzica compusă la Budapesta, încât, s-au constituit altele două, la Tg. Mureş şi la Cluj, care, având magistrați unguri, au înțeles perfect ritmul în care trebuie să joace. Şi au jucat. Primă-țintă: „***Tribuna***”, cotidianul românesc înființat la 1884. Ziarul care avea pe frontispiciu un text care îi declara deschis mesajul: „*Soarele nostru în Bucureşti răsare!*”... Când dramele românilor devin insuportabile, se naşte, în apărare, „Memorandumul”. Un rechizitoriu şi un apel aspru adresat Majestății Sale, împăratul Franz Iosif. Citez un pasaj semnificativ: „*Suntem chibzuiți, Majestate, suntem iubitori de ordine, leali şi îndelung răbdători, dar suntem oameni şi nu se poate să rămânem neatinşi, când, în fiecare zi, suntem provocați, insultați, fără de sfială, loviți în interesele noastre culturale şi în cele economice, amenințați în existența noastră națională...*” (...) „*Românii au primit cu supunere situațiunea creată prin dualism, ca pe una care nu poate fi decât trecătoare, şi au suferit cu îndelungă răbdare nedreptățile ce li s-au făcut în timp de un pătrar de secol*”, remarca peste ani, îndurerat, diplomatul ardelean **Vasile Stoica**, crescut şi educat în româneasca Țară a Făgăraşului. A fost dascăl la Sibiu, apoi redactor la cotidianul „***Românul***” din Arad, sublocotenent în armata austro-ungară, din care a dezertat, trecând în Țară, pe care a slujit-o până la capătul vieții, în închisorile comuniste, după un sfert de veac de luptă diplomatică. Cunoştea fluent 17 limbi! În februarie 1919 a fost convocat la Paris, ca membru al Delegației României la Versailles, spre a ține dialogul cu delegațiile britanică şi americană, aflate la Paris. E impresionantă şi activitatea sa diplomatică din perioada interbelică în Albania, Bulgaria, Țările Baltice, Turcia (a fost primul ambasador român în această țară!). A fost ambasador la Haga şi, concomitent,

delegat la Conferinţa Păcii de la Paris (iulie-octombrie 1946). Începea de-acum bătălia de eliminare a sa, imediat după venirea la conducerea Ministerului Afacerilor Străine a celebrei Ana Pauker.

Şi pentru acest strălucit diplomat român, Vasile Stoica, începea infernul. În 1948, a fost întemniţat pentru şase ani. După trei ani de netemniţă, au urmat alţi zece de infern: temniţă grea! S-a stins din viaţa la Jilava, la 27 iulie 1959... Ne-a lăsat însă pagini memorabile din bătăliile duse pentru salvarea neamului românesc de la pieire. Nimic nu-i era străin din viaţa tot mai insuportabilă a românilor ardeleni. A-nţeles bine şi povara adusă de Dieta ungurească, la 15 martie 1848. Atunci s-au pus la cale statuarea dorinţelor neamului unguresc şi ale Dietei. Începea o nouă epocă în viaţa Ungarei, având şi girul împăratului Ferdinand V. Ce ticăloşie! A aprobat fără rezerve planurile ungureşti şi, ca să poată fi îndeplinite întocmai, a numit şi un guvern responsabil, din care făceau parte Batthyányi, Eőtvős, Szechenyi şi... Deák. Cel care încercase deja să amaneteze Italiei Ţara Românească, în schimbul cedării către Ungaria a... Genevei! În vreo 3 săptămâni, dorinţele ungurilor deveneau legi. Era 11 aprilie 1848. Între ele, era strecurată şi Legea care viza anexarea Ardealului, votată şi de Dieta din Cluj, la 29 mai 1848.

Dar „banchetul" fericirii n-a ţinut prea mult. Ungurii au nesocotit grav forţa şi voinţa românilor, care, reuniţi în Blajul rezistenţei naţionale, au dat semnalul de chemare la luptă. Începea etapa de radicalizare a românilor, cu forţe reunite, la care s-au raliat şi revoluţionari din Moldova şi Ţara Românească. Erau, la Blaj, în faţa Catedralei, lângă ardeleni, **Vasile Alecsandri**, **Costache Negri**, **Gheorghe Sion**, **Lascăr Rosetti**, **Alecu Russo**, dar şi **Dumitru Brătianu**, cel care avea să pună temelia României moderne. Acolo, la Blaj, s-au cunoscut cu **Simion Bărnuţiu**, **Aron Pumnul**, **Timotei Cipariu**, **Vasile Moga**, **Andrei Şaguna**, **Ioan Lemeni**, **Ioan Axente Sever**, **Al. Papiu-Ilarian**... Kossuth şi „***Gazeta de Pesta***" („***Pesti Hirlap***") pe care a condus-o o vreme, a înnegurat atmosfera, „trompetând" număr de număr: „*Să ne grăbim, să ne grăbim, să ungurim pe toţi croaţii, românii şi schiaii, că de nu, perim!*"... Alt „ideolog", **Nicolae Wesselényi**, dădea şi alt verdict: „*Numai acei români să capete drepturi de cetăţean, cari se vor face unguri!...*". Şi era doar începutul

instituirii „Fabricilor de unguri”! Iar aceste pietre de moară care măcinau conştiințe, erau deja instalate şi în bisericile românilor, forțând şi traducerea cărților bisericeşti în unica limbă permisă de Kossuth şi acoliții săi: limba ungurească!

Acesta era contextul în care se pregăteau marile atentate împotriva românilor. Cele care au înspăimântat o Europă civilizată... Împotriva acestor fărădelegi s-a ridicat, la cei 24 de ani ai lui, tânărul **Avram Iancu**. Şi-n sufletul lui mai zăngăneau ca mii de mitraliere ucigătoare cuvintele incendiare ale discursului lui Wesselényi, atunci când s-a votat anexarea Ardealului la Ungaria... Un vot la care n-au făcut pasul înapoi nici saşii, deşi se întrevedea şi sosirea clipei în care aveau şi ei să ajungă în malaxoarele ucigătoare ale fabricilor de unguri, cu larga dezlegare dată de „bunul împărat” de la Viena. Era prin februarie 1849, în vremea când şi românii îşi mai îndreptau spre el speranța că le va face dreptate, invitându-l să accepte să ia şi titlul de... „Mare Duce al Românilor”... N-a priceput că între puținii care i-au rămas credincioşi au fost moții lui Iancu! Chiar dacă, prin iulie 1849, răspundea cam aşa: „*Puteți fi siguri că dorințele cuminți şi drepte ale românilor, vor fi împlinite!*”...

...Şi-ncă cum! Mi-l imaginez pe Iancu bătând la porțile Vienei, la scurt timp după terminarea revoluției şi a războiului civil. Nici împăratul, nici guvernul, timp de zece luni, cât a-ncercat să discute, nu l-au băgat în seamă, fiind chiar somat de poliție să părăsească Viena în 24 de ore. Câtă durere! Iar după întoarcere, spre iarnă, la 20 decembrie 1850, avea să scrie Testamentul, întristat că speranțele sale şi jertfa adusă se prefac în nimic. Peste un an şi jumătate, la 21 iunie 1852 venea în vizită în Ardeal, împăratul. O întâlnire între cei doi, dorită cândva, n-a mai fost posibilă, momentul fiind astfel consemnat de diplomatul sibian **Vasile Stoica**: „*Iancu vine să fie primul în audiență. Aghiotantul împăratului, însă, contele Grűne, nici nu vrea să audă de asta, ci-l dă pe mâna jandarmilor lui Lőwenhart, care îl dau afară pe uşe şi-l zmintesc în bătăi. Amărât şi cu sufletul tulburat, bietul Iancu pleacă să-şi caute mângâiere între moții săi din munți*...” Şi „bunul împărat” trimite apoi „comandouri” conduse de Springinsfeld, pentru a-i aresta pe toți fruntaşii români, mai ales pe oştenii lui Iancu. L-au trimis şi pe el, sub escortă, la Alba Iulia, unde l-au aruncat în

temniță. L-au pălmuit şi l-au bătut până la leşin jandarmii şi temnicerii. După câteva săptămâni, i-au dat drumu'. Era o umbră. Trecuse prin chinuri cumplite,. Era tulburat, trist, trecut prin groaznice chinuri sufleteşti şi fizice. El, „bunul împărat", îşi atinsese scopul. Imperiul lui putea viețui liniştit. Lui Iancu îi lăsase destule infirmități, care aveau să-i marcheze toată existența...

*

...De mai bine de un deceniu îşi dormea somnul, la Țebea, sub gorunul lui Horea, Avram Iancu, dar spiritul lui a dominat alcătuirea „Memorandumului". Era prezent în sufletele zecilor de mii de români, veniți să-i susțină pe românii aflați în boxa acuzaților, pentru îndrăzneala de a fi alcătuit acest aspru rechizitoriu unui guvern al cărui pogrom furibund viza completa ungurizare, nu doar a românilor, ci a tuturor națiilor neunguresti. Câtă intoleranță, cât fanatism, cât şovinism, cât intoleranță etnică, câtă ură... Un complet de judecată unguresc, „apăra" o cauză pur-ungurească, abdicând de la elementarele reguli ale civilizației, care se aşezau spre sfârşitul veacului al XIX-lea. Şi ce osânde grele a „fabricat": **Ioan Rațiu** (2 ani de temniță), **Gheorghe Pop de Băseşti** (1), **dr. Vasile Lucaciu** (5), **Demetriu Comşa** (3), **dr. Daniil P. Berceanu** (2,5), **Nicolae Cristea** (8 luni), **Iuliu Coroianu** (2,8 ani), **Patriciu Barbu** (2 luni), **dr. Teodor Mihali** (2,5), **Aurel Suciu** (1,5), **Mihail Velicu** (2), **Rubin Patiția** (2,5), **Gherasim Domide** (2,5), **Dionisie Roman** (2 luni), **Septimiu Albini** (2,5 ani, osândit ulterior). Mai bine de 31 de ani de temniță! Alți doi fruntaşi români, **Aurel C. Popovici** (4 ani de temniță şi 1.000 de coroane) şi **Nicolae Roman**, contabilul „Institutului Tipografic" (1 an temniță şi 600 coroane) erau deja în temniță încă din 31 august 1893.

Avea Ungaria un plan măreț: după ungurizarea celor 3 milioane de români din Ardeal, voia să supună şi să anexeze, conform „Diplomelor" lor, Moldova şi Valahia. Era pasul ce-ar fi urmat! Marea lor zbatere e ca românii să uite limba, religia şi obiceiurile şi să devină *„unguri în toate emanațiunile vieții lor!*" Cele 6 milioane de unguri voiau să „înghită"... 11 milioane de neunguri: 3 milioane de

români, 2 milioane de germani, 6 milioane de croați, sârbi şi slovaci. Regatul românesc rămâne însă în alarmă şi va fi tot mai aproape de cauza românilor ardeleni. Începe adevăratul război al conştiințelor. Se întremează puternic legături sufleteşti şi culturale, se dezvoltă relațiile economice, iar solidaritatea națională se manifestă din plin.

Atacuri furibunde

...Şi mă gândesc din nou la visul Iancului de a întemeia o **Academie de Drepturi**! Să fi fost, totuşi, posibil? Poate... O, dară câtă naivitate! Chiar Kossuth ar fi venit s-o dărâme. Fizic! Că „legile”... anti, funcționau. Şi erau aspre. Fie să ne amintim de ziare şi jurnalişti. Cum „mişcau”, cum începeau procesele, cum curgeau amenzile, arestările şi, adesea, decimările. Şi mă-ntreb – a câta oară? – unde sunt monumentele rezistenței româneşti? Unde sunt cele închinate lui **Sever Bocu**? Al lui **Andrei Mureşianu**? Ale **fraților Tit Liviu şi Septimiu Albini**, ale lui **Aurel Lazăr**? Ale lui **Andrei Bolteş**, poate cel mai curajos şi cel mai „osândit” redactor al „***Tribunei***”, „numărătoarea” trecând de 5 ani de temniță... Doar o mică socoteală: în nici zece ani (1893-1903), „***Tribuna***” şi „***Foaia Poporului***” din Sibiu au plătit amenzi şi cheltuieli de judecată de 56.918 coroane, iar timpul „petrecut” în puşcării, pentru „agitație”, de către redactorii săi măsura 207 luni! Adică 17 ani şi trei luni... Orice îi supăra pe mai-marii de la Budapesta. Şi că **Ioan Rusu-Şirianu** a scris cartea „***Românii din Statul Ungar***”, şi că **Octavian C. Tăzlăuanu** a scris despre Papiu Ilarian în „***Luceafărul***” din Oradea. Sau, spre ştiința „marelui bărbat” Markó Béla, i-a deranjat peste măsură, pe înaintaşii săi, că doamna **Anuța Vlad**, soția dr. Aurel Vlad, i-a îndemnat pe copii să vorbească şi să citească româneşte. Da, maestre, pentru asta, au osândit-o la o lună de temniță şi i-au aplicat o amendă de 200 de coroane! Şi e bine să mai afli ceva: la Brad, în zi de târg, se aducea la cunoştință românilor, că păstrarea tricolorului roşu-galben-albastru va fi pedepsită cu cea mai mare asprime!

E înspăimântător ce-au putut face înaintaşii dumneavoastră, domnule Markó! Iată încă o mostră şi e bine să n-o uitați. Ați auzit de

„măcelul de la Pănade”, din 25 august 1907? Pănade, e un sat sută la sută românesc, aflat lângă Blaj. Aici a fost găzduit Batalionul IV din Regimentul 24 Honvezi, alcătuit din secui. Venit, probabil, să „civilizeze”! Indivizi descreierați. Bețivi. Cu limite morale grave. Oameni-vipere! Era zi de duminică... Apare căpitanul Jakab. Înjură. Pătrunde printre românii ordonați şi loveşte cu sabia în stânga şi-n dreapta. Cade, lovit de sabia căpitanului, dascălul **Ioan Borcea**, apoi însoțitorul său, țăranul **Leon Țipariu**, nepotul lui Timotei Cipariu. Urlă, cât îl țin puterile, cerând soldaților săi să treacă imediat cu armele la măcel. Cu baionetele puse la arme, gonesc nebuneşte spre „valahi” să-i spintece. Să curgă sânge. Românii fug îngroziți. Se ascund pe unde pot. „Pannonicii” iau casele cu asalt, prădând tot ce le iese în cale. Nici copiii nu scapă. Curge sânge. Schingiuiri inimaginabile... **Ion Sorică**, țăran, se-ntoarce senin de la câmp, unde trudise o zi întreagă. Îl smulg din car şi-l spintecă cu baioneta. Moare pe loc. Două femei, care merg liniştite pe uliță, au aceeaşi soartă. Se străpung trupurile cu baionetele şi „curg” intestinele în țărâna înroşită de sânge.

Era august 1907. Încă vară. Cald... Spre 8 seara, după repetate intervenții ale notarului comunal **Grigore Simion**, „şeful” criminalilor, un locotenent-colonel, dă ordin de încetare a măcelului. Bilanț tragic. O listă lungă de morți şi răniți grav. Notez, acuzator, câteva nume: **Borcea**, **Zerieş**, **Țipariu**, **Braşoveanu**, **Ciugudeanu**, **Irimie**, **Boldiş**, **Dicoiu**, **Loghin**, **Bouariu**, **Brad**, **Bărbat**, **Lupeanu**, **Şarlea**, **Câmpeanu**, **Lunceanu**, **Alex Poşa** (primar), **Aldea**... A urmat şi o anchetă oficială, ordonată de un guvern care se „respectă”. Concluzia? Soldații *„au fost atacați de către bărbații din sat. Soldații doar s-au apărat!*”... Un sat cu doar vreo 200 de bărbați. Ei au fost... agresorii. Şi nu doar. Li s-au alăturat şi femeile. Vai, ce eroism. Fără arme, şi chiar fără ciomege şi furci, cu mâinile şi piepturile goale, ei au atacat batalionul secuiesc înarmat cu „mannlicher”-uri militare şi baionete! O „tehnică” judecătorească specific ungurească... Ca şi la Ginta sau Tărian, în Bihor, ca şi la Ciumărna şi Cosniciul de Jos în Sălaj, ca şi la Mureşenii de Câmpie, lângă Cluj. Ca peste tot, nici la Pănade, criminalii din Panonia n-au fost nici zgâriați de unghia vreunei femei, sau loviți de pumnii bărbaților. Oricum, peste Pănade s-a aşternut

doliu pentru multe veacuri, iar aspirațiile spre Marea Unire s-au amplificat. Tragic e că extremiştii de azi – indiferent că se numesc Tőkés sau Markó, Albert Almos sau Csogor Sogor, Csapo sau Csiki Sandor, Bakk Miklós sau Smaranda Enache, Kolumbán sau Frunda, Győrgy Ervin sau Demeter János, Gazda Zoltan sau Kovács Lehel, Toro T. Tibor sau Emőke Benkő, Szilágy Zsolt sau Jenő Szász, Király Károly sau Viktor Orbán, săvârşesc un „spectacol” pentru care trebuie să dea socoteală în fața Europei veacului în care trăim!

Cazul de la Pănade, petrecut în urmă cu 103 de ani mi-a revenit în minte atunci când un parlamentar ungur, „aghiotantul” lui popa Tőkés, a avertizat România – pe care el se „chinuie” s-o... modernizeze!? – că dacă nu aprobă „Autonomia Ținutului Secuiesc”, vor urma consecințe grave: Statutul de Autonomie este „*un proiect ce poate preveni eventuale conflicte (...). Suntem conştienți de faptul că orice formă de aranjament dintr-o țară nu se poate realiza numai şi numai prin folosirea dialogului, a căilor democratice...*”. Să se-nțeleagă aici îndemnul „*La arme, băieți!*”? Să fie vreo legătură între „blânda amenințare” a lui Zsolt şi „armata” lui Tőrőckzkai? Cu scopul acesta să se fi împânzit munții din Harghita şi Covasna cu tabere de instruire a formațiilor paramilitare? Dar „descălecatele” lui Markó? „Jocuri” mult prea periculoase, domnilor!

*

...Pagini de istorie. Pagini triste! Ardeal, 1907. Vasile Moldovanu a-ndrăznit să scrie despre durerile românilor în revista „***Orizontul***” Crimă! Justiția din Cluj i-a aplicat 18 luni de temniță şi o amendă de 1.500 de coroane. Şase condamnări în bloc. Şase români. Au îndrăznit să spună că „*românul cu român trebuie să țină!*” Începe „ordinea” şi la Budapesta, unde, e luat în colimator ziarul „***Lupta***”. Redactorii Lucian Bolcaş şi Vasile Macrea au cutezat să semnaleze abuzuri ale autorităților. Fără să îndrăznească să ceară revenirea Ardealului la statutul de dinaintea anexării din 1867. În România Mileniului III, regulile sunt altele. Cei ce sapă la temelia Statului Român sunt promovați fie miniştri, fie chiar în lângă scaunul primului-ministru, pe postul de vicepremier. Drept recompensă elec-

torală! Aşa, o simplă consemnare... Iată un fapt petrecut în iunie 1908, la Hărău – Hunedoara. Sergentul major Bajkó, jandarm, ca din senin s-a năpustit asupra câtorva țărani aflați în jurul „măsarului” **Florescu din Deva**. I-a stâlcit în bătaie... Abia apoi au început şi „de ce”! Depănau amintiri despre Avram Iancu... Florescu, povestitorul, care îl şi cunoscuse pe Avram Iancu, spre capătul vieții, a fost dat pe mâna judecătoriei. S-a-ntors abia după ce a făcut o lună de temniță!

Doar atât: oamenii vorbeau despre Erou! Şi trecuseră de la moartea lui 36 de ani... Chiar îşi începuse veşnicia la Țebea, dar autoritățile vremii erau posedate de „vigilența” ca şi spiritul Iancului să dispară. Trăiau cu spaima reînvierii. Îi deranja şi străduința românilor de a-i ridica un monument. Voiau, cu disperare, să ajungă sumele colectate în bugetul Ungariei, vorbindu-se tot mai insistent chiar despre dirijarea acestora spre înălțarea unui monument pentru Kossuth... Prea mult! Oricum, ministrul de interne al Ungariei, Perczel, a poruncit stoparea acțiunii. Scria „Telegraful Român” din 26 martie 1895: „*Ucazul atinge în cel mai susceptibil mod demnitatea poporului român. Un popor trăieşte pre cât timp îşi aduce aminte de binefăcătorii săi (...). Va veni însă timpul când chiar ei, ungurii, se vor ruşina de ucazul ministrului, prin carele un întreg popor e insultat. Dacă Iancu şi mort inspiră îngrijiri guvernului, atunci trebuie că țara a ajuns în gura prăpastiei!*” Nici „***Tribuna***” n-a tăcut. În 14 iulie 1895, a publicat pe prima pagină un articol fulminant: „***Iancu***”. Rânduri antologice: „*De mult, o prăpastie atât de adâncă ne desparte. Iar guvernelor lor, un prilej nu le scapă, fără să mărească această prăpastie. Tot ce noi adorăm,. ele caută să necinstească. Este destul ca nouă să ne fie cineva drag, pentru ca ei, cu ură, să se năpustească asupra-i. E de ajuns să se ştie că un lucru oarecare spre stricăciune ne poate fi, pentru ca în lege să-l prefacă. Paginile strălucite ale istorie vieții noastre pentru ei sunt însemnări negre. Ne batjocoresc eroii, pornesc goană contra mormintelor noastre sfinte, asupresc câneşte până şi pe cei în temniță aruncați...*”

Alte rânduri încărcate de demnitate, scrise cu fermitate în acelaşi număr al „Tribunei”: „*Înțelegem că acum, în ajunul sărbătorii a o mie de ani de când au năvălit peste plaiurile locuite de strămoşii noştri şi muncite, să le cadă greu văzându-ne că n-au pierdut virtuțile*

noastre străbune, că ştim să cinstim pe cei cari neamului cinstire au adus. Tragem astfel o lungă peste socoteala lor de a ne cotropi în sălbatica lor viță”. După care, autorul se-ntreabă retoric: „*Ce le-a făcut Iancu, de nici în mormânt nu-l iartă?*”. Tot autorul a găsit şi răspuns: „*I-a făcut de ruşine, când erau mai încrezuți. I-a frânt, când se credeau mai tari. I-a oprit ca în munții de români păziți, să intre ca stăpânitori îngâmfați. Oştiri care porniseră asupra românilor, cu gândul răzbunător de nimicire, sdrobi-tu-le-a, încât, nici vestitor n-a rămas din ele*”.

În corul ziarelor care apără memoria lui Avram Iancu, s-a aflat şi ziarul „***Deutsches Volksbratt***”, din 16 iulie 1895, care a publicat articolul „***Auzi lume şi te miră!***”: „*Cine cunoaşte numai în parte, din istoria contimporană, figura imposantă a neînfricatului tribun al poporului român, Avram Iancu, trebuie să i se urce sângele în obraji, văzând cum să păcătuieşte in contra celui mai mare bărbat al unui popor întreg. Avram Iancu, care în anul 1848-49 a luptat bărbăteşte în fruntea poporului român, contra rebelilor maghiari, care sub comanda lui Kossuth, detronaseră dinastia legitimă şi pustiiseră țeara, chiar după moarte este tratat în chip infam, de îngâmfații huno-maghiari (...) Aceasta este mulțumită factorilor înalți, pentru serviciile aduse patriei cu atâta abnegație şi fidelitate.”*

...Şi destinul „Fondului Iancu” va continua să fie armă de atac a autorităților ungureşti împotriva visului românilor de a-i înălța Eroului Avram Iancu un monument. O acțiune declanşată de ziaristul **Ioan Russu-Şirianu**, nepotul lui Ioan Slavici, născut la Şiria - Arad, la 22 iunie 1864. Cel care a condus „***Tribuna***” din Sibiu (întemeiată de unchiul său). a întemeiat „***Foaia Poporului***” (Sibiu, 1893), apoi „***Tribuna poporului***” (1898, Orăştie şi Arad). A încetat din viață la Bucureşti (12 decembrie 1909).

O zi cu Avram Iancu

Abrud, august 1865... ASTRA îşi stabileşte, pentru două zile, Cartierul General în Munții Apuseni, la Abrud, unde avea să se

desfăşoare şedința „Asociațiunii”. Printre participanți, era şi **Aron Densuşianu**, critic, scriitor, poet şi publicist ardelean, născut la Densuş, în Hațeg, stabilit la Făgăraş, ca avocat. Tânăr... Avea doar 28 de ani. Atunci l-a cunoscut pe Avram Iancu. Încerc să repovestesc tulburătoarea lor întâlnire, în baza informațiilor oferite de Aron Densuşianu, în articolul „***O zi cu regele munților***”, apărut în primul număr al „***Revistei critico-literară***”, apărută la Iaşi, în 1893, sub conducerea sa şi a fiului său, **Ovid Densuşianu**. Un articol reluat în „***Telegraful Român***” din 19 februarie 1895, sub titlul „***Despre Avram Iancu***”...

Aron Densuşianu era membru al „Asociațiunii”, şi se număra printre conducătorii Despărțământului Făgăraş al ASTREI. Venea la Adunarea Generală de la Abrud a ASTREI, nu doar să se reîntâlnească aici cu locuri dragi şi să participe activ la rezolvarea unor probleme care apăsau greu pe umerii românilor din Ardeal, dar şi cu speranța să-l cunoască pe Avram Iancu, Eroul moților... Era şi prima întrebare pe care i-a adresat-o gazdei, doamna Henți. Dar n-a trecut mult timp şi fluierul lui s-a făcut auzit. Răsunau fragmente din „***Marşul lui Iancu***”. Era destul de târziu, încât a rămas ca întâlnirea să se producă doar a doua zi, duminică. O zi destinată participării la serviciul divin la Biserica Ortodoxă, şi vizitelor prin familiile moțeşti din zonă. Speranța întâlnirii cu Avram Iancu, s-a spulberat însă. Cum n-avea locuință stabilă, rămânea doar şansa întâmplării.

Seara, era concertul cumnatei sale, **Elisa Circa**, născută la Săcele, lângă Braşov, ca şi soția sa, Elena. A studiat la şcolile evanghelice din Braşov, iar din 1863 a urmat cursurile de vioară, la Viena, cu directorul Conservatorului, Hellmesberger. A concertat la Bucureşti, la Budapesta, la Karlstadt, dar şi-n principalele oraşe din Ardeal. La Abrud, unde a fost invitată de onoare a organizatorilor, a trimis din vreme o telegramă de acceptare, dar însoțită şi de rugămintea de a fi pregătită corespunzător sala pentru concert.

Lume multă. O sală ticsită. Încearcă să-l descopere, căutându-i privirea, dar nu reuşeşte. Roagă şi pe altcineva, un localnic... Idolul căutat cu atâta insistență de către Aron Densuşianu era de nedescoperit. Avea să se producă însă la câteva momente după terminarea concertului:

„...bate cineva la uşă - Aron Densuşianu se afla în cabină, alături de cumnata sa - *şi intră un bărbat de o statură peste mijlocie, puțin plecat, roşu la fața, mustață lungă, blondă, părul asemenea blond şi retezat, în haine porumbii. În urma lui intră cunoscutul meu, pe care-l rugasem să-mi arate pe Iancu în sală:*

- Recomand pe dl. Iancu, zise cunoscutul meu...

(emoție, surpriză, moment superb, neaşteptat însă!)

- ...Şi-a exprimat dorința să vadă pe domnişoara!

- Felicitările mele, domnişoară, zise Iancu, pentru măiestria cu care ştii mânui un instrument atât de greu, cum este vioara...

În timp cât conversau, cercetam discret, cu ochii, să-i văd fluierul. Era în buzunarul din lăuntru. Părea că-l ascunde, să nu vină în colisiune cu vioara artistei...”.

Câtă bucurie i-a produs lui Aron Densuşianu întâlnirea, o spun şi gândurile consemnate atunci, în 1896, când a depănat acele amintiri unice de la întâlnirea cu Avram Iancu, cu prilejul Adunării Generale a ASTREI, petrecută la Abrud, în 1865, în zilele de 27-29 august:

„Ne despărțirăm.. Cuvintele lui frumoase, purtarea foarte gentilă cu damele, ne-a făcut impresia cea mai plăcută, şi credeam că nu poate fi adevărat că ar fi atât de rătăcit la minte cum auzisem (...). Dar, în adevăr, zise cunoscutul nostru, de când au început a sosi oaspeții, s-a întâmplat o mare schimbare la Iancu. Pe la miezul nopții, Iancu iarăşi trecea, zicând din fluier, pe aceeaşi stradă...

A doua zi, la şedința Asociațiunii, nu l-am văzut. El n-a fost la şedință...”

*

...Câte dureri îi apăsau sufletul! Ce fericit ar fi fost să-şi vadă neamul aşa cum şi l-a dorit. Şi câte sacrificii n-a făcut! Trecuseră doar vreo 13 ani de când Avram Iancu împreună cu tribunii săi Simion Balint şi Axente Sever au donat 2.500 de florini pentru înființarea unei Societăți Literare Româneşti, al „***cărei scop să fie cultura şi dezvoltarea limbei şi publicarea de cărți folositoare***”. Semn că generația revoluționară de la 1848, tribunii şi cărturarii români au înțeles necesitatea ridicării poporului prin cultură, spre a izbândi în

viitoarele lupte pentru împlinirea vechiului deziderat al unității naționale.

În actul de fundațiune, **Avram Iancu**, **Axente Sever** şi **Simion Balint** au încredințat lui **George Barițiu**, **Andrei Mureşanu**, **Pavel Vasici**, **Aron Florian** şi **Gabriel Dorgo** misiunea de a întocmi statutele ce urmau a fi supuse aprobării guvernului, şi de a acționa ca societate de literatură, să fie în aşa fel organizată, „***încât să nu ne fie ruşine a ieşi în lume cu dânsa***”... Aşa îi scria Aron Florian lui George Barițiu, în 2 mai 1852.

Avea tot dreptul Avram Iancu să participe la şedința „Asociațiunii”. Era între cei mai importanți membri fondatori ai ei. Dar n-a fost! Chiar dacă şi el era încă tânăr, prin „actul de fundațiune”, transferase această misiune celor mai tineri, din preajma lui George Barițiu.

*

...Reîntâlnirea lui **Aron Densuşianu** cu **Avram Iancu** avea, totuşi, să se producă în cea de a treia zi a şedinței „ASTRA”, marți, 29 august 1865:

*„Se angajase o excursiune la romantica „Detunata”. Dimineața, în acea zi, ieşind în Piață să văd dacă au început a pleca oaspeții, aflu pe Iancu în mijlocul Pieții, zicând din fluier „**Marşul lui Dragoş**”, care în Revoluțiune se popularizase în numele său, iar în giurul lui, o mulțime de țărani sta şi-l asculta. Pe fețele tuturor citiam o jale adâncă, amestecată cu pietate. Toți sta şi asculta atât de liniştiți, încât ți se părea că sunt figurile din cetatea împietrită din poveste. M-am oprit până a nu mă observa şi am stat şi am ascultat câtva timp. Scena m-a emoționat nespus şi mi-a stors lacrimi. După ce m-am recules, am ieşit din mulțime, care sta la oarecare distanță de Iancu, m-am dus spre dânsul, şi când m-a văzut, a încetat* (să cânte – n.n.) *şi cu stânga îşi pune fluierul în buzunarul de-afară, iar dreapta mi-o întinde mie. Scoase apoi fluierul şi mi-l arătă zicând: aceasta-i petrecerea mea!*”

N-a fost un dialog lung. Se precipita plecarea la „Detunata”, iar trăsurile aşteptau. L-a invitat să-l însoțească, Iancu a acceptat, nu însă înainte de un scurt popas propus de Iancu „*la o crâşmuliță din apropiere*”, unde „*bea două pahare de bere, se aprovizionează cu*

ţigări pentru toată ziua, regularăm socoteala nouă şi încă una mai veche şi eşirăm iar în Piaţă..."

Iancu s-a suit lângă birjar. Era fumător şi nu voia să deranjeze doamnele. Era voios şi dispus la vorbă. Aron Densuşianu, încercând să nu uite că e şi gazetar, şi-a scos un carneţel şi-a-nceput să noteze discret. Iancu l-a văzut, şi, din acel moment, a devenit mai rezervat. A apucat însă să amintească despre neînţelegerea cu fratele său, Ioan Iancu, „Popa Lepedeu":

- *Eu cu avere, rămasă de la tata, dar a pus frate-meu mâna pe ea, şi nu vrea să-mi dea nimic...*

- *Nu l-ai dat în judecată? l-a întrebat Aron Densuşianu.*

- *Ce, să mă mai legiuesc cu frate-meu?!...*"

(După moartea fratelui său, tutela averii lui Avram Iancu este adjudecată de un văr primar, dinspre tatăl al acestuia, Alexandru Iancu. Cu un an înaintea morţii lui Avram Iancu, „tutorele" Alexandru Iancu avea 53 de ani şi era econom şi pădurar la pădurea erarială).

Subiectul „1848" l-a ocolit cu eleganţă. Pe drum, la Buciumani, a tresărit. I-a apărut în cale un fost căpitan al său, Vlăduţ. Era din nou fericit. Şi drumul spre Detunata a continuat, fără însă a mai fi consemnat de „Telegraful Român", decât prin câteva rânduri: „*Întors de la munte, seara, târziu, el se desparte recunoscător şi porneşte spre casă în pas milităresc şi în cadenţa marşului cântat de fluier...*"

Atunci, în 1895, în august, când moţii adresau Ministerului de Interne al Ungariei protestul împotriva Ordonanţei prin care a interzis adunarea de fonduri pentru ridicarea unui monument lui Avram Iancu, au condamnat ferm şi acuzaţia adusă lui Avram Iancu, de „*trădător de patrie*". Atac blasfemic! În faţa lui, „*noi, românii, şi mai ales, noi, moţii, nu putem să tăcem în faţa acestei Ordinaţiuni. Lumea trebuie să ştie şi să afle din chiar rostul nostru, care sunt sentimentele de care azi e animat poporul român şi îndeosebi fiii moţilor lui Iancu...*" Românii erau conştienţi că, pentru moment, cerând retragerea „Ordinaţiunii", se pot aştepta la orice: „*Puteţi să faceţi ce voiţi, căci azi dispuneţi de putere!...*"

Care a fost „epilogul" în cazul „Fondului Iancu"? Delictul de fraudă a căzut. Aşa a hotărât Tribunalul din Alba Iulia, la 30 noiembrie 1899. Pentru că n-a oprit colecta de bani după „Ordinul" Budapestei,

Tit Liviu Albini a fost condamnat la 15 zile de închisoare şi la o amendă de 100 de florini. Unde sunt sumele colectate? Fondul de 4.701,40 florini, a fost integral confiscat. Ar merita căutat, poate va fi regăsit, într-unul din majestuoasele monumente închinate călăului celor 40.000 de români, **Kossuth**! Poate chiar cel de la Arad!?

...Un monument „Avram Iancu" ar fi fost un obstacol de neadmis în calea ungurizării. O „bombă" care ar fi aruncat în aer întregul sistem al „Fabricilor de unguri" instituit în 1867 după anexarea Ardealului. Şi mai era încă un duşman viu al „planurilor" urzite la Budapesta: „Asociaţiunea". Intrase în horă până şi directorul Teatrului din Győr. Ceru bani să poată lucra cu mai mare folos, prin Teatrul său de provincie în folosul Statului Ungar. Era sătul, trist şi enervat că din cele 20 de milioane de cetăţeni, aproape jumătate nu vorbesc ungureşte! Peste ani, reluând o observaţie a lui Karl Wolf, **Horia Petra-Petrescu**, nota: „*Nimic n-ar fi mai dezastruos pentru poporul maghiar şi n-ar aduce decăderea-i sigură, decât iluzia maghiarizării, care l-a adus la marginea abisului, şi care l-ar nimici cu desăvârşire, dacă nu-i reuşeşti să scoată veninul acesta din trupul poporului său...*" Şi câtă dreptate avea!

Românii, neamul băştinaş şi cel mai numeros din Ardeal trebuia să dispară. Să se topească în masa ungurească, încât, Istoria Ungariei, cum a fost şi ea fabricată de **Tibor Baráth**, „aterizat" la Universitatea din Cluj în vremea Diktatului de la Viena (1940-1944), să poată scrie fără pic de jenă, ca şi alţi câţiva post-roeslerieni: „*Valahii, acest popor balcanic, alcătuit din elemente slave, turceşti, pecenege, cumane, romane şi albaneze, au apărut la sfârşitul secolului al XII-lea, în partea de miazăzi a Ardealului. Nu au aşezări statornice, ci ca un popor nomad de păstori. Străbătând crestele munţilor, şi-au îndreptat primele roiuri pe pământ maghiar...*"

Halal „istoric"! O, tu, biet Baráth, te-au uitat toţi. Un mincinos... De-acolo, unde te afli şi tu, şi „fraţii" tăi întru fabricarea şi falsificarea de istorii, încearcă să-nţelegi de ce-i iubesc românii pe Gelu, pe Menumorut, pe Glad, pe Mihai Viteazul, pe Horea, pe Avram Iancu... Ei n-au furat pământul nimănui, ei n-au jefuit popoare, ei n-au făcut nici măceluri. Ei şi-au apărat neamul. Atât!

(**martie-aprilie 2010**)



Î.P.S. Ioan Selejan

Întâlnire cu o legendă a Mileniului III

Şi ce sărbătoare a fost! Era în 1994, toamna, la Miercurea Ciuc... Atunci, în 25 septembrie, se scria încă o pagină de istorie românească. Venise ziua instalării primului episcop ortodox al Covasnei şi Harghitei! Un vis vechi. O speranță a românilor că în cumplita prigoană la care erau supuşi, se înălța un zid de apărare. Românii veniți de pretutindeni. Şi din Ardeal, şi de peste Carpați, şi de dincolo de Prut, şi din dreapta şi stânga Tisei, şi mitropoliți, şi episcopi, şi Patriarhul României Ortodoxe, venerabilul Teoctist...

Un oraş rece. Un parc-central, încă dominat de monumentul sovietic, înălțat şi la Miercurea Ciucului, ca simbol al „eliberării". Mi-am reîntâlnit în dimineața aceea vechi prieteni unguri. Nimic nu li s-a părut nefiresc. Unul, coleg din militările, m-a condus până la platoul din fața Catedralei Parohiale, mult prea mică pentru evenimentul ce-l găzduia: procesiunea de instalare a Episcopului Covasnei şi Harghitei, ***Ioan Selejan****, născut pe meleagurile Bihorului.*

L-am privit. Vai, ce tânăr era! Avea doar 43 de ani... Şi ce an încărcat de evenimente i-a fost dat să trăiască. În 9 iulie 1994, a fost ales de către electori, episcop al Covasnei şi Harghitei. Peste 11 zile, în 20 iulie, a fost hirotonit episcop, într-un ceremonial încărcat de emoție, desfăşurat la Mănăstirea Toplița...

*

- **Unde erați în ziua când electorii ortodocşi din Harghita-Covasna, votau chemarea dumneavoastră în misiune, la Miercurea Ciuc?**

- La Ierusalim... Şi vă mulțumesc pentru ocazia de a face o mărturisire publică, în speranța că voi fi iertat de Dumnezeu, şi de cei ce vor citi această consemnare. Atunci, eram un călugăr foarte aplecat spre carte. Trăiam în mijlocul unei comori fabuloase. Mă străduiam să cuceresc cât mai mult din acest imens volum de cultură şi teologie. Era o şansă rară, oferită înainte de 1989 pentru românii preocupați de cercetare. Şi n-aş fi dorit să mă întorc în țară!...

- **Ce domina acea „comoară” de la Ierusalim?**

- M-au captivat descoperirile din Teologie, din ultima vreme.

- **Mai erau taine, după două milenii?**

- Cu toate că în Sfânta Scriptură cuvântului Dumnezeu a rămas consemnat de Sfinții Părinți şi de aghiografii Bibliei, s-au făcut, totuşi, foarte multe descoperiri, mai ales în Țara Sfântă, la Ierusalim, care vin să completeze... Noi, în biserica noastră, avem ca bază Sfânta Scriptură, dar şi Sfânta Tradiție. Suntem convinşi că o bună parte din revelații şi descoperirea lui Dumnezeu şi a vieții primare a Bisericii, s-a transmis pe cale orală, şi prin tradiție... Eram îndrăgostit de ce găsisem acolo!...

- **Până la urmă, ce-a fost determinant?**

- Cred că în ultimă instanță, chiar stăruința Patriarhului Teoctist, care m-a contactat stăruitor. Aşa am lăsat Ierusalimul pentru Miercurea Ciuc, şi pentru Harghita-Covasna!

- **Ştiați ce vă aşteaptă?**

- Nu cunoşteam. Am trecut, doar o dată în viața mea, călătorind într-un autobuz, de la Toplița spre Borsec şi Tg. Mureş. Atât! Ştiam prea puține despre istoria frământată a ortodoxiei româneşti în această zonă, ocolită şi nedocumentată, din nefericire, chiar de profesori ai mei de la Teologia din Sibiu, în vremurile de dinainte de 1989. Punctual, merita fie şi o singură prelegere despre istoria bisericii ortodoxe române a românilor de aici. Lipsesc, din păcate, şi din Istoria Românilor, a elementelor care au marcat cea mai frământată istorie trăită undeva, vreodată, în lume, de români. N-am ştiut prea mult, dar ştiam că aici e o situație mult deosebită de celelalte provincii şi zone din țară. Când am plecat spre țară, m-am gândit că, din punct de vedere al pastorației, va fi mai mult de păstorit decât la Ierusalim...

- **Câți preoți erați la Ierusalim?**

- Eram singurul preot român... Mă solicitau pentru a le acorda asistența religioasă în special familiile mixte, care îşi respectau cu sfințenie credința. Era toleranță şi bună înțelegere între cele două religii... La 2.000 de kilometri de Patrie, simțeam din plin responsabilitatea față de miile de creştini care aveau nevoie de mine. Chemarea de la Miercurea Ciuc am înțeles-o însă ca pe o urgență a nevoii de pastorație...

- **Ce-nsemna „pastorație” la Ierusalim?**

- Să fii duhovnicul românilor din Ierusalim! Să ții slujbele specifice ortodoxiei, să fii mereu aproape de enoriaşi... Nu uitați că în Ierusalim erau şi mulți români care lucrau acolo, mai ales în construcții, dar şi alții, în misiuni oficiale sau veniți în interese economice. E o emoție puternică şi pentru preotul-călugăr să săvârşească la 2.000 de kilometri de Patrie, slujbe de cununie, botez sau înmormântare. Sunt familii mixte, care țineau foarte mult să fie săvârşite aceste slujbe după datina creştină. Între amintiri, mă tulbură şi azi unul din momentele trăite atunci la Ierusalim. La un moment dat, am înmormântat o credincioasă creştină, ortodoxă de-a noastră... Cei ce-au oferit locul de veci româncei plecate de foarte mult timp din țară, au fost călugării franciscani din Ierusalim, în cimitirul lor! O adăpostire a rămăşițelor pământeşti ale româncei ortodoxe, oferită pe un termen foarte lung, până la a doua venire a Mântuitorului nostru, Iisus Hristos! M-a impresionat profund admirabilul lor gest al călugărilor franciscani, care n-au ținut cont că era de o altă confesiune! La slujbă, a avut bunăvoința să participe şi un preot franciscan, căruia i-am spus, după ce-am terminat slujba: *„Părinte, pentru bunăvoința care ați arătat-o față de această greu încercată, vă rog să rostiți şi dumneavoastră o rugăciune...”*. Şi a rostit, bucuros, în limba latină „Tatăl nostru”. Când am ajuns la marginea mormântului, prieteni de familie ai decedatei, evrei, mi-au cerut voie să spună câteva cuvinte de despărțire: *„Ştiți, părinte, noi am fost foarte buni prieteni cu această familie şi cu această soră, care ne părăseşte acum...”*. A fost încă un moment care m-a tulburat. Oamenii, rămân oameni!

- **Ați aflat cine a „urzit” planul venirii dumneavoastră la Miercurea Ciuc?**

- Timpul descifrează şi demersurile, care au fost îndelungi. Oricum, îi mulțumesc din tot sufletul părintelui **Constantin Gane**, parohul de atunci al Ciucului, pentru stăruitoarea inițiativă pe care a avut-o, adresând Bunului Dumnezeu ruga de a-l avea în pază, acolo unde se află acum!

- **Vorbeați de căsătorii mixte. V-ați reîntâlnit cu ele, mai frecvent decât la Ierusalim, şi la Miercurea Ciuc, şi la Sf. Gheorghe, şi la Odorheiu sau în alte localități din județele pe care le păstoriți ca episcop!**

- Aşa este. Viața nu ține cont de aceste „frontiere" etnice şi confesionale. Vin şi ungurii la români, se duc şi românii la unguri. Sunt situații foarte interesante, unde este pace şi linişte. Trag clopotele bisericilor ungureşti pentru români şi ale românilor pentru unguri, tot în semn de respect pentru oamenii care au avut o cinste şi o demnitate deosebite față de comunități...

- **Când ați venit, atunci, în Primăvara anului 1994, n-aveați nici un fir de păr alb. Azi, când discutăm - e 25 septembrie 2007 - la 13 ani şi ceva de-atunci, ați albit complet. Aveți doar 56 de ani!**

- La venirea mea aici, la Miercurea Ciuc, am găsit un preot, care îmi fusese coleg de facultate la Sibiu. El era anul IV, eu anul I, şi am stat în acelaşi dormitor, un an... La câteva zile, a venit să mă viziteze şi să-mi spună că este şi el în acest areal românesc. Mi-a spus cam aşa: „*Părinte, dacă veți rezista aici cinci ani de zile, veți fi alb!*" Din mila lui Dumnezeu, am rezistat mai mult de cinci ani de zile, dar s-a-ntâmplat ce mi-a spus el. Eram aproape nins, nu de viața de aici, din Harghita şi Covasna, ci de grijile care mă apăsau. Port, iată, cu mine zăpada durerii româneşti...

- **Ce v-a întristat cel mai mult?**

- Faptul că, din '40 şi până la venirea mea, am găsit un dezastru revoltător. Bisericile ortodoxe au traversat un adevărat holocaust! E greu şi de imaginat că în multe biserici crescuseră rugii şi am mâncat mure, au crescut corcoduşii, aflați de ani buni pe rod, şi am tăiat un frasin, din altarul unei biserici. Avea 60 de ani! De şase decenii, ținuse loc de preot!

- **Cine v-a dat"Bună ziua", când ați venit la Miercurea Ciuc?**

- Amintiri... Când am intrat în județ, m-a aşteptat părintele-protopop **Constantin Gane** şi un ofițer de la „Jandarmi". Ei mi-au spus: *„Bine ați venit, Părinte!"* Venisem bine, dar eram conştient că nu venisem la prea-mult bine!

- **Veniseți să rămâneți?**

- Da! Niciodată în aceşti ani n-am avut în gând să vorbesc cu Patriarhul spre a-i spune că mi-a fost de ajuns, că am stat deja cinci ani sau şapte... E o mărturisire publică! Din '94, şi până la trecerea la Domnul a Patriarhului Teoctist, n-am încercat să-i dau măcar un telefon, să-i spun nici cele bune pe care le-am făcut, nici necazurile pe care le am. Am considerat că trebuie să-mi duc crucea aici... Ştiam că şi Patriarhul are de dus o Cruce, acolo, pe Dealul Patriarhiei! Eu am venit aici cu voia şi la chemarea lui Dumnezeu şi a Neamului nostru. Dacă voi fi chemat în altă parte, de Sfinți şi de Dumnezeu, voi merge. Dacă nu, voi rămâne aici, unde ştiu în mod cert că am fost chemat de Dumnezeu şi de rugile Sfinților!

- **Sunt foarte multe urme pe care le-ați lăsat în cei 11 ani de când păstoriți episcopia Harghitei şi Covasnei. Ştiu că ați urmat Liceul „Constantin Brâncuşi" din Oradea, promoția 1971, apoi Facultatea de Instalații şi Automatizări din Bucureşti, promoția 1976... Peste un deceniu (1986), erați absolvent al Seminarului Teologic din Craiova, apoi al Institutului Teologic Andreian din Sibiu, Facultatea de Teologie Ortodoxă, promoția 1990. Un drum parcurs care ar merita studiat şi înțeles. Ați urmat apoi Institutul Biblic din Ierusalim (1991-1994), unde ați urmat domeniile Biblie, Egiptologie şi Orientalistică...**

- Mi-am început viața monahală la Mănăstirea Lainici, în Gorj, unde m-am hirotonit ca diacon, la 6 august 1990. La 15 august 1990, am fost hirotonit preot, tot la Mănăstirea Tismana, iar între anii 1990-1994, am fost stareţul Mănăstirii Lainici. Am fost trimis apoi în Israel, ca Arhimandrit Superior al Aşezămintelor Româneşti de la Ierusalim. Asta a fost viața mea, de până acum...

- **56 de ani! Un roman. O viață închinată slujirii lui Dumnezeu! Faptul că ați urmat, la începuturi, ingineria în domeniul construcțiilor, v-a ajutat?**

- A făcut parte din pedagogia divină a lui Dumnezeu! Am zis şi eu, în mintea mea, când am fost chemat să fiu hirotonit arhiereu aici: *„Doamne, dacă ştiai că voi ajunge episcop, de ce a trebuit să mă mai porţi şi prin facultăţi tehnice, şi să fiu soldat în armata română, şi-n alte activităţi?"* Abia când am ajuns aici şi-am cunoscut bine zona, mi-am dat seama cu câtă înţelepciune mi-a pregătit Dumnezeu drumul pentru lucrarea pe care am fost chemat s-o fac. Altfel, aş fi realizat infinit mai puţin. Tot ce-am făcut aici, eu am gândit şi tot eu am realizat proiectele. N-am avut posibilitatea să am pe lângă mine arhitecţi şi ingineri cărora să le dau teme de lucru. Pentru fiecare gând pe care l-am avut, mi-am dat dispoziţie mie să-l realizez.

- **A fost un lanţ de idei, care până la urmă s-a închegat într-un proiect unitar?**

- Nu!... Programul a apărut la câteva zile de la venirea mea. Prima urgenţă a fost aceea de a pregăti tineri localnici pentru preoţie! În cele două judeţe, nu cred că erau mai mult de trei sau patru preoţi din zonă. Majoritatea erau veniţi din altă parte, iar gândul lor era să ajungă cât mai aproape de locurile natale...

- **...Şi ce soluţie aţi găsit?**

- Am cerut Ministerului Culturii şi Cultelor să mi se dea o clasă specială la Seminar pentru tinerii din zonă, şi 12 locuri la Teologie, la Bucureşti, pentru anul I... A fost prima mea grijă! Şi m-am bucurat că toţi s-au întors în zonă şi au rămas. N-am avut niciun caz de... „dezertare"! Şi-au întemeiat familii aici şi şi-au consolidat rădăcinile.

- **N-aţi fost un episcop comod. Aţi fost un luptător energic şi i-aţi deranjat pe unii!**

- Dacă au existat şi astfel de cazuri, atunci i-am deranjat pe oamenii mici, nu i-am deranjat pe cei de calitate, cu viziune. Mă gândesc la unii lideri maghiari... Trebuie să mărturisesc că şi în rândul maghiarimii am întâlnit destul de mulţi oameni înţelepţi, toleranţi, care au înţeles şi-au sprijinit cu puterile lor îndreptarea unor stări de lucruri anormale, instalate sub presiuni absurde de tip feudal. Cei mulţi, au înţeles că soarta românilor, minoritari în această parte de ţară, trebuie normalizată. Că şi ei, au dreptul să se roage şi să vorbească cu Dumnezeu în limba română, cum şi fiecare om, indiferent

de nație, trebuie să aibă acest drept. Ştiu că au fost şi curente politice care au declanşat acțiuni potrivnice întemeierii episcopiei ortodoxe. Cei care au fost deranjați chiar şi de refacerea bisericii noastre de aici, lansând chiar absurda şi violenta acuzație că am fi... „armată de ocupație”. Las comentariile pe seama oricărui om de bună credință, indiferent de etnie!

- **Au trecut de-atunci 13 ani. Care e „starea”?**

- E o relativă linişte, datorită şi mesajului pe care l-am transmis tuturor preoților ortodocşi din această parte de țară, că misiunea lor este să-i păstorească pe români, să nu facă prozelitism, să respecte celelalte credințe şi religii din zonă şi, cred, cu ajutorul lui Dumnezeu am reuşit şi această dimensiune de pace socială, care este primordială pentru orice societate. Unde nu este pace, acolo nu este Dumnezeu şi nu poate fi Rugăciune!

- **Le-ați redat încrederea românilor că pot trăi, în continuare, pe meleagurile natale, unde sunt şi mormintele străbunilor, fără a mai trăi drama exilului sau spaima expulzărilor de altădată. Românii vă iubesc. Văd în venirea dumneavoastră aici o descătuşare, o speranță că în viața lor s-a reînseninat cerul României... Dar n-a fost departe momentul să trebuiască să plecați de pe aceste meleaguri chiar dumneavoastră!**

- Se pare, din semnalele care sunt în țară, că sunt perceput ca un om al păcii, al mângâierii, un om care iubeşte biserica şi oamenii. Mi s-a spus că aşa sunt perceput în familiile de credincioşi din zonă, cele de oameni simpli, sau cele cu funcții de răspundere în societate. Mă vizitează mulți oameni şi sunt fericit să ştiu că ceea ce fac e bine apreciat. M-ați întrebat însă despre discuția iscată în jurul chemării mele într-o altă misiune duhovnicească... Biserica noastră nu mai este în situația de dinainte de ’89, când avea doar zece episcopi, iar posibilitatea înlocuirii unui om era o problemă complicată, care ținea şi de aprobările de hirotonire a unui ierarh care cerea timp îndelungat. După Decembrie 1989, lucrurile s-au schimbat. Au intrat în rândurile monahilor între 4.000 şi 5.000 de tineri, cu studii în țară şi în străinătate. La ora actuală nu este om de neînlocuit! Biserica noastră are o bază de selecție largă, încât, dacă s-ar fi pus problema să plec, ar fi avut cine să continue zidirea pe care ne-a cerut-o Cel de Sus. Fără

ca noul ierarh venit, să-i păstorească pe românii din această parte de țară, să fie nevoie să-nceapă cu rugii de mure crescuți în bisericile noastre creştineşti, sau să taie copacii crescuți chiar şi-n altar. Ei pot să continue de la liturghie, să continue viața pastorală...

- **S-au scurs ani mulți şi de la momentul în care ați fost rugat să negociați la Călimăneşti – Vâlcea între minerii răsculați şi guvern. De ce ați fost chemat dumneavoastră? Erați şi foarte tânăr, iar părțile „beligerante" erau pe poziții greu conciliabile, iar speranța încheierii păcii se părea a fi foarte îndepărtată...**

- Da, s-au scurs vreo şapte-opt ani de-atunci... De ce au apelat la mine „părțile" în conflict? Presupun că principalul motiv e faptul că eu cunoşteam majoritatea liderilor-mineri din părțile Văii Jiului. Am lucrat cu ei, chiar m-au ajutat la construirea bisericii de la Mănăstirea Lainici. Eram un cunoscut al lor... Pentru mine, aceşti oameni n-au fost şi nu sunt ceea ce încercau să facă din ei o parte din mass-media, iar epitetele pe care li le adresau, pe care nici nu le pot reproduce, erau nemeritate jigniri încărcate de barbarism,. Şi ei erau frați ai noştri. Am coborât cu ei şi-n mină, la 700-800 de metri, să le cunosc şi să le înțeleg viața. Acolo i-am descoperit pe mineri cine sunt... Iar dacă şi azi mai este cineva care are despre ei o părere la fel de neagră ca atunci, i-aş ruga, măcar o dată să coboare în mină. Să nu lucreze un şut, dar măcar să meargă să vadă ce este acolo. Sunt sigur că atunci vor prețui mai mult şi curentul electric produs cu cărbunele scos de ei, din adâncurile pământului, dar şi căldura dată de arderea cărbunelui în termocentrale...

- **Pacea s-a-ncheiat până la urmă, dat nu toate vrerile minerilor s-au realizat. Cred că Guvernul „Radu" şi-a încălcat promisiunile... Ce nu s-a realizat?**

- Îmi pare rău că nu s-a realizat acea pace socială pe care o gândisem. La două-trei săptămâni după acele evenimente, trebuia să aibă loc la Petroşani o slujbă, la care să participe câteva zeci de mii de tineri, primul-ministru, câțiva ambasadori, şi, în acel cadru, să se consfințească iertarea şi realizarea unei păci între anumite categorii şi clase sociale din societatea românească. Nu s-a realizat însă... Cred că, printr-un semnal politic, liderul minerilor a fost închis şi, în felul acesta, rana a rămas deschisă.

- **Purtați „vina” de a fi schimbat harta ortodoxiei româneşti! Din ce-ați lăsat până acuma, ce vă e mai aproape de inimă?**

- Sunt foarte legat de această zonă. Am trăit sentimente de mare împlinire la ridicarea fiecărei biserici, a fiecărei mănăstiri, la reînvierea lăcaşurilor de cult transformate cândva în depozite, grajduri sau la reintrarea credincioşilor la biserica strămoşească. Mi-am adus şi eu aportul. Atât! Dar „zidăria” au făcut-o mulți români. Că, la aceste zidiri, au pus umărul oameni de pretutindeni, care au fost alături de mine şi de românii din județele Harghita şi Covasna. Tuturor le mulțumesc şi fac o mărturisire: oricât ai încerca să fii de rece la o posibilă plecare de aici, de la Miercurea Ciuc, tu rămâi în ceea ce te-ai zidit, în această parte de țară...

- **După veacuri de dezidiri, a venit şi timpul zidirilor. O omenească acțiune care a fost des evocată în convorbirea noastră. Ați încercat să faceți o ierarhizare a noilor zidiri şi a celor reînsănătoşite, înălțate cu veacuri în urmă şi schilodite de indivizi cu comportamente deviante?**

- Voi aminti o mănăstire care a intrat deja în conştiința bisericii şi a neamului nostru, purtând deja, de pe acum, aura celor cu vechime seculară: Mănăstirea de la Izvorul Mureşului. Apoi, Mănăstirea de la Valea Mare, cea de la Sita Buzăului, cea de la Mărauş, cea înălțată la Făgețel. Sunt mănăstiri vii, la al căror hram participă o mulțime apreciabilă de credincioşi, nu doar din județele episcopiei noastre. E semn că aceste sfinte aşezăminte s-au aşternut deja pe baza spiritualității şi a cerului ortodox românesc...

- **Ce proiect proxim vă va albi şi ultimele fire de păr care mai amintesc de culoarea părului din vremea când erați călugăr-misionar la Ierusalim?**

- Practic, consider că „infrastructura” construcției de biserici şi mănăstiri e încheiată, deşi, e posibil, dacă rămân în această parte de țară, să apară o nouă „temă de proiectare”, cum se spune în inginerie. E vremea de-acum să mă îndrept mai mult spre partea duhovnicească şi spre cea socială. Oamenii de aici, mai mult ca românii din alte părți, au mare nevoie de ajutor...

- **Conversam zilele trecute, înainte de a veni la Miercurea Ciuc, cu Adrian Păunescu. Vă transmite toate gândurile sale**

bune şi ar fi fericit să vă întâlnească. Şi m-a rugat să vă transmit din partea sa tot binele din lume! Vă iubeşte...

- Aceleaşi sentimente le nutresc şi eu. Îl prețuiesc şi-i transmit cele mai curate gânduri de sănătate şi admirație pentru cuvântul limpede, clar şi nu de puține ori apăsat, pe care îl exprimă în Parlamentul României. De vocea sa, e încă mare nevoie în Țara Românească!

(**Izvoru Mureşului, Miercurea Ciuc, 24/25 septembrie 2007**)

Remember

Greu va uita arhimandritul **Ioan Selejan** orele hirotoniei întru episcop pentru nou-înființata Eparhie a Covasnei şi Harghitei, începută cu Sfânta Liturghie arhierească oficiată de mitropolitul Ardealului, **Antonie Plămădeală**, şi mitropolitul Olteniei, **Nestor Vornicescu**, alături de impresionantul sobor de alți ierarhi, membri ai Sfântului Sinod... Şi nu va uita nici clipa, când, la hotarul nou înființatei episcopii, primea, împreună cu autoritățile şi protopopii din zonă, pe înalții oaspeți, veniți la ceremonia de a doua zi, 25 septembrie 1994, de instalare oficială a noului episcop, Prea Sfinția Sa, Ioan Selejan. Venea Patriarhul României, Prea Fericitul Teoctist şi Patriarhul Alexandriei, **Prea Fericitul Partenie al III-lea**, în acelaşi timp şi papă al întregii Africi. Veneau însoțiți de un alai impresionant: 22 de ierarhi, reprezentanți ai Preşedinției României, ai Guvernului, ai Parlamentului, ai episcopiilor din Ardeal, Banat, Oltenia, Moldova şi Țara Românească.

...Şi proiectele încep să prindă contur. La 9 octombrie 1994, la nici două săptămâni de la instalare, pune piatra de temelie a noii biserici din Întorsura Buzăului. Se vorbeşte tot mai mult despre virtuțile ieşite din comun ale tânărului episcop al Harghitei şi Covasnei. Lumea ortodoxă vrea să-l cunoască. E invitat la Craiova, de Mitropolitul Olteniei, pentru a rosti un cuvânt de învățătură, cu ocazia Hramului Catedralei Mitropolitane. Îl invită apoi episcopul Dunării de Jos, **P.S. Casian**, alături de care susține un emoționant cuvânt de învățătură.

Braşov. Invitație să conferențieze la Universitate. Era prag de Primăvară 1995. În mai va fi invitat la Universitatea din Suceava. Alte emoționante întâlniri cu studenți şi dascăli vor fi la Facultatea de Drept din Bucureşti, şi la Universitatea din Sibiu (care în anul 2008, îi va decerna titlul de doctor H.C.). Spre sfârşitul lunii mai, oficiază slujba de sfințire a drapelului de luptă al unității militare din Sf. Gheorghe, apoi inaugurează Muzeul Mănăstirii „Sf. Ilie" din Toplița... Peste încă o zi, se-ntâlneşte cu poetul **Grigore Vieru**, căruia i se decernează titlul de Cetățean de Onoare al Topliței. Era ultima zi de Florar '95. În august, oficiază slujba de târnosire a bisericii Parohiei Sândominic, după care redeschide oficial Mănăstirea Făgețel. Şi încă nu s-a scurs primul an de prim-slujitor al Episcopiei! În octombrie, vine la Catedrala episcopală **episcopul Natanael**, din America.

Toplița, ctitorie a primului Patriarh al României, **Ilie Miron Cristea**, devine un punct de reper nu doar emoțional. În fiecare an, va fi prezent aici, oficiind Sfânta Liturghie, împreună cu cele mai importante personalități ale ortodoxiei. Notez, în fuga condeiului: **Patriarhul Teoctist**, **Antonie**, mitropolitul Ardealului, mitropolitul Moldovei, **Daniel**, **Laurențiu** (mitropolitul Ardealului), episcopii **Gherasim** (al Râmnicului), **Calinic** (al Argeşului), **Ioachim** (al Huşilor), **Casian** (al Dunării de jos), **Andrei** (al Albei), **Iustinian** (al Maramureşului), **Ioan** (al Oradiei), **Vincențiu Ploieşteanu** (episcop-vicar al Patriarhiei), **Hristofor** (al Moraviei). E ales Preşedinte de onoare al Despărțământului ASTRA (1997) şi Preşedinte de onoare al Forumului Civic al Românilor din Covasna şi Harghita, care se va întregi şi cu Mureşul.

Încerc să-l însoțesc, cu gândul, în programele sale. Întâi, grija parohiilor, apoi oamenii, credincioşii şi slujitorii bisericii. Au rolul lor şi problemele de Protocol. Trebuie să-şi găsească timp pentru a-i primi pe cei ce administrează țara. Au bătut şi bat la uşa reşedinței episcopale din Miercurea Ciuc toți preşedinții României, miniştri şi prim-miniştri, înalți funcționari ai Statului Român... Trebuie să-şi găsească timp şi pentru ceremoniile de sfințire a lăcaşurilor de cult care continuă să se înalțe, după ce şi episcopul de Harghita-Covasna a zidit în ele destulă sudoare şi neodihnă: Barcani, Penitenciarul Miercurea Ciuc, Vâgani – Toplița, Bodogaia, Băcel, Platoneşti, Vlăhița,

Aita Seacă, Mănăstirea Mărcuş, Pintea, Poiana Veche, Gura Secului, Covasna... Dar conferinţele sale? E o şansă să le poţi urmări! Sunt atractive, ocolesc banalul... „***Misiunea bisericii la început de Mileniu III***” (susţinută la Barcelona); „***Conflictul dintre generaţii***”; „***La izvoarele creştinismului***”; „***Oameni şi religii***”, susţinută la Palermo; „***Creştinismul din catacombe***”; „***Teologia catacombelor romane***”; „***Creştini şi păstori pentru Biserica de mâine – curajul unui nou umanism***” (la Roma); „***Creştinismul în noul context contemporan***” (susţinută la Lisabona)... Nu rareori, va trebui să răspundă şi invitaţiei de a sluji şi în alte catedrale şi biserici. La Iaşi, în Catedrala Mitropolitană; la Alba Iulia, în Catedrala Reîntregirii; la Mănăstirile Neamţ, Nicula, Secu, Putna, la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, la Catedrala Patriarhală din Bucureşti...

N-a stat niciodată deoparte. S-a implicat în împăcarea dintre minerii lui Miron Cosma şi Guvern, s-a zbătut pentru rezolvarea problemelor sociale ale minerilor din Bălan, s-a întâlnit cu primarii români pentru clarificarea problemelor retrocedării pădurilor, a iniţiat fondarea „Muzeului Mureşului şi Oltului Superior” din Miercurea Ciuc, a reprezentat biserica românească în Europa creştină: Cehia, Cipru, Italia (Palermo, Assisi, Geneva), Grecia, Spania, Portugalia, Polonia.

A „nins” zdravăn şi peste episcop. A albit complet... De şaisprezece ani e la datorie, având grija a peste 100.000 de suflete, mai mult de 90.000 fiind de confesie ortodoxă. Peste osteneală, a adunat însă un infinit de bucurii. Să citeşti pe chipul bolnavilor speranţă de viaţă, atunci când ai donat Spitalului Judeţean din Miercurea Ciuc patru aparate de dializă, e mai mult decât orice comoară! Ce poate fi mai emoţionant decât atunci când văzând miile de credincioşi veniţi la hramul Mănăstirii Izvorul Mureşului, să retrăieşti anii înălţării ei, de la proiectul pe care l-ai gândit şi până la zidirea ultimei cărămizi? Dar când eşti chemat la Tulgheş să ţi se spună că satul a hotărât să te declare „Cetăţean de Onoare”?

Fapte de viaţă.... Cu nimic mai mărunte decât cele trăite atunci când Preşedintele României i-a conferit în chiar Ziua României, Ordinul Naţional „Serviciul Credincios în grad de comandor”...

(**2010, început de vară**)

Adnotări necesare

Parcurg cu interes paginile revistei „***Grai Românesc***”, fondată din inițiativa lui Ioan, al Harghitei şi Covasnei, la începutul anilor 2000. Regăseşti în paginile ei şi „***Agenda Prea Sfințitului***”... Pe zile. Pe ore. Ritmuri impresionante. Marți, 1 aprilie vizitează şantierele de la parohiile Sf. Gheorghe IV, Covasna-Stațiune, Araci, precum şi şantierul de la Sediul noului Protopopiat de la Întorsătura Buzăului. Miercuri, 2 aprilie, se află la Zenecani şi Borsec, iar în ziua următoare, din nou la Covasna IV, pentru a stabili locul amplasării viitoarei biserici parohiale... Drumuri fără odihnă. Cernatu, liturghie la catedrala episcopală, prezidează şedința Permanenței Consiliului Eparhial, Sfânta liturghie la Joseni, coordonează lucrările de amenajare a incintei bisericii de lemn de la Parohia Covasna-Stațiune, liturghie şi cuvânt de învățătură, de Florii, la catedrala episcopală, cu participarea corului ostăşesc de la Brigada 61 Vânători de Munte din Miercurea Ciuc. Drumuri nesfârşite: Subpădure, liturghie şi cuvânt de învățătură la Tg. Secuiesc, slujbă de sfințire a apei şi Taina Sfântului Maslu la Covasna-Stațiune, vizită pastorală la Ghilința...

...Şi toate acestea în mai puțin de-o lună!

Iar Markó Béla şi tovarăşii lui de „gândire”, poruncesc ziarelor aflate în finanțare „etnică” să „toace” energic, „cu topoare” şi „tunuri jurnalistice” tot ce e românesc. Şi trag din toate pozițiile şi-n toate direcțiile, „țintele” predilecte fiind „**Trianonul**” şi **Biserica Ortodoxă Românească**. În „***Harómszek***” din 4 iunie 2005, **Gazda Zoltan** dă şi un ultimat: „*...*(secuii au) *nevoie de autonomie, în caz contrar, orologiile Pământului Secuiesc vor bate ceasurile de pe urmă!*” Markó şi suita dau „poruncă” şi cum să fie scrise manualele şcolare. După ei, vechimea daco-romană e un „*basm istoric*”, iar „*colonizarea masivă a*

românilor pe Pământul Secuiesc are ca scop modificarea caracterului maghiar al localităților”; (românilor – n.n.) *li se cuvin şi bunurile Pământului Secuiesc şi privilegiul ocupării celor mai importante locuri de muncă*”. Şi după ce-i trage de urechi pe români, pentru uneltirile anti-ungureşti, „onestul” gazetar **Kadar Gyula**, recurge la o patetică evocare eroică: „*Toți cei care, timp de un mileniu, şi-au asumat apărarea pământului natal* (?!)*, a patriei* (?!)*, nu şi-au vărsat sângele în zadar pentru eliberarea noastră!*” Alt iredentist, **Anton Balazs**, publică în „***Magyar Democrata***” care apare în Ungaria., alte aberații gen „*Ardealul nu a fost niciodată românesc. Nici acum nu este (...) Semnele românizării forțate sunt cu atât mai bătătoare la ochi: lumea culorilor şi formelor insipide ale arhitecturii bizantine, care foloseşte materiale ieftine şi acordă mai puțină atenție detaliilor şi armoniei, steagurile în culorile roşu-galben-albastru, statuile, aproape de aceeaşi formă, ale puținilor eroi şi români de vază (Avram Iancu, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare, Mihai Eminescu etc.) pot fi întâlnite în mai toate oraşele, cum, de asemenea, pot fi întâlnite şi denumiri ale unor spații publice, menite să ne prezinte anexarea Ardealului* (străzi şi piețe care poartă numele de 1 Decembrie 1918).

De pe ce planetă o fi „aterizat” în Ardeal acest **Anton Balázs** şi echipierii lui din iredenta ungurească, nu ştiu! N-a avut însă vreme să cerceteze istoria de până la „descălecatul” lui. Habar n-are că strămoşii lui au venit călare, tocmai dinspre Urali, că aveau figuri mongoloide, iar în timp, copiii, plămădiți cu frumoasele europence-băştinaşe, au căpătat chip european. Erau atât de „băştinaşi” şi atât de „proprietari” ungurii care au invadat Pannonia şi Ardealul, încât, din chiar primele momente au trebuit să recurgă la săvârşirea primelor crime de cuceritori. Era, maestre **Anton Balázs**, anul 896, era noastră! O dată certă, pe care ungurii au sărbătorit-o cu mare fast, în anul 1896, când se împlinea mileniul de la „descălecat”, apoi în 1996, la împlinirea a 1.100 de ani. Tot cu mare fast... De ce-au ajuns aici? Pe-acolo, prin Asia Centrală, unde trăiau, „mogyorii” au devenit supuşi khazarilor, fiind salvați sub presiunea pecenegilor. Cum aflaseră despre viața bună din țările Imperiului Roman, şi-au pus averea sub şaua cailor, şi-au pornit-o la trap, spre vest. S-au oprit în Pannonia,

iar de-acolo, cele şapte triburi ale lui Árpád, au început incursiunile de jaf...

Cam aşa s-ar putea povesti despre romantica „descălecare” de-acum 1.114 ani. O, dar e tare mult de-atunci! Sunt însă „poveşti” mult mai apropiate de vremurile pe care le trăim. Şi, ca alde Markó Béla, Anton Balázs, Kádár Gyula, alți iresponsabili şi ai lor şefi etnici să priceapă de ce fac românii eforturi pentru reînălțarea bisericilor, mă văd silit să le reamintesc câteva din tragediile trăite.

Povestea e veche şi a depănat-o chiar notarului anonim al regelui Bela, în „***Gesta Hungaronum***”. Citiți-i. N-au „inventat-o” românii! Ei n-au născocit nici povestea încreştinării ungurilor, la scurt timp după aşezarea lor în Câmpia Pannonică şi nici nu s-au bătut cu pumnul în piept că încreştinătorul, Ştefan cel Sfânt, are şi rădăcini româneşti. El este cel care a înființat arhiepiscopiile de la Strigonium (Esztergom) şi Calocsea, cât şi opt episcopii şi cinci abații, toate de rit latin, născându-se astfel un stat catolic ungar, sprijinit de papa. A-nceput apoi lupta împotriva „schismaticilor”, primii vizați fiind românii. Şi credința lor ortodoxă! Un „război” nici azi încheiat... Încercați să-l înțelegeți: întrebați-vă de ce la 15 aprilie 1746 împărăteasa Maria Tereza a numit patru (!) protectori, doi unguri şi doi români (renegați!), care, cu ajutorul statului, au instituit un regim de reprimare a credincioşilor români ortodocşi. Întrebați-vă de ce acțiunile călugărului Sofronie, de la Cioara, din anii 1759-1761, a alarmat Curtea de la Viena, care s-a speriat că „unirea” cu Roma, propusă într-un sinod de la Alba Iulia, din anul 1697 şi hotărâtă în anul 1698, de către 38 de protopopi, va eşua, a condus la recurgerea la forța militară, sub conducerea generalului Adolph Nicolas Buccow. Citez din cartea semnată de mitropolitul Banatului, **dr. Nicolae Corneanu**, tipărită în anul 1986: „*Din dispoziția lui Buccow, în 1762 s-a efectuat o statistică a tuturor parohiilor, preoților şi credincioşilor uniți din Transilvania. Cu acest prilej, un mare număr de biserici au fost luate cu forța de la ortodocşi şi date uniților, multe parohii au fost declarate în mod arbitrar ca unite, după cum au fost dărâmate cu tunurile sau arse zeci de mănăstiri ortodoxe. Sate întregi au fost dislocate, s-au coordonat arestări şi execuții capitale. Din cei 1.540 «preoți vechi» ortodocşi aflați în Transilvania, la sosirea generalului Buccow, 698 au*

trebuit să-şi părăsească parohiile, 202 dintre ei au fost trecuţi în rândul ţăranilor, iar pentru 498 sunt dovezi că «au fugit» de groază în Ţările Române şi în Banat, alţii au fost condamnaţi la închisoare, iar o parte, ca să scape de urmăriri, au trecut la uniţi..." Este un text-document. În Răscoala lui Horea, au fost implicaţi 80 de preoţi români. A venit apoi Revoluţia Română din Ardeal... Au fost ucişi peste o sută de preoţi greco-catolici şi ortodocşi, fie în lupte, fie prin hotărâri ale „tribunalelor de sânge". Peste 40 de biserici româneşti au fost arse, iar alte 300 jefuite. Circa 2.000 de preoţi români, majoritatea ortodocşi, dar şi greco-catolici, s-au înrolat în armata lui Avram Iancu.

Cum au fost cei 51 de ani de anexare a Ardealului la Ungaria? O dramă fără precedent în lumea civilizată, începută în tragicul an 1867 şi încheiată la 1 Decembrie 1918! O **Lege electorală** draconică, conform căreia aveau drept de vot doar 3,3 la sută din populaţia Ardealului, în timp ce în Ungaria aveau drept de vot 6,5 la sută! Dar **Legea Naţionalităţilor**? Dar cea a „**Uniunii**"? Nu din senin s-a născut Mişcarea Memorandistă şi nici drumul spre Marea Unire. A fost o logică despărţire de cei ce voiau să continue jefuirea şi umilirea românilor ardeleni.

În aşa-zisa „secuime", drama românilor a căpătat dimensiuni apocaliptice, la îndemnul şi cu susţinerea Budapestei. Ziarul „***Magyarország***" din 12 octombrie 1940 cerea dărâmarea bisericilor zidite în stil bizantin. O barbarie! Era calea cea mai facilă de deznaţionalizare, de purificare etnică. Cine va avea curiozitatea să răsfoiască ziarul „***Nemzeti Ujság***" din 16 octombrie, va regăsi şi următorul text-îndemn: „*Transilvania reanexată reclamă urgenta soluţionare a clădirilor bisericilor ortodoxe româneşti*"... Era, de fapt, vrerea guvernamentală. Alternau devastările şi demolările. Citez, cu strângere de inimă, ce scria ziarul sătmărean „***Szamos***" din 5 ianuarie 1941: „*Conducătorii români au construit aici o aşa-numită reşedinţă judeţeană. Cred că făceau mai bine dacă construiau un coteţ pentru ei, fiindcă la aşa ceva s-ar fi priceput desigur mai bine şi ar fi costat mai puţin. Că acest monstru arhitectonic, mai există, aceasta denotă toleranţa nelimitată a bunului pământ maghiar, care nu se cutremură sub el. Însă, ceea ce nu a făcut acest pământ, trebuie să facem noi,*

sătmărenii, dărâmând fără întârziere această creație de ruşinoasă amintire a îngâmfării balcanice...”

Stupefiante afirmații! Cotețe în loc de biserici, biserici creştine etichetate a fi „monştri arhitectonici”, „creații ruşinoase”... Şi opera începută de generalul Adolph Nicolas Buccow, continuă alert. E dărâmată biserica din **Racoşul de Sus** (Odorhei). De ce? Nesiliți de nimeni (?!), o suită de credincioşi ortodocşi se-ntorc la... „biserica mamă”, sub cumplita presiune instituită în anul 1940! Şi cum nu mai avea credincioşi, s-a trecut la dărâmarea bisericii. O vreme, n-a îndrăznit nimeni. S-a cocoțat apoi pe turlă un secui cu grave urme neuro-psihiatrice, şi-a încercat să dea jos crucile. Dumnezeu, l-a pedepsit. A căzut şi a murit pe loc. Apoi, n-a mai îndrăznit nimeni. A intrat pe rol armata, şi soldații au răpus-o... Când s-a-ntors, în 1945, preotul **Ilarie Căpâlnean** a găsit aranjată, în altar, o... toaletă publică! A venit rândul bisericii de la **Vârghiş**, apoi celei din **Doboşeni** şi **Filia**, bisericii noi din **Biborțeni** (sfințită de mitropolitul Nicolae Bălan, în prezența lui Nicolae Iorga!). În decembrie 1940, gărzile secuieşti şi leventii unguri, instruiți de colonelul de jandarmi din Ocland, s-au năpustit victorioşi asupra bisericii ortodoxe din **Herculian**. La **Comolău**, mai întâi, l-au amenințat cu moartea pe preotul **Ioan Răuca**: mai întâi au spart geamurile casei parohiale, salvând-şi viața doar prin fugă. Au dărâmat-o câțiva unguri descreierați din comuna vecină, Reci, împreună cu gruparea iredentistă din Comolău. În octombrie 1940, a „căzut” şi biserica din **Căpeni**, apoi a fost dinamitată cea din **Crăciunel**.

Ordinele vin de la un colonel ungur din Ocland. Vine rândul bisericii din **Ditrău**. Trebuiau şterse rapid urmele româneşti... „Cade” apoi Biserica din **Borsec**, o perlă arhitectonică, ctitorită de primul Patriarh al României, Miron Cristea. Se şterg apoi şi ultimele urme, după devastări şi dinamitări succesive, ale bisericilor din **Boroşneul Mare**, **Fila**, **Aldea**, **Mărtiniş**... Nu ştiu unde îşi va dormi somnul de veci preotul reformat **Szenyesi Jozsef**, criminalul care a ordonat dărâmarea bisericii ortodoxe din **Sălard**! Vai, câtă perfidie... Ştia că au plecat din zonă toți credincioşii ortodocşi, dar, ca să ia o hotărâre, i-a chemat să-i consulte pe românii de alte religii, rămaşi: penticostali, baptişti sau de alte religii, spre a fi întrebați dacă au nevoie de...

biserica ortodoxă. Şi, cum „reformatul” spera ca „invitații” să declare că n-au nevoie de biserica ortodocşilor, era pregătit şi cu soluția finală: „*dărâmați-o!*” N-a fost să fie aşa. Unii, chiar au cerut să se stopeze demolarea! Dar nimeni n-a ținut cont de această opunere. În 14 octombrie 1940, la sosirea trupelor din **Ocland**, a-nceput criminala demolare.

Bande dezlănțuite atacă biserica din **Ozun**. Aprind bănci, ard cărți sfinte. La Biserica **Sântion-Iunca**, sunt doborâte mai întâi crucile. Cele de la **Bicfalău** sunt împuşcate de la turn şi acoperiş. Biserica mai e în picioare, dar plouă în ea. E devastată Biserica din **Păpăuți**. I se rupe crucea de pe cupola turnului drept... La cea din stânga, crucea a rămas îndoită, cum era şi-n 1942. E alungat şi preotul din **Ghelința**, iar biserica e devastată. La fel în **Bodogaia**. Atunci, în 1939, când iredenta ungurească „elabora” planurile de luptă anti-ortodoxe, Biserica Ortodoxă **Boian** (jud. Trei Scaune), construită în anul 1760, şi care, în 1939, avea circa 300 de credincioşi români, a fost complet devastată de unguri, în 1940. Ei au luat băncile, iconostasul, altarul. Icoanele de cult au fost distruse, iar Casa Parohială a fost transformată în cooperativă de consum. Povestea parohiei din **Micfalău** e mult mai veche. În 1916, imediat ce armata română s-a retras, cei 1.100 de credincioşi au fost lăsați fără biserică, pe care au transformat-o în grajd pentru cai. Tragedia au continuat-o năvălitorii din 1940, când au transformat-o în depozit de muniție!

La aceste crime s-au raliat, din nefericire, şi unii preoți unguri. Preotul romano-catolic din **Chichiş** (Trei Scaune), a pus mâna pe biserica ortodoxă. În 1940, când trupele ungare se retrăgeau, au instalat în turlele ei posturi de observație, după care, la încheierea „misiunii”, au pus tunurile pe ea, dărâmând-o. Ce suflet să fi avut secuii-şovini care au masacrat Casa lui Dumnezeu din **Bicsad-Ciuc**? Au tăiat cu dalta pisania, au zgâriat pictura, au furat sobele de teracotă, au spart geamurile, după care au transformat-o în closet public. La **Lisnău** (Trei Scaune) erau două biserici. Ambele au fost devastate, iar obiecte de mare valoare, furate. La biserica ortodoxă din **Baraolt**, alt dezastru complet. O bandă de huligani a desăvârşit planul, temeinic elaborat la Budapesta, răpunând şi biserica din **Cernatul de Jos**: au devastat stranele, au spart icoanele, au sfâşiat veşmintele

preoțeşti. N-a avut altă soartă nici biserica românească din **Cristur**: au zdrobit şi aici totul. Şi mobilierul, şi obiectele de cult.

Catedrala ortodoxă din **Miercurea Ciuc** a fost şi ea transformată în WC public. La **Zăbala** (Trei Scaune), au spart geamurile bisericii noi şi au furat lemnăria utilizată la schelăria din interiorul bisericii. Au curs apoi amenzile, autoritățile ungureşti pretinzând că a fost ridicată pe un loc ce nu-i aparținea. Prima amendă: 6.200 pengő. A fost alungat şi preotul din **Praid**, iar biserica sfințită cu un an în urmă de episcopul Nicolae Colan, transformată în magazie... O hartă incompletă a dramelor trăite de români şi bisericile lor, care au nevoie de foarte multe completări: **Gheorgheni**, **Poiana Sărată**, **Sita Buzăului**, **Arini**, **Belini**, **Căpeni**, **Comolău**, **Lunca**, **Racoşul de Sus**, **Odorhei**, **Sânmartin**, **Bicazul Ardelean**, **Tulgheş**, **Mereşti**, **Bicfalău**, **Ocland**, **Mihăileni**, **Crăciunel**, **Mărtiniş**... Bandele de iredentişti n-au mai suportat nici biserica din **Ozun.** I-au dat foc, jubilând când ardeau praporii, cărțile sfinte şi se topeau icoanele. Ca peste tot, după fiecare „bravură", răsuna, din piepturile „eroilor", sloganul la modă atunci: „***Eljén Horthy!***"...

Au mai fost găsiți şi alți „duşmani" ai ungurimii, dincolo de Casele lui Dumnezeu: crucile şi mormintele din cimitire, troițele de la răspântiile de drumuri. Aşa au „căzut", sub loviturile de ciocan ale vandalilor, 54 de cruci din cimitirul românesc din **Belini**, după ce, cu lovituri de tun, au dărâmat biserica. Puține sunt cele care au mai rămas în picioare. Fie să amintesc doar destinul bisericii româneşti din Baia Mare. Preotului **Ştefan Bărbos**, locțiitorul protopopului, i s-a cerut ca în cinci zile până la 1 septembrie 1944, să predea Biserica Ortodoxă Direcției Regionale Regale Şcolare din Satu Mare, pentru a servi ca sală de sport al liceului din localitate! Şi n-a fost singurul caz.

Octombrie 1944...
Dimensiunile „spectacolului” criminal

Cea mai mare parte a criminalilor localnici, au fugit în grabă din Ardeal, pentru a scăpa de pedeapsa legii, ascunzându-se în Ungaria, sau, stabilindu-se mai ales în America de Sud şi Canada, cu nume şi înfăţişări schimbate. Ei sunt cei care aveau să formeze grosul iredentei ungureşti, cu cea mai injurioasă prestaţie antirománească.

Ce-au găsit preoţii români la întoarcerea în parohiile de unde au fost expulzaţi sau obligaţi să plece sub ameninţarea cu moartea? Un „spectacol” criminal! Răni deschise. Incendii încă fumegânde. O populaţie românească trăind încă sub ameninţarea expulzării sau chiar sub spectrul morţii. O populaţie ungurească înspăimântată că va avea de pătimit în urma comportamentului monstruos al armatei ungare de ocupaţie, dar şi a unor consângeni, care au acţionat cot la cot cu criminalii. Temere falsă... Românii au ştiut întotdeauna să-şi păstreze demnitatea. Ei n-au recurs la răzbunarea crimelor fără precedent săvârşite în cei patru ani de ocupaţie ungurească, nici n-au organizat expediţii de pedeapsă, lăsând acest drept Tribunalului Poporului, care şi-a început lucrările la Cluj, sub preşedinţia judecătorului **Nicolae Matei**.

Un creştin, **Ferenczy Győrgy**, cutremurat de ce i-a fost dat să vadă în Ardealul anexat Ungariei, scria: „***Tocul îmi tremură în mână când aştern aceste rânduri pe hârtie. Mândrul pământ al Transilvaniei s-a transformat într-o amarnică Golgotă, unde se petrec cele mai groaznice evenimente. Oamenii sunt închişi cu sutele, cu miile, sunt bătuţi, sunt torturaţi în mod cumplit. Asasinatele şi execuţiile se ţin lanţ, şi toate acestea doar pentru că unica vină a nenorocitelor victime este aceea de a se fi născut români (...) Care e vina acestor oameni nenorociţi, torturaţi? Că s-au***

născut români? Până aici se aude hohotul disperării a multor sute de mii de oameni, ajunşi sub stăpânirea străină pe pământul Golgotei din Transilvania, unde vântul suflă leşurile celor spânzuraţi, unde cadavrele martirilor asasinaţi cu o sălbatică cruzime, vestesc că instinctul bestial s-a eliberat şi barbarismul-răzbunarea joacă dansul sălbatic, al morţii (...). Şi dacă aceasta se mai continuă, atunci nu-mi mai rămâne altceva decât să mă ruşinez că m-am născut secui-maghiar şi să reneg şi faptul că am învăţat prima oară să mă rog lui Dumnezeu în limba maghiară..."

Şi Ferenczy Győrgy nu e singurul ungur care detestă crimele şi cere pedepsirea criminalilor. Când scria aceste rânduri, nu trecuseră nici două săptămâni de la declanşarea Marii Invazii. Era 18 septembrie 1940... Dar, să cunoaştem câteva din dezvăluirile preoţilor români, privind „spectacolul" dezolant al reîntâlnirii cu bisericile şi creştinii români, pe care i-au păstorit.

Preotul misionar **Ioan Popa**, expulzat din **Vârghiş**, s-a reîntors în parohie la 17 octombrie 1944. Bisericuţa pe care o înălţase cu suflet şi jertfe, nu mai era. Ici-colo a mai zărit câte o piatră din fundaţie, răsărită din pământ. A îngenunchiat în locul unde a fost Sfântul Altar, a strâns două pietre la piept, a plâns şi s-a rugat la Bunul Dumnezeu să-i ierte pe cei care au făcut fărădelegile. Comanda a dat-o un înalt ofiţer ungur: dacă în 24 de ore nu o vor dărâma, cei numiţi s-o facă vor fi împuşcaţi... O poveste oricum îndulcită, pentru a lua de pe umerii criminalilor o parte din marea şi greaua povară pe care o poartă. A fost un „spectacol" de-o zi şi de-o noapte. I-au spart uşile, apoi ferestrele, au devastat odoarele, au batjocorit icoanele şi obiectele sfinte, şi-au făcut nevoile în căldăruşă, după care o stropit biserica jur-împrejur, cântând şi chefuind... N-au uitat nici bisericuţa de pe deal. Şi „ritualul", cu mici schimbări, s-a repetat. Casa parohială a fost transformată în depozit de muniţie şi loc de instrucţie pentru premilitari. Nici biblioteca nu mai era. O dramă sufletească asemănătoare i-a fost să trăiască şi preotului **Gheorghe Iacob**, când s-a întors la **Belini**. „Ocupanţii" au tras cu tunurile în ea, dar a rezistat. A văzut-o Dumnezeu. S-au răzbunat însă pe crucile din cimitir, pe care le-au sfărâmat şi dărâmat. Răni care, încet-încet, oamenii le-au vindecat.

La **Ozun**, preotul **Victor Folea** n-a mai găsit decât ziduri ciuruite. „Şeful” care a condus acțiunea, preşedintele Organizației „Levente”, **Szenyes Ioan**, sublocotenent în rezervă, a fugit odată cu armata ungurească. Dispăruseră şi urmele noii biserici din **Căpeni**. Nici credincioşii ortodocşi n-a mai găsit părintele **Nicolae Colceriu.** Reformații, sub amenințarea expulzării, i-au obligat să îngroaşe rândurile lor şi chiar să devină unguri-unguri! Aceeaşi teroare au trăit-o şi românii din **Micloşoara**. Un om, **Nicolae Lihaci**, a rezistat, totuşi... Într-o zi, s-a trezit însă în curte cu troița donată de Şcoala Normală de Fete din Beiuş, şi instalată în sat. I s-a spus că doar pentru el a fost instalată şi, de-acum, s-o privească mereu. Şi ziua şi noaptea. Cum lângă ea a existat şi un clopot, lui i s-a găsit altă utilizare: să „bată” în turnul bisericii romano-catolice din Micloşoara!

Casa lui Dumnezeu, din **Micfalău**, a fost de toate în vremea Diktatului de la Viena, care a pus în brațele Ungariei o parte din Ardealul Românesc. A fost şi dormitor pentru soldații şi premilitarii unguri, şi cantină, şi depozit de armament. Ce-a găsit parohul **Vasile Dancu** când s-a-ntors, la 14 octombrie 1944? Nu mai exista niciun geam, acoperişul era țăndări, ploua în biserică, plafon distrus, masa altarului jefuită de podoabe, covoare şi perdele furate. Nu mai exista niciun obiect de cult. Până şi soba din Sfântul Altar au furat-o, în vreme ce arhiva parohială, cu toate actele, au fost „transferate” acasă la preotul romano-catolic, fără a mai putea fi recuperate. Lăcomia şi setea de jaf l-a împins pe acelaşi preot şi la gestul de a-şi însuşi soba de gătit a Parohiei şi cazanul mare, de 40 de litri, pe care le-a dus în satul său natal, Cosmeni-Ciuc. Şi nu este o întâmplare fuga din țară a acestui individ sadic.

Astfel de tragedii s-au întâmplat peste tot, în fiecare parohie şi-n fiecare chilie. Şi încă nimeni n-a făcut nota de plată. Că tragedia care s-a abătut peste Ardealul-anexat n-a aparținut unor indivizi. A fost provocată de autoritățile unui stat, în fruntea căruia au apărut iarăşi personaje să declanşeze aventuri revanşarde.

Da, în Harghita şi Covasna se încearcă refacerea structurilor de credință ucise cu sadism în anii Diktatului de la Viena, 1940-1944. Povară neuşoară pe umerii enoriaşilor. Altcineva ar trebui să achite însă nota de plată. Cei care continuă şi azi să-i umilească pe românii

din Harghita, Covasna şi Mureş. Cei care au organizat demențialele cruciade împotriva românilor din Ardeal. Cei care, prin teroare, i-au obligat pe foarte mulți români să renunțe la credința strămoşească şi să devină ce n-a fost neam de neamul lor: romano-catolici sau reformați!

Dar „comedia"... Hajdudorog? Penibil... Un Hajdudorog ortodox! Sau, o Mitropolie Ortodoxă cu limba liturgică... ungurească! Ceva contranaturii! O şarlatanie destinată ungurizării românilor... Şi nici nu-s greu de găsit cozi de topor care să slujească acest interes suprem de a spori numărul ungurilor, pe seama altor popoare, cărora nu li se conferă normalele drepturi naționale. E comică şi „găselnița" lui Horthy, de a-l aşeza în fruntea Bisericii Ortodoxe Ungare, cu reşedința la Munkács, la 12 aprilie 1941, pe... **Mihail Popoff**, pe care l-au „botezat"... vicar general al Bisericii Greco-Orientale Ungare şi Greco-Orientale Rutene"... Care e „biografia" individului? A fost popă în armata țaristă, iar după Revoluția Rusă din Octombrie 1917, a emigrat în Bulgaria, de unde, în 1928, s-a stabilit în Ungaria, şi a devenit cetățean ungur. În cele din urmă, „Diversiunea Popoff" a eşuat, mulțumită acțiunilor energice şi coerente ale mitropolitului Ardealului, **Nicolae Bălan**, şi ale Patriarhiei Române. Popoff a fost arestat, iar „comedia Hajdudorog" a fost stopată. Ca şi predecesorii lor de dinainte de 1918, nici „duetul" Horthy-Popoff n-a înțeles puterea românilor, datorată unității spirituale. De „Caracatița" de la Hajdudorog, erau „atârnate" pe lângă cele 40 de parohii din Ungaria, şi 28 de parohii româneşti din județele de azi, Harghita, Covasna şi Mureş.

La începutul anilor '90, mai trăiau români dezmoşteniți de credința strămoşească şi de rădăcini, care povesteau despre siluirea, bătaia şi schingiuirea suportată de credincioşii ortodocşi pentru a semna aderarea la fantomatica Episcopie Ortodoxă Ungară de la... Hajdudorog. Mulți, n-au avut puterea să reziste, dar au fost şi alții, care, chiar cu prețul pierderii drepturilor sau chiar a vieții, n-au acceptat umilirea propusă de „duetul" Horthy-Popoff... În Sovata, au trecut la romano-catolici 600 de români. Aproape în totalitate au trecut şi românii din Sân-Andrei, Mereşti, Bolintineanu, Tirimioara, Bezidul Nou. Din Aita Seacă, tot prin teroare, au fost forțați să treacă la diferite confesiuni ungureşti 98 de familii. Au trecut, în totalitate, 89 de români din Biborțeni; 191 din Porumbeni Mari; 605 din Băcel; 265 din

Baraolt; 1.491 din Bicsad; 217 din Căpeni; 212 din Comolău; 1.528, din Micfalău. Din cei 257 de credincioşi din Aita Mare, au mai rămas la credința străbună 36 de suflete, iar din 423, câți erau în Aita Medie, doar 3! Alte cifre cutremurătoare: la Bățanii Mari, din 468, au mai rămas doar 6 familii; la Chinchiş, au mai rămas doar 5 familii, din 545; la Lişneu 18 familii din 548; la Ozun, 50 de familii din 778, iar la Sf. Gheorghe, doar 40 de suflete din 2.119...

*

Încerc să pun punct. Sunt siderat! Un secol de convertiri etnice în forță, sub amenințarea linşajului fizic. Un secol de dezastre şi crime, cum în puține țări civilizate s-au petrecut. Se apropie veacul de contestări ale celor două sentințe, date de tribunale ale Planetei. Patruzeci de mii de suflete de români răpuse sub ştreang sau sub rafale de gloanțe, prin „sentințe" ale „tribunalelor de sânge" instituite de Kossuth şi contele Csany. Apoi Beliş, Ip, Trăznea, Bihorul însângerat, gropile comune din tot Ardealul... Punct! Oameni şi oameni. Mi-aş fi dorit să-l cunosc pe preotul romano-catolic din Bicaz, un ungur, care, în toamna crimelor din anul 1940, la „invazia" armatei ungare, apărându-i pe români, a fost hulit şi condamnat că a devenit un obstacol în calea procesului de maghiarizare! Şi, vai, câte a avut de îndurat! Nici pe **Dumitru Oană** n-am avut ocazia să-l cunosc. El l-a salvat pe fostul primar Pall Iosef, instalat de ocupanții unguri, în septembrie 1940, la Rohia, în Maramureş. Mulți români voiau să-l taie. A fost un mic călău. Povestea **Ana Bel** din Rohia: îi schingiuia pe români, le lua animalele şi mâncarea, îi trimitea la muncă forțată în Ungaria sau în Germania... Până la urmă, revolta românilor a trecut şi l-au iertat. Sunt doar două, din mii de fapte, când a biruit omenia şi înțelepciunea.

Recitesc documente îngălbenite de timp. Vremuri de cumplită teroare care au îndoliat Ardealul. Pentru români, invazia ungurească din acel septembrie 1940, a adus un dezastru generalizat. Parohii şi protopopiate întregi au fost desființate şi, pentru sute de mii de români n-au mai existat nici duhovnici, nici case ale lui Dumnezeu. La Sighet, la Satu Mare, la Vişeu, în Țara Oaşului... Teroare generalizată. Pe protopopul Clujului, **Pompei Onofrei**, au vrut să-l spânzu-

re. Era incomod. L-au ridicat în miez de noapte, l-au bătut crunt, l-au forțat să urce în turnul catedralei, chipurile pentru o percheziție. L-au lovit cu patul armelor până la leşin... Apoi, prima tentativă de sugrumare. Când era aproape să-şi piardă cunoştința, a apărut un civil care aducea raportul de percheziție făcut acasă, la protopop. Deranj în scenariu. Era un posibil martor! Şi, pentru moment, execuția s-a oprit. Va fi însă reluată, dar cu altă metodă: o sârmă în jurul gâtului, trecută peste o grindă, devenită „scripete”. Sârma s-a rupt, iar preotul a scăpat. A doua oară! N-a scăpat însă de la schingiuiri, mereu amenințat cu pistolul la tâmplă şi lovit cu puştile. L-au dus până la urmă la poliție, a fost eliberat şi predat preotului **dr. Várró**, de la Parohia Romano-Catolică. Un om consternat şi indignat de sălbăticia criminală a actelor săvârşite împotriva unui slujitor al Bisericii. A unui om... Acolo, unde te afli, părinte Várró, primeşte respectuoasa recunoştință şi admirație pentru dovada de omenie şi demnitate umană, arătată în acele împrejurări dramatice. La 4 octombrie 1940, pentru părintele Onofrei, se încheia un calvar şi începea altul. Exilul! Încă un român mai puțin în Ardeal. Dar „valul” era abia la început. A venit rândul de expulzare al preotului Isidor Vlad, din Miercurea Ciucului, al lui Gheorghe Boeriu din Gheorgheni-Joseni, al lui Simion Mogoş din Ojdula... N-au mai apucat Anul Nou 1941 în Ardeal, 51 de preoți din Eparhia Cluj-Gherla, 71 din Eparhia Cluj, 63 din Eparhia Oradea, 53 preoți din Eparhia Sighet... Era una din căile considerate sigure, prin care autoritățile ungare de ocupație sperau să-şi asigure succesul deplin în acțiunea de ungurizare şi veşnicia anexării Ardealului... Iar celor rămaşi, le revenea obligația deplinei loialități față de ocupanții de moment, şi, mai ales de preamărire a regentului Horthy, în fiecare clipă şi la fiecare slujbă ținută în locaşurile de cult româneşti, ortodoxe sau greco-catolice.

Dacă nu te făceai romano-catolic, nici poştaş nu puteai fi. La doi paşi de Cluj, în Floreşti, au înțeles această „nevoie imperativă” 6 poştaşi. N-au acceptat să se facă unguri romano-catolici şi au devenit şomeri: **Vasile Pop**, **Petru Bâlc**, **Gheorghe Topan**, **Vasile Blug**, **Dumitru Pop** şi **Petru Peica**. În Aştileul Mare (jud. Cluj), **Dumitru Stancu**, **Anuț Moldovan** şi **Turcu Simion**, s-au făcut „reformați” şi-au rămas cu slujba. Mii, zeci de mii de cazuri! La Ciucea, în actua-

lul județ Cluj, dacă te făceai romano-catolic, scăpai de armată. Alte mii de cazuri. Şi tot sporea numărul ungurilor. Romano-catolic, unitarian, reformat... Nu conta. Şi chiar de nu voiai, găseau căi să te „convingă”! Uneori, termenul putea fi şi până la miezul nopții! De nu te converteai „de bună voie”, te „arunca” la detaşamentele de muncă forțată, în direcția de predilecție, Ungaria.

*

...Şi tot creştea numărul ungurilor! Atât de mult, încât privind structura etnică şi confesiunea din anul 2008, a județelor Harghita şi Covasna, publicată de **dr. Ioan Lăcătuşu**, în Editura Universității „Petru Maior” din Tg. Mureş, mă tot întreb, cum în județul Covasna au ca limbă maternă româna 55.431 de persoane, în timp ce conform recensămintelor din anul 2002, numărul celor care s-au declarat români, este de 51.790. La fel şi în Harghita: 45.870 (români) şi 46.225 (care au limba maternă – româna!). Şi alte zeci de întrebări îşi caută răspuns. Să se fi îndrăgostit atât de tare de limba ungurească cei 607 de români din Covasna, care declară că limba lor maternă este maghiara, şi invers, 514 unguri... români? Sau, pentru cei 661 de români din Harghita, limba maternă este maghiara în vreme ce 442 de unguri au ca limbă maternă... româna! Ce se ascunde, oare, în spatele acestor „neconcordanțe”? Nu cumva, oare, actualitatea procesului de ungurizare?! Sau, prin ce „mecanisme” 1.075 de unguri din Covasna sunt de religie ortodoxă, în timp ce 2.391 români sunt romano-catolici, 337 reformați, 47 unitarieni. Vom întâlni situații asemănătoare şi-n Harghita: 921 unguri de religie ortodoxă, dar şi 2.852 romano-catolici, 158 reformați, 42 unitarieni.

Da, în Harghita, Covasna şi Mureş se trudeşte din greu pentru idealul impus de vreo două veacuri: ungurii trebuie să se înmulțească! Cu orice preț!... Eram cu vreo câțiva ani în urmă la Covasna, în stațiune, la „Montana”. Din când în când, ni se aduceau „daruri”. Hărți, pliante, ziare scrise în două sau chiar trei limbi, să priceapă ce scrie acolo şi nemții, şi belgienii, şi norvegienii, dar mai ales, olandezii. Şi ungurii trebuie să-nvețe că ei sunt acolo de când lumea, că stațiunea este de-a lor, că pe-aici n-a călcat picior de dac, şi, mai ales, că „invazia” românilor s-a produs târziu, după vreo 1750, atraşi

de bogăție, frumusețe şi de ordinea ce domnea în administrarea secuiască. Simplu: atunci, în veacul al XVIII-lea au venit românii, imigrând din județul vecin, Vrancea! Ei, secuii, o țin pe-a lor: au venit de mult, atunci când, poate, nici pui de cuc nu era în Munții Harghitei şi pe... Pământul Secuiesc". Un teritoriu – zic ei – luat cu japca de români, în 1918. Şi, iredenta ungurească ştie să „vândă" bine minciuni „istorice", amețindu-i până şi pe bieții lor consângeni!

Țiganii? În Harghita, din cei 3.835, majoritatea se declară romano-catolici - 349, reformați - 309 şi unitarieni - 214. Numărul ortodocşilor era, în 2002, de 593. În Covasna, cei 3.835 țigani, au următoarea apartenență confesională: 593 - ortodocşi, 2.349 romano-catolici, 309 reformați, 214 unitarieni, 137 adventişti de ziua a şaptea, 94 fără religie.

*

...Şi „corurile" reunite ale iredentei ungureşti continuă „bătălia" pentru autonomie. Într-o vreme, o voiau pe cea culturală, dându-se de ceasul morții pentru aplicarea celebrei Recomandări 1201, a Consiliului Europei, referitoare la autonomia culturală a minorităților naționale. Vreme trecătoare, pentru că poftele s-au schimbat între timp. Voiau, de fapt, autonomie-autonomie, cu granițe, cu borne, steag, imn, cu jandarmerie şi armată proprii, cu aeroport şi sisteme de comunicații ultramoderne... Şi, mai ales, cu o „fâşie" de pământ care să asigure legătura spre vest, pe care să circule trenuri rapide şi să se construiască cea mai modernă autostradă.

Da, în Harghita-Covasna se reconstruiesc monumente de cult batjocorite, schingiuite, împuşcate şi demolate cu tunuri, sau de „echipe" specializate, pentru a lăsa aşa-zisul Ținut Secuiesc liber de... ortodoxie. Sau şi mai clar: de români! Iar iredenta, mâniată că încă mai trăiesc românii pe „pământul secuiesc", vrea autonomie. Nu culturală!... Vrea granițe, vrea guvern propriu, vrea autonomie teritorială. Vrea, de fapt, a III-a anexare a Ardealului. Vrea să elibereze „țărişoara" de români şi de ortodoxie. Vrea alte nopți ale Sfântului Bartolomeu, vrea întoarcerea la Evul Mediu. E singura explicație pe care o poți găsi în fața valurilor de violență etnică, declanşată în Ținutul Harghitei şi Covasnei.

(**Aita Seacă, 2010, spre iulie**)

dr. Ioan Lăcătuşu



Visând spre veacul armoniei

Oare când va veni? Atât de mult şi-l doreşte şi prietenul meu, profesorul Ioan Lăcătuşu... E spiritul pe care l-a moştenit la Drăguşeni, în inima Moldovei. Sunt lecțiile-prime învățate de la cei care l-au adus pe lume, la 25 septembrie 1947, Profira şi Gheorghe. Apoi, şcolile... Fie cea vasluiană din Tatomireşti, fie cea din Drăguşenii Iaşiului sau cea feroviară din Capitala Moldovei, acolo unde avea să treacă şi bacalaureatul, după absolvirea Liceului „Emil Racoviță”... Un drum cu neodihnă şi nelinişti, mereu cu grija zilei de mâine, cu zboruri doar de el gândite. Cu nopți albe, când lăcătuşul... Ioan Lăcătuşu era licean şi mai apoi funcționar, ducându-şi la capăt proiecte mereu vizionare, dar întotdeauna realiste.

N-a fost simplu, dar a răzbit. Prin ’72, a-nceput aventura universitară. Era primul din neamul Lăcătuşilor din Drăguşeni care pornea pe acest drum, iar în ’76, când obținea diploma universitară în ştiințe social-politice, proiectele sale duceau spre alte orizonturi. Cele care aveau să fie împlinite după Revoluție, la Universitatea din Bucureşti (1992), când a cucerit visatul paşaport spre lumea sociologiei, validat apoi şi printr-un strălucit doctorat la Universitatea din Cluj-Napoca, în anul 2002. Fără a se despărți de o lume, care i-a fost mereu alături de suflet: arhivistica!

Indiferent însă de vremurile în care a slujit fie lumea documentelor, fie pe cea a muzeelor sau a credinței, pe profesorul Ioan Lăcătuşu l-a preocupat soarta românilor, pledând vibrant spre normalitatea conviețuirii, pentru păstrarea şi afirmarea identității naționale a românilor din județele Harghita şi Covasna. Şi a făcut-o cu sacrificii... Iar de-ar fi să notez aici povestea recompenselor, aş lansa ideea

instituirii Certificatului de Om. Singurul care ar răsplăti zbuciumul său pentru a-şi împlini proiectele.

S-a aflat adesea în zone decizionale, a fost viceprimar de Sf. Gheorghe, a fost şi este şi azi director, dar a rămas tot el. L-a îmbogățit doar bucuria de a-şi sluji neamul...

*

M-am întrebat adesea câte ore are ziua pentru profesorul Lăcătuşu, dar şi câte zile are pentru el, o lună, ca să-mi explic cum îşi găseşte timp pentru toate. Să participe la activitățile Adunării Naționale Bisericeşti a Patriarhiei Române, la cele ale Consiliului Eparhial al Episcopiei Ortodoxe a Covasnei şi Harghitei, sau la viața Parohiei Ortodoxă nr. 2 Sfântu Gheorghe, unde, din anul 1990, este epitrop. A fost argintul viu al întemeierii şi dezvoltării Muzeului Carpaților Răsăriteni. A pus umărul la revitalizarea organizațiilor militante româneşti: Astra, Liga Cultural-Creştină „Andrei Şaguna", Fundația Națională a Românilor de Pretutindeni, Asociația Cultural-Ştiințifică „Carpații Răsăriteni", Cultul Eroilor. Din anul 2004 este preşedinte al Federației Arhiviştilor din România...

De numele său sunt legate zeci de proiecte sociale, culturale, artistice, ştiințifice, care au devenit repere în absurda luptă pentru păstrarea ființei naționale a românilor din Covasna şi Harghita. Fie să amintesc doar înființarea Muzeului Spiritualității Româneşti de la Catedrala Ortodoxă din Sfântu Gheorghe, Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan", sau reuniunile de la Izvoru Mureş („Universitatea de Vară"), Araci (Dezbaterile de la Casa Memorială „Romulus Cioflec") sau Sfântu Gheorghe (sesiunea națională „Românii din Sud-Estul Transilvaniei. Istorie. Cultură. Civilizație", Zilele „Andrei Şaguna").

*

- **Chiar trebuie să vă întreb: de unde atâta energie?**

- E ritmul dintotdeauna al vieții mele. Nu fac nici un efort. Aşa mi-am înțeles, de mic, rosturile, iar aici, în Ardeal, am trăit durerea celor deveniți minoritari în propria lor țară, după veacuri de dezrădăcinare programată, care continuă şi azi. Îmi găsesc timp, dincolo de

viața profesională, să editez, împreună cu dr. Valeriu Cavruc, anuarul „***Angustia***”, al **Muzeului Carpaților Răsăriteni** şi al **Centrului Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan”**, **„*Foaia de Spiritualitate Ortodoxă*” a Episcopiei Covasnei şi Harghitei**, „***Grai Românesc***”, **Buletinul Ligii Cultural-Creştine „Andrei Şaguna”** (împreună cu Violeta Pătrunjel), dar şi să asigur directoratul Editurii „**Eurocarpatica**” din Sfântu Gheorghe.

- Cărțile? V-am întâlnit frecvent numele pe coperți, ca autor! Fie să amintesc volumul monumental „*Românii din Covasna şi Harghita. Istorie. Biserică. Şcoală. Cultură*”, pe care ați semnat-o împreună cu Vasile Lechințan şi Violeta Pătrunjel...

- Am desfăşurat activitatea publicistică prin câteva edituri de prestigiu: „**Carpatica**” din Cluj-Napoca, „**Eurocarpatica**” din Sf. Gheorghe, „**Grai Românesc**” din Miercurea Ciuc, **România, pur şi simplu** din Bucureşti, „**Arcuş**” - Sfântu Gheorghe, **„Carpații Răsăriteni**” - Sfântu Gheorghe şi altele. Titlurile cărților publicate de intelectualii români dezvăluie în bună măsură tematica esențială, vitală pentru păstrarea identității naționale a românilor din această parte de țară: „***Identitate şi cultură la românii din secuime***” (1995), „***Personalități din Covasna şi Harghita***” (1998), „***Spiritualitate românească şi conviețuirea interetnică***” (2002), „***Originea secuilor şi secui-zarea românilor***” (2003), „***Tendințe de enclavizare a unui spațiu românesc: Covasna, Harghita***” (2006).

*

...Şi o listă nesfârşită de studii! Pagini de păstrat în memoria generațiilor de azi şi de mâine. Mai ales drame dureroase care trebuie ştiute. Cum s-a înălțat Catedrala Ortodoxă a românilor din Sf. Gheorghe? Care este odiseea Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Tg. Secuiesc? Araci, un sat mic, care a dat un mare mitropolit al Ardealului, ***Nicolae Colan****, dar şi renumitul neam Cioflec, care a lăsat urme adânci în cultura românească.*

E o viață românească vie la Sf. Gheorghe, în Covasna, şi dincolo, în Harghita, dinamizată şi de neodihna profesorului Ioan Lăcătuşu, pentru care, aproape fiecare zi se încheie dincolo de miezul nopții, fie

*la Centrul Eclesiastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan”, din cadrul Episcopiei Ortodoxe a Covasnei şi Harghitei, fie la Centrul de Studii Covasna-Harghita, fie la „Cultul Eroilor”, unde întotdeauna sunt de rezolvat probleme la ordinea zilei. Timp dedicat adesea şi editării anuarului „**Angustia**” al Muzeului Carpaților Răsăriteni şi al Centrului Eclesiastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan” din Sf. Gheorghe, sau redactorii **Buletinului Ligii Cultural-Creştine „Andrei Şaguna”**, al **Foii de Cuget şi Simțire Română „Oituzul”**, al publicației „**Legea Românească**” a Universității de vară de la Mănăstirea Făgețel, sau la Editura „Eurocarpatica”, unde se naşte o nouă carte. Sau, poate, la masa de scris, unde va trebui să definitiveze un nou articol solicitat de ziarul românilor din Covasna „**Cuvântul Nou**”, sau să răspundă întrebărilor publiciştilor **Ion Popescu Longin** de la „**Formula AS**”; **Iftimie Nesfântu** de la „**Flacăra a lui Adrian Păunescu**”; să stea de vorbă cu **Mihai Groza**, redactorul şef al ziarului românilor din Harghita, sau cu **Florin Vlădulescu** de la „**Jurnalul Național**”, căruia trebuie să-i răspundă la o întrebare tranşantă: „Vom studia limba română în limba maghiară?” Alt răspuns trebuie să-l dea şi întrebării „Vom reveni la Regiunea Autonomă Maghiară?”, adresată de **Dumitru Manolăchescu**, pentru „**Cuvântul Liber**”... Va şti să afirme cu femritate şi faptul că „Românii din Covasna şi Harghita nu mai doresc o regiune Autonomă Maghiară şi nici un Diktat impus de forțe străine!”.*

*

Dr. Ioan Lăcătuşu, profesorul din Sfântu Gheorghe, e acelaşi român providențial. E anul 2007. Dialogăm:

- **După cumplitele valuri de presiuni etnice, câți români mai rezistă, în anul 2007, în Harghita-Covasna?**

- Răspunsul îl oferă recensământul din anul 2002: în cele două județe mai trăiesc 100.000 de români. În jur de 50 de mii în Covasna - cel mai mic județ din țară, care nu depăşeşte 250 de mii de locuitori. Simplificând, se poate spune că în județul Covasna românii reprezintă cam un sfert din populație. În județul Harghita, unde numărul locui-

torilor este de 300 de mii de locuitori, românii sunt în jur de 14 la sută. Dincolo de aceste cifre statistice, în cele două județe sunt două bazine cu populație compact românească, depresiunea „Întorsura Buzăului”, în Covasna şi depresiunea Toplița în Harghita. Există şi situația altor zone, în care ponderea populației române şi maghiare este în echilibru. Sunt realități care se reflectă şi ăn structurile administrațiilor locale. Din păcate, în oraşe, cu excepția Topliței, şi în o serie importantă de localități, ritmul de maghiarizare a dus practic la dispariția populației româneşti. Despre existența ei mai amintesc, totuşi, ruinele unor biserici, familiile etnic mixte, sau memoria unor bătrâni, cu nume ungureşti, care îşi mai amintesc că bunicii sau străbunicii lor erau români...

- **Mai e o categorie: cei ce ascultă slujbele în biserică într-o limbă, iar când ies de-acolo, vorbesc alta...**

- Este o situație pe care o întâlnim şi azi. Credincioşi români maghiarizați merg la biserică, ascultă slujba preotului ortodox, iar când ies, vorbesc între ei ungureşte. Îşi pierd limba, dar de credință se despart mai greu. Drame trăite de românii ardeleni...

- **...Care continuă şi azi, cu aceeaşi intensitate!**

- Asta încercăm să facem: să oprim maghiarizarea! Românii din Covasna şi Harghita, atâția câți au mai rămas, să-şi păstreze ființa națională. Gândiți-vă la românii-ortodocşi care, când ies din biserică, devin unguri. Încă mai înțeleg slujbele care se țin în limba română. Copiii lor, nu. Ei îngroaşă rândurile comunității maghiare, sperând că astfel nu vor fi aruncați la periferie. Nu vor să fie huliți, să li se ia toate drepturile, rezervate aprope exclusiv etniei maghiare. Este o situație grea, complexă, de cumpănă. Vorba unui publicist din Regat: *Să fii român în Harghita şi Covasna, nu este un lucru chiar atât de rău, dacă vorbeşti limba maghiară*...

- **Numărul românilor din aceste județe creşte sau scade?**

- Ca şi al ungurilor, scade. Arma de până acum, natalitatea mai mare a românilor s-a stins, în vreme ce politica etnică instrumentată de UDMR este la fel de exaltată. În plus, plecările masive, în Italia şi Spania, mai ales a românilor din Bazinul „Întorsura Buzăului”. Cât priveşte comunitatea maghiară, scăderea numerică este datorată în primul rând plecărilor definitive în Ungaria, dar şi natalității. Drama o

constituie românitatea ca simbol, instituția românească, limba... Cei care conduc aceste județe, liderii populației maghiare, care susțin cu atâta absurditate autonomia teritorială pe criterii etnice, nostalgicii care vor întoarsă roata istoriei, sunt în continuare intoleranți, într-o Europă în care dispar granițele.

- **...Şi toată această obrăznicie etnică, de epocă feudală, se desfăşoară în inima României! Cum adică? Să sfârtece țara care îi suportă pentru a crea un stătuleț pur etnic?**

- Astfel de idei zac în minți tulburi. La o întâlnire cu primarii români din județele Covasna, Mureş şi Harghita, am pregătit un document care conform legilor României, preciza faptul că o zonă în care statul are proprietăți, nu poate fi autonomă!

- **...Şi, atunci care sunt „armele” ultra-socialilor Tőkés, Katona Adám, Almos Albert şi ale celorlalți „învățați” ai neamului huno-pontic?**

- Minți diabolice caută cu înverşunare şi disperare soluții pentru excluderea din zonă a Statului Român şi a proprietăților sale, terenuri, păduri, imobile etc., speculând prevederi ale legilor româneşti! Iredenta maghiară se zbate astfel să readucă în actualitate deviza de la sfârşitul secolului al XIX-lea: „*Țara este al cui este pământul!*”...

- **Vă referiți la haoticul val de retrocedări „chibzuit” de Parlament?**

- ...Şi la acest „val”! Legile 1, 18, 247 ar fi trebuit să rezolve abuzurile regimului comunist. Aceasta a fost rațiunea. Or, „valurile” s-au dus cu mult înapoi, acoperind practic un veac de istorie, readucându-l pe țăranul român în postura de iobag şi, oferindu-i maghiarului, proprietăți care nu i se cuvin...

- **Nedreptăți cumplite! Mulți aşteaptă ziua verificărilor severe ale documentelor! Prea mult se discută despre documente fabricate pe la Budapesta, dar şi prin Israel, sau pe aiurea. Nu de puține ori am auzit oameni vorbind despre posibilele căi de reparație. Țin minte şi întâlnirile mele cu marele istoric, acad. David Prodan, care aplauda naționalizarea bunurilor culturale, a şcolilor şi universităților. Îi părea absurdă etnicizarea învățământului, separatismul absurd, formarea teritoriilor etnice, cu**

instituții etnice paralele cu cele de stat, sau cele instituite la nivel național, teritorial sau local. S-a ajuns chiar până la emiterea de către UDMR a unor comunicate paralele cu cele semnate de şeful statului, sau primul-ministru, lăsând imaginea existenței unui stat maghiar în interiorul României, îndrituit să-şi exprime opinii cu privire la problemele naționale dar, mai ales, la cele internaționale. Trăiți într-o zonă din chiar inima României. De aici a-nceput, de fapt, enclavizarea, şi tot pe-aici, „majoritarii”, prin vârfurile lor de lance, şi-au arătat de timpuriu colții...

- Eu sper că va veni şi ziua adevărului, când toate abuzurile vor ieşi la lumină. E o tragedie ce s-a făcut. S-au retrocedat toate centrele oraşelor, s-au desființat şcoli româneşti, aşezăminte culturale au devenit pur-etnice. La noi, cea mai gravă problemă a fost a composesoratelor de pădure, care s-au constituit strict pe criterii etnice, cu excluderea românilor. O formă de proprietate care nu se mai regăseşte nicăieri în Europa...

- **Ce sunt composesoratele?**

- Ele au asigurat **dreptul de folosință** asupra pădurii şi **nu dreptul de proprietate**, care a fost ilegal introdus în timpul dualismului austro-ungar. Este un lucru de o gravitate extraordinară, cu puternice notații geopolitice şi urmări care ating chiar şi existența statală.

- **În justiție, pot fi corectate aceste abuzuri?**

- Nu. Fiecare pas a fost bine calculat. Tactica liderilor maghiari s-a schimbat. Dacă în primii ani mergeau cu jalba în Europa, mobilizând diaspora şi organizând puternice acțiuni internaționale de lobby, în ultimii ani îşi rezolvă problemele pe baza legilor româneşti, pe care nu doar că le-au votat, prin batalionul de senatori şi deputați pe care au reuşit să-l trimită în Parlamentul României, dar au şi pus umărul la elaborarea lor...

- **...Un „batalion” care, de fapt, a pătruns ilegal în Parlamentul României! UDMR nu e partid politic, dar, cu totul absurd, fiecare guvern, din ’90 până azi, indiferent că a fost de stânga sau de dreapta, i-a oferit suficienți bani, spre a-şi face nestingherit jocul, care n-a fost niciodată românesc. Un „batalion” instruit temeinic la Budapesta, pentru a-şi duce la capăt misiunea!**

- Aşa este. Şi liderii udemerişti au avut abilitatea să profite de toate conjuncturile oferite, cu sau fără ştiință. Pentru planurile lor, a mai căzut încă o piedică: prin modificarea Codului Penal, noile prevederi privind dreptul de asociere, le permite să-şi reconstituie structurile administrative scăunale! E târziu să se mai repare. Legea funcționează şi ea dezavantajează Statul Român. Din nefericire, trăim absurda situație în care, în această zonă, oamenii nu votează ideologii şi partide, ci etnia! Maghiarul din Sf. Gheorghe, nu votează ca socio-democrat, ca liberal sau țărănist, ci ca etnic ungur! Iar organizația, UDMR-ul, constituită pe criterii etnice, continuă să fie legată non-stop de guvernarea țării...

- **...Şi asta, în vreme ce „iobăgia” românilor, în sens figurat, desigur, este o realitate! Poate, totuşi, interveni Parlamentul?**

- Indiscutabil... Există mult discutata Recomandare 1201 a Consiliului Europei, care precizează explicit că în zonele în care populația majoritară a țării este numeric minoritară, beneficiază de aceleaşi drepturi ca şi minoritățile etnice din zonele respective...

- **Ce s-a făcut?**

- Nimic. Nici un pas nu s-a făcut. Noi, am fost doar o monedă în campaniile electorale. Toate partidele politice româneşti, fără excepție, când au fost în opoziție, şi-au adus aminte de soarta românilor din Harghita-Covasna, dar atât. Când au ajuns la putere şi-au schimbat discursul, s-au aliat cu UDMR-ul, pentru a putea avea majoritate confortabilă în Parlament, după care ne-au uitat. Ar trebui să avem motive foarte serioase de îngrijorare. Au căzut şi două moțiuni „Har-Cov”, dar nu pentru că obiectul lor nu era corect şi nu trebuiau susținute. Totul era real şi moțiunile trebuiau să treacă. A intervenit dictatul politic, impus de alianțele conjuncturale. S-ar fi supărat UDMR-ul, care şi-ar fi retras sprijinul parlamentar de câteva procente. Jenantă şi nedemnă situație. Un înțelept ardelean, profesorul octogenar **dr. Ilie Moldovan** de la „Teologia” din Sibiu, spunea cu tristețe că e deranjantă miopia celor care nu înțeleg că problema românilor din zona Harghita şi Covasna, nu este doar a noastră, a celor care trăim aici. Este problema unei țări. A tuturor celor care trăiesc pe acest pământ.

- **...Am ajuns, totuşi, în Uniunea Europeană. Asta nu schimbă „strategia” UDMR-ului?**

- Din contră, ca să-şi atingă obiectivul, caută cele mai otrăvite drumuri, inveninând relații interumane şi provocând, ca să mă exprim eufemistic, dizarmonii interetnice. Globalizarea le-a trezit şi mai mult spiritul războinic, „construind” cu abilitate şi încleştare absurde granițe interioare, într-o vreme ce fruntariile interstatale dispar în Uniunea Europeană...

- **Voiau până şi poliție etnică, limbă etnică, facultăți tehnice şi tehnologice, cu limba de predare maghiară, la Cluj-Napoca. Vor să spargă Universitatea multiculturală „Babeş-Bolyai”, pentru a se crea Universitatea etnică „Bolyai”...**

- Acțiuni privite cu stupoare şi de Uniunea Europeană. Asistăm, din păcate, la formarea unei enclave etnice în mijlocul României, fără ca Parlamentul şi Guvernul să evalueze prăpastia care se deschide şi implicațiile ce le are pe termen lung. Interesul este strict legat de votul otrăvit al grupurilor parlamentare UDMR, pentru care politicienii UDMR au fost răsplătiți cu mii de posturi în guvern, în administrația județeană şi locală, unde jurământul de loialitate a rămas adesea doar un gest mecanic.

- **Am aflat despre o mare îngrijorare a românilor din aşa-zisa „Secuime”: nu trece luna fără cel puțin o vizită la nivel destul de înalt a guvernanților şi a politicienilor de la Budapesta, în vreme ce greu îşi mai aduc aminte de vizitele guvernanților de la Bucureşti...**

- De doi ani de zile s-au încumetat să vină în zonă doar doi sau trei miniştri. Prezența la Miercurea Ciuc a ministrului Învățământului, a scos însă din nou în evidență elementara lipsă de bun simț a primarului din Miercurea Ciuc, care a vorbit numai în limba maghiară, total necunoscută ministrului. Un deliberat şi provocator gest de umilință, la care recurg frecvent autorități din zonă, încă din primele zile ale Revoluție Române...

- **...Atunci când recurgeau frecvent la formula „eroare de traducere”!**

- Prin 24 decembrie ’89, UDMR-ul a fost prima organizație care şi-a anunțat prezența pe harta politică a României. Tot atunci şi-a anunțat şi Programul politic, unul doar cu revendicări şi cu un puternic conținut antiromânesc. Era momentul când această organizație

ultraşovină declanşa războiul paşilor mărunți în zonă. Atunci când avea de dat socoteală pentru agresivitatea şi incitarea la ură interetnică, omorârea şi expulzarea oamenilor din „Țara Secuiască", sau pentru desființarea unor şcoli sau instituții româneşti de cultură, dădeau adesea vina pe greşelile de traducere. Vă amintiți? Tot atunci ne-a fost dat să auzim, din gura lui Markó Béla - azi vicepremier în Guvernul Tăriceanu!!! - că românii din Harghita-Covasna mănâncă pâine secuiască. Un joc care face parte dintr-o strategie bine elaborată. Ciudat este că, din partea noastră, nu există nici o reacție, nu împotriva maghiarilor, de contracarare a acestui program extrem de periculos. Nu dorim decât să fim respectați şi să fie asigurată o conviețuire interetnică normală, cum, de fapt, a existat dintotdeauna, cu excepția vremurilor când interese urzite prin alte părți, au dus la veritabile încăierări interetnice.

- **Profesorul dr. Ioan Lăcătuşu ce-a făcut pentru normalizarea situației din „Har-Cov"?**

- În toți aceşti ani, am vorbit în pustie. Numeroasele noastre semnale de alarmă n-au fost ascultate. Am fost în audiență la preşedinții țării, am făcut memorii, am organizat dezbateri, am scris cărți de analiză a situației, ne-am unit forțele şi am reuşit să-i adunăm pe români în jurul Episcopiei Covasnei şi Harghitei, pe care am reuşit s-o întemeiem... Am tatonat, am încercat să înțelegem care este mersul, spre unde mergem şi unde ar trebui să ajungem. Trăiam o tranziție periculoasă. Am încercat să-i convingem pe decidenți că nu suntem nostalgici, că trebuie făcut ceva, în vreme ce Tőkés şi ai lui băteau la porțile lumii să spună că ungurii din România sunt lipsiți de drepturi...

- **Tőkés mințea ceva mai departe de țară şi chiar era crezut. Ce te faci însă că un alt mincinos, care îți era coleg de redacție, a intrat pe post, la Radio Cluj, în vremea când conduceam redacția de Actualități, şi-a-nceput să turuie: „Aici, la Cluj, în Capitala Ardealului, ungurii sunt primii dați afară din serviciu, n-avem voie să vorbim ungureşte pe stradă, copiii noştri nu sunt primiți la grădinițe, iar eu, pentru că am spus aceste adevăruri, aştept să fiu arestat din clipă în clipă..." Minciuni pe care nici el n-avea cum să le creadă. El, cel care avea să fie promovat într-o impor-**

tantă funcție de conducere în televiziunea română. Merită să știți și finalul. Au sunat sute de telefoane prin care oameni revoltați au cerut să fie analizată situația. Au sunat şi mulți unguri, întrebând mirați cum e posibil să difuzăm asemenea enormități. S-a convocat de urgență Colegiul Redacțional, din care făceam şi eu parte, în calitate de şef al Departamentului Actualități. Era acolo şi Feri Somay, coordonatorul redacției în limba maghiară. La capătul audierii emisiunii, ne-am privit toți mirați, inclusiv Feri, care a plecat imediat să „descopere" cine a fost redactorul şi să ne comunice hotărârea sa. A urmat încă o minciună, cea mai gogonată. Ca să-şi salveze protejatul, a anunțat în Colegiu că „eroismul" aparține unui colaborator extern, Fritzi. Vai, bietul om habar n-avea că i se pune în cârcă aşa ceva. El era comentator sportiv şi atât. Un om infirm, cu un picior tăiat de tren. Cel mai longeviv redactor sportiv al Clujului postbelic... Cum eram buni prieteni, i-am povestit, peste ani, întâmplarea de-atunci, rămânând uimit de fantezia lui Somay, cel care, să-l ierte Dumnezeu, s-a repatriat la Budapesta, unde îşi doarme somnul de veci. E un exemplu dintre sute şi mii, prin care, în fiecare clipă, s-a recurs la tehnica manipulării...

- Autoritățile române n-au avut nicio reacție, comportându-se întocmai ca un sac de box. Era o vreme când, din păcate, în Bucureşti prioritățile erau altele... Am privit îndurerat spectacolul şi i-am îndemnat să meargă în Slovacia să vadă cum Statul Slovac a gestionat o zonă maghiară compactă, aflată chiar la granița cu Ungaria, unde, nici pe departe nu s-a ajuns la situația din județele Harghita şi Covasna. Aici, nici nu se poate discuta despre drepturile secuilor. Le au din belşug. Aici, alta este problema: ei nu vor să accepte apartenența la Statul Român! Din 1989 până azi, nici un program politic elaborat pentru zonă n-a prevăzut consultarea populației româneşti. Nici o chemare, nici un apel la conlucrarea cu populația românească n-au existat în documentele UDMR. Şi orbul vede aşa-ceva. Avem specialişti în comunicare, avem sociologi, avem politologi, avem politicieni... Domnilor, luați documentele UDMR şi analizați-le... Încercați să judecați - dar faceți-o blând - comportamentul lui Markó Béla. La Tg. Secuiesc, el, vicepremierul României, a ținut la 15 martie, de ziua

Ungariei Mari, încă un discurs incendiar, în aceeaşi tonalitate intolerant-antiromânească, iar a doua zi, alături de colegii săi de guvern şi de premierul României, în bună prietenie, a mai pus umărul la elaborarea programelor „mărețe” care să asigure bunul mers al țării. Cu astfel de „strategii”, ne merităm, evident, soarta! Înseamnă că ceva nu este în regulă...

- **L-ați cunoscut pe Csapo Iozsef? Rar mi-a fost dat să întâlnesc un astfel de specimen, şovin până în măduva oaselor...**

- ...Doar pe fratele lui l-am cunoscut, care este un specialist de elită în agricultură şi, în acelaşi timp, un om şi un intelectual admirabil. Am lucrat împreună treizeci de ani, încât afirmația mea nu este una de conjunctură. Doi frați, dar atât de diferiți. Iozsef este doar cel aruncat în față. De cine? Nu ştiu! El este un pion instrumentat să provoace tensiuni între români şi unguri.

- **Nu pot să nu-l amintesc aici şi pe Attila Verestáy. Se zice că el e principalul despădurizator al munților din Harghita şi Covasna. Oamenii sunt convinşi că şi lui i se datorează în bună măsură inundațiile care s-au abătut peste aceste județe. Copacii mai țineau piept şuvoaielor, mai îmblânzeau dezlănțuirile naturii... Şi nu este singura lui agresiune. Sub pălăria de parlamentar, a adunat în puşculiță tot ce i-a dorit sufletul, îndestulător pentru încă o mie de ani. Pentru el şi pentru toată suflarea din juru-i...**

- Din păcate, ziarele dezvăluiau zilnic noi dedesubturi ale afacerilor neoneroase aparținând suspuşilor UDMR, dar şi ale celor din spatele lor. Se discută tot mai mult şi se confirmă transferuri de fonduri de la Budapesta spre fundații patronate strategic de UDMR, de posibile spălări de bani, prin intermediul unor fundații care activează pe teritoriul României. Acțiuni în oglindă cu ale altor suspuşi de etnie română. Şi toți tac. O mână spală pe alta, în vreme ce românii de rând - şi nu doar cei din Harghita-Covasna, continuă să supraviețuiască în cele mai apăsătoare condiții socio-umane, peste care se suprapune şi jugul etnic, cel mai greu de suportat. Pentru eliminarea lui, ne zbatem şi tragem aceste semnale de alarmă, doar-doar vor fi recepționate de cei în măsură să-i sprijine pe românii din această parte de țară, ajunşi minoritari în propria lor țară.

- **Vă propun un test de imaginație: ce-ar fi fost în acest centru al României, fără existența Episcopiei Ortodoxe a Covasnei şi Harghitei şi fără acest providențial episcop, Ioan?!**

- Înființarea Episcopiei, cu sediul la Miercurea Ciuc, cred că este cea mai mare realizare de după Revoluția din 1989. Prea-sfințitul Ioan, cu desăvârşitele sale capacități manageriale şi cu harul divin înnăscut, înțelegându-şi bine rosturile, dar şi nevoile celor pe care îi păstoreşte, față de funcțiunile pe care le are în general o eparhie, a preluat funcțiuni care reveneau statului, pe care acesta nu le onora sub nici o formă. Funcțiuni economice, funcțiuni culturale, dar, mai ales, comunitare. Şi încă ceva: mergând pe urmele lui Andrei Şaguna, Sfinția Sa Ioan Selejan, a devenit pentru comunitatea românească un simbol de verticalitate, de demnitate, un reprezentant, care duce cuvântul lor spre cele mai importante foruri decizionale, până la conducerea țării. Prezența sa a făcut să renască spiritul românesc, credința ortodoxă, speranța, redând preotului ortodox adevăratele lui roluri şi lumini. Prea-Sfințitul a asigurat loc de muncă pentru preotese. S-a îngrijit de familiile acestora, l-a preocupat în fiecare clipă soarta credincioşilor. Binefacerile Episcopiei sunt multiple. Prea Sfințitul construieşte durabil în această parte de țară şi rezultatele se văd. Mă declar onorat şi fericit că sunt unul din colaboratorii săi apropiați. Niciodată în cei 13 ani de la instalare, Sfinția Sa nu a îndemnat decât la bună conviețuire şi la pace etnică. I-a ajutat pe oameni, indiferent de etnie...

- **Să readucem în memorie inundațiile de la Odorheiul Secuiesc, din anul 2005...**

- A fost o lecție frumoasă de omenie românească. După inundațiile catastrofale care au avut loc în zona Odorheiului, prea Sfinția Sa s-a dus în localitățile calamitate locuite de maghiari, fără nici un credincios ortodox, oferind fiecărei familii câte 200 de milioane lei. Sunt foarte multe cazuri, când preasfințitul Ioan aduce ajutoare la spitale, la grădinițe sau la aziluri de bătrâni, oferindu-le, fără a ține cont de etnie. Şi n-o face pentru a fi consemnate de presă. Mulțumesc, şi m-au rugat să-i transmit că l-ar dori să fie Tökés în variantă românească...

- **...Şi ați făcut-o?**

- Da, cu respectul cuvenit, i-am transmis acele mesaje, la care răspunsul său a fost următorul: „*Frate Ioane, eu fac pastoraţie cu viziune, nu altceva. Indiferent ce se va întâmpla. Într-un viitor apropiat, Episcopia Ortodoxă va avea baza economică necesară susţinerii bisericilor, lăcaşurilor de cult, asistenţa socială şi celelalte trebuinţe ale credincioşilor*”...

- În ce constă „baza materială”?

- Prea Sfinţitul Ioan este foarte preocupat de împlinirea acestui deziderat. În primul rând, prin dezvoltarea unei puternice reţele imobiliare. Cu banii obţinuţi din închirieri, va reuşi să construiască şi să întreţină biserici, schituri şi mănăstiri, să ridice şi să întreţină monumente, să iniţieze acţiuni sociale...

- **Va organiza Episcopia şi o mică industrie?**

- Indirect, în spaţiile puse la dispoziţia întreprinzătorilor, unde se creează multe locuri de muncă. Nu e căderea mea să apreciez, dar nu greşesc cu nimic afirmând că episcopul nostru este nu doar manager foarte important, dar şi un bun cunoscător al oamenilor. Pentru Sfinţia Sa, audienţa este în fiecare clipă, oriunde, fără nici un program prestabilit. Pentru toate calităţile sale este iubit fără limită de românii din Harghita-Covasna, care au avut prilejul să-l cunoască bine. În acelaşi timp însă, s-au găsit şi adversari care au recurs la mijloace perfide pentru a-l denigra şi a-i crea o atmosferă nefavorabilă. O etapă în care era la modă denunţul „colaborator cu Securitatea”. Numai că denigratorii, care şi-au păstrat cu temeinicie anonimatul, au continuat atacurile, până atunci când verdictul a fost categoric: P.S. Ion Selejan n-a colaborat cu Securitatea şi n-a făcut poliţie politică!

- **A scăzut intensitatea acestor agresiuni calculate?**

- Condeiele acelea otrăvite m-au revoltat. E condamnabil ce fac... Mai nou, au început să fie foarte subtile. Duna TV, cu ştiuta-i abilitate, rea credinţă şi răutate, a prezentat „vestitul” film cu de ei imaginata poveste a cuceririi pământului secuiesc de către bisericile cu cupolă sub formă de ceapă. Obrăznicia a mers şi mai departe, când la prezentarea unui spectacol susţinut de Teatrul din Sf. Gheorghe (aflat în solda comunităţii locale), după o predică ţinută de un preot ortodox, un „mare” artist etnic se ştergea cu... hârtie igienică.

- **...Şi prea-blânda asistenţă românească a-nghiţit în sec. De durere. Atât! S-au depăşit cam prea mult limitele bunului simţ...**

- De fapt, sunt atacuri concentrate asupra Bisericii Ortodoxe, care catalizează în jurul ei întreaga comunitate românească. Acestea sunt ţintele. Pentru UDMR şi unii lideri locali, Biserica Ortodoxă a devenit un spin, un forum care a preluat frâiele şi se luptă energic pentru a-i apăra pe românii minoritari. Un „ilustru” ziarist din Sf. Gheorghe, şi-a propus să afirme până şi că mănăstirea de la Izvorul Mureşului este un pumnal înfipt în inima secuimii...

- **...O afirmaţie aplaudată şi reluată şi în reuniunile antiromâneşti...**

- Nu doar cu aceste celor de la Tuşnad-Băi sau Balvanyos... E libertate şi se consideră că oamenii au dreptul să afirme ce gândesc. Chiar dacă ideile susţinute sunt pline de minciuni. Le e greu acestor fabricanţi de injurii antiromâneşti să accepte binele adus de Episcopia Harghitei şi Covasnei şi rolul asumat de mănăstirea Izvoru Mureşului, pentru ecumenism şi normalizarea convieţuirii interetnice...

- **Sunteţi un apropiat al Prea Sfinţiei Sale Ioan. Aţi simţit că a avut şi momente de cumpănă?**

- Indiscutabil, a trecut şi prin momente grele. Să privim împreună o fotografie a sa, din 25 septembrie 1994, când a fost înscăunat ca episcop. Nu avea nici un singur fir de păr alb. Priviţi-l: după 13 ani, are distincţia bunicilor! Şi n-a trecut încă de vârsta de 56 ani. A albit... Nu l-am auzit niciodată văicărându-se. O calitate pe care şi-o recunoaşte, este răbdarea. Priveşte mereu înainte, dar analizează atent şi etapele prin care a trecut. Îşi sumă cu demnitate şi neîmplinirile, fără a-şi găsi vreodată timp să se bucure... Dânsul n-are familie. Se scoală în fiecare dimineaţă cu grijile comunităţii. Şi o face ca un părinte grijuliu, care ştie să găsească rezolvări pentru toate situaţiile: şi pentru cele grele, dar şi pentru cele comune. Îl preocupă soarta preoţilor, a familiilor lor, dar şi a enoriaşilor. Se implică în rezolvarea unor probleme sociale, îl preocupă soarta aşezămintelor de cult, continuă să înalţe mănăstiri, neuitându-şi marea chemare de ziditor pe care a practicat-o pe meleagurile Olteniei. A fost şi a rămas un vizionar. Un om deschis...

- **A trăit câteva „romane”. Oare le va scrie?**

- Nu cred că îşi va găsi timp. Ar fi un sacrificiu... Cine ar mai „bate” județele Harghita şi Covasna, de la un capăt la altul, pentru a rezolva probleme? Când şi-ar mai putea împlini vocația de constructor, într-o zonă în care însemnele româneşti au fost dinamitate în mai multe etape? Dacă ar scrie romanul vieții sale, cu siguranță că în paginile sale şi-ar face loc şi o întâmplare petrecută în satul Imper, de către unul dintre cei care i-au fost colaboratori apropiat, părintele protopop Gane.

- **O putem consemna?**

- Cum să nu. I-a plăcut foarte mult şi preasfințitului... Când părintele protopop Gane a ajuns în satul Imper, după o călătorie nu prea comodă, cu un autobuz, a aflat că dacă în urmă cu 50 de ani aici erau 1.000 de suflete, în timp au mai rămas doar vreo 50-60. Primul întâlnit la biserică a fost cantorul. I-a povestit cum a călătorit, după care, mucalit, cantorul i-a spus, într-o românească aproximativă, că a ajuns prea târziu. În replică, părintele Gane a-ncercat să-l convingă că vina o poartă autobuzul, care s-a mai şi defectat pe drum. La care, în aceeaşi românească stâlcită, cantorul l-a corijat: „*Nu, părinte! Ați venit cu o întârziere de 50 de ani. Atunci trebuia să veniți...*”

- **Întâmplare cu tâlc...**

- Aşa este. După o jumătate de veac, e greu să repari ce s-a stricat. Ştie bine aceste adevăruri şi episcopul Ioan Selejan, dar e convins că niciodată nu e prea târziu. Rămâne proverbială scrisoarea adresată în anul 1905 de Nicolae Iorga părintelui Rafiroiu, la Cernat, o comună românească, aflată într-un proces galopant de maghiarizare: „*Nu dispera. Niciodată nu se ştie când poate apărea minunea!*”. Şi a apărut după vreo 13 ani, când s-a făcut România Mare... Nici noi nu ştim ce se va întâmpla după 1 ianuarie 2008, dar sunt convins că pe această moştenire, creată de preasfințitul Ioan, om şti dacă vor mai rămâne tinerii români în acest „Har-Cov”. Este, poate, cel mai mare necaz, alături de altele câteva: nu avem viață comunitară şi nici lideri locali n-avem. Ne pleacă şi tinerii, mânați de intoleranța lingvistică, dublată de cea socială. Nu ştii ungureşte, trebuie să pleci! Țară neguvernată. Țara nimănui...

- **Vi s-a spus vreodată „*Domnule Lăcătuşu, las-o mai moale!*”?**

- Nu, nu mi s-a spus... Domnule Constantin Mustață, am acasă două geamantane cu ziare dintr-o numită categorie. Ştiți? Întotdeauna celor care îndrăznesc să facă ceva, li se găseşte nod în papură, mai ales în vremurile acestea, când formele de manipulare sunt foarte evoluate. Cele mai frecvent folosite sunt legate de... demascarea incomozilor în fața comunității. Şi nu este chiar plăcut să te trezeşti prezentat ca un fel de infractor, ca o piază rea. Tehnicile la care recurg manipulatorii au scopul de a te denigra, de a te îndepărta de comunitate.

- „Țin”, totuşi, aceste monstruozități?

- Poate pentru scurt timp, până când vin clarificările şi „sursele” îşi pierd orice credibilitate. Cum a fost şi în cazul preasfințitului Ioan. Anii au trecut şi sufletul meu e curat. Fac acum o mărturisire publică. Eu am un mare respect pentru concetățenii maghiari. Eu nu urăsc. Eu nu scriu cu patimă. Deşi sunt perceput naționalist, n-am făcut niciodată rău semenilor nici de alte naționalități. Am pledat pentru conviețuire normală, chiar dacă m-au întristat agresorii. Sunt copil de țărani şi am fost crescut în credință în Dumnezeu şi educat în spiritul omeniei, al cinstei şi corectitudinii. Am atu-urile mele: bunele relații cu oamenii de bună credință, indiferent de treapta ierarhică pe care se află. N-am mai mare bucurie decât să pot ajuta oamenii, cu toate puterile mele...

- **Cum rezolvați „asaltul” oamenilor spre Arhivele Naționale, poate mai amplu ca oricând, în aceşti ani. Îl întreb de această dată pe directorul Arhivelor Naționale, profesorul Ioan Lăcătuşu...**

- Aşa este. „Arhivele” sunt implicate în rezolvarea unor probleme mari şi grele ale oamenilor din zonă. Ei vin spre noi cu speranța că vor găsi documentele necesare alcătuirii dosarelor de retrocedări, cele de strămutați în vremea Diktatului de la Viena sau de persecutați de regimul comunist. Am stat de vorbă cu colegii mei şi i-am rugat să vadă în fiecare om care bate la uşa Arhivelor Naționale, pe propriul părinte sau bunic, încât să plece convins şi mulțumit că am făcut tot ce s-a putut să-i fim de ajutor. Şi n-am făcut-o ca actor într-o piesă de teatru. E convingerea mea. Ce fac eu, este ceva normal. Un distins intelectual din zonă, dirijorul corului „Vox Humana”, Zsolt Szilágy, a

pus într-o alocuțiune publică: „*De ce să ne raportăm negativ la demersurile lui Ionică Lăcătuşu? El face cu mijloace cu mult mai modeste, dar cu suflet curat, ce facem noi cu instituții şi cu bani... E loc pentru fiecare să ne respectăm istoria şi neamul, obiceiurile şi tradițiile. Dacă ne vom cunoaşte mai bine, ne vom respecta şi ne vom accepta aşa cum suntem!*”...

- **...Şi câtă dreptate avea acest distins om de cultură Zsolt Szilagy! De l-ar auzi şi „celebrul” primar din Odorhei, şovin şi intolerant cum puțini cred că sunt. Oricare va fi evoluția cazului Aşezământului „Sf. Ion” din Odorhei, conştiința acestui individ va rămâne încărcată de durerea măicuțelor greco-catolice de acolo, batjocorite şi agresate din ordinul său. Nici nu-i mai pomenesc numele. Ar trebui cât mai repede uitat! Ce se mai întâmplă acolo?**

- Colegul Ilie Şandru din Toplița Română, cunoscutul profesor şi militant pentru drepturile românilor din această parte de țară, a scris o carte documentară, foarte interesantă. Eu am prefațat-o... Ce se întâmplă azi acolo? Se pare să se fi instalat o anumită normalitate, dar procesul nu s-a terminat, pe fond... Câțiva lideri maghiari tot mai speră că justiția le va face cadou un superb aşezământ, care, doar după „logica” lor ar trebui să le revină. Absurd! Dar, din păcate, în destule cazuri justiția s-a dovedit a fi oarbă, sau... orbită, prin cine ştie ce metode... Măicuțele de la Odorhei? Sunt adevărate eroine. Ce face Preasfințitul Ioan la nivelul Episcopiei Harghitei şi Covasnei, fac dânsele la Odorhei. Primesc în Aşezământul „Sf. Iosif”, cu dragoste creştinească, copiii bătuți de soartă...

- **Români?**

- Fără criteriu de naționalitate! Şi români, şi unguri, şi țigani. Aici sunt primiți şi îngrijiți copii de toate națiile. E admirabil ce fac. Trebuie să ne plecăm în genunchi şi să le sărutăm mâinile, cu cel mai profund respect. Iar cei care mai visează încă să înființeze acolo universitatea maghiară sau alte instituții, sper să nu-şi poată duce niciodată proiectele la capăt.

Profesorul ***dr. Ioan Lăcătuşu*** *este „şeful” Arhivelor Naționale din Sf. Gheorghe. Locul ideal al unui om care are înțelepciunea şi*

respectul documentului. De un veac, după ce ctitorii le-au întemeiat, Arhivele continuă să se îmbogăţească, păstrând în anale nume de întemeietori, între care cel al cărturarului ***Sacerdoţeanu*** *îşi are loc de onoare, ca şi ale clujenilor* ***Silviu Dragomir, Ştefan Meteş, David Prodan...*** *Le datorăm enorm pentru tezaurul naţional care ni l-a lăsat. O avere fără de care am fi fost cu mult mai săraci.*

- **Am zăbovit prea puţin prin arhive, dar atunci când am reuşit să văd acte semnate de Mihai Viteazul, mi-au tremurat mâinile şi m-am rugat pentru neuitarea celor care au făcut posibilă această minune. Uimirea mea a fost şi mai mare atunci când mi-am dat seama că acel document era atât de bine păstrat, de parcă ar fi fost scris şi semnat ieri de către voievod. Azi, cum sunt condiţiile de păstrare a documentelor?**

- Este una dintre cele mai importante provocări ale arhivelor româneşti. Problema spaţiilor de depozitare a fost şi a rămas una eternă, în vreme ce documentele continuă să se acumuleze. Soluţiile viitorului sunt deja funcţionale: arhivarea electronică. Arhivarea clasică e şi rămâne o problemă reală. Un fost ministru, **prof. dr. Nicolae Noica**, a făcut următoarea afirmaţie: *„Acel prim-ministru al României, care va realiza un Palat al Arhivelor Naţionale, îşi va lega definitiv numele de istoria ţării!*” Necesitatea este vitală: atât în Capitala ţării, cât şi în capitalele de judeţ, astfel de construcţii vor sluji istoria naţională! O acţiune dublată de modernizare şi informatizare.

- **Arhivarii?**

- Sunt oameni dedicaţi muncii lor, care, cel mai adesea, nu este una spectaculoasă. Este o muncă grea, desfăşurată în condiţii grele, între documente măcinate de secolele care au trecut peste ele, infuzând aerul cu particule micrometrice de celuloză. Sunt prea puţini care cunosc aceste adevăruri. Dar, aceste documente vitale pentru a ne cunoaşte istoria, trebuie bine conservate pentru generaţiile viitoare şi pentru cercetătorii care trebuie să le pună în valoare.

*

O discuţie cu Ionică Lăcătuşu e o sărbătoare. Un bărbat care se bucură de tot respectul. Şi profesional, şi moral... Un om echilibrat,

*cu eleganța dialogului înnăscută, purtând în suflet o vorbă bună pentru fiecare, oricând gata să sară în ajutorul celor în necaz. La toamnă, în 25 septembrie 2007, când prietenii îi vor oferi buchetul cu 60 de garoafe, va fi posibil să rămână surprins de textul gardat de tricolor: «**Lui Ionică Lăcătuşu, cel mai bogat Om din Sfântu Gheorghe, din partea românilor din județele Harghita şi Covasna!**» Imens de bogat! Pe unde a trecut, a lăsat doar urme şi fapte bune. Zeci de cărți, sute de studii ştiințifice, mii de articole presărate în presa românească, dar şi o familie frumoasă, care îi susține bătăliile în acest ocean, cu prăpastii multiple pentru neamul lui. Când spui Ionică Lăcătuşu, te gândeşti la profesorul dublu licențiat, la doctorul în sociologie, la arhivist, la muzeograf, la întemeietorul şi susținătorul unor instituții civile care au menirea să sprijine supraviețuirea etniei româneşti, în zbuciumatul teritoriu în care l-a aruncat viața, dar şi la lăcătuşul de odinioară, la activistul care a jucat în partid după alte reguli decât cele dispuse de sus. Nu-l poți uita nici pe epitrop, dar nici pe viceprimarul de Sfântul Gheorghe, Ioan Lăcătuşu, nici pe consilierul local... De mai bine de trei decenii, este participant la crearea istoriei moderne a municipiului Sfântu Gheorghe. Un reputat arhivist clujean, **prof. Vasile Lechințan**, consemna: «**Este o personalitate de seamă a Transilvaniei şi a dramaticei istorii contemporane a românilor din zona Harghita-Covasna. S-a distins prin apărarea demnității şi onoarei românilor, dar şi a municipiului Sfântu Gheorghe...**».*

*De aici, din această zonă vitregită de şcoli româneşti, au răzbătut şi mari personalități ale culturii şi ştiinței, ale căror nume sunt păstrate în analelel românilor: **Acad. Nicolae Colan**, mitropolitul Ardealului, **acad. Horia Colan**, preşedintele Secției Istoria Ştiințelor a Academiei Române, **acad. Nicolae Edroiu**, de la Universitatea „Babeş-Bolyai”, **prof. univ. Matei Basarab** şi **Nicolae Ceangă**... O listă mult mai amplă, completată de profesorul Ioan Lăcătuşu cu o alta, a prietenilor clujeni a căror inimă vibrează puternică pentru românii din Harghita-Covasna:*

- Mă gândesc, cu respect, la intelectualii şi instituțiile clujene, care au fost alături de noi, într-un mod ziditor. Fie să amintesc Mu-

zeul Național de Istorie a Transilvaniei, în vremea când era condus de **prof. dr. Gheorghe Lazarovici**, căruia îi datorăm existența Muzeului Carpaților Răsăriteni, Universitatea „Babeş-Bolyai”, cu un număr prea mare de personalități, care au sprijinit demersurile noastre, amintind pe profesorii **Traian Rotaru** şi **Iustinian Petrescu**, apoi, întregul colectiv clujean al Arhivelor Naționale, celelalte instituții de artă şi muzee. Şi, nu în ultimul rând, regretatul profesor **Raoul Şorban** şi alți intelectuali, prin preocuparea constantă, ne conferă siguranță că nu suntem singuri şi sentimentul tonifiant că vom continua să dăinuim şi să scriem alte pagini de istorie a românilor din Harghita-Covasna.

- **Tot ce faceți, înseamnă şi destule sacrificii. De ce atâta neodihnă?**

- Din dragoste pentru oamenii locului, pentru istorie şi adevăr. Şi sunt fericit că truda noastră a fost pe deplin răsplătită prin gesturile de omenească recunoştință a românilor din zonă.

- **Vine din urmă şi eşalonul II?**

- Viața merge înainte, iar românii nu-şi pot uita obârşiile...

*

*În anul 2004, în miez de vară, aproape de Sf. Ilie, l-am invitat pe profesorul Ioan Lăcătuşu la Cluj, la emisiunea „Mileniul III”, pilej de a discuta despre lumea românească din „Secuime”. I-am pregătit atunci şi câteva surprize, aranjând câteva intervenții în direct. Pe undele radio a apărut mai întâi vocea bunului său prieten, **Vasile Lechințan**, cel mai pasionat căutător de documente în Arhivele Naționale ale Clujului, unul dintre profunzii cunoscători ai istoriei Transilvaniei. Au realizat împreună cercetări ştiințifice, au descoperit documente care au schimbat sau au completat informații istorice, s-au întâlnit cu românii din zonă, în vremuri în care intoleranța etnică a celor care formează azi majoritatea, le întuneca orizonturile speranței. Apoi, vocea autorizată a profesorului **Ilie Şandru**, deopotrivă scriitor, profesor şi lider al comunității românşti: **„Am doar cuvinte de mare laudă pentru Ionică Lăcătuşu. Om inteligent, dârz, curajos, cu simț diplomatic nativ. Cărțile lui sunt oxigen pentru viața***

românilor din județele Harghita şi Covasna. Şi când pleacă o singură zi de aici, ne lipseşte. Îl aşteptăm... Săptămâna viitoare încep «Zilele Miron Cristea» la Toplița, dar şi cursurile Universității de Vară de la Izvoru Mureşului. Manifestări deosebite pentru spiritul românesc...”.

Cu totul neaşteptată pentru invitatul emisiunii „Mileniul III” şi pentru ceilalți invitați la dialoguri, a fost întâlnirea pe undele Radio Cluj cu Preasfinția Sa ***Ioan Selejan****, episcopul de Harghita-Covasna: „****Trebuie să se ştie în toată Europa şi mai departe de ea, că Mureşul şi Oltul, de aici, din România, izvorăsc. Sunt râuri care au marcat destine, scăldate şi de lacrimi ale suferințelor şi umilințelor la care au fost supuşi românii, pentru a-şi păstra ființa națională. Îi mulțumesc şi-l binecuvântez pe profesorul Ioan Lăcătuşu pentru sacrificiul de a-i proteja pe români, încât, să nu mai curgă lacrimi...****”.*

*Da, mai curg lacrimi româneşti, în vreme ce, incredibil, reprezentanții unei populații de ceva peste un milion şi un sfert, acaparează cam un sfert din pozițiile guvernamentale şi din instituțiile descentralizate ale Statului. Cum eram la prima întâlnire cu episcopul de Harghita-Covasna, petrecută la scurt timp după încă o incendiară şi ofensatoare declarație a liderilor UDMR privind „****asuprirea bisericii maghiare, de către cea ortodoxă****”, i-am solicitat opinia, pe care a exprimat-o fără ezitare: „****O asemenea teză este lipsită de orice temei. Atâta timp cât biserica îl va avea împărat pe Christos şi nu împărați ai lumii, noi îl vom sluji pe Christos ca împărat, pe Sfânta Treime - Dumnezeu, ca făcător şi creator al lumii. Aici, în zonă, unde situația este mai specială, cu românii minoritari în propria lor țară, îi slujim lui Dumnezeu în rând cu celelalte biserici-surori. De aici se înalță spre ceruri, într-un concert unic, simfonia clopotelor. Fie că sunt clopotele bisericilor ortodoxe, ale celor romano-catolice sau reformate, toate duc rugi spre bunul Dumnezeu. Chemarea clopotelor e chemarea lui Dumnezeu... Aici, în Transilvania românească, nu-i loc pentru cei care caută cu înverşunare motive de zâzanie. Am mai spus-o celor care şi-au făcut ideal în fabricarea conflictelor: «Vai, să ne păzească Dumnezeu, nu cumva să se aprindă un foc în Transil-****

vania, de la candela bisericii, că greu se va mai stinge, precum în Orientul Mijlociu...»*"*. A mai completat ceva. ***„Îi îndemn pe toți cei care au funcții şi dregătorii omeneşti în acest spațiu, să ne lase!” *Biserica Ortodoxă şi românii n-au vreme de zâzanii. Vor linişte. Şi chiar o dovedesc: A doua zi, românii din Tuşnad şi protopopul ortodox organizau o festivitate de sfințire a unei troițe, la care i-au invitat pe toți oamenii de acolo. Pe preotul catolic, pe primarul maghiar, pe toți credincioşii, indiferent de etnie şi confesiune. Mesajul său e unul singur: „***Oricine se luptă cu biserica, se luptă cu Dumnezeu! Şi n-am văzut popor sau neam, care s-a luptat cu Dumnezeu, să nu iasă înfrânt dintr-o semenea bătălie!***”.*

*

Izvorul Mureşului, 2003, vara. O zi din programul Universității de Vară... ***Angela Bârsan***, *radio şi telereporter din zonă, se adresează unui demnitar, venit să conferențieze, nu cu o întrebare, ci cu o mirare: „****E incredibil, domnule ministru! Aici, în zona Harghita-Covasna, cunoaştem mai bine membrii guvernului unei țări vecine, decât pe cei ai guvernului României...***”*. O informație şocantă, dar, din nefericire, sută la sută adevărată. Evenimentele din ’89 petrecute în zonă au şi azi, după aproape două decenii, prea multe necunoscute. Inadmisibil de multe. Intoleranța etnică a îmbrăcat haine ale sfidării. Nu doar românii sunt în nedreaptă suferință. Sunt în gravă suferință instituțiile Statului Român, limba română, simbolistica românească, e batjocorit tricolorul românesc. Mult. Mult prea mult. Şi, pe măsură ce anii se scurg, zona se îndreaptă spre neguvernabilitate, nelipsind nici îndemnurile la nesupunere civică, încurajate nu doar de unii lideri ai UDMR, ci şi de politicieni iresponsabili de la Budapesta, în frunte cu rebelul* ***Viktor Orbán***, *pe care orice țară demnă din lume l-ar fi oprit la graniță şi l-ar fi declarat* ***persona nongrata***. *Pe el, pe* ***Eva Maria Barki*** *şi pe alții furioşi-înfierbântați pentru cauze anacronice.*

- Reînnod o mai veche discuție cu profesorul dr. Ioan Lăcătuşu: ce s-a mai întâmplat cu criminalii din ’89?

- Mai nimic. Ca şi-n '40, când autoritățile maghiare au dat vina pe starea de emoție şi euforie a momentului istoric...Se ştie că la sfârşitul anului 1990 s-a creat o Comisie Parlamentară, apoi altele, iar problematica a făcut obiectul unor lungi dezbateri în plen. Au fost audiate şi persoane care au fost obligate să-şi părăsească locul de muncă şi domiciliul. Au fost audiate, timp de aproape o jumătate de an, 379 de persoane: 70 de profesori, 25 de polițişti, 16 funcționari, 79 de elevi, 4 preoți, 9 economişti, o învățătoare şi alte categorii profesionale. Declarațiile au numărat peste 4.000 de pagini şi alte peste 60 de ore de înregistrări audio. Mărturiile există, sunt păstrate în raportul Comisiilor Parlamentare, dar, din păcate, pentru a nu tulbura „liniştea", s-a aşternut tăcerea. Ce s-a-ntâmplat la Revoluție, a fost floare la ureche, vârful emigrării fiind în anii Diktatului de la Viena. O acțiune de eliminare a românilor continuată energic şi după anul 1945, prin metode extrem de diversificate. Până şi morților le-au fost maghiarizate numele! În actul de deces nr. 23 din 25 aprilie 1954, eliberat de către Sfatul Popular al comunei Zăbala, numele lui **Măciucă**, român neaoş, l-au schimbat în... **Mocsuka Gergely**, iar în alt act de deces eliberat la Covasna, **Nicolae Oțelea** a devenit **Aczel Miklos**, în vreme ce la Zăbala, **Gheorghe Oprea** a fost „botezat" la moarte... **Opra György**. Trei exemple, luate la întâmplare. Semn că dacă românii au reuşit să scape la botez de maghiarizare, au fost urmăriți până la moarte...

- **Vai, bietele statistici, cât de mincinoase sunt!**

- Un preot din Zăbala a încercat să se implice în stoparea maghiarizării numelor româneşti în certificatele de naştere emise de Primăria din Zăbala, cerând anularea celor incorecte, adresându-se conducerii județului. Preotul **Romulus Cioară** s-a trezit anchetat de „județ", acuzat de amestec în teburile administrative şi chiar admonestat pentru... şovinism.

- **Noroc că nu l-au arestat... Când se-ntâmplau aceste fapte?**

- În martie 1976... Prin astfel de metode, cei 1.010 români din Micfalău, au „ajuns", în nici 30 de ani... 44, în vreme ce numărul „secuilor" a crescut de la 480 la... 1.900! De fapt, unguri...

- **Atunci, la Revoluție, s-au produs crime abominabile...**

- Adunările publice, organizate în majoritate de UDMR, au dat tonul violenței, lozincile cel mai des auzite fiind „***Horthy, Horthy!***”; „***Trăiască Ungaria!***”; „***Moarte valahilor!***”; „***Acum ori niciodată!***”; „***Afară cu românii din Ardeal!***”; „***Ardealul pământ secuiesc şi unguresc!***”; „***Covasna fără români împuțiți!***”; „***Ardealul autonom!***”; „***Jos românii!***”... Au răsărit apoi, ca ciupercile, zeci de organizații iredentiste, considerate, incredibil, replică la aşa-zisele violențe româneşti, într-o vreme când, de fapt, populația românească era umilită, batjocorită, bătută şi hăituită, iar autoritățile Statului Român, total timorate. Şapte persoane au fost omorâte: 6 cadre active sau în rezervă, din miliție şi securitate, 4 români şi 3 maghiari, doi dintre ei pentru faptul că au încercat să ia apărarea colegilor români...

- **...I-au considerat trădători!**

- Aşa a fost. Dintre cei omorâți, îi amintim pe colonelul **Dumitru Coman**, şeful securității din Odorhei; plutonierul major **Liviu Teofil Cheuchişan**, şef al postului de miliție Dealu; **Aurel Agache**, maior la miliția din Tg. Secuiesc; **Gabi Dănilă**, plutonier, ajutor şef de post în comuna Zetea; **Emeric Ferencz**, sectorist la miliția Odorhei, **Gavril Szekely**, plutonier în rezervă... Doamne, în ce chinuri groaznice au fost omorâți! Pe plutonierul Cheuchişan au încercat să-l jupoaie de viu, cu furculița, şi să dea foc cadavrului, în prezența soției şi a celor doi copii mici. Demonstrativ, a fost convocat tot satu', spre a asista la demonstrație. Nimeni n-a intervenit. Era pedepsit nu milițianul, ci românul Cheuchişan! Pe maiorul **Aurel Agache** l-au maltratat o oră până când a murit. Avea cinci copii! Criminalii s-au „distrat”: au jucat cu cizmele pe cadavru, i-au pus un şobolan în gură, iar familia (soția e de naționalitate secuiască!) a găsit cadavrul abia după patru zile, la morgă. Colonelului Coman i-au dat mai întâi cu o rangă în cap, l-au doborât, l-au lovit cu picioarele până când n-a mai suflat, i-au rupt toate hainele, după care, rămas în chiloți, au vrut să-l înfigă în țepele gardului spitalului din Odorhei. Nereuşind, l-au aruncat peste gard, în curtea spitalului. Sunt fapte dramatice, consemnate de Comisia Parlamentară... Şi pe şeful poliției l-au lovit cu un ciocan în cap, la ieşirea din sediu, a căzut în stare de inconştiență, dar s-a găsit cineva cu suflet de om, care l-a transportat la spital şi a fost salvat. Pe ofițerul **Mircea Buie** au vrut să-l spânzure, l-au agățat de gât cu o sfoară,

l-au fixat în pom, dar s-a rupt creanga. A căzut, s-a dezmeticit, a fugit, l-au lovit în cap cu o sticlă, i-au pus din nou ştreangul, dar a avut zile. Peste 100 de ofițeri şi subofițeri au fost maltratați, mulți rămânând cu sechele grave pe viață. Le-au fost incendiate şi distruse locuințe, au fost sustrase 468 de arme şi aproape 18.000 de cartuşe...

- **Revin cu întrebarea: ce-au făcut anchetatorii?**

- După aproape un an de la Revoluție, se „descoperise” un singur agresor. Cu timpul, s-au mai găsit câțiva, dar, probabil şi ea timorată, justiția a tăcut. E adevărat, o parte bună din criminali şi agresori, a fugit, ascunzându-se în Ungaria, aşa cum s-a întâmplat şi cu sutele de criminali care au omorât români în vremea Diktatului de la Viena, din anii 1940-1944. Atunci când, între fugari, s-a aflat şi criminalul de la Sucutard şi Mureşenii de Câmpie, „celebrul” **Albért Wass de Țaga**, de a cărui reabilitare sunt atât de preocupați liderii UDMR, în frunte cu poetul **Markó Béla** sau **György Frunda**. Cu conştiința încărcată, poetul-criminal, căruia până şi Budapesta i-a refuzat de două ori cererea de a i se redea cetățenia maghiară, pierdută în urma condamnării la moarte, şi-a pus capăt zilelor, la 93 de ani, în anul 1998. Se pare că autoritățile româneşti n-au învățat nimic din lecțiile Israelului, care şi azi, după mai bine de şase decenii, continuă să-i caute pe cei care trebuie să dea socoteală pentru participarea la Holocaust.

- **Tot în această categorie ar trebui să intre şi atentatorii la orânduirea statală, care au declanşat acțiuni de dezmembrare a României şi constituire a aşa-zisei „Țări a Secuilor”, până în anul... 1992. Dar şi cei care au pornit dezmembrarea, pe baze etnice, a şcolilor...**

- În 1990, primăvara, sub conducerea UDMR, au fost declanşate ample acțiuni pentru declararea limbii maghiare ca limbă oficială a Statului Român. „Vatra Românească”, sub stindardul căreia românii cereau oprirea agresiunilor şi normalizarea vieții, a fost considerată de către struțo-cămila cultural-politică U.D.M.R., organizație fascistă, cerând interzicerea ei. La Baraolt, românii fruntaşi au fost aduşi şi urcați pe platforma unui camion, unde au fost umiliți, supuşi la presiuni cumplite şi amenințați cu jupuirea de vii şi spânzurarea, iar la Miercurea Ciuc, într-o adunare publică, a fost prezentată lista mem-

brilor Consiliului Dirigent al Ligii Democrate Române, sub amenințarea organizării unei Nopți a „Sfântului Bartolomeu”... Şi sunt doar câteva momente din suita fără sfârşit a acțiunilor antiromâneşti, naționalist-şovine şi iredentiste, coordonate de UDMR.

- **Cu învățământul ce-au avut?**

- Mişcarea de separare a şcolilor a-nceput la Tg. Mureş, declarându-se, în sprijinul realizării acestui obiectiv, grevă generală şi demonstrații ale elevilor. Într-o zi, 22 martie 1990, au sosit 11 indivizi care, în fața Prefecturii, au lansat următorul apel: „*Suntem din Tg. Mureş şi am venit aici pentru că avem nevoie de ajutorul vostru. Cine are sânge unguresc, să fie lângă noi*”. Primul personaj urcat pe scena separatismului a fost profesorul clujean **Attila Pállfálvy**, specialist în pulberi, propulsat pe scaunul ministerial de către UDMR. El a lansat „programele de reorganizare a învățământului de toate gradele”, care au instituit principiul studierii numai în limba maghiară. Altfel spus, principiul separatismului! Încep apoi să curgă comunicate. Primăria din Odorhei, anunță în Comunicatul Oficial nr. 12, din 4 aprilie 1990 că „*Prezența claselor româneşti dăunează întregului proces instructiv-educativ în limba maternă*”. Un program prin care se creau două sisteme paralele de învățământ şi se disponibilizau 300 de profesori români, ale căror catedre s-au desființat. Cam aşa sunau adeverințele transmise celor forțați să plece:

„*Prin prezenta aducem la cunoştință că în urma restructurării învățământului după criteriile limbii de predare, nu putem asigura catedră de .... în limba română la liceul nostru, d-lui .... Am eliberat prezenta spre a-i servi la obținerea unui post prin transfer*”.

La Baraolt, directoarea liceului, **Rozalia Nagy**, soția şefului UDMR din localitate, a fost şi mai categorică: le-a cerut tuturor profesorilor români să părăsească şcoala urgent, nemaifiind nevoie de ei...

- **...Şi ce reacție au avut?**

- A doua zi, dimineața, nici un profesor român nu mai era în şcoală!

- **Unde au plecat?**

- A fost o dramă. Acolo aveau familia, casa, toată agoniseala. Erau şi unele căsătorii mixte. Simplu. Li s-a spus „*să plece dincolo de Carpați, pentru că țara e mare şi frumoasă*”. Sub presiunea sintagmei

„*Aici şi acum*” şi a intransigenței ultimative, românii s-au trezit în situația de a rămâne muritori de foame...

- **Cine a aprobat, de fapt, separarea?**

- UDMR-ul a lucrat energic şi rapid. A convocat o şedință a profesorilor, care au votat. Cum şi aşa profesorii maghiari erau mai mulți, dintre români au invitat doar 50 din cei 120. Aşa că, a fost un vot... „democratic”.

- **Până atunci nu existau clase cu limba de predare maghiară?**

- Statisticile sunt cele care dau răspuns ferm. Au spus că înainte de ’89, învățământul în limba maghiară a fost aproape desființat. Nimic mai fals! Secția maghiară a existat la aproape toate şcolile din județele Harghita şi Covasna, având, aproape în toate cazurile, elevi mai mulți decât secția în limba română. La Liceul Industrial nr. 1 din Odorhei, în anul 1980, erau 36 de clase, 6,5 în limba română şi 29,4 în limba maghiară. În anul 1990, după reorganizare, au rămas doar două clase pentru secția română. La Liceul Industrial nr. 2, secțiile în limba română s-au desființat complet, în anul 1980 funcționând 10! Şi la Liceul „Tamaşi Aron”. De la 5, în anul 1980, s-a ajuns la desființarea completă a celor în limba română, după reorganizarea din anul 1990, numărul secțiilor în limba maghiară, ajungând la 25! La Şcoala Normală din Odorhei, numărul claselor româneşti a scăzut de la 8 în anul 1980, la 4 în 1990, în timp ce clasele cu limba de predare maghiară, au crescut de la 18 la 25. Oare de ce din cei 131 elevi români la Liceul Sanitar din Odorhei au mai rămas, după reorganizare, doar 9? De ce au fost forțați, în plin an şcolar, să părăsească Liceul din Odorhei?! O problemă dramatică s-a consemnat la Odorhei şi în privința liceelor teoretice, presiunea UDMR-ului fiind foarte mare. S-a acceptat, până la urmă, să funcționeze un singur liceu cu predarea în limba română: Liceul Teoretic „Marin Preda”, atribuindu-i-se un spațiu total impropriu, fără laboratoare şi fără cele mai elementare condiții. La solicitările insistente ale profesorilor români de a asigura condiții minime de funcționare, replica „majoritarilor” a fost, de fapt, un avertisment: „*Dumneavoastră vreți un al doilea Târgu Mureş?!*”.

- **Chiar toți maghiarii voiau cu atâta fermitate separarea?**

- Categoric, nu! Era voința celor care aveau de dus la capăt proiectul UDMR. Sunt multe cazurile în care elevi şi părinți maghiari s-au opus acestui moft. La liceul din Baraolt, caz consemnat şi de Comisia Parlamentară, mai mulți elevi maghiari care studiau la Secția română, au fost dați afară. Şase dintre ei şi un român, au dat o declarație în care au precizat că directorul adjunct György János a cerut ultimativ: „*Toți românii afară!*”. Nici elevii din clasa a XI-a a Liceului Economic din Sfântu Gheorghe n-au fost de acord, la fel cei de la Liceul Sanitar din Odorhei. S-au întrebat oare „reformatorii” de ce şi după diabolicul lor program accentuat antiromânesc, mulți elevi urmează cursurile la Secția română? Fie să amintesc doar Liceul „Mihai Viteazu” din Sfântu Gheorghe şi cel al Liceului „Marin Preda” din Odorhei, pentru care Guvernul României a acordat fondurile necesare construirii pentru cea mai frumoasă clădire, dotată şi cu o sală de sport de invidiat? Copiii gândesc mult mai departe de clipa politică. Au în față o viață. Aud des şi regretul că în tot județul Covasna au mai rămas doar 180 de profesori români. În ’89, erau 487... În ’90, după două luni, şi denumirile liceelor au fost schimbate, atribuindu-li-se strict nume de personalități secuieşti şi maghiare. Acțiune-sincronă în Harghita şi Covasna. Apoi au început să fie aduse, în valuri, cărți şcolare din Ungaria. Trenuri întregi. Maculatură care i-a zăpăcit pe elevi, până când şi ministrul **Ludovic Demeny** s-a decis să semneze o dispoziție pentru interzicerea folosirii acestora în şcoli. „Recolta” culeasă? La întrebarea „*Ce credeți despre Ardeal?*”, adresată elevilor, merită evidențiate câteva răspunsuri date de elevi de naționalitate maghiară: „*Ardealul a fost a lui maghiarilor şi oamenii ungureasca zicea că e al ungurilor Ardealul. Ungurii vreau să fie Ardealul în Ungaria”; „Ardealul a fost un pământ strămoşesc maghiar”; Se află în România - Ardealul, dar aparțiune Ungariei, deşi românii îl cred țara lor...”; „Eu propun că Ardealul mai demult a fost a maghiarilor şi acum ar trebui să fie a maghiarilor. În televiziune şi în radio minte că este al românilor, ci nu a maghiarilor”* (Conform Comisiei Parlamentare).

S-a forțat copierea modelului unguresc, cele două județe trimițând inspectorii la instruire în Ungaria. Dezastru! Profesorii maghiari țin ore de istorie în batjocură. Mulți nu-şi țin orele, preocupați de in-

structaje la Budapesta. Elevi români brutalizați şi umiliți. La Vlăhița, cândva localitate românească, azi maghiarizată în bună măsură, după alungarea profesorilor români, au venit la catedră suplinitorii. La Baraolt au fost sparte toate geamurile bisericii ortodoxe, iar preotul **Dumitru Apostol** şi familia lui, au fost amenințați cu moartea. A plecat... Caz repetat cu preoți de la Odorhei, Praid, Ciceu, Gheorgheni, Imper, Făgețel, Borsec, Miercurea Ciuc, Tg. Secuiesc, Cristur.

- Naiv fiind, mă gândesc la „ideologiile"mişcărilor din acele zile post-revoluționare şi aş fi tentat să cred că, sau se cred eroi ai nației maghiare, sau zâmbesc şi le vine greu să creadă că s-au lăsat atât de uşor manipulați de cei ce visau cocoțarea pe înaltele fotolii ale unei Transilvanii dezmembrate...

- „Mişcările" n-au avut doar ideologii indigene. Indicațiile veneau mai ales de altundeva, însoțite de lanțurile de tiruri care cărau nu doar de-ale gurii, ci hărți cu Ungaria Mare, cărți despre vremuri şi drepturi pierdute, existând suspiciuni şi despre arme şi muniții necesare unor eventuale acțiuni despre care se pomenea nu doar în surdină. Că unii visau scaune cât mai confortabile, nu a fost nici un secret. La aşa-ceva trebuia să conducă epurările declanşate încă din clipele când lumea nu se dezmeticise. Au curs decapitările... Motivul? Erau români şi trebuia necondiționat să plece. Voi apela doar la câteva exemple consemnate de Raportul Comisiei Parlamentare, dar, sunt convins, arhivele vor dezvălui mii de astfel de fapte inumane, cutremurătoare. **Arpad Orban**, preşedintele CPUN Covasna, la o întâlnire cu directorii întreprinderilor din județ, afirma categoric: să vă intre bine în cap, de acum încolo nu va mai exista român în conducere!". Decapitarea a ținut cont strict de etnie, eliminându-se oameni extrem de capabili. Rezultatul? De pildă, azi, platforma industrială a municipiului Sfântu Gheorghe, a rămas o amintire. Soțul directoarei Centrului de Librării Covasna, **Sandor György**, declara despre înlăturarea soției sale: *„Eu, ca secui, spun că motivul este unul singur: că este româncă!*", L-au înlăturat şi pe **Constantin Codrescu**, directorul Teatrului din Sfântu Gheorghe, după ce a fost amenințat cu moartea, inclusiv că are deja coşciugul pregătit. La Miercurea Ciuc, soarta directorului român al Centrului de Librării a fost aceeaşi: e român, să plece! Şi inginerul şef de la IRE Sfântu Gheorghe, **Miron Barbuşa**, a

fost destituit şi silit să plece. Cum era la modă votul democratic, la Industria Laptelui din Miercurea Ciuc, organizatorii acțiunii „*Jos directorii români*”, au avut o neaşteptată surpriză: masa de salariați, convocată în 23 decembrie 1989, dimineața la ora 6, n-a fost de acord cu propunerea. Enervat de neascultare, **Emerich Pataki** afirma în Şedința CPUN: „*Nu-i nimic că oamenii nu au votat. Până la urmă, vor vota cum vrem noi!*”. Până şi preşedintele Tribunalului Județean Covasna, **Vasile Mureşan** şi procurorul-şef **Radu Tomuț** au fost schimbați din funcție, motivația fiind una cel puțin străină de legile țării: „*În prezent, menținerea în funcție a celor în cauză nu se mai justifică, întrucât județul a devenit secuiesc!*”. Caz în oglindă, petrecut la Miercurea Ciuc, unde au fost înlăturați atât preşedintele Tribunalului Județean Harghita (**Teodor Rus**) cât şi procurorul-şef (**Adrian Tulbure**). Un personaj ajuns ulterior chiar ministru al sănătății, **Hajdu Gabor**, i-a amenințat pe cei doi să părăsească imediat județul! Sub presiunea creată, în valul de români obligați să părăsească „zona secuiască”, s-au numărat şi medicii. În județul Harghita au mai rămas doar 10 medici români, iar la Odorhei, niciunul! S-a încercat şi decapitarea singurului ziar românesc, „***Adevărul Harghitei***”, care, timorat şi boicotat, n-a putut să-şi îndeplinească obiectivele publicistice, în timp ce presa în limba maghiară, energic stimulată de „autoritățile secuieşti” ale vremii, s-a înmulțit precum ciupercile după ploaie, unele având tiraje ce depăşeau 30.000! O dată cu banii trimişi de Budapesta, veneau şi misiunile de îndeplinit!

*

*...Fapte greu de uitat. După lozinca „**Nici un director român**”, s-a mai lansat încă una, care poate fi încadrată în categoria „umor negru”: „**Dacă niciuna din funcțiile de conducere nu e ocupată de români, nu se pune problema să se angajeze vreun român!**” Între cazurile semnalate de Comisia Parlamentară, este încă unul anecdotic: un om de bună credință, **Andrei Dietrich**, maistru, sas de origine, a încercat să ia apărarea românilor. A venit imediat punerea la punct a „indisciplinatului sas Andrei Dietrich”: este acuzat că ține cu românii, înlocuit cu un maghiar, Verdes. Iar de aici, ştiuta morală: cine*

face ca Dietrich, la fel va păți! Nimic întâmplător. Astfel de agresiuni, dominate de un şovinism accentuat, s-au întâmplat în fiecare sătuc, în fiecare fabrică sau instituție, în vreme ce Lászlo Tökés şi echipa lui de zgomote, după ce a terminat Europa, a pornit-o şi spre America, pentru a pleda minciuna că populația maghiară trăieşte un adevărat pogrom. Curgeau gârlă fonduri spre fundațiile care intermediau financiar întregul program de dezmembrare a României şi alipire a Transilvaniei la nostalgica Ungarie.

Când au considerat rezolvată problema secuizării zonei, instituind un fel de Republică Secuiască, pentru care fie la Lutița, fie în alte părți ale „țării", au încercat proclamarea şi elaborarea unei Constituții proprii. Apoi, aveau de rezolvat problema economică. Le trebuia şi Parlament propriu şi graniță, şi armată proprie, cerând plecarea celor româneşti, care, cu obrăznicie, cum apreciau ei, mai voiau să-şi dezvolte structura şi chiar să construiască noi reşedințe. Modelul economic era cel unguresc, pentru studierea căruia plecau în fiecare zi delegații la Budapesta. Într-acolo plecau şi parlamentarii maghiari, şi consilierii locali, şi directorii unguri, care trebuiau să-i contacteze pe viitorii amatori de colaborare. Le trebuiau universitate în limba maghiară, facultăți de engleză şi coregrafie în limba maternă, facultăți de informatică şi calculatoare, vreo 30 şi ceva la număr. Şi asta, în timp ce la Oradea, la Miercurea Ciuc, Odorhei sau Cluj-Napoca, continuau să răsară facultăți în limba maghiară, iar baza materială să crească uimitor de repede, cu bani oferiți de guvernul de la Budapesta şi „crescuți" prin grija unor oameni de afaceri, îmbogățiți peste noapte.

Lemnul a devenit prima afacere şi cea mai rentabilă. Poate, întro zi, Statul Român va avea curiozitatea să studieze acest încă obscur drum al lemnului, al cărui rege e considerat în toată zona... ***Attila Verestáy****. Spre Ungaria, trenurile au cărat lemne cât pentru nevoile unei Europe întregi. Dar Ungaria mai avea nevoie şi de alte materii prime, „sete" împlinită cu entuziasm de firme din Miercurea Ciuc, Odorhei, Tg. Mureş sau Sf. Gheorghe. Şi cum firmele acestea au constatat că pot dribla uşor fiscul din România, s-au „îndrăgostit" subit de sistemul „barter", pentru care nu se percepe impozit. Cu timpul, metodele de „driblare" a fiscului românesc se diversifică. Se*

trece la oferte deschise de documentație din fondurile „strict secret". Era vreme de entuziasm, la capătul căruia unii visau ziua uniunii cu Budapesta. Drumul Budapesta - Miercurea Ciuc devenise atât de scurt, încât vreo trei-patru luni, săptămână de săptămână, trei arhitecți au „filmat" toată documentația depozitată în seifurile Atelierului Județean de Proiectare din Miercurea Ciuc. Nu de alta, dar specialiştii din Budapesta trebuiau să ştie de unde vor trebui să înnoade firele, în ziua „Z". Altfel nici nu ştii cum să desluşeşti zisele lui ***Santa Vilmos Pall****, unul din „mai marii" județului Harghita, când a venit vremea privatizărilor: „****Nu voi întreprinde nimic în domeniu, până nu mă voi deplasa în Ungaria****". Evident, nu pentru a se bălăci în Balaton sau pentru a-şi cumpăra ciorapi din Gödölö... Era însă amețitor ritmul apariției firmelor mixte secuieşti-ungureşti. La Sfântu Gheorghe se încearcă montarea televizoarelor „Orion", după o licență prăfuită, importată din Italia, care înseamnă pierderi mari pentru economia românească, partenerii din Budapesta oferind cu „generozitate" două linii tehnologice. Spionajul industrial este o altă poartă deschisă fraudelor. La Sfântu Gheorghe, doi ingineri* ***István Albert*** *şi* ***Pop Levente****, unul şef şi altul tehnolog, transmit în Ungaria documentația inelului sincron al cutiei de viteză, asimilat la fabrica unde lucrau, au fotocopiat şi au transmis întregul secret la „Csepel" Budapesta. După documentații, au plecat şi ei. Şi n-a fost singura acțiune. Ei trăgeau foloasele la Budapesta, în vreme ce fabrica din Sfântu Gheorghe murea. Nu ştiu dacă şi-au construit deja vile la Balaton, dar ing.* ***Francisc Smazenka*** *a făcut-o. El a pornit de la afaceri cu mobilă, fiind director. S-a supărat pe ruşi, nu le-a mai expediat mobila din contract, pentru a-şi rezolva interese personale în Ungaria. Acolo a deturnat mobila, vreo 4.000 de garnituri, care era aşteptată de URSS. Mobila i-a pregătit terenul. De ani buni, Feri e acolo, lăfăindu-se în vila pe care şi-a ridicat-o. Cred că tot pe-acolo se află şi inginerele* ***Eva Egeto*** *şi* ***Beata-Magdalena Vajda****, care au cercetat un proces tehnologic complex pentru întreprinderea „Amidex" din Tg. Secuiesc, pentru care România a cheltuit 7 milioane de lei. O sumă foarte importantă. Ce şi-au zis Eva şi Beata-Magdalena? După ce şi-au susținut teza de doctorat, au valorificat tema de cercetare în... Ungaria.*

*În fața atâtor fapte antiromâneşti nu poți să nu te revolți şi să te întrebi cum e posibil ca Statul Român să admită ca personaje precum directorul de la Biborțeni („Perla Covasnei"), care în timpul tratativelor pe care le ducea cu un partener străin, şi-a exprimat clar interesele: „**N-avem nici o treabă cu interesele României!**" La Hotelul „Bradu" din Covasna, directorul **László Portik**, a decis că hotelul trebuie să fie doar la dispoziția turiştilor veniți din Ungaria, care ar fi foarte deranjați dacă ar locui aici şi români! Şi-n cazurile acestea, dar şi-n altele, mii, păstrate vii în memoria celor care le-au trăit, să fie târziu să plătească pentru faptele lor? E nevoie de fermitate în aplicarea legilor țării ca aşa ceva să nu se mai întâmple niciodată. Ca în nici un colțişor al României să nu mai poată fi auzite amenințări precum „**O să-ți stea capul unde îți stau picioarele!**", „**Primul cuțit al tău e!**", „**Moarte românilor!**", „**Afară cu românii din județ!**", „**Într-o zi sau două, vom termina cu voi, românii!**".*

*

*Am simțit nevoia să reconstitui acest tablou, alcătuit din puține momente din cele întâmplate clipă de clipă. Ele continuă şi azi! Au fost posibile doar gunoaielor aruncate la mal de apele tulburi ale unor vremuri în care s-a încercat finalizarea lozincii „**Acum ori niciodată!**". O „operă" condamnabilă, a unor minți care nu şi-au mai controlat starea de sănătate, alunecând spre periferiile civilizației. Indivizi pe care, totuşi, trebuie să-i privim cu milă şi bunăvoință, sperând, împreună, că trebuie să vină şi vremea cerului senin.*

- **Trăiți aici, în Covasna, domnule profesor Lăcătuşu. Azi, în mijlocul anului 2007, după aproape 18 ani de atunci, care mai este atmosfera?**

- S-au mai aşezat apele, dar bătăliile politice continuă să le tulbure. Păcat! Şi n-au fost doar ape tulburi. Au fost şi oameni care şi-au păstrat frumos demnitatea, iar gesturile lor merită incluse într-un Album al Omeniei. Profesorul **Valer Vodă** a slujit cu multă credință Liceul din Odorhei. A trebuit să plece, salvat de o doctoriță, unguroaică, care, în 22 decembrie 1989, seara, l-a avertizat să nu doarmă

acasă, că va fi omorât. N-a uitat clipa: *„Erau de față şi doi colegi. Unul dintre ei, maghiar, m-a luat la el, împreună cu familia”.* Aşa a scăpat. Mercenarii, însărcinați cu asasinarea, nu l-au găsit. La fel s-a întâmplat şi cu directorul Stațiunii Balvanyos. Un secui, aflând despre planul de a fi omorât, l-a avertizat, a plecat, iar cei cu misiunea de a-l lichida, nu l-au mai găsit. La fel a fost şi la Praid, unde subofițerul de miliție **Dumitru Niculici**, după ce a fost bătut cumplit de câțiva indivizi, a căzut fără cunoştință. Peste un timp, s-a trezit în casa unui maghiar. El l-a salvat, asumându-şi chiar riscul de a fi considerat trădător. La Sovata, un alt român a fost salvat de la moarte, de o unguroaică. O familie de maghiari din Sovata l-a salvat de la moarte pe primarul oraşului, **Ştefan Traian**. Sunt şi oameni care, pentru a-şi salva colegi români, şi-au riscat viața. Aşa a murit subofițerul de miliție **Czekely**, care a vrut să salveze un coleg român, **Nichita**, care era şi vecinul lui de apartament. A fost omorât. Un alt cetățean maghiar, prieten foarte bun cu **Dumitru Croitoru**, a trebuit să stea ascuns întro şură două ore, după care a trebuit să plece din localitate, pentru aşi salva viața. Sunt fapte trăite, nu poveşti inventate. Rămâne însă greu de înțeles cum a fost posibil ca, la capătul acestor valuri de crime şi agresiuni antiromâneşti, nicio persoană, organizație etnică, sau partid politic ale secuilor şi ungurilor, să nu fie găsite vinovate. Toate „întâmplările” au făcut parte din Revoluția Română. Nici vorbă de „extremism” sau „şovinism”, sau, pur şi simplu, n-au fost astfel de cazuri. Sunt simple „imaginații” care jignesc etnia maghiară...

(**Covasna, iunie 2007**)

P.S. ...Şi secuii? Ei chiar nu există? Atunci, cine vrea să întemeieze „Țara Secuilor”?! Va exista, totuşi, un verdict legat de plecarea românilor din județele Harghita şi Covasna? Cine va stopa - şi când - aventurile primarului ultraşovin din Odorhei? Îl va obliga vreodată cineva pe primarul din Miercurea Ciuc să se-ntoarcă acasă pentru a-şi lua Certificatul de Bun Simț? Dar pe criminali, va îndrăzni cineva să-i cheme cel puțin la judecata opiniei publice? Cei care au jefuit bogățiile țării, dirijându-le spre Budapesta, cât timp vor mai fi ocrotiți? Până când vor mai fi ținuți oamenii la colț, în genunchi, pe coji de nucă? Încă n-au plecat toți. Mai sunt câțiva. Vreo sută de mii...

*

Mă mai întreb ceva: oare când puzderia de organizaţii „civile” etnice, integrate într-o reţea bine structurată şi dirijată, îşi vor găsi şi alte ţinte decât cele pe care le exersează fără odihnă, încă din zilele când Revoluţia abia pornise? Au vărsat atâta venin, încât te-ntrebi, dacă, după atâtea energii risipite, mai îşi pot sluji lozincile ultra-şovine, care s-au îmbibat în toată fiinţa lor, sintetizate în prea des-întâlnitele scandări: „***Trăiască Ungaria Mare***”, „***Afară cu românii din Ardeal***”, „***Ardealul e pământ unguresc***”... Lozinci vânturate cu nesimţire la manifestările ultraşovine iniţiate de UDMR, de care până şi maghiarii de bun simţ, se ruşinează şi se detaşează.

Liga Cultural-Creştină „Andrei Şaguna” şi-a ales un nou preşedinte, pe tânărul de 29 de ani, **Sebastian Sârbu**, care va continua linia predecesorilor săi. Într-un interviu, la întrebarea „*Care este mesajul Ligii «Andrei Şaguna»?*”, a oferit un răspuns din care ar trebui să înveţe toţi conducătorii puzderiei de organizaţii şi fundaţii anti-româneşti:

„*Liga nu este un sistem-carapace, în care noi suntem români, ceilalţi sunt unguri şi nu putem colabora. Trăim împreună şi de ce să nu trăim în armonie. Comunicarea şi comuniunea sunt esenţiale*”! (***Observatorul de Covasna***, 21 iunie 2007).

O lecţie, o mână întinsă. Respectul şi colaborarea sunt chei ale normalizării convieţuirii românilor şi maghiarilor. Altă cale, nu există!

Ilie Şandru



O viaţă printre secui

Profesor de limba şi literatura română la Liceul Teoretic „Octavian C. Tăslăuan” din Topliţa Română. O vreme a fost profesor-asociat al Secţiei din Topliţa a Facultăţii de Filologie a Universităţii din Braşov. Harul gazetăresc l-a mânat şi spre cotidianul românesc al Ciucului. Era anul 1978... Dar prin câte trecuse până atunci! A-nceput şcoala în 1941, în satul natal, Săcalu de Pădure, aflat la vreo 15 kilometri de Reghin, spre Călimani. Nu ştia o boabă ungureşte şi, ca să se-nţeleagă cu dascălul, venit din Pustă, a apărut „translatorul”, badea Istrate, un român care a fost sergent în armata Imperiului. Primul lucru pe care dorea să-l ştie învăţătorul ungur, a fost numele. I-a spus... Şandru. ***Şandru Ilie****... Câteva clipe mai târziu, proclama „rebotezul”: Şandor Ilieş! Aşa l-a şi înscris în catalog, şi aşa a rămas până în anul 1945, când a redevenit Ilie Şandru. Avea zece ani, vorbea stâlcit ungureşte, şi cânta fără să prea ştie ce. Terminase patru clase... Când părea frânt drumul, un unchi, Mihai, doctor în drept, care avea un cabinet de avocatură, fratele mai mic al lui badea Ioan, l-a chemat la Reghin, la Liceul „Petru Maior”. Urmează apoi „Normala”, pe care o termină în 1953. Dascăl! Învăţător calificat... Prima întâlnire cu şcoala la Platoneşti – Sărmaş. Învăţător – director! Director peste singurul învăţător: el, Ilie Şandru! Era 1953, 10 august, Vine şi primul conflict: „balaurul”, era secretarul de Partid de la Raion. Era încă un copil să priceapă ce rosturi avea „tovarăşul”! Şi „pedeapsa” n-a întârziat: a fost mutat disciplinar, în vârf de munte, la Bilbor, la vreo 26 de kilometri de Topliţa Română. O aventură să străbaţi drumul. Poate o căruţă, poate trenul forestier, care pleca la 4 dimineaţa din Topliţa, dar care te lăsa la Răchitiş, de unde trebuia să mergi încă vrei 7 kilometri pe jos.*

Un sat de români, oameni primitori. Gazde amabile, oameni trudiţi. Un fel de moţi... Duceau scânduri pe câmpie, şi se-ntorceau

cu mălai şi făină. O viață aspră, care l-a îndârjit. Atunci a cunoscut-o pe Paula Tănase. La 20 de ani, a cerut-o de nevastă şi se pregătesc să intre în al 56-lea an al căsniciei, după ani fericiți, avându-i pe Dan şi Paul-Ilie...

Ia, din când în când, drumul Iaşiului să se-ntâlnească cu Universitatea pe care a absolvit-o şi cu colegii de promoție, alături de care a susținutul examenul de stat, în anul 1960. O lege din anul 1990, l-a obligat să se pensioneze. Avea abia 55 de ani... Pentru alți 17 ani, „tânărul” pensionar, va deveni „suplinitor” la liceul pe care l-a slujit vreme îndelungată. Din anul 2008, un fel de-a zice, a devenit pensionar „definitiv”, deşi, nici la un veac „oficial” nu-şi va găsi linişte a. Poartă însă în paginile sale biografice daruri pe care puțini oameni le pot avea: ***Ordinul „Meritul pentru Învățământ” în grad de Cavaler****,* ***Cetățean de Onoare al Topliței Române****,* ***Diploma Aniversară a Uniunii „Vatra Românească”****,* ***Diploma de Excelență a Fundației Culturale „Miron Cristea”****,* ***Placheta de Onoare a Prefecturii Județului Harghita****... Şi mi-ar trebui pagini întregi să enumer onorurile ce i-au fost aduse, sau cronicile cărților sale care, în primul rând preamăresc demnitatea românească, dar şi lumea de dincolo de Prut, în fața căreia vibrează, ca şi pentru Călimanii lui! A scris cărți-document, a publicat romane, a scris săptămână de săptămână în ziare şi reviste, găsindu-şi mereu timp să-şi slujească oraşul în care trăieşte de mai bine de o jumătate de veac. Fie să amintesc doar suita de manifestări culturale, ştiințifice şi religioase, ce se desfăşoară în fiecare an, în zilele de „Sf. Ilie”, la Toplița Română, pe care le-a inițiat în anul 1998. Zilele „Miron Cristea”...*

La Toplița Română, un Om, un Bărbat român, profesorul Ilie Şandru îşi slujeşte şi nemureşte neamul. Şi cât de mândri ar fi badea Ioan şi lelea Floarea Şandru, câtă cinste le face feciorul! Să păstrăm p clipă de linişte în amintirea lor... Ar avea, cred, puterea să-l admire şi dascălul venit din Pusta Ungurească, atunci, în anul 1941, când, întrebându-l cum îl cheamă pe copilul Şandru Ilie, din Săcalu de Pădure, l-a rebotezat ***Şandor Ilieş****. Aşa cum l-a înscris şi în catalogul clasei a I-a. O, vremuri! Dar „Şandor” a rămas, din toată ființa lui, Şandru. Român! El n-a trădat... Sau, nici el n-a trădat!*

*

- **Ilie Şandru, cum e să trăieşti în această parte de țară, ca minoritar?**

- E o poveste fără sfârşit. Trăind în această parte de țară, sigur că avem şi noi traiul nostru, idealurile noastre. Sperăm că nu suntem nişte români uitați, şi cred, din tot sufletul, nişte români sacrificați, în interesul unor meschinării politice, de dragul unor interese înguste! Sper, totuşi, că „mai marii” de la Bucureşti nu ne-au uitat definitiv şi, măcar, din când în când, îşi vor aminti de noi, că existăm. Aşa cum putem. Cu micile noastre idealuri, cu micile noastre dorințe... Sperăm mereu că mâine va fi mai bine ca azi!

- **Te-ai simțit vreodată „român trădat”?**

- Doar o dată? Cred că m-am simțit de mai multe ori! Nici nu ştiu de câte ori... Şi nici nu mai ştiu de câte ori am fost la Bucureşti, în încercările noastre de a sensibiliza oamenii politici de acolo, guvernul, inclusiv preşedinția țării!

- **...Şi ce vi s-a spus?**

- ...Că aşa suntem noi, „plângăreți”, că nu suntem în stare să ne rezolvăm problemele noastre aici. Că suntem neputincioşi, că noi trebuie să ne rezolvăm problemele! Că nu suntem minoritari în România...

- **Ciudată afirmație! Nu voi erați cei care numeați prefecții, şi nici „şefii” aşa-ziselor „deconcentrate”. Adică, cei ce conduc cultura, şcoala, administrația locală, agricultura...**

- „Suspusului”, i-am cerut să vină să trăiască aici, în Harghita sau în Covasna, măcar o jumătate de an, şi să priceapă ce se-ntâmplă aici. Atunci va înțelege ce-nseamnă trădarea intereselor românilor: să laşi două județe, Harghita şi Covasna, la cheremul unei organizații iredentiste, U.D.M.R., care taie şi spânzură aici, făcând legea, după bunul plac...

- **Cum ai perceput apariția acestei organizații „culturale”... U.D.M.R.?**

- Am simțit-o în fiecare moment, începând chiar de a doua zi după Revoluția din Decembrie. Erau deja organizați. N-au apărut aşa, dintr-o dată! Aveau din vreme organizate toate structurile organizatorice din teritoriu, cu larga „dirijare” a Budapestei. De-acolo au apărut sfătuitorii, îndrumătorii şi propagandiştii... Lozincile care se

scandau în Piața Centrală din Miercurea Ciuc, în 21 Decembrie 1989... „*Atât a fost, destul a fost*”, nu erau deloc întâmplătoare! Certitudine că „U.D.M.R.”-ul activa subversiv, de vreme bună...

- **A apărut, la un moment, „Vatra”. Vatra Românească... Un „duşman” pe care U.D.M.R.-ul era hotărât să-l răpună imediat!**

- Doar „Vatra Românească”, instituită ad-hoc, a fost singura care a luat poziție fermă, încercând să stăvilească haiducia iredentistă, foarte bine organizată. A fost singura organizație care a luat poziție şi care i-a speriat pe cei ce voiau să restaureze „diktatul” Budapestei. Singura care a încercat să-i potolească pe urmaşii lui Horthy!...

- **De fapt, care a fost reacția udemeristă?**

- Pe cei ce-au aderat la „Vatra”, ne-au citat în Piața Centrală din Miercurea Ciuc, cu numele, pe noi cei care am format filialele „Vetrei Româneşti”. Am fost huiduiți într-un fel de proces-public, în care eram condamnați la omorâre! Că trădăm interesele țării. Ale Ungariei!

- **La Toplița Română, au existat întâlniri directe U.D.M.R. - Vatra?**

- Da, au existat, dar au fost dialoguri ale surzilor. O astfel de întâlnire a fost chiar şi la Cluj...

- **...„Arbitrată” de Petre Roman!**

- Parcă da... Ungurii aveau interesele lor, pe care le au şi acum, născute din absurdele pretenții de refacere a Imperiului Sfântului Ştefan, „construit” prin jafuri de tip medieval!

- **Despre „Vatra” se vorbeşte tot mai puțin. U.D.M.R.-ul a devenit o struțo-cămilă, „curtată” chiar şi de partidele care se vor... „naționale”. Parcă îşi zic „uniune culturală”, dar acționează ca partid ilegal, fără acte!**

- În județele Harghita şi Covasna s-a constituit un Forum Civic, care înglobează toate organizațiile care apără drepturile românilor, în fața violenței declanşate de organizațiile revanşarde, dirijate şi finanțate de guvernul de la Budapesta, dar, din păcate, chiar şi de cel de la Bucureşti...

- **„Forumul Civic” beneficiază de acest privilegiu?**

- E o întrebare... glumă! Nici „Vatra”, nici Liga Cultural-Creştină „Andrei Şaguna”, nici Despărțământul ASTRA, nici Fundația Cultura-

lă „Miron Cristea”, nici Fundația Națională „Neamul Românesc”, nici Fundația „Mihai Viteazul”, nici „Forumul Civic”... Niciuna! Cei de la „putere” au nevoie de voturi, iar cei sacrificați suntem, întotdeauna, noi! E un blestem veşnic... La Toplița Română, U.D.M.R.-ul nu şi-a dat în petec, cum a făcut la Odorhei Secuiesc, la Miercurea Ciuc, sau la Sf. Gheorghe, ei reprezentând doar în jur de 20 la sută. Aici, şi la revoluție a fost linişte...

- **Cum sunt percepute la români vizitele de „stat” şi... ministeriale, ale demnitarilor unguri?**

- Cu revoltă, că pentru „domnii” de la Bucureşti zona aceasta e lăsată de izbelişte, de parcă ar fi aparținând de Africa de Sud sau Honolulu! Ei îşi aduc aminte că existăm, doar când vin alegerile şi au nevoie de voturile noastre. Cât îi priveşte pe liderii-unguri din zonă, ei au „busola” îndreptată spre Budapesta. Sunt foarte mulți care n-au fost niciodată la Bucureşti, dar au fost de zeci de ori la Budapesta. Şi mă refer la „şefii” de la județ, nu la oamenii simpli. Cei care, în funcțiile pe care le dețin, sunt plătiți de Statul Român!

- **...Şi totuşi, a fost în vizită, în Harghita, preşedintele României, Traian Băsescu!**

- La ce bun, când te trezeşti ieşind pe posturile de televiziune, spunând baliverne, cum a fost învățarea de către elevii unguri a limbii române, ca limbă străină. Să fie şi specialist în pedagogia învățării, cum, de fapt, se pricepe la toate? Spre onoarea lui, în replică, mi-a fost să aud opinia unui reputat dascăl ungur din zonă, care a desființat, pur şi simplu, ideea emisă de Traian Băsescu. I-a reamintit acestuia că limba română este limba oficială a Statului şi că, învățând-o „cu termen redus”, ar fi un deserviciu pentru secui, care vor avea mari dificultăți în comunicare şi integrare în țara în care trăiesc. Ar fi o discriminare nedorită. Şi, din nefericire, nu este singura „perlă”!

- **Care e structura etnică a „Parlamentului” Toplița?**

- Ca număr de consilieri, cei mai mulți îi are U.D.M.R.-UL. Ungurii nu sunt disipați. Alegătorii unguri n-au avut de ales între candidații mai multor partide. Consilierii români, sunt divizați în mai multe partide, reprezentând în ansamblu, majoritatea absolută. Românii, ca majoritari în Toplița, au ştiut să-i respecte pe „minoritari”. De pildă, au

votat pentru înfrățirea cu un sector din Budapesta şi cu un oraş. Chiar dacă încă Toplița nu are încă un oraş-frate în Moldova de dincolo de Prut.

- **Cum au reacționat etnicii unguri față de crimele săvârşite la Odorhei, Zetea, Dealu...**

- A fost un fel de aprobare tacită. Reacțiile de încercare de justificare n-au lipsit însă, primele aparținând unor politruci de la Budapesta, care i-au declarat pe criminali... revoluționari. Presa din Ungaria, dar şi cea ungurească din România, i-a înălțat chiar la rangul de eroi!

- **Ştiu că Ilie Şandru, scriitorul, n-a ocolit în cărțile sale acest subiect dramatic pentru existența comunității româneşti!**

- Am scris sute de articole, din care am alcătuit, selectiv, câteva cărți. O parte le-am adunat în cartea „***O stafie bântuie prin Ardeal***”...

- **...”Stafia” cine fiind?**

- „Autonomia” pe care o cer minți înfierbântate, aflate sub impulsuri străine, având ca pion-executiv pe Markó Béla, care cere cu obrăznicie specifică *„să se termine odată cu formula «stat național», care e perimată”.* Impertinența a mers însă mult prea departe. Acest individ a indicat şi ținta bătăliei cu „duşmanii”, adică românii, asemuiți cu „*vrăbii care s-au aciuit în cuiburile rândunelelor*”. Adică, ale ungurilor... Ei, „duşmanii” pescuiesc în râurile lor, vânează în pădurile lor, taie copacii lor, pasc oile în munții lor, s-au mutat în casele lor, le mănâncă pâinea. Sunt îndemnuri la ură şi ostilitate pentru accelerarea purificării etnice, emise de Markó Béla, în vreme ce, cu nesăbuință, era cocoțat de politicieni români iresponsabili, pe tronul de vicepremier al României! Tot acest „tătuc” etnic afirmă că „*maghiarimea din România trăieşte sub năvodul asupririi româneşti*”, că „*românii sunt **ocupanți***”, că sunt „*cea mai ticăloasă națiune de pe suprafața pământului*”, „*invadatori fără rădăcini aici*”. La capătul acestei jigniri cumplite, emise la adresa poporului român, devine sentențial: românii ardeleni să fie obligați prin lege să învețe ungureşte!

- **Se face mare caz despre aşa-zisele „autonomii” din Ungaria...**

- Care „autonomii”? Le-au zis pompos „autoguvernări locale”... Praf aruncat în ochii politicienilor vest-europeni, dispuşi să creadă în

asemenea gogorițe. Ungurii bat toba cum că la ei ar fi chiar şi „auto-guvernări”... româneşti! Pură ficțiune. Am avut curiozitatea să mă documentez şi să constat că în fruntea lor sunt personaje care n-au nimic cu românii din Ungaria. Majoritatea nu ştiu o boabă româneşte. Dreptul de a învăța în limba maternă? Altă poveste! În unicul liceu aşa-zis românesc, cel din Gyula, „Nicolae Bălcescu, se predă în româneşte o singură materie: limba română! Poveşti inventate cu dibăcie... Românii n-au nici măcar un reprezentant în Parlamentul Ungariei. Noi am făcut exces! Practic, în Ungaria nu există minorități. Maghiarizarea forțată e o politică de stat, de mai bine de un veac şi jumătate. E revoltător ca tu, Stat Român, să asişti nepăsător, fără să protestezi, când vezi harta Ardealului înglobată în harta Ungariei Mari, vânturată şi strecurată peste tot, sau să numeşti un prefect udemerist, care emite acte oficiale prin care hotărăşte ungurizarea masivă a numelui unor instituții publice, şcoli, străzi. La Odorhei, strada 1 Decembrie urma să devină „strada Insulei Szigeti utca”; la Gheorgheni, strada Cloşca... „Fogarossy Mihály”. Ca să nu mai amintesc despre mişcările iredentiste care mişună la fiecare colț de stradă din Ardeal. Da, Budapesta vrea autonomia teritorială a Ardealului, iar pentru înfăptuirea acestui „ideal”, scopul scuză mijloacele! Cu nimic nu greşesc afirmând că U.D.M.R.-ul este un fel de coloană a V-a în România!

- **Şi totuşi, în județele cărora ei le zic „secuieşti”, au declanşat cu ceva vreme în urmă un soi de referendum pentru autonomia „Ținutului Secuiesc”...**

- ...Ba au ajuns chiar şi în Toplița Română. Într-o zi, au apărut nişte „activişti” de partid, care băteau doar la unele porți, purtând cu ei o urnă mobilă. Cele de la casele în care locuiau etnicii unguri. Adunau semnături, cum au făcut-o peste tot, călcând în picioare Constituția României şi Legea privind organizarea şi desfăşurarea referendumului în România. Au existat „activişti” – iredentişti care au lansat şi o astfel de „judecată”: „*Cine contestă autenticitatea referendumului din secuime, contestă şi autenticitatea Hotărârii Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia!*” Le „scăpa” respectivilor indivizi că, în conformitate cu recensămintele ungureşti românii erau de veacuri majoritari, în Transilvania, dar şi faptul că nu

s-a dus nimeni pe la porțile oamenilor, cu urna, să culeagă voturi. Românii şi-au ales delegații, care s-au dus la Alba Iulia, unde au votat direct! Şi mai erau în jurul Sălii Unirii peste o sută de mii de români, care susțineau Unirea. Plus milioanele de oameni de acasă, de peste două treimi! Un „joc” periculos, față de care nici de data aceasta Statul Român n-a recurs la aplicarea legii! Pentru că tot ştie ungureşte, ministrul de interne de atunci ar fi putut deschide măcar două-trei numere din bilunarul „***Europai-Idő***”...

- **...Ziarul acesta face parte din „viesparul publicistic” de la Sf. Gheorghe!**

- Da, în redacția acestei publicații s-au adunat „vipere” care au devenit stegari ai iredentismului şi revizionismului unguresc din România. Îi numesc pe câțiva, cu scârbă: **Csiki Sándor**, **Horváth Alpar**, **Csibi Károly**, **Kolumbán Sándor**... În noiembrie 2006, **Csibi** îşi încheia articolul „***Secui în lumea care se scufundă***” cu următorul strigăt disperat: „*Nu, nu, niciodată! Dreptate Ungariei! Dreptate maghiarilor anexați! Dați-ne înapoi munții! Pământul secuiesc liber!”...* Alt ”stegar”, **Kolumbán Gábor**, se văicărea că „*suntem sugrumați de 86 de ani, uneori mai puternic, alteori mai încet, însă fără întrerupere...*”, „*Or, noi, blegii, permitem ca o națiune care nu are rădăcini aici, pe pământul nostru, pe Pământul Secuiesc, să ne domine, încât, încet să renunțăm şi la limba noastră?*”. Ceva mai încolo, alte aberații, cică stabilite de... lingvişti: „*...primii care s-au stabilit în Europa, au fost vorbitorii de limbă maghiară*”. Şi, ca atare, „*să nu uităm, sau să învățăm, dacă până acum nu am ştiut, că limba maghiară a fost prima limbă vorbită în Europa!*” Nimic nu mai poate fi imposibil, de vreme ce până şi Adam, Eva şi Hristos sunt considerați că au fost unguri. Şi, lipsit de minimă cultură, acest Kolumbán, rescrie după propriile halucinații, nu doar istoria românilor, ci şi pe cea a lumii. L-a cam lăsat însă logica. Înaintea ungurilor au ajuns avarii, hunii, gepizii, secuii... Românii erau acolo de când lumea! V-ați dat însă cu stângu' în dreptu'. Pe de-o parte invocați existența „**Pământului secuiesc**”, locuit de secui, care vorbeau „**limba secuiască**”, apoi o întoarceți, cum că limba ungurească ar fi „*prima limbă vorbită în Europa*”! N-o fi nici cea din urmă, dar n-are cum a fi cea dintâi... Răsfoiți, de curiozitate, cartea lui **Pál Engel** „***Regatul Sfântului***

Ştefan. Istoria Ungariei Medievale, 895-1526” şi veți pricepe ce enormități ați debitat. Ați „uitat” încă ceva: că secuii, de neam tűrcic, şi-au pierdut limba, fiind înghițiți, compact ca popor, cu „limbă” cu tot, de unguri, de neam fino-ugric! În timp, s-a ales prafu' de neamul lor, îngroşând rândurile etniei ungare. Secuilor, le-a mai rămas doar portul, amintiri despre scrierea runică, ceva tradiții şi nostalgia vremurilor când strămoşii lor constituiau un neam numeros... Şi ne mai „învățați” ceva: că ungurii sunt un popor autohton. Că n-au nicio legătură cu originea mongolică. Ei sunt... latini! Cred că i-am dat prea mare importanță. Am făcut-o în speranța că rândurile acestea vor ajunge şi la cei care îi adulmecă „gogoşile”.

- **Scrie „păcăliciul”, scrie! Cred că cititorii au destul de mult umor să nu cumpere „gogoşile” acestor indivizi...**

- Mai sunt însă şi alți „păcălici” în grădina acestei şerpării.

- **Cum a fost atmosfera în redacția ziarului românesc „*Informația Harghitei*” din Miercurea Ciuc seara zilei de 21 decembrie 1989?**

- Ciudată. În clădirea de pe strada Leliceni îşi aveau sediul cele două ziare județene. Cel românesc, şi cel de limba maghiară, „***Harghita Nepe***” („***Poporul Harghitei***”). Până cu o zi în urmă, erau prieteni, mergeam împreună şi la câte un şpriț, colaboram, ne salutam, aveam relații bune. Din ziua aceea, totul s-a rupt, Ne-au trântit uşile în nas. Ba, ne-au închis şi sursele de finanțare, sperând că într-o săptămână sau două vom da faliment. N-a fost aşa. Din fericire s-au găsit oameni care ne-au sărit în ajutor. Nu Guvernul României, bineînțeles!

- **Ca număr de votanți, românii ar putea să-şi aleagă deputatul lor...**

- Dacă nu şi-ar băga dracu' coada! În fierberea electorală fiecare partid dă adunarea, chiar dacă are şansa să „agonisească” fie şi un singur vot. Aşa s-a-ntâmplat câteva legislaturi. La ultimele alegeri, în 2008, s-au adunat şi avem acum un deputat al nostru.

- **La „Tusvanyos”, adică la Băile Tuşnad, pe româneşte, se adună vară de vară iredenta ungurească. De-acolo pleacă apeluri disperate. Acolo au „aterizat” frecvent Viktor Orban, Eva Maria Barki, miniştri de externe, alți înalți demnitari...**

- „Curg” sume imense pentru astfel de acțiuni, la care participă şi demnitari români, trimişi de Guvern sau de partidele lor, să aplaude, surzi, discursurile antiromâneşti din cadrul nelipsitelor teme privind „autonomia teritorială” şi „Drepturile omului şi protecția minorităților din Europa”. Evident, sunt îngrijorați liderii unguri din Ardeal de soarta minorității berbere care e pe cale să fie groenlandizată şi, nu în ultimul rând, de cea găgăuză, căreia, în nord-vestul Islandei nu i se acordă drepturi... Oricum, la „Tusvanyos” campionul acuzelor e fostul episcop de Piatra Craiului, europarlamentarul de azi, **Lászlo Tőkés**. El ştie şi istorie universală. Cel puțin aşa a vrut să se înțeleagă dintr-un discurs rostit la o astfel de „dezbatere”: *„În 1951, Tibetul a fost atacat de chinezi. De 90 de ani, Ardealul a fost înglobat şi supus unui proces asimilativ, ale cărui rezultate se văd acum, când maghiarii din Transilvania se destramă. Motiv pentru care ungurii ar trebui să învețe din lupta partizanilor conduşi de Dalai Lama. Aşa cum a spus Dalai Lama, că poporul tibetan a devenit minoritar în propria lor țară, aşa spun şi eu că maghiarii au devenit străini în propria lor țară...*” Nu e greu de înțeles că popa Tőkés chiar se crede Dalai Lama! Şi e cu atât mai trist că se simte străin în „propria lui țară” – care nu e alta decât Ungaria, dar şi în propria-i casă, unde l-a părăsit chiar propria-i nevastă. Pentru un fel de... poligamie! Încât, autocomparația cu Dalai Lama, este un concept eşuat.

Cât priveşte „**procesul asimilativ**”, îi ofer şansa să afle ce a constatat poetul Mihai Eminescu în urmă cu... 140 de ani! Ştia exact ce drepturi au minoritățile în Ungaria, când nu trecuseră decât trei ani de la anexarea Ardealului: „*Cele şaisprezece milioane de unguri cu care înşeală Europa, sunt o minciună. Şi cine nu-şi aduce aminte cum au schimbat numele indivizilor din districte întregi, încât bieții locuitori nemți, în urmă, nu mai ştiau cum îi cheamă...*” Ştie însă Tőkés, cu siguranță, şi câți erau români, câți sloveni, câți ruteni, câți sârbi... Un „ghiveci” multinațional. Oare azi, îşi permite să dea lecții de cum protejează Ungaria minoritățile. A uitat, se pare, şi faptul că Ungaria a inventat o **Societate Centrală de maghiarizare a numelor**, iar preşedintele ei, **Telkes Simon**, un fel de securist al zilelor noastre, a compus şi o lege: „***Cum să maghiarizăm numele de familie***”. Fără alte comentarii!

- **„Savanții” unguri vântură prin lume idei gen *„întregul teritoriu al României de azi e proprietatea strămoşească a popoarelor de rasă maghiară (...) şi, mai mult de jumătate dintre locuitorii ce trăiesc pe teritoriul României de azi sunt de rasă maghiară şi numai limba le-a fost românizată*”!...**

- E limpede. Trebuie să demontăm firma țării, bornele de hotar şi stema, şi să plecăm undeva, unde, tot „săpând”, ne-au găsit ei rădăcinile. Dar dacă tot ne consideră că suntem unguri vorbitori de limba română, să-ncepem realfabetizarea. Ceea ce se chinuie ei să facă de mai bine de un veac şi jumătate!

- **Oricum, au atins de mult pragul penibilului...**

- Un academician, **Kriszto Gyula**, a publicat la Szeged, în Ungaria, o carte despre istoria Ardealului: „***Ardealul timpuriu***”. Ea are o țintă precisă: românii din România... „Savantul” declară că şi-a luat sarcina istorică de a ridica glasul în apărarea „poporului” din Ardeal...

- **Care „popor”?**

- Trimiterea e precisă: ungurii din Ardeal, deşi exprimarea este aparent ambiguă...

- **Formează ei, cei nu mult peste un milion de suflete, care trăiesc în județele Harghita şi Covasna, un „popor”? Şi-atunci, cele mai bine de 7 milioane de români ce-or forma? Are „savantul” din Seghedin şi un aliat de nădejde în „istoricul” Csobánczi Elemér, care a scris „*Nagy Magyarország wagy nemzethalal*” („*Ungaria Mare sau moartea națiunii*”)...**

- Despre aberațiile ăstuia m-am cutremurat şi eu. Cei ce-i tipăresc „operele”, ar trebui să-l trimită mai întâi la un consult psihiatric, sever şi complet. Altfel, e prea mare riscul pe care şi-l asumă...

- **Voi aminti aici doar una din afirmațiile lui, prin care aduce jigniri în bloc, poporului român, pe care îl consideră *„un popor vagabond, venetic, fără patrie, care s-a aşezat pe străvechiul pământ al ungurilor...*” Altfel spus, variațiuni pe aceeaşi temă. O fi citit vreo iotă din Kant, acest... „savant”? Ar fi meritul să ştie ce-a scris acest filosof, despre astfel de tentative stupide: *„minciuna este întotdeauna odioasă, când cineva profită de pe urma ei*”!**

- ...O fi luat omu' vreun Premiu, oferit chiar de **Arpad Gőncz**, sau succesorii lui. L-o fi premiat şi Academia Ungariei. Oricum unu' e creativ. E creator de drumuri noi în ştiinţă, găsind şi doi tovarăşi de drum, purtători de nume româneşti: **Lucian Boia** şi **Sorin Mitu**... Şi, poate, n-au făcut-o degeaba. Vor fi sperat, bieţii de ei, că o bucăţică din colacii primiţi de acad. Kriszto Gyula, îi va sătura şi pe ei, în afara osanalelor ce le-au fost înălţate pentru că au avut „*puterea şi tăria*" de a se despărţi de „*capcana continuităţii*", vechea ţară a românilor.

- **De fapt, ce vrea acest „academician" Kriszto Gyula?**

- El are misiunea să „producă" informaţii din vremea evului mediu timpuriu în Ardeal, de la 895, când ungurii, snopiţi de bulgari şi pecenegi, au trebuit să plece din Atelkűz, situat în nordul Mării Negre, şi până prin 1324, când s-a instalat ca rege Carol Robert de Anjou. O perioadă, cum recunoaşte „academicianul", „din cale-afară de săracă în surse istorice"! Omu', cu autoritatea-i conferită de înaltul titlu academic...

- **...Am avut şi noi unu'. Pe fiul rabinului de Buhuşi, „uns" academician cu ordinul Moscovei, care l-a trimis la Bucureşti să ne mutileze istoria: Mihai Roller! Numai că, bietul om, când şi-a dat seama în ce jocuri periculoase s-a angajat, s-a sinucis!**

- Cred că acest Kriszto n-a recurs la ştreang, dar a-ntărit vechile teorii, cum că „*nicio sursă arheologică sau de limbă nu semnalează prezenţa românilor înainte de descălecatul maghiar*"...

- ...Şi, probabil, de-ar fi trăit ungurul Anonymus, bihoreanul Simon de Keza sau rusul Nestor, le-ar fi pus cătuşe şi i-ar fi întemniţat, până ziceau ca el. Numai că ei scriseseră adevărurile cu vreo 900 de ani în urmă, fără să-i poată cere „aprobarea"! Şi nu i-a putut opri nici pe cei care, în 1746, au trecut la publicarea „***Gestei Hungarorum***" („***Faptele ungurilor***"), manuscrisul fiind semnalat încă din anul 1652, într-un catalog al Bibliotecii Imperiale din Viena, unde se afla încă din vremea lui Mihai Viteazul! Ca să-şi justifice, totuşi, „patriotismul" şi forinţii investiţi pentru luminarea vremurilor lipsite de documente, a cotrobăit prin istoria Ardealului contemporan, decimând fără milă... „Trianon"-ul. Cât îi priveşte pe „valahii" amintiţi de Anonymus, în „***Gesta Hungarorum***", „academicianul" găseşte următoarea rezolvare: ei n-au fost români, ci... romano-germani, iar

„volochii" amintiți de Nestor, în „***Povest vremenâh let***" („***Povestea vremurilor trecute***") au fost... franci! Îl consideră „mincinos" şi pe Simon de Keza, care în a sa „***Chronicon Hungaricum***", ar fi „inventat" o istorie defavorabilă Ungariei. Cu ce interes?!

- **Ingrată misiune şi-a asumat acest „academician". Indiferent unde se află, ar trebui să-şi ceară iertare ştiinței!**

- ...E descalificant să afirmi că în secolul al XIV-lea „*populația* (din Ardeal – n.n.) *era în majoritate maghiară*", că „*secuii şi saşii s-au aşezat în ținuturi nelocuite, sau foarte rar locuite de români*"! Iar povestea cu... „vidul"! Până când? Sunt penibili, ridicoli... Cum ridicolă este şi formula „secui-ungur"! Bietul secui, a avut şi el soarta celorlalte nații. Ba, chiar mai dramatică. Secuii, şi-au cam pierdut aproape toată „moştenirea", devenind nişte slugi ale ungurilor...

- **...O masă de manevră! Aminteați şi despre acel „Referendum" pentru „autonomia secuiască", în care liderii iredentişti voiau să atragă şi Toplița Română. Acolo, cine erau pionii otrăviți?**

- Doi consilieri locali: **Szabo Colomán Emeric** şi **Mohácsek Akos**. Pur şi simplu, într-o zi, i-au prezentat primarului Topliței Române, inginerul **Stelu Platon**, o „expunere de motive". Fără nicio ezitare, primarul ales a ieşit pe un post local de radio, „Ardealul", a prezentat „marea obrăznicie" inițiată de U.D.M.R., după care a dat pe loc şi soluția: „*La Toplița Română, acest aşa-zis Referendum, nu va avea loc niciodată!*"... Acel Szabo Coloman Emeric se consideră urmaşul de drept al grofilor Urmánczi. „Confecționate" la Budapesta sau nu, el a dobândit tot ce a solicitat: posedă azi o bună parte a uriaşelor averi – de nu chiar mai mult! – munți cu păduri, fânețe, păşuni întinse pe sute de hectare, bunuri materiale de săturat o urbe întreagă! – ale celebrei familii, din care au făcut parte şi criminalii de la Beliş. Lumea îi contestă acest drept. El a adus acte. Unii zic că au fost confecționate prin subteranul Budapestei, acolo unde se află arhivele Ardealului. Eu tot sper că va veni şi ora verificărilor, care, se va solda cu mari surprize. Oricum, un guvern serios şi responsabil, trebuie să treacă la această necesară revizuire! E un „spectacol" tragic în tot Ardealul...

- **Ce e Societatea de tip composesoral „Bunuri Private" Ciuc?**

- O societate ilegală. Într-un deceniu şi jumătate, grofii şi magnații unguri, prin furturi şi vicleşuguri, au pus mâna pe bogățiile României. Ca secretar al Societății de tip composesoral, „Bunuri Private Ciuc”, **Raduly Robert** şi echipa lui au recurs până şi la falsificarea unor acte, în Monitorul Oficial al României, pentru a pune mâna pe bunuri imobiliare, în valoare de sute de miliarde de lei. Iar mie nu-mi rămâne decât să mă întreb: până când „doarme” Justiția românească?! Această megaescrocherie a fost pusă la cale, cu desăvârşită abilitate, de către grupuri de politicieni unguri, afacerişti veroşi, sprijiniți de „judecători” corupți, care îşi au rezidența chiar la Miercurea Ciuc, considerați... eroi!

- **Țipau, unii, ca din gură de şarpe: „*Suntem în pericol de moarte!*” Ce urmăreau?**

- „Circul” era condus de „polgarmesterul” din Csik-Szereda, **Raduly Robert**... El îi chema la luptă pe secuii-unguri, cerând „patrioților” din 70 de sate aflate în „pericol de moarte”, ca o primă formă de protest, să aprindă focuri şi să tragă clopotele în dungă...

- **...Ca-n vremea invaziei tătarilor!**

- Desigur, „pericolul de moarte” asupra secuilor-unguri...

- **Asta e o formulă gen... „struțo-cămilă”! Şi nu mă îndoiesc şi spre ce ținte îşi fixa Raduly şi ai lui, armele!**

- Evident, de un veac şi jumătate n-au ostenit să-i incrimineze pe români, enervați, poate, că n-au stat deoparte, să-i lase să-şi desfăşoare „jocurile” învățate în acel Ev Mediu, când i-a apucat declanşarea jafurilor şi a cuceririlor, tulburând liniştea unui continent... Acea Societate de tip composesoral „**Bunuri Private Ciuc**”, validată oficial de Judecătoria din Miercurea Ciuc, a stat la baza marilor fraude şi „țepe” trase de pătura noilor magnați şi grofi unguri, care au pus deja mâna pe o bună parte a bogățiilor României. Vreme în care, s-au bucurat din plin de protecția şi sprijinul struțo-cămilei U.D.M.R., prezentă aproape fără întrerupere, de douăzeci de ani, în Guvernul României! Iar când au trebuit să stea-n opoziție, s-au supărat foc, considerând locul lor în Parlament de drept!

- **...Şi cu posturi grase, foarte bine plătite, nelipsind, practic, de pe nicio crenguță guvernamentală un ungur, sau chiar mai**

mulți... O „răsplată” menită să slujească „maşinii de vot” din Parlamentul României!

- Politic, au pus mâna pe tot ce şi-au dorit. Şi chiar mai mult de-atât. Au negociat la sânge, obținând, prin cele cinci-şase procente pe care le au în Parlament, şi posturi de miniştri şi de secretari de stat şi, chiar, o poziție care însemna omul nr. 2 în Guvernul României, adică vicepremier. Câteva sute! În ce țară din lume e posibil ca o „Uniune”, mai mult culturală, care nici măcar nu se autodefineşte a fi „politică”, să joace la două capete, profitând de gravele trădări naționale ale partidelor politice româneşti, a Guvernului şi a Parlamentului României. E şi o cale de slujire a „războiului”, a stingerii a atât de hulitului, de către iredenta ungurească, a Trianonului! Ei ştiu bine ce vor. Şi scopul nu scuză mijloacele!

- **...Se pare că şi „Romtelecom”-ul dă lecții de istorie în Harghita!**

- ...Şi o face în strânsă cooperare cu o societate românească: „Pagini Aurii s.a.”. probabil, o metodă de a aduna bani mai mulți! E, totuşi, prea mare prețul minciunii! „Cartea”, lansează teoria conform căreia întreaga populație daco-romană s-ar fi retras de pe meleagurile Ținutului Ciuc, în anul 271, când romanii au părăsit Dacia, trecând la sud de Dunăre. Astfel este motivată povestea „vidului”, prin toată zona rămânând doar pământuri pustii, nelocuite de nimeni, încât, ungurii n-au avut a face altceva decât să le ia în stăpânire, în bună pace, deşi se ştie că ei au găsit Pannonia la 624 de ani, după plecarea romanilor din Dacia Traiană.

- **N-aş vrea să comentez „înstăpânirea” Companiei de Stat (!) a Greciei peste Telefoanele României. Numai „privatizare n-a fost. Poate, va veni vremea şi se va găsi cineva să „deprivatizeze” aceste „țepe” date economiei româneşti. Însă, câtă vreme, neaveniții „proprietari” n-au habar de Istoria Românilor, să-şi vadă lungul nasului şi să se rezume la publicarea unei cărți cu nume de oameni, firme, societăți şi organizații culturale şi social-politice, şi numere de telefon. Să lase politica pe seama altora...**

- ...Până şi în Cartea de Telefoane a județului Harghita, liderii politici unguri ai județului, au impus strecurarea unor aberații care

n-au nimic comun cu adevărul istoric, probat de documente şi dovezi incontestabile. Domnii de la „Pagini Aurii" şi cei de la „Romtelecom" şi-au dat mâna cu iredenta ungurească şi mint în cor: „*Conform izvoarelor istorice, locuitorii acestor meleaguri s-au stabilit pe teritoriul actual al județului Harghita în secolele XII-XIII, reprezentând o ramură a seminției maghiare*"!

- **„Seminție ungară"? Alții fac trimitere la... „popoare de rasă maghiară". Mă-ntreb, total nedumerit, câte „seminții" şi câte „popoare de rasă maghiară" vor fi invadat Europa?! Tac. Sunt aberații în fața cărora trebuie să zâmbeşti. Şi să nu încerci să evaluezi gradul de cultură al aventurierilor...**

- Mă gândesc cu milă la acel Telkes Simon, preşedintele Societății Centrale de Ungurizare a Numelui. Era pâinea lui. Asta trebuia s-o facă. Din asta trebuie să-şi întrețină familia. Lui i s-a pus în cârcă răspunderea ungurizării şi omu' a inventat un cod, o lege: „*Cum să maghiarizăm numele de familie, prin botez național*"... La capătul „botezului național", cel cu nume străin devenea... ungur! Şi cu limbă, dar şi cu drepturi. Asta era momeala. Şi, scria, în... „Ordonanța lui de Urgență", că „*maghiarizarea are un mare rol etic în consolidarea şi unificarea națiunii noastre... Maghiarizarea numelui este un jurământ de credință, o angajare patriotică!*"

- **Mă plec în fața soției acestui monstru, o unguroaică din Bihor, care, în 1919, a avut puterea să facă publice aceste acte prin care erau „înghițite" națiunile care trăiau în Ardeal şi în Ungaria...**

- Documentul deconspirat de soția lui Huszár Antal, era la „strict secret". Îi mulțumim! El viza, prioritar, desființarea românilor ca națiune!

- **Ăştia, cu „vidul" (din capu' lor!), chiar n-au avut curiozitatea să se aplece asupra descoperirilor făcute în ultimii zeci de ani?**

- „Tonul" l-a dat **Robert Roesler**, apoi l-au secondat alți câțiva istorici, între care şi ungurii **Hunfalvy** şi **Karacsony**, care susțin că „*în furtunile migrațiilor, Transilvania s-a golit complet de populație*"... Avem şi noi, aici, la Toplița Română, un „demn" continuator al lui Roesler. Îl cheamă **Rokaly Joszef** şi e profesor de istorie. E orb,

surd neagă toate realităţile scoase la iveală de cercetători şi arheologi. Măcar de s-ar fi aplecat să-l citească pe **Huszti András**, de la care ar fi aflat destule răspunsuri la chinurile „vidului” inventat, care i-au anesteziat logica: *„Nicio naţiune nu are limba atât de apropiată de cea veche romană, ca naţiunea valahă. Ceea ce e un semn sigur şi care nu poate înşela că ei sunt în Transilvania urmaşii vechilor colonii romane*”! Şi scrie omu’ în ziarul „***Harghita Nepe***” din Miercurea Ciuc verzi şi uscate, aşezându-le sub genericul... „***Documentar***”. Halal dascăl! Nu i-a fost îndeajuns că şi-a ameţit elevii cu pledoariile lui şovine, dar a trecut şi la intoxicarea în masă a consângenilor săi, atâţia câţi s-au lăsat păcăliţi de acest diletant politico-istoric. Ca să pară cât de cât credibil, nu neagă descoperirile făcute în anul 1872, cu ocazia construirii drumului Topliţa-Borsec, pe muntele Creanga, dar devine amnezic, atunci, când trebuie să precizeze că sunt urme ale vechii civilizaţii dacice. Ocoleşte şi faptul că acest teritoriu făcea parte din Dacia Traiană. Ştie bine tehnica manipulării acest Rokaly! Împrăştie confuzie... Citează denumiri ungureşti precum Holo Patak, Nagy Resz, Kőzres, Barpatak, Szekpatak sau Pogany teteje, „uitând” să precizeze că ele sunt pur şi simplu traduceri ale denumirilor de origine română, slavă sau slavo-română. „Istoricul” îşi face însă „jocul” bine învăţat: să inoculeze în conştiinţa ungurimii că aceste denumiri au fost date de unguri, adică de cei mai vechi locuitori ai ţinutului. După el, şi Topliţa a fost la început... Toplocza! Dar n-are absolut niciun argument! Aproape fără excepţie, toponimele de pe aceste meleaguri sunt de origine română sau slavă. Aberaţia că „autohtonii” erau unguri, rămâne doar o fantezie rizibilă, ca şi „convieţuirea” slavilor cu ungurii. Ehe, „profesore” Rokaly, încearcă să afli cam pe unde se aflau stră-strămoşii tăi prin veacurile VI-VII, când slavii şi românii, care, chiar convieţuiau pe-aici, dădeau nume locurilor şi localităţilor, apelor şi munţilor!

- **Profesorul David Prodan, academicianul de mare probitate, recunoscut în lumea mondială a istoricilor pentru probitatea şi profunzimea cercetărilor, a scris o lucrare intitulată „*Topliţa la 1785*” în care afirmă fără echivoc că „*întreaga populaţie a satului, la 1785, era românească...*”**

- „Învățatul” Rokaly rescrie istoria locurilor noastre, ignorând documente şi studii profunde. Nu-i aici locul să semnalez întreaga mulțime a aberațiilor pe care le emite. I-aş aminti doar câteva rânduri din „***Cronica maghiară***” a lui **Simon de Keza**, scrisă între anii 1282-1285. Lămurind problema „noilor veniți”, secuii, precizează că ei s-au stabilit în „*munții de la margine, alături de românii băştinaşi, de la care au învățat scrierea. De altfel, secuii au împrumutat de la români şi alte multe obiceiuri, le-au adoptat unele elemente ale portului, modul de a-şi construi casele*”...

- **...Ar fi culmea să se găsească vreun „Rokaly”, care să argumenteze cum că acest cronicar ungur, Simon de Keza, ar fi fost „cumpărat” de români!**

- Mai ştii? Orice e posibil... Numai că valurile de descoperiri arheologice nu prea mai lasă loc „inventatorilor”, dând palme zdravene celor care au emanat aberații istorice şi celor care continuă şi azi să mintă!

- **Cum trebuie pricepută sintagma „Ținut Secuiesc”?**

- Se ştie că la ultimul recensământ s-au mai declarat secui vreo câteva sute. Ei au fost colonizați, în aceeaşi perioadă cu saşii, începând cu sfârşitul secolului al XII-lea şi continuând cu începutul celui următor. Mai ales, de la mijlocul secolului al XIX-lea, drama secuiască s-a accentuat, „sitele” epurării etnice funcționând eficient, iar în ultimele decenii, setea de putere a organizațiilor revanşarde ungureşti i-a decimat într-atât încât, adunați la un loc, secuii abia de mai formează un sătuc mai mic de 200 de fumuri. „**Ținut Secuiesc**”? E o utopie! Un pretext sub care se-ncearcă ruperea unui ținut de Patria Mamă, România. Sintagma „**Ținut Secuiesc**” are un puternic iz nostalgic, iar liderii U.D.M.R. şi ai celorlalte formațiuni politice ungureşti, emit mereu atacuri la adresa Trianonului şi a „Statului Național Unitar Român”, cerând acordarea acestui „teritoriu-etnic” un statut special. Personaje precum „popii” **Lászlo Tőkés** şi **Sogor Csaba**, „poetul” **Markó Béla** sau „polgarmesterul” **Raduly Robert** vor pentru acest teritoriu stemă şi imn secuiesc, Constituție secuiască, Guvern secuiesc, Tribunal, Curte Supremă de Justiție, Bancă Națională proprie, Curtea de conturi... Vor să întemeieze aici un Stat Independent! Oricum, pentru teritoriu au prezervat deja, la Oficiul de Standarde, mărci

şi invenţii, licenţe de „**Ţinut Secuiesc**”. Şi au declarat ferm că „*Ţinutul secuiesc nu e România*”!...

- **A apărut la Topliţa Română „Fundaţia culturală” cu un nume care îmi aminteşte despre „Măcelul de la Beliş”: „Dr. Urmánczi Nándor”...**

- „Girul” i l-a dat Judecătoria din Topliţa, iar „naşa de botez” este judecătoarea **Anca Lucia Andrei**. O „Fundaţie culturală” care îşi propune, între altele, să slujească „*tradiţiile de autoorganizare şi autoguvernare secuieşti*”, să „*cerceteze istoria poporului secui*” şi „*să îngrijească moştenirea morală lăsată de dr. Urmánczi Nándor şi s-o păstreze*”. Sic! Vai, Judecătorie! Vai, judecătoare, preşedintă de şedinţă... „Opera” acesteia a ajuns însă din nou în instanţă. Încalcă şi Constituţia României, e încă un pas spre destrămarea României, făcut de grupările iredentiste. Oricât de lipsită de cultură istorică ar fi fost preşedinta de şedinţă, textul Statutului **Fundaţiei Culturale „dr. Urmánczi Nándor”** ar fi trebuit s-o cutremure. S-o fi întrebat cine a fost acest Urmánczi Nándor? Ce „moştenire morală” o fi lăsat? Cât de „culturală” e „auto-organizarea şi autoguvernarea secuiască”? Era suficientă o minimă documentare pentru ca acel complet de judecată să-şi dea seama că se află în faţa validării unei „fundaţii” care îşi propune să militeze pentru „moştenirea” unui criminal! El este cel care, deţinând o funcţie importantă în Statul Ungar, în noiembrie 1918 a organizat formarea şi deplasarea la Beliş, lângă Huedin, a unui detaşament de 65 de soldaţi honvezi, care, înarmaţi cu puşti şi mitraliere, au ucis şi apoi au ars pe rug cel puţin 45 de români! Trenul blindat a plecat din Budapesta în dimineaţa de 7 noiembrie 1918, cu destinaţia Călăţele, seara a ajuns la destinaţie, iar de acolo, cu armele încărcate, militarii au plecat spre Beliş, să înăbuşească revolta prizonierilor ruşi, italieni şi sârbi, care lucrau la Fabrica de cherestea a lui Ianoş Urmánczi, fratele lui Nándor. Şi, ca să fie mai clară imaginea morală a lui Nándor, spre ştiinţa „judecătorilor” de la Topliţa, în 1932, lansa minciuna că în Ardeal trăiesc 3,5 milioane de unguri (!?), că va lupta să-i dea afară din Ungaria pe toţi neungurii - paraziţi (!), ticăloşi, „*care s-au strecurat pe pământul unguresc*”, să facă loc celor plecaţi şi vieţuiesc prin America, Asia, sau Africa şi să pună bazele Imperiului Ungar. Avea, acest „erou”, încă o mare ambiţie: să

reclădească granițele Ungariei Mari, chiar şi cu forța armelor, mergând până la exterminare! Acesta a fost Urmánczi Nándor, deputatul-criminal din Parlamentul de la Budapesta, care avea moşii şi castel la Toplița. Pentru mine rămâne o întrebare gravă: cei ce-au semnat acea sentință, chiar au habar de legile României? N-or avea diplome false?

- Mi-a fost dat s-o cunosc pe ultima supraviețuitoare a măcelului, Agaftia Popa, prin anii '70. A fost prinsă în sat şi adusă lângă podul de peste Someşul Mic, spre a fi împuşcată, împreună cu mai mulți români. S-a aruncat în apă, a dispărut, iar plutonul de execuție trimis de Urmánczi Nándor, uluit, poate din „admirație" pentru curajul acesteia, n-a mai pornit în căutarea ei. Era o fetişcană abia trecută de 20 de ani! Ea mi-a depănat toată tragedia, chiar lângă troița ridicată pe locul execuției unora dintre români, unde s-a aflat groapa comună şi rugul pe care au fost arşi... Asupra românilor plana doar presupunerea că ei au devastat magaziile şi apoi au dat foc castelului. Dar au făcut-o prizonierii, revoltați că n-au vrut să le dea drumu', şi să le asigure merinde până ajung acasă.

- Într-un fel, „moralitatea" acestui criminal, **Urmánczi Nándor**, privind visul său de *„recucerire a teritoriilor „provizoriu ocupate*" (!) continuă şi azi. Fie să amintesc doar la Tabăra iredentistă „EMI", care a preluat mesajul taberei neohorthystă „***Magyar Sziget***", de la Kismaros, din Ungaria, interzisă acolo! E incredibil ca o astfel de „tabără" să fie finanțată din banii de la Guvernul României, alocați de Consiliul Județean Harghita! Iar obrăznicia acestei instituții a Statului Român de a susține că o astfel de finanțare a acestui eveniment „*contribuie la cunoaşterea şi înțelegerea reciprocă, nu la separarea națională sau ideologică*", e penibilă. Iată „argumentul" Consiliului Județean Harghita: „*La Tabăra Emi vor veni aproximativ zece mii de persoane şi este inacceptabil să-i numeşti extremişti. Marea Majoritate a vizitatorilor sunt cetățeni cu drepturi egale, iar mulți dintre ei plătesc impozite...*" Ba, chiar precizează că sumele alocate sunt destinate pentru cazarea formațiilor de muzică din România, invitate în Tabără. O manifestare iredentistă, la care, în anul 2009, n-a lipsit nici Wass Endre, fiul criminalului Wass Albert,

care a comandat măcelurile de la Sucutard şi Mureşenii de Câmpie, nefiind străin nici de masacrul de la Sărmaş. S-a înfruptat din banii românilor şi „celebra” unguroaică, **Eva Maria Barki**, trăitoare în Austria, care, între anii 1994-1998 a fost declarată persoană indezirabilă pe teritoriul României. În 2008, discursul extremistului **Vona Gábor**, preşedintele al Partidului „IOBBYK”, a fost urmărit de... 15.000 de tineri! Chiar, nu e timpul unei implicări a autorităților române?

- **Cum percepe comunitatea românească „şerpăria politică udemeristă”?**

- Ca pe o prăpastie prezentă la tot pasul. Fiecare român moare câte puțin în fiecare zi. Preotul **Traian Pânzaru** din Gheorgheni, o vreme, pentru a nu fi omorât, s-a aflat sub paza armatei, dar, la 27 martie 1990 a fost silit să plece în pribegie. Inginerului **Virgil Lungu**, după 42 de ani trăiți în Gheorgheni, i s-a spus să plece, că altfel i se va da foc. Aceeaşi indicație imperativă a primit-o şi familia **Constantin** şi **Mihaela Zina Istrate**... Lozinca „*Ki o romanokal!*” mai putea fi citită şi după un an de la îngrozitorul val de amenințări din 1989. Preotului **Eugen Micu** i s-a cerut mai „patetic”: „*Ia-ți şatra şi pleacă, altfel...*” O formă des întâlnită, mai ales în învățământ, era cea epistolară, gen „*Vă facem cunoscut că postul dumneavoastră s-a desființat. Sunteți liber să vă căutați de lucru în orice județ din țară*”... Sub uşă, puteai găsi şi un bilețel „binevoitor”: „*Ți-a sunat ceasul, român împuțit!*”. Sub tensiunea bine regizată, secțiile române de la liceele Pedagogic şi Sanitar din Odorheiu Secuiesc au trebuit să plece în plin an şcolar. Directorul Liceului Pedagogic era îngrijorat că „*prezența claselor româneşti dăunează procesului instructiv-educativ în limba maternă*”, iar cel de la „Sanitar” afirma că... „*plecarea elevilor români este un proces revoluționar*” (?!).

- **Câțiva fruntaşi ai partidului etnic extremist, U.D.M.R., s-au vrut preşedinți ai României. Ce promisiuni făceau când defilau prin Harghita şi Covasna, în costumație... electorală?**

- Mi-l aduc aminte pe **Borbely Imre**, deputatul udemerist de Gheorgheni, „importat” tocmai din Timişoara. Voia să devină preşedinte al României, propunându-şi, ca proiect electoral, să realizeze mult trâmbițata federalizare a României: „*Visul meu este o Românie*

federativă. Sper să conving destui cetățeni români de avantajele incontestabile ale unui stat federativ...”

- **Le-a vorbit românilor şi despre „avantajele incontestabile ale federalizării”?**

- Ele existau, desigur, doar în mintea lui Borbely Imre. Una care produce... fantasmagorii! „Spectacolul” lui a continuat în Harghita, abilul publicist **Gheorghe Chiper** de la ziarul **„*Adevărul Harghitei*”**, i-a smuls următoarea declarație: „*Indiferent de mersul federalizării Europei, în România sunt create toate condițiile pentru o viitoare federalizare*”. A dat şi explicații „suplimentare”. Nevoia de „federalizare” vine de la „mentalitate”, aceasta, conducând, la un moment dat, spune el, la... tensiuni: „*Tradițiile şi mentalitățile din Moldova sunt cu totul diferite de cele din Oltenia, Banat sau Ardeal*”...

- **Cine e acest „clarvăzător”... Borbely Imre?**

- Un fost chimist, devenit... socio-filozof. În capu' lui, Banatul e Banat, Ardealul rămâne Ardeal, Moldova este Moldova, la fel şi Oltenia. Vai, biet Borbely! Cât s-a chinuit să descopere „roata”! Aşa cum s-a chinuit şi Markó Béla să inventeze o galerie întreagă de termeni ca să mascheze ce de fapt urmărea: „**autonomia teritorială a Ținutului Secuiesc**”... Aşa au apărut, în valuri, termeni precum „**administrație locală şi regională cu statut special**”, „**autonomie regională**”, „**autodeterminare internă**”, „**autonomie personală**”, dar câte alte bazaconii. Omu', se tot chinuie să insinueze că, de fapt, ungurii din România nu sunt o „minoritate etnică”, ci formează o națiune, cu drepturi depline la autodeterminare, fiind întemeietoare de stat. Ce nu ştie „poetul” Markó Béla, ştia foarte bine şi chiar scria, prin secolul al XVII-lea, cronicarul moldovean **Grigore Ureche**: „*Românii câți se află locuitori în Țara Ungurească, şi la Ardeal, şi la Maramoroşu, de la un loc sunt cu moldovenii, şi toți de la Râm se trag*”... Prin Râm, domnule râvnitor la tronul României, pentru a o mutila, să înțelegeți Roma!...

- **...Şi dincolo de Tisa, mai avea un „mare” tovarăş de gânduri, pe istoricul şi publicistul Ráffay Ernő. Individ cu resurse uriaşe de obrăznicie. După el, „*România este un stat artificial, creat la Trianon, stăpânind teritorii ungureşti ocupate, la fel ca fosta Cehoslovacie şi fosta Iugoslavie, care s-au destrămat*”. Şi**

cum acestea s-au destrămat, concluzia lui Ráffay îşi varsă ura ce-l macină: „*...A mai rămas România. Legitatea care a fost valabilă în cazul celor două țări amintite, va fi valabilă şi în cel al României!*”... O „logică”... ilogică. Un discernământ rătăcit prin vrerile nostalgice, post-Trianon ale corului de revanşarzi, bine instrumentat şi dirijat de structuri ce-şi trag sângele din inima unui parlament şi a unui Guvern, care ocrotesc la sân şerpi veninoşi!

- Specii din aceeaşi încrengătură au trăit şi încă trăiesc bine printre noi. Românii nu l-au uitat, desigur, pe „victimizatul” **Sűtő András**. În 1995, cu ocazia dezvelirii statuii lui **Orbán Balázs**, la Odorheiu Secuiesc, acoperea cerul cu urletele sale pline de isterie: „*Secuii trebuie să facă totul pentru recâştigarea bunurilor de care secuimea a fost jefuită, chiar dacă pentru aceasta va trebui să aducem cele mai tragice jertfe!*”. Ce să mai vorbim de cel mai mare mincinos, care zice el, îl slujeşte pe Dumnezeu: popa Tőkés?! Prin 1995, într-un interviu acordat unei reviste din Suedia, făcea o afirmație stupefiantă: cum că Transilvania ar fi locuită în proporție de 70 la sută (!!!) de unguri, ei trăind sub cea mai cruntă prigoană a românilor minoritari, care au ocupat prin forță străvechiul pământ unguresc! Sunt afirmații care aparțin unui individ care a trăit în minciuni şi cu propria-i familie, pe care a torturat-o fizic şi psihic. Un colaborator notoriu al Securității din Dej, oraşul în care purta eticheta... „**Taur de Dej**”. Din astfel de aventuri a ajuns şi-n pragul pronunțării divorțului. Oricum, minciuna „trasă” celor din Norvegia, e o nimica toată. Când intoxică omenirea cu astfel de minciuni, se face că n-a aflat niciodată că în anul 895, când au „descălecat” ungurii în provincia romană Pannonia, câmpia din zona cursului mijlociu al Dunării, băştinaşii, românii şi slavii, erau de când lumea acolo. Îl apucă „uitarea” şi atunci când ar trebui, ca popă, să ştie că în perioada 1332-1337, în Ardeal parohiile ortodoxe reprezentau 62 la sută, față de cele 38 de procente câte erau cele catolice. Cu un pic de efort de documentare ar fi putut să afle, din surse ungureşti, că românii reprezentau 66 la sută din populația Ardealului, față de doar 21 la sută, cât erau ungurii şi secuii împreună. Dacă răsfoia studiile istoricului ungur, **Benkő Jozsef**, publicate în anul 1762, putea afla că „*Numărul românilor este*

atât de mare, încât, nu numai că le egalează, dar le şi întrece cu mult pe toate celelalte neamuri din Transilvania, împreună”... Ar fi meritat ca popa-mincinosu să se fi întrebat de ce împărăteasa Maria Tereza spunea în fața nobilimii din Viena, referindu-se la Transilvania, că aceasta este „**Principatul nostru românesc**”. N-a zis „unguresc”, nici „secuiesc”, părinte! Ştiți oare „de ce”? Osteniți-vă puțin, părinte, şi cercetați recensămintele ungureşti, pe care, evident, nu le-au făcut românii. Aflați poate şi „tehnica” prin care trebuie să crească numărul de unguri... Funcționau „fabricile” în draci, după reguli şi legi elaborate de structuri specializate. Fie să vă „ofer” doar cifrele Recensământului unguresc din anul 1910, chiar ultimul înaintea dreptății de la Trianon: în Ardeal, trăiau 2.909.260 români, iar numărul ungurilor era de doar 2.058.880. Erau mai mulți români cu aproape 1.000.000! Cu toate că „productivitatea” sistemului de ungurizare instituit era una demnă de record european. Ştiți, cred, şi ce a rezultat în urma recensământului din anul 2002. De unde ați putut scoate atâtea cifre mincinoase? E păcat. Murdăriți haina preoțească, părinte Tőkés!

- ...Dar câte întrebări ar trebui să i se pună lu' popa Tőkés şi cei care cântă în corurile lui, ale „poetului” Markó Béla, ale lui Viktor Orban, proaspăt uns ca prim-ministru al Ungariei, beneficiind şi de capitalul politic pe care şi l-a însuşit la Tuşnad, la acele Festivaluri revizioniste, desfăşurate anual, sub nasul unor autorități care privesc cu nepăsare acțiunile de terfelire a demnității naționale a poporului român!

- ...De pildă, ca purtător de haină preoțească „reformată”, să încerce să explice de ce la „**Olahfalu**”, adică „satul românesc”, se zice că n-ar mai trăi niciun român, dar 268 de persoane s-au declarat a fi de religie ortodoxă, de ce la Ciucsângeorgiu trăiesc 138 de unguri ortodocşi, la Ciuman 207, la Lăzarea 16, la Simoneşti 30. La Plăieşii de Jos – ce nume românesc! – sunt 200 de români, dar toți vorbesc ungureşte. Ce „metamorfoză” s-a produs ca 1.075 de unguri să se declare... ortodocşi în județul Covasna şi 921 în Harghita? Care e explicația că în Covasna, la Recensământul din anul 2002, erau 51.790 de români, dar cei care au declarat că au ca limbă maternă română erau 55.431? Cu 3.641 mai mulți! La Hăghig, erau 870 de „unguri”, dar aveau ca limbă maternă româna... 1.533, iar la Vâlcele

erau 1.357 de români şi aveau ca limbă maternă româna... 3.126! Cu 1.769 mai mulți... Şi, vai, a mai apărut încă o categorie de ortodocşi: secuii! Ei, cum vine asta, părinte?

- ...Poate, părinte Tőkés, la capătul atâtor năzbâtii, vă hotărâți să vă retrageți la pensie. Poate vă salvați şi căsnicia. Sunteți deja bătrân hârşit. Ați ostenit mințind, prea-curvind, batjocorind poporul român şi învrăjbind la conflicte şi mişcări interetnice. Ar fi cea mai cuminte şi înțeleaptă soluție. Decideți, „sfinția voastră”!... Luați-vă de braț şi cu un alt mare revizionist ungur, Tóth Sándor, pe a cărui carte de învățătură, „*Quo Vadis Romanie*”, apărută în 1990, o țineți sub pernă. De la el ați învățat că... „*nenorocirile românilor se trag de la sintagma «stat național», înscrisă în Constituție*”. Şi el, ca şi dumneavoastră, vrea să facă în inima României o... „kicsi” Ungarie, pentru a scăpa de... „*lanțurile înrobitoare ale Statului Național Român*”! Conform învățăturilor sale, nu doar minoritarii unguri au avut de suferit de pe urma respectivei sintagme, ci „*ni s-au tras destule ponoase şi nouă, românilor!*”. Ne explică şi de ce: „*De atunci au început şi acele teribile pogromuri evreieşti, în urma cărora evreii au devenit cei mai înverşunați duşmani ai românilor!*”. Stopați-l. Intră deja în zona gravelor confuzii. E nevoie de control la etajul de „sus”! Şi îndemnați-l, după ce vă supuneți aceleiaşi sugestii, să caute prin cărțile rabinului-şef al României, devenit apoi rabin-şef al Genevei, următoarea apreciere-răspuns, referitoare la rolul României în drama trăită de poporul evreu: „*bunul şi dreptul popor român i-a apărat pe evrei*”... Încercați, părinte Tőkés, să-i dați ceruta binecuvântare de iertare, că nu ştie ce face. Minte şi el ca şi dumneavoastră! Vă mai întreb, totuşi, ceva: unde au dispărut, totuşi, românii din Secuime”, cum vă place să numiți acest teritoriu românesc, pe care au fost „implantați” secuii, pe post de „grăniceri”?! De paznici de „graniță”, spus mai clar. Pe bietul Tóth Sándor – care „baletează” între a fi cetățean român şi ungur, trebuie să-l înțelegem. Încă nu ştie cum se „mişcă” vremurile... Spaimă amnezică, domnilor! Întoarceți-vă în timp, când Ungaria defila prin Europa ca prima țară fascistă din Europa, în care acel regim a venit la putere

prin guvernarea „amiralului fără flotă”, Horthy Miklós, în martie 1920!?

- În zilele noastre se naşte alt soi de fascism. Au reapărut formațiile paramilitare ale lui Horthy, iar numărul „activiştilor” este din ce în ce mai mare. A luat amploare violența împotriva a tot ce e românesc, cu ton dat de la Budapesta, de la Bruxelles – unde europarlamentarii unguri din România şi Ungaria sunt grupați în Partidul Popular European (P.P.E.), dar şi de la Bucureşti, unde generoasele legi ale României au facilitat pătrunderea în Parlament a unui grup masiv de senatori şi deputați unguri. Sunt, din fericire, şi minți limpezi care pledează nu pentru **separare** – care e sloganul accentuat al ultimelor decenii, ci pentru **colaborare**! Până şi cotidianul „***Nép-Szabadság***”, care apare la Budapesta, scria, sub titlul „***Fără limba română, secuii abia de au vreo şansă!***”: „*Tinerii din Secuime îşi petrec viața într-un mediu maghiar, motiv pentru care nu învață suficient de bine româneşte, limba statului. (...) Dezavantajele enorme ale acestei stări de fapt, le simt însă tinerii secui deja mai târziu, atunci când caută un loc de muncă, de multe ori fiind nevoiți să încerce să găsească un job în Ungaria, sau mai la vest*”. „H”, e numele unui bărbat din Sf. Gheorghe, care a absolvit Şcoala medie la Miercurea Ciuc. El povestea ziarului cum la şcoala sa din Secuime, chiar şi orele de limba română se desfăşurau în limba... maghiară! Aşa că, înainte de bacalaureat, abia dacă a fost în stare să formuleze corect o propoziție românească. „*Nu am fost forțat şi nici nu m-a interesat să-mi însuşesc în vreun fel limba română*”, mărturisea el. Propunea însă şi o soluție: mai multe ore de limba română la şcoală! Şi considera o idee bună ca tinerii secui să lege prietenii şi cu copii români sau ca elevii secui să citească mai multe reviste şi cărți în limba română. Din punctul său de vedere, trebuie create mai multe ocazii pentru ca secuii să se obosească de bună voie să vorbească româneşte...

- **O puzderie de miniştri s-au aventurat să „reformeze” învățământul! Unii, chiar ținuți în brațe şi mângâiați pe creştet de „marele diriguitor”, Markó Béla, cât timp a fost viceprim ministru şi a răspuns de învățământ şi cultură. Şi veniți, şi aveniți...**

- Aşa este, toți au vrut să fie reformatori. O „reformă” fără sfârşit. Şi nu doar aici, în Harghita şi Covasna. Peste tot! Fiecare ministru a vrut să-şi impună ideile lui, bune sau rele, a făcut legi adesea bune de aruncat la coş, al căror „merit” a fost inducerea celei mai grave instabilități pe care a cunoscut-o învățământul românesc vreodată. O spune un dascăl care a slujit şcoala românească mai bine de o jumătate de veac. Se schimbă programe, se schimbă manuale, care au devenit un fel de antimanuale. Unii autori, visează ceva noaptea, şi a doua zi scriu un nou manual. Prea multe experimente! Îmbârligături garnisite cu termeni academici, sau aşa cred unii autori!

- **Care e soarta şcolilor „mixte”, cu clase româneşti şi ungureşti?**

- O, s-a rezolvat de mult, în urma „războiului” declanşat de „activiştii” udemerişti. Ei au spus-o clar: e nevoie de despărțire, în mod categoric! Au adus şi argumente: prezența claselor şi a secțiilor româneşti, alături de cele ungureşti, împiedică desfăşurarea învățământului în limba maternă. Aşa s-a produs „maternizarea” învățământului de limbă maghiară, care din provizorie, a rămas definitivă. Cât priveşte predarea limbii române în şcolile ungureşti, e o poveste tragică pentru rosturile viitorilor absolvenți, al căror handicap va fi greu de trecut...

- **...Citez din „*Népszabadság*” din Budapesta, care a întreprins o amplă anchetă pe această temă: „*...Generațiile actuale însă pot alege din oferta nelimitată de canale TV, iar ei aleg canale TV în limba maghiară, pe deasupra dispărând şi armata obligatorie. În acest fel, tinerii de azi învață româneşte încă şi mai greu decât părinții lor. La şcoală, chiar şi limba română este predată de un profesor maghiar, care de mult, ori nici el nu o vorbeşte perfect. Nu este deci de mirare că elevii trebuie să cumpere examenele*”, afirma H.I.**

- E o afirmație exactă. Am făcut parte din diferite comisii de bacalaureat şi cunosc calvarul tinerilor absolvenți. Era momentul marilor regrete, acuzau şcoala şi mentalitatea din unele familii, dar se gândeau şi la întâlnirile din viitor cu viața profesională. Din păcate, nu s-a schimbat mai nimic...

- **Azi, mai sunt elevi maghiari în unele clase româneşti?**

- Sunt. Şi sunt multişori... Şi la Miercurea Ciuc, şi la Odorheiu, mai ales, la Liceul „Marin Preda”, poate cel mai modern din toată zona, şi la Toplița Română, atât la Colegiul „Mihai Eminescu”, cât şi la Liceul „Octavian Codrea Tăslăuan”. Cei mai mulți, au făcut clasele primare la şcoli maghiare şi au dorit să continue în licee româneşti. Unii au trebuit să treacă peste presiunile U.D.M.R.! Sunt destui oameni cu picioarele pe pământ, care ştiu că vor trăi în România, şi nu în iluzoriul „Ținut Secuiesc Autonom”, O stafie vânturată electoral şi politic. Ce s-a-ntâmplat la Odorhei, la Aşezământul „Sf. Iosif” e o tragedie unică, o izbucnire iredentistă fără precedent în lumea civilizată a Europei. O chestiune penibilă, de ev mediu. Cazul, din câte ştiu, este prezentat în detaliu în paginile acestei cărți. Un aşezământ umanitar, construit de o fundație elvețiană, şi oferit cu acte în regulă unei congregației de măicuțe, aparținătoare de Mitropolia Greco-Catolică a Blajului. Întreaga acțiune umanitară aparținând unei fundații elvețiene, a fost mânjită urât, de un grup de extremişti unguri, dar şi de Judecătoria etnică din Odorhei, iar apoi de Tribunalul-etnic din Miercurea Ciuc. Un gest greu de uitat, chiar dacă cel ce-a declanşat acest interminabil război, primarul Odorheiului, a-ncercat o reparație, oferind măicuțelor... un buchet de flori.

- **Ilie Şandru a ajuns, la un moment dat, şi subiect de analiză în acel „Consiliu al discriminării”...**

- Mă „vânau” de mult. Cât priveşte acel articol care a determinat intervenția acestui „Consiliu”, care, de fapt, e condus şi slujeşte interesele U.D.M.R., le-am recomandat să-l recitească. Atât. Era o cronică la o carte, în care era analizat chipul germanului în literatura maghiară, care nu diferă cu nimic de cel al românului, sau al altor minorități trăitoare în Ungaria. Cu un astfel de „cântar”, aceşti „discriminatori” ar trebui să cheme în fiecare zi, pentru fiecare articol apărut, fiecare „foaie” scoasă la Sf. Gheorghe, de acel „roi de viespi”, care slujeşte cu „devotament” acoperit cu adevărate comori de aur, iredentismul şi extremismul unguresc. Pentru ei, românii sunt o nație păgână, fără Dumnezeu, cu opincile pline de sânge, care *„au ocupat străvechiul pământ unguresc al Ardealului*”. Şi merg înainte, de nimeni stingheriți. Unul din „foile” viesparului poartă şi un nume care sfidează eforturile omenirii: „***Timp European***” („***Europa Idő***”).

- **N-a intervenit acel „Consiliu al discriminării”?**

- E, cred, o întrebare-glumă! Evident, nu, cu toate că „Forumul Civic” din Harghita-Covasna, a semnalat aceste acțiuni antiromâneşti şi antinaționale, de zeci de ori.

- **Cum se văd, de la Toplița Română şedințele comune ale guvernelor de la Bucureşti şi Budapesta?!**

- A existat cândva un Imperiu Romano-Bulgar... Poate va mai apărea unu’, cine ştie. Oricum, guvernul de la Bucureşti e înțesat de unguri. Ei au un rol mult prea important. Nu lipsesc din nicio structură. Şi nu acceptă, Doamne fereşte, ca în vreo structură locală, sau județeană importantă, să calce vreun român. Cultura națională e grav terfelită. Nici ca portar nu acceptă. Azi-mâine nu vor mai găsi oameni cărora să le dăruiască funcții.

- **Pe plan economic, cum se resimt aceste „convulsii”?**

- Județele Harghita şi Covasna sunt, practic, județe ocupate. Majoritatea societăților sunt mixturi română-maghiare, adică „maghiaro-maghiare”. Totul s-a retrocedat. Păduri, munți, imobile... Economic, românii sunt terminați!

- **Se vorbeşte tot mai des despre revendicări frauduloase!**

- ...N-au revendicat doar ce le-a aparținut şi le-a fost preluat, ca şi românilor, de regimul comunist. Ei s-au întors şi la Reforma Agrară din anul 1921, cerând înapoi pământul şi munții!

- **Altfel spus, au finalizat şi celebrul „Proces al Optanților”. Cred că se-ntoarce în mormânt şi Nicolae Titulescu!**

- De pildă, comuna Bilbor, pur-românească, aflată la altitudinea de 1.000 de metri, vecină cu cerul, va deveni o colonie de pământ secuiesc. Şi munții îi vor, iar procesul e declanşat de o societate-fantomă „Bunuri Private Ciuc”. O „găselniță”. O şmecherie avocățească-judecătorească „inventată” pe căi strict-etnice, la Judecătoria din Miercurea Ciuc. Fantomatica „Bunuri Private Ciuc” a existat şi după 1918, dar n-a avut proprietăți. Ea doar le-a administrat! Acum, le pretind... Şi au şanse să le obțină, având în vedere prostia legilor şi miopia românilor, a judecătorilor.

- **Cândva, din câte am aflat, ați fost dascăl şi la clase de elevi maghiari. Ce amintiri v-au rămas?**

- A fost o încântare. Mi-a plăcut foarte mult seriozitatea lor, aplecarea exemplară spre carte. Şi părinții lor, şi ei, peste ani mi-au mulțumit că i-am învățat limba română şi-mi sunt şi azi recunoscători. Era, pe-atunci, linişte şi destul de bună colaborare între şcoli şi între dascăli. O poveste frumoasă, care nu se mai poate repeta. În nicio şcoală cu predare în limba maghiară, n-au voie să mai calce dascăli români...

- ...Nici invers?

- De ce? Românii nu pun astfel de bariere. Cunosc şi eu mulți profesori de etnie maghiară care ştiu bine limba română şi stăpânesc materiile pe care le predau. Cu mulți, sunt în relații apropiate şi ne respectăm.



Toplița – Gura Secului, ceremonie militaro-religioasă comemorativă

Ev Mediu la Odorhei şi Izvorul Mureşului, în Mileniul III

Unde te-ai ascuns, Szasz Jenő?

Revăd notițe de odinioară, din vremea când băteam aproape la pas zona aceasta blestemată. La puține zile după episoadele tragice din '90, de la Tg. Mureş, Zetea, Dealu, Cristur, Odorhei, în miez de noapte, băteam la uşa de acasă a primarului din Odorhei, unde ne-a condus un tânăr licean ungur, pe care l-am abordat întâmplător. Eram însoțit de Tibor Bács, asul volanului de la Radio Cluj şi de redactorul Gelu Cârlig, din secția pe care o conduceam... Ne-a primit cu amabilitate, chiar cu inima deschisă. Un bărbat la vreo 50 de ani, medic veterinar, absolvent de Cluj. Povestea a-nceput de la vremurile studenției, amintiri despre colegi şi dascăli, despre Casa de Cultură, pe care o frecventa cu bucuria omului ce nu cântărea valoarea unui spectacol sau a unei manifestări după limba în care se vorbea. Era un bun ungur, însetat de cultură. Şi mai era şi îndrăgostit...

Din bar, atunci, în miez de noapte, a adus o sticlă de vin negru, sec, cum rar găseşti. Am ciocnit, ne-a vorbit despre poverile ce apăsau peste bătrânul oraş, dar şi despre gândul de a se retrage la meseria pe care o iubea... Mi-a povestit despre istoria zbuciumată a Cetății, despre drama neamului secuiesc, despre planurile pe care le are. Fără să ocolim crimele care au zguduit nu doar lumea românească. Le denunța, le condamna şi spera ca aşa ceva să nu se mai repete. Departe de a fi un fanatic... Un om aşezat, chibzuit, cu credință în Dumnezeu. Un om echilibrat. A fost o seară din care „notesul” meu şi reportofonul au păstrat imagini sonore greu de uitat.

A câta întâlnire să fi fost cu aceste meleaguri? Cred că de patru-cinci ori pe an, încă din studenție, băteam aceste drumuri. Aveam o soră a mamei la Miercurea Ciuc, **Ioana Ene-Alexandrescu**, eram nelipsit de la Taberele de la Izvorul Mureşului, de la curele balneare de la Tuşnad-Băi, iar mai târziu, când repartizarea guvernamentală m-a legat de Radio Cluj, drumurile de reporter, în zonă, erau cele preferate. Sărbători. Mă reîntâlneam şi cu Sighişoara, unde am făcut practica de-o vară, în vremea când eram elev la Sibiu, la „Construcții”, dar, înainte de toate, erau prieteniile legate... Seara aceea, când m-a primit primarul Odorheiului, Ferencz, mi-a rămas în suflet. Venisem cu spaima că voi întâlni „mâncători de români”, dar am întâlnit oameni de dialog. Şi tinerii pe care i-am întâlnit, şi el, primarul, condamnau sincer ce se-ntâmplase în zonă, cu puțin timp în urmă.

Peste ani, aveam însă să aflu despre „aventurile” unui alt primar, **Szasz Jenő**. O brută. Un neom. Un ultra-extremist. O bestie care şi-a pus ca obiectiv să fie primarul celui mai unguresc municipiu din lume, iar pentru asta era dispus să recurgă la întregul arsenal de purificare etnică a românilor şi țiganilor, care îi stricau procentajul etnic. Secuii erau deja... unguri! Marele „război” l-a pornit apoi şi împotriva unor călugărițe, care conduceau **Aşezământul „Sf. Iosif”**, ridicat legal, de către o fundație din Elveția, şi transferat apoi Mitropoliei Greco-Catolice din Blaj. Un ceas n-a avut linişte acest primar! Era chinuit de gândul că, în acel „Aşezământ”, vor fi aduşi copii orfani, care, peste ani, se vor ataşa de oraş, întemeindu-şi familii, care, sigur, vor strica „**compoziția etnică**” a Odorheiului. Oraş zis-secuiesc, dar locuit de către cei ce le-au furat etnia: ungurii! O vreme, pe acest **Szasz Jenő**, oamenii l-au acceptat. Apoi, au ales pe altcineva. Semn că nu din prea multă „dragoste” l-au „invitat” să-i... lase. Cum, din nou, secuii l-au lăsat până şi pe Tőkés Laszlo să „bată” din gură pe la Bruxelles, cât l-or ține puterile. Că ei nu-l mai cred. L-au... vacanțat!

Simt nevoia unor completări. Acolo, la Odorhei, peste un timp, nu mai era primar doctorul. Venise altul, din clanul Tőkeşilor, care purta în acte numele **Szasz Jenő**. Cel ce se bătea cu pumnu' în piept că vrea să facă din Odorhei, cel mai unguresc municipiu din lume. Semn că ungurii din... Ungaria, tot mai admiteau prin oraşele lor şi

câțiva țigani, câțiva evrei, câțiva sârbi sau slovaci. Chiar şi câțiva români! Marea lui problemă erau românii. Când s-a trezit că sus, pe Dealul Stejarului (Cserehat) se plănuieşte instituirea unei adevărate cetăți româneşti, chiar la doi paşi de Cimitirul Eroilor Români, a-nceput să trăiască coşmarul marilor insomnii. Nu pricepea în ruptu' capului de ce Fundația „Basel Hilft" din Elveția a decis să doneze „palatul", când totul a fost gata, unui ordin călugăresc greco-catolic, „**Congregația Inimi Neprihănite**" şi nu unei asociații umanitare ungureşti. Gata-gata să-l cheme la ordin pe primarul **dr. Ferenczi Ferencz**, care a semnat concesionarea terenului de vreo 17 hectare, pe 99 de ani, dar a aprobat şi autorizația de construcție, în toamna anului 1992, având ca termen de construcție doi ani... Tărăboi mare! Manevre de culise, avocați, procese fără de sfârşit, judecători cu lecții bine învățate, decizii de-o strâmbătate strigătoare la cer, călugărițe romånce agresate, inchiziții de Ev Mediu, închiderea apei şi a curentului electric. O adevărată furtună naționalist-şovină. Au urmat demonstrații, proteste violente ale unor organizații etnice maghiare. O luptă dusă cu toată „artileria grea", bine „dresată" de **primarul ultra-şovin Szasz Jenő**, crezându-se a avea misiunea să salveze nația ungurească de „marele" pericol al deznaționalizării. De „infestarea" oraşului cu români suferinzi de boli molipsitoare şi nevindecabile. Leproşi, sifilitici, epileptici, aduşi din toată România. Aşa prezenta cazul viitorului „**Aşezământ Sf. Iosif**", chemând oraşul la revoltă, sperând a convinge astfel oamenii de bunele lui intenții. Aflase însă şi adevărul despre cum s-a ajuns la atribuirea „Aşezământului", construit strict din contribuția unor investitori elvețieni... Nicio fundație umanitară ungurească din Odorhei n-a dorit să preia administrarea! Au refuzat şi călugărițele din **Ordinul Franciscan**. Un război surd, regizat de primarul Szasz Jenő, pentru a-l obliga pe **Cyrill Burgel**, inițiatorul acestei acțiuni umanitare, să anuleze donația în favoarea călugărițelor din Ordinul Franciscan. Dar elvețianul n-a făcut-o. Ba, chiar, a stabilit ca termen donației... veşnicia!

Povestea e lungă, trădând rea-credință, ură şi şovinism feroce. Altul era planul primarului-extremist. Voia să „înhațe" superba construcție făcută de elvețieni, pentru a instala o universitate ungurească. S-a gândit chiar la posibilitatea de a o transforma în sediu al...

Parlamentului Țării Secuilor! Plan eşuat. Azi, în Dealul Stejarului e ce-a dorit Cyrill Burgel şi Fundația „Basel Hilft": un aşezământ umanitar pentru copiii orfani. Şi români, şi unguri, şi țigani. Copii care n-au nici boli nevindecabile, nu sunt nici leproşi, nici epileptici. Şi nici şovini! Anii au trecut, iar sute de copii, care au urmat Şcoala măicuțelor din **Congregația „Inimi Neprihănite"**, şi-au găsit rosturi, şi-au întemeiat familii, privind cu respect spre Odorhei, oraşul din care au păşit în viață, cu speranța că vor reuşi.

Szasz Jenő nu mai e primar. S-a dat la fund şi ca politician. Oamenii l-au uitat... L-au iertat şi măicuțele greco-catolice pe cel ce-şi înscrisese ca obiectiv electoral, prin '96, preluarea Aşezământului din Dealul Stejarului. Pentru elvețieni, a fost o decepție. Măcar, dacă n-a venit să le mulțumească pentru că au investit şase milioane de dolari, cel puțin să nu-i mai fi purtat prin judecătorii şi tribunale.

Prea multă murdărie. Jocuri politice înfierbântate. „Coada" acestui Lenin al României, poetul Markó Béla, a fost băgată până la urechi. O presă elvețiană revoltată, relata o scenă pregătită la cererea unui consilier din... „**Autoguvernarea Locală**" a Odorheiului, **Bardoczi Csaba**: zece mii de „secui", sindicalişti, să se înarmeze cu târnăcoape şi răngi şi să fie pregătiți, la semnalul care se va da, să transforme în praf şi pulbere „Aşezământul", care se înălța sus, pe coama Dealului Stejarului...

A învins rațiunea. Copiii orfani veniți aici, cresc, învață, feriți de orice „conflict între religii şi limbi", fără să ştie că un primar, cândva, voia să le fure speranța. Că, un descreierat, acelaşi **Bardoczi Csaba**, fruntaş udemerist, adresa vorbe grele **Fundației „Basel Hilft"**: *„Ei nu sunt imaculați şi cinstiți, de aceea amintesc un vechi proverb: cu boul nu trebuie să intri în vorbă, boul trebuie lovit în cap*"! La aşa indivizi, aşa cultură... Punct!

*

...Gard în gard cu „Aşezământul" umanitar, s-a înălțat şi singurul liceu românesc din Odorhei. Alt motiv de viscerală ură udemeristă. Şi el strică structura etnică a Odorheiului... Liceu de elită, slujit de o mână de dascăli români care au rezistat valului de expulzări şi torturi

psihice. În '89, erau mai bine de o sută. Alături de ei, în **Liceul Românesc „Marin Preda”**, sunt şi dascăli de etnie maghiară. Mai bine de un sfert. Ca şi ponderea elevilor unguri, care au preferat să învețe în limba română. Porți permanent deschise, iar lângă liceu, o sală de sport cum puține sunt în zonă. E Dealul Românilor. Fără vreo barieră etnică. Un „Deal” spre care, şi azi, fostul primar iredentist, Szasz Jenő, înfierbântat, priveşte cu ură.

Între Făgețel şi Izvorul Mureşului

Alt episod: **Mănăstirea Izvorul Mureşului**... Una din zidirile mândre ale acestor vremuri. Istorie! Încă un moment în redarea demnității românilor. Un aşezământ care şterge din petele negre lăsate de demolatorii de biserici româneşti. Cei care, dincolo de batjocorire a Caselor lui Dumnezeu, au recurs şi la obligarea românilor să-şi maghiarizeze până şi numele de pe crucile de piatră, aşezate în cimitire, la căpătâiul morților. În 1994, când s-a înființat Episcopia Covasnei şi Harghitei, după prigoanele prin care au trecut românii, abia dacă mai existau 25 de parohii în tot acest spațiu. Cam aici se ajunsese după un veac şi jumătate de sugrumare a ortodoxiei româneşti şi de maghiarizare. Un proces care, de atunci, din 1994, nu mai are intensitatea de altădată. S-au înmulțit parohiile, au venit preoți peste tot, de unde au fost cândva alungați.

*

Va scrie cineva, vreodată, „***Romanul de la Făgețel***”? Povestea ar putea începe cam aşa: *„A fost, cândva, în Harghita, un sat curat românesc: Făgețel. Românii de aici aveau o biserică a lor, din zid, mare, şi era mereu plină ochi. Oameni harnici, gospodari, aproape toți purtând numele de Bucur. Ca şi părintele care slujea încă în anul 2008... Avea şcoală românească, erau copii mulți, şi toți vorbeau româneşte. Un sat cu oameni care ştiau să petreacă la nunți, să se bucure la venirea pe lume a copiilor. În timp, neamul le-a fost însă decimat. Sub veşnice amenințări, cu spaima în suflet,*

pentru a-şi ocroti viața., rând pe rând, au devenit unguri, apoi, şi-au pierdut şi credința strămoşească. Făgețel, 2008... De mult nu s-a mai născut niciun copil român. Şcoala e o ruină, fără elevi şi fără dascăli. Nici nunți ale românilor n-au mai fost de decenii. Nici petreceri n-au mai fost. Oameni trişti... Sat cândva românesc, din care mai supraviețuiesc câteva văduve şi patru-cinci familii de români, bolnavi, care măsoară, din când în când, paşii spre cimitir, unde speră să-şi găsească veşnicia. Biserica e şi ea aproape pustie, dar părintele Bucur continuă să țină slujbele, uneori fiind doar singur în Casa lui Dumnezeu.

*Într-o zi, a venit la Făgețel chiar episcopul de Harghita Covasna, Ioan. I-a propus atunci vrednicului părinte să treacă la catedrala Episcopală din Miercurea Ciuc, sau într-o parohie mai bună. I-a mulțumit, dar e localnic şi vrea să nu-i părăsească pe cei câțiva români care încă mai bat drumul spre biserica strămoşească. Cam aşa i-a spus părintele Victor Bucur, gazda, părintelui-episcop: «**Prea Sfinți-te, aş vrea să plec după ce-o pleca şi ultimul român!**»... A fost un moment de tulburătoare emoție, şi, după câteva clipe de tăcere, care însemna, de fapt, un acord tacit, părintele Ioan, episcopul, i-a spus: «**Bine, părinte, rămâi în Făgețel ca să-i petreci în rai pe ultimii români!**»...*

*

În Făgețel, e de-o vreme linişte. De-acum, e sat unguresc. A murit, se pare, pentru totdeauna, limba de obârşie: româna. Despre băştinaşii români, mai amintesc doar cele câteva cruci, încă neungurizate, cu cei câțiva români care îşi mai trag zilele aici. Oameni care se străduiesc să nu deranjeze valurile care au schimbat brutal structura etnică, impunând şi o altă limbă „oficială” în sat: maghiara! Bătrânii satului, care mai viețuiesc, şi cele câteva văduve, trec în linişte pe ulițe, nevorbindu-şi limba. Se tem. N-au uitat încă spaimele pe care le-au trăit şi nici povestea tragică a dispariției satului lor curat-românesc. La fel s-a-ntâmplat şi la Imper, şi la Frumoasa, şi la Doboi, şi la Livezi sau Ciuc-Sângeorgiu. Ca-n toată zona!

Români uitați. Români trădați... Români lăsați de izbelişte în bătaia vânturilor... **Făgețel-Harghita**, o poveste tragică trăită de

români. Un sat uitat de cei ce-ar fi trebuit să-i ocrotească. De-ar fi venit Episcopia şi părintele Ioan cu vreun sfert de veac mai devreme, cine ştie, poate ar fi putut reînvia neamul românilor de aici...

O Cetate la Izvorul Mureşului

O poveste adevărată, care şi-a găsit deja loc în cartea legendelor scrise de inimi de români. Trecuseră puţine săptămâni de la instalarea la Miercurea Ciuc a Episcopului Ioan. Un român din Bihor, dintr-un sat românesc, trecut prin vremurile când Béla Kun întemeia Armata Roşie Ungară, şi prin zbuciumul Diktatului de la Viena... O vreme, a fost orădean, la Liceul „Constantin Brâncuşi", apoi bucureştean la Politehnica, iar în '90, îşi încheiase strălucit studiile la Institutul Teologic Andreian din Sibiu. Venea la Miercurea Ciuc, instalat ca episcop prin votul electorilor, direct de la Ierusalim, de la studii, de unde îşi îndeplinise exemplar misiunea de a-i sluji pe românii ortodocşi de aici. Purta însă şi o experienţă rară: ca inginer şi slujitor al bisericii, participase activ la renovarea şi înălţarea de mănăstiri în Oltenia: Polovragi, Tismana, Lainici... Venea de la Ierusalim, unde a îndeplinit misiunea de superior al Aşezământului Românesc...

*

...Drumul spre Miercurea Ciuc nu i-l putea impune nimeni. Nici Patriarhul! L-a acceptat doar atunci când şi-a construit proiecte. Nu era străin de „starea" Ortodoxiei din Harghita-Covasna. Cunoştea bine drama pe care o trăiau românii, iar invitaţia mirenilor din zonă a devenit pentru părintele Ioan marea provocare a vieţii. Şi mi-e greu să evoc impactul cu „adevărurile" Harghitei şi Covasnei. Autorităţi extrem de ostile, politicieni unguri şi „culturnici" de ocazie, dispuşi să strângă liste de semnături ale etnicilor unguri care condamnă vehement întemeierea unei episcopii ortodoxe. Un ziar, „***Harghita Nepe***", care şi-a luat drept ţintă pericolul românesc, generat de biserica ortodoxă.

*

...Trecuse vara ’94. Părintele **Ioan Selejan**, episcopul de Harghita-Covasna, călugărul român din Bihor, îşi continua elaborarea proiectelor. Şi o făcea cu realism. Era trist. În toată zona, găsise doar două candele aprinse, la mănăstirile „Sf. Ilie” din Toplița Română şi la „Mănăstirea Doamnei”. Singurele candele ale ortodoxiei, pe un spațiu ce se întindea de la Miercurea Ciuc până la Izvorul Mureşului. Poveste veche din vremuri când românii şi credința lor erau sub zodia unor cumplite opresiuni. Venise rândul înălțării mănăstirilor şi a schiturilor.

Primise o veste bună: un român din Miercurea Ciuc, **Miron**, aflând despre intenția înălțării unui aşezământ monahal în zona Izvorul-Mureş, s-a oferit să doneze terenul ce-l deținea, aflat la mică distanță de Stațiunea turistică „Izvorul Mureşului”. Ridicase pe el, cândva, o mică construcție destinată unei crescătorii de porci. Însoțit de consilierul episcopal **Constantin Gane**, episcopul bătea la pas zona, pentru a identifica terenul. L-au găsit. Era aproape de unul din cele trei izvoare ale Mureşului. Era, într-adevăr, destul de mic, vreo 10 ari, iar clădirea modestă. Era, totuşi, un prim pas. A gândit, pe măsură, şi un program adecvat de amenajare. Unde se va amplasa catapeteasma, locul viitoarei clopotnițe, al chiliilor. Se gândea însă şi la proiectul de dezvoltare, noul pas necesitând achiziționarea unor terenuri în zonă...

Coborau pe firul Mureşului, în căutarea unui astfel de teren. La un moment dat, le-a ieşit în cale un român din Izvorul Mureşului, oarecum surprins de prezența acolo a celor doi, în haine preoțeşti. Un om în vârstă, trecut prin multe. Şi prin război, şi prin torturile psihice îndurate în vremea Regiunii Autonome Maghiare. A intrat în vorbă, întrebându-i, dacă nu cumva, caută „pământul popilor”. Şi tot el le-a spus că *„e chiar acesta*”! Şi a depănat apoi povestea: l-au cumpărat ortodocşii din Izvorul Mureşului, prin anul 1936, să-nalțe aici o mănăstire, să nu mai meargă cale de vreo 30 de kilometri, peste Hăsmaş, în Moldova, pentru a participa la pelerinaje. Voiau să aibă mănăstirea lor, aici, aproape...

A venit însă războiul, apoi Diktatul de la Viena, şi visul lor s-a frânt. Avea să se-mplinească abia peste aproape 60 de ani. A trebuit să vină vremea retrocedării terenurilor preluate abuziv, dar şi a înte-

meierii Episcopiei Covasna-Harghita. O mănăstire care îi are ctitori pe românii de pe aceste meleaguri. Este afirmația care aparține părintelui-episcop, Ioan, pe care, ei, mirenii, îl consideră adevăratul ctitor. Pentru neodihna şi energia risipite în zile şi nopți, când a fost şi arhitect, şi proiectant, şi inginer constructor, şi diriginte de şantier, şi desăvârşit manager, şi duhovnic, al celor 100.000 de români care trăiesc pe aceste meleaguri.

Aşa s-a înălțat **Cetatea de Rugăciune a Românilor** de la Izvorul Mureşului, a cărei piatră de temelie a fost pusă în anul 1996, după Schimbarea la Față. Trei ani a durat ridicarea mănăstirii. A urmat apoi sfințirea de către Preafericitul Teoctist, în anul 2000, la Sfânta Maria Mare. Jur-împrejur, ziduri de piatră, amintind parcă de vremurile medievale. Pătrunzi în Cetate prin „tunelul” de sub clopotniță, o impresionantă poartă de intrare. O Poartă a Raiului. De aici, peisajul te fură. Nu ştii ce să admiri mai întâi: impresionantul parc, biserica în stil brâncovenesc, sau clădirile de alb-imaculat, care te invită la reculegere şi rugăciune. Alei cu rondouri de flori. Micul bulevard al trandafirilor duce spre Casa lui Dumnezeu... Priveşti cu nesăturare. Aduni în suflet dragoste şi libertate. Şi nici nu ştii unde să-ți bucuri mai mult privirea, dincolo de echilibrul ce-ți conferă Sfântul Lăcaş. Ai de văzut mai mult de 2.000 de metri pătrați de pictură. Privind scenele, simți îndemnul să-l cunoşti pe pictorul **Marcel Codrescu**. Fiecare clădire are farmecul ei, dar niciuneia nu-i lipsesc frescele tematice. E o încântare să le priveşti. Te fac mai bogat, dar şi mai bun. Două mii de metri pătrați de pictură! Caz unic în lume! Chiliile maicilor... Obştea celor 25 de maici. Casa Duhovnicului. Micul amfiteatru destinat ceremoniilor de hram, sau unor reuniuni ale românilor, locale, dar şi naționale.

Izvorul Mureşului, un Rai al credinței ortodoxe. Aici am cunoscut-o şi pe maica stareță, **Miriam Oprea** şi-am încercat să-mi imaginez truda pe care o depun măicuțele pentru ca această Cetate Românească să-şi păstreze simbolul, frumusețea şi prospețimea. Ca florile şi gazonul să-ți mângâie mereu privirea. Iar dacă mai pătrunzi în viața Mănăstirii Izvorul Mureşului şi vei vizita atelierele de pictură, broderie, tricotaje, croitorie, sculptură şi tâmplărie, vei înțelege că aici, nu e doar un aşezământ bisericesc. Este şi o şcoală de meserii,

dar şi un izvor de regenerare a spiritului românesc, atât de brutal lovit de potrivniciile ce-au măcinat neamul românilor.

De la maica stareță am mai aflat că în „lanțul" schimburilor de terenuri necesare mănăstirii, episcopia a reparat şcoala din sat şi i-a dat numele „Ioan Creangă"... În amintirea faptului că, de aici, din „cătunul" apropiat, provin bunicii lui Ion Creangă, Ion al lui Petre lui Ciobotaru. Am mai aflat şi până la ce pot recurge minți înfierbântate... În prag de inaugurare, la capătul unor eforturi extraordinare, două maşini cu număr de Ungaria, au pătruns în „Cetatea Românilor" de la Izvorul Mureşului, au devastat rondourile de flori şi toată truda măicuțelor, după care au început să zgârie pictura murală şi chiar să le atace pe măicuțe. De-atunci, s-au liniştit. I-au liniştit chiar cei care lucrau la înălțarea mănăstirii. Bărbați din județul Neamț. Uneia din maşinile cu număr de Ungaria, i-au dat foc.

E linişte la Mănăstire. Vin aici oameni din toată lumea să vadă „minunea" care s-a înălțat în trei ani. Şi din Ungaria vin. Mănăstirea Izvorul Mureşului nu mai e considerată duşman al ungurimii. Şi nici n-a fost niciodată! Viața merge înainte... S-a introdus între timp şi gazul metan. S-au dezvoltat propriile-i ferme. O mănăstire care a devenit şi un important reper pe harta turismului românesc!



Poarta de intrare în "Cetatea" ... Izvorul Mureşului

Vasile Lechințan



Viața din „Arhive”. Lumini în enigma „Statusului Romano-Catolic”...

Îşi va susține curând doctoratul la Institutul de Istorie din Cluj. A plecat din Silivaşu de Câmpie, dintr-o familie de țărani săraci. O „condiție” care l-a marcat sever. A cules toți laurii şcolari. Premiant în toate clasele, câştigător al Olimpiadelor de matematică, de literatură, de istorie... Vibra pentru istorie şi literatură încă din clasele gimnaziale, dar drumul vieții a trebuit să-nceapă altfel. Cu o Şcoală Agricolă de 4 ani, la Tg. Mureş, cu meseria de tehnician agricol în satul natal, unde câştiga 70 de lei pe lună. Inuman de puțin, fiind nevoit să intre în lumea „necalificaților”, unde putea să câştige ceva mai bine. A plecat la Deva, unde a lucrat pe şantierul Termocentralei Mintia. O vreme a fost muncitor pe şantierul de la „Azomureş”. Era „băiatul cu cititul”. Citea mult. Cumpăra cărți, reviste şi ziare , abia rămânându-i bani pentru gazdă şi astâmpărarea foamei. O viață-roman. Era un fecior tandru, chipeş, cu mare trecere la domnişoare, unele însă prea grăbite la măritiş, fără să-i înțeleagă bătăliile lui cu timpul şi proiectele vieții. A ajuns din nou tehnician-agronom, de această dată la Teaca, unde s-a-ndrăgostit de o frumoasă săsoaică, iar ceva mai târziu, când era „seralist” la Tg. Mureş, a iubit o romantică unguroaică. Altă idilă...

Visa Clujul. Se simțea atras de istorie şi era veşnic în căutarea drumului. A bătut la uşile Direcției Agricole, dar fără succes. A fost nevoit să ia drumul uzinei „Unirea”, unde a ajuns sudor. Bătea însă în fiecare clipă drumul spre Arhivele Statului. Căuta informații despre satul lui, Silivaşu de Câmpie, pentru care pregătea o monografie. Aşa a auzit despre „muncitorul de la Unirea”, **academicianul Ştefan Pascu**. Era, de fapt, unul dintre puținii „cercetători amatori” în Arhi-

ve... În întâlniri de taină, **academicianul Ştefan Pascu** şi directorul Arhivelor, **profesorul Alexandru Matei** au pus la cale „strategia": mai întâi, băiatul din Silivaş să fie angajat pe un post „mărunt", iar apoi să fie trecut ca arhivar. Şi postul avea să fie de... portar!

„Portarul" de la „Arhive" era însă un om fericit. „Păzea" o comoară pe care o visase de-atâția ani. S-a eliberat apoi un post de arhivar, pe care a fost avansat... Portarul-arhivar, fostul arhivar-voluntar. Venise vremea să zăbovească printre mii de metri liniari de documente. Şi nu doar să le privească... Să se aşeze în genunchi, lângă imensele rafturi, şi să parcurgă pagini de documente, ore, zile şi ani în şir, fără să-şi poată astâmpăra nici azi setea, după mai bine de un sfert de veac. Era însă o oră limită, după care noii „portari" îl anunțau, glumind, că ziua de studiu s-a încheiat, iar următoarea începe în dimineața ce vine, la ora 8. Iar, dacă cineva ar fi încercat să-i fotografieze drumurile ce le urma, s-ar fi plictisit. Era mereu aceleaşi, spre Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga". Era nu doar o schimbare de decor, ci şi una tematică.

Pleca mereu cu câte un teanc zdravăn de fişe. Din ele se năşteau studii şi cărți, mereu cu teme inedite, luminând umbre din peisajul virgin al istoriei românilor. De-acolo, din satul natal, a păstrat tot ce-a fost curat. N-a învățat să mintă, nici să urască, nici să trădeze şi nici să manipuleze. E trist şi dezgustat când întâlneşte astfel de „experiențe", iar pe autori, ar fi oricând gata să-i trimită la Silivaşul lui, din Câmpia Transilvană, acolo unde şi azi, şcolile din fiecare casă de țărani români, continuă să transmită mesajul de omenie şi frumusețe.

Nici azi n-a încheiat bătălia cu timpul. O, cât mai are de cercetat! Nu şi-a găsit nici timpul să-şi întemeieze familia. Târziu, a făcut, totuşi, un sacrificiu, pentru studii. Mai întâi, facultatea la o Universitate din Bucureşti, masteratul la Cluj-Napoca, apoi doctoratul la Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca. O teză care va aduce informații noi, şocante, despre Revoluția Română de la 1848 din Ardeal. E o informație de taină pe care am aflat-o de la conducătorul său de doctorat, reputatul istoric român **Gelu Neamțu**. Un prilej şi pentru „decontarea" modului în care (încă?!) **arhivarul Vasile Lechințan** şi-a gospodărit timpul într-o viață de om, care măsoară de-acum 60 de ani: mii de articole risipite în presa ardeleană, sute de

studii, comunicări, schițe şi povestiri, un jurnal-surpriză, care evocă vremuri uitate, vreo 30 de cărți, participări active cu importante răspunderi, în cadrul Asociațiunii ASTRA, a Asociației „Cultul Eroilor”, a „Vetrei Româneşti”, şi a Fundației „Carpatica”. S-a aflat printre autorii lucrării monumentale „***Românii din Harghita şi Covasna. Istorie, biserică, şcoală, cultură***”. Colaborator de bază şi membru în colectivul redacțional al revistelor „**Viața Transilvaniei**”, „**Vatra Românească**”, „**Astra clujeană**” şi „**Oraşul**”, al fostului săptămânal „**Gazeta de Cluj-Napoca**”, sau al cotidianului „**Făclia**”. O personalitate marcantă a Clujului contemporan...

„Statusul” era, de fapt, o Fundație. N-a deținut proprietăți!

- **Se discută foarte mult în Ardeal despre „retrocedări” şi, mai ales, despre atât de controversatul „Status Romano-Catolic”... Ce este acest „balaur”, inventat să stoarcă agoniseala unei țări, strict în interesul unei singure religii şi a unei singure etnii: cea maghiară?!**

- S-a instituit ca reprezentant al Dietelor Catolice din Transilvania. Al „Stării catolice”...

- **Să lămurim şi acest termen!**

- Erau mai multe „stări”: Starea Unitariană, Starea Reformaților, Starea Catolică... În fapt, reprezentanțe ale acestor religii în Dietă!

- **...Nu era şi o „Stare Ortodoxă”?**

- Evident că nu. Românii ortodocşi n-aveau reprezentanți! Religia românilor nu era receptă şi recunoscută. Dieta era formată doar din membrii religiilor recepte. Reprezentanții religiei romano-catolice în Dietele Transilvaniei, formau... Statutusul Romano-Catolic. Starea Romano-Catolică. Ei reprezentau nobilii de religie romano-catolică. În jurul anului 1540, când religia romano-catolică a fost desființată în Transilvania, acei reprezentanți au continuat să domine, în continuare, chiar dacă nu mai era un episcop romano-catolic al Transilvaniei.

În jurul anului 1690, după instaurarea administrației austriece în Transilvania, religia romano-catolică şi-a reintrat în drepturi...

- **Acest „status romano-catolic” era recunoscut de Statul Transilvania? „Stat”, pentru că Transilvania nu era o provincie a Ungariei! Statusul era o simplă „reprezentanță” a nobilimii catolice. Atât!**

- ...Aşa este! Abia mai târziu, în secolul XIX, s-a constituit, prin adunări generale. Era un fel de societate! Nu era recunoscută juridic, nici de Statul Ungar, nici de cel austriac. Ea era formată din laici şi din persoane ecleziaste, romano-catolice, care, mai ales după anul 1848, îşi țineau permanent adunări generale şi administra averi... Îşi aroga însă şi dreptul de „proprietar”!

- **În baza cărui drept?**

- „Drept” auto-asumat! Aşa au ajuns ungurii să ceară, în 1866, Împăratului de la Viena, ca marile fonduri instituite de împărăteasa Maria Tereza, să le preia ei în administrare...

- **Dacă înțeleg bine, acest-zis „Status” nu era proprietar, ci administrator!**

- E necesară o precizare. Din anul 1768, când s-au constituit în Transilvania aceste mari fonduri, cu averi uriaşe, ele au fost administrate de stat...

- **Până când?**

- Timp de 110 de ani, până în 1868!

- **Există documente care să ateste această afirmație?**

- Ordinele guberniale pe care le păstrează şi Arhivele Naționale din Cluj nu mint. Şi nici nu le-a falsificat cineva, cum s-a întâmplat chiar şi cu un text de lege din Monitorul Oficial al României...

- **...Cel în baza căruia, la Judecătoria din Miercurea Ciuc s-au emis hotărâri aberante, prezentate în paginile acestei cărți? Ce „spun” acele Ordine guberniale?**

- Sunt referiri punctuale. De pildă, că, din Fondul de studii, se despăgubeşte oculistul **dr. Ioan Molnar-Piuaru**, pentru cheltuielile făcute cu procurarea unor instrumente chirurgicale, necesare Academiei Claudiopolitane (Colegiul Iezuit din Cluj, iar mai târziu piarist), sau, prevederi privind plata profesorilor din Fondul de studii. Din acest „Fond de studii” s-a construit liceul actual, pe al cărui frontispi-

ciu se poate citi şi azi următorul text: „*E funda Studiorum Revidit*" („*S-a ridicat din Fondul de studii*").

- **Înseamnă că acest „Fond de studii" deținea averi uriaşe!...**

...Pe care **le administra** Statusul Romano-Catolic! Proprietar era însă „**Fondul de studii**"...

- **Acest „Fond", are azi un corespondent?**

- Da, sunt Fundațiile...

- **...Fondul de studii, era, de fapt o „fundație"?**

- Aşa a fost. Era doar administrat de „Status", din 1866.

- **Existau şi alte „Fonduri"?**

- Austriecii au constituit „**Fondul de Religie**", destinat să susțină religia catolică, inclusiv cea greco-catolică; „**Fondul de Burse**" (destinată şi studenților români de la colegiile latine din Ardeal); „**Fondul Orfelinatului terezian romano-catolic**"; „**Fondul învățătoresc al Şcolilor Normale**", „**Fondul de pensii învățătoresc al Şcolilor Normale**".

- **Din ce surse proveneau aceste fonduri?**

- De pildă, „Fondul de Burse" (sau de Stipendii), avea averi uriaşe, cum erau pădurile de la Almaş, cel de Studii avea proprietăți întinse la Cluj-Mănăştur, la Baciu, la Leghia, la Turea şi la Luduş, în Câmpia Transilvaniei. Erau proprietăți date de Împărat în administrare acestui „Status". Repet: „Statusul" n-a deținut nicio proprietate. Era doar administrator al acestora... Cei ce azi, din interese meschine, se fac că uită adevărul, ar fi suficient să răsfoiască, de pildă, un document emis de Guvernul Ungariei la 16 iunie 1873, prin care îşi dă acordul ca marile fonduri instituite de Maria Tereza pentru Transilvania să fie administrate (nu date în proprietate!!) de aşa-zisul Status Romano-Catolic Ardelean. Atât, şi nimic mai mult!

- **Cât erau, de fapt, averile acestor fonduri publice instituite de Maria Tereza şi însuşite de aşa-zisul „Status Romano-Catolic"?**

- Fondul de Religie deținea o avere reprezentând, în anul 1880, suma de 697.579 florini, Fondul de Studii 1.284.454 florini, Fondul de Burse 805.556 florini, Fondul Orfelinatului Terezian de la Sibiu 361.602 florini, Fondul Şcolilor Elementare 128.372, iar Fondul de Pensii al Profesorilor de la Şcolile Elementare 114.295 florini. Averi

uriaşe, colectate mai ales din sudoarea românilor, care reprezentau populația majoritară.

- **În anul 1927 între Guvernul României şi Vatican s-a semnat un „Concordat". De ce?**

- El a fost destinat să clarifice şi situația acestor „Fonduri". Aşa s-a ajuns, în anul 1932, la **Acordul de la Roma,** dintre România şi Vatican, în care se stipulează clar că averile administrate de aşa-zisul „Status Romano-Catolic" trec în **administrarea ordinariatului catolic de Alba Iulia**..., iau în administrare.

- **Logic, trebuie să mă întreb – şi vă întreb! – ce amestec aveau în această „afacere" Vaticanul şi Papa?! Din câte îmi dau seama, aceste „Fonduri" aparțineau Statului!**

- Cu tot respectul pentru instituția de la Roma, dar Papa nu avea absolut niciun drept să se amestece în acest caz. Fondurile n-au provenit şi nici n-au aparținut Bisericii Catolice. Ea doar a fost îndrituită să le administreze. Atât.

- **Se ştie însă că o parte din aceste proprietăți au provenit şi din averi pe care Maria Tereza le-a luat de la iezuiți, pe care i-a declarat indezirabili şi i-a alungat, în 1773, din Imperiul Austriac, sub acuzația de spionaj...**

- E adevărat, însă, aceste proprietăți au fost făcute şi din averi româneşti şi săseşti. Ele nu sunt doar de natură catolică, şi nici exclusiv maghiar. De aceea, categoric, aşa-zisul „arbitraj" al Vaticanului, n-a avut nicio bază. „**Concordatul**", în privința fondurilor amintite, n-are suport juridic.

- **...A fost, atunci, un fel de „diktat"?**

- Poate, doar „eticheta" e prea aspră! „Acordul de la Roma" n-avea dreptul să abordeze problema „Fondurilor"...

- **Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu şi Biserica Greco-Catolică din România ce reacție au avut?**

- I-a îndemnat pe parlamentarii români să voteze Legea Concordatului, explicând că şi românii vor beneficia de aceste mari averi.

- **...Şi care au fost „beneficiile"?**

- Din păcate, a fost o imensă trădare. Speranța că averile istorice în discuție, administrate de aşa-zisul „Status Romano-Catolic Ardelean", vor avea o dublă administrare, prin câte cinci episcopi de

rit latin şi tot atâția de rit românesc, s-a spulberat. Vaticanul, cu acordul guvernului român de atunci, i-a înlăturat pe greco-catolici români de la administrarea şi beneficiul acestor averi istorice comune. A fost o trădare greu de reparat! Singura concesie pe care Vaticanul a făcut-o a fost că a permis românilor să facă slujbă, alternativ cu catolicii, în Biserica Piariştilor din Cluj, unde, în anul 1932, s-a inaugurat prima parohie în limba română, prima slujbă fiind ținută în prezența oficialităților clujene.

- **Un „favor” mărunt, lichidat însă, în anul 1940, când o parte din Ardealul de Nord a fost ocupată de trupele Ungariei...**

- Da, în 1940, au desființat-o. Şi nici în prezent nu mai este la „Piarişti” Parohia românească. E bine însă să nu se uite că atât de controversatul „**Concordat**” şi ilegalul „**Acord de la Roma**”, au fost denunțate de Statul Român, în anul 1948. De drept, ele nu mai existau, ca legi!

- **Pe ce s-a bazat oare „jongleria” de la Miercurea Ciuc?**

- Judecătoria din Miercurea Ciuc a decis că, în baza „**Concordatului**” şi a „**Acordului de la Roma**”, Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia este continuatoarea... „Statusului Romano-Catolic”! Ei revenindu-i toate drepturile...

- **Bine, dar cum ați precizat, la această dată, nici „Concordatul”, nici „Acordul de la Roma”, nu mai existau, de drept!...**

- În ’48, ele au fost denunțate! E vorba despre o zestre comună, care nu poate fi proprietatea exclusivă, materială, spirituală şi morală a bisericilor ungureşti din Transilvania. S-au scurs multe veacuri în care românii nu aveau niciun drept, potrivit constituțiilor medievale ale Ardealului. Ce drept juridic şi moral poate sta la baza aşa-ziselor „restituiri” pretinse de reprezentanții cultului romano-catolic? Rămâne de neînțeles şi de neacceptat (fiind ilegală) hotărârea absurdă a Judecătoriei din Miercurea Ciuc...

Am intrat în posesia unui exemplar falsificat din Monitorul Oficial al Regatului României, nr. 227/1946. Un fals ordinar, care stă la baza unor revendicări uriaşe. În documentul original, aflat la Arhivele Naționale din Miercurea Ciuc, articolul falsificat are următorul conținut:

art. 7. ***Pentru administrarea patrimoniului Persoanei Juridice „Bunuri Private din Ciuc”, retrocedat în puterea legii de față,***

se înființează o regie publică comercială cu sediul în Miercurea Ciuc, jud. Ciuc, sub denumirea „Bunuri Private din Ciuc”, având calitate de persoană juridică de drept PUBLIC (s.ns.).

Administrarea „Bunurilor Private Ciuc” se va face în folosul întregii populațiuni din județul Ciuc, aşa cum s-a hotărât în anul 1945, în adunarea generală a locuitorilor din acel județ, pentru promovarea intereselor colective de ordin economic, social şi cultural al acestei populații, făcându-se pe baze comerciale, prin derogare de la legea contabilității publice, potrivite unui statut întocmit în condițiile legii de față şi a legii comerciale a întreprinderilor şi avuțiilor publice, care se va aproba prin jurnal al Consiliului de Miniştri.

*

Zăbovim într-o lume plină de interese etnice şi ilegalități. Să-ncercăm un „stop-cadru” în actualitate. Goana după proprietăți „smulse” din patrimoniul românesc. Am în vedere cazul „Proprietăți Private Ciuc”...

...Numai că, la Dosarul prezentat Judecătoriei Miercurea Ciuc s-a „strecurat” o „nevinovată” inadvertență: a dispărut cuvântul **public**. Fals grosolan. O „dispariție” făcută prin tăiere cu... „carioca”. Vizibilă şi din... avion!

- Juriştii ştiu bine ce-nseamnă **drept** şi respectiv **drept public!** Cuvântul **public** defineşte caracterul juridic al respectivei „Asociații”. O ştie bine şi **avocatul Hajdú Gábor**, fostul ministru al Sănătății. Nu e străin de acest fals grosolan nici actualul primar al municipiului, **Ráduly Róbert Kálmán**, secretarul „Asociației”. Până la urmă, justiția şi-a făcut datoria. Curtea de Apel din Tg. Mureş a dat un verdict clar: „**Bunuri Private din Ciuc**”, înființată în anul 1946, a fost **Regie publică** şi, ca atare, nu poate fi aceeaşi cu cea de drept privat, înființată în anul 2000, chiar dacă poartă aceeaşi denumire.

- **O „nevinovată”... „jonglerie”! De fapt, ce urmăreau „capetele” care au inițiat-o?**

- Reconstituirea dreptului de proprietate pe care l-ar fi avut: păduri, păşuni, terenuri productive, terenuri arabile, grădini, fânețe,

locuri de casă, care i-ar fi fost expropriate prin Reforma Agrară din 1921, precum şi bunuri imobile, de care ar fi fost deposedată în anul 1946... Valori uriaşe!

Şi pentru un neavizat, identitățile celor două „Asociații”, cea constituită în anul 1946, şi cea din anul 2000, sunt total diferite. Prima are personalitate juridică de **drept public**, iar cea constituită cu peste o jumătate de veac mai târziu, de **drept privat**...

- **Cred că termenul „jonglerie” e blând. E, mai degrabă... jaf, un fapt penal! Din care, presupun că trebuiau să se înfrupte şi cei care au fabricat acea sentință civilă definitivă! Un judecător, un procuror, un grefier...**

- Falsificatorii au fost însă consecvenți. În dosarul prin care au pornit acțiunea de restituire a unor importante bunuri imobile, au înaintat **Autorității Naționale pentru Restituirea Proprietăților** - care, oricum, nu i se cuveneau! - acelaşi „Monitor Oficial” în care au operat falsul „neobservat” de completul de judecată din Miercurea Ciuc. E doar un caz... „Jaful” provocat prin astfel de restituiri”, făcute fie de unele instanțe judecătoreşti prin hotărâri nedrepte, fie chiar de Comisia Guvernamentală. Este şi o gravă lezare a demnității românilor.

Statusul Romano-Catolic, o vacă generoasă de muls!

- **Ungaria cum a procedat în fața pretențiilor „Statusului”?**

- A fost foarte prudent. N-a împroprietărit nici „Statusul”, nici Episcopia de Alba Iulia. Din păcate, n-a fost aceeaşi reacție şi a Statului Român. Ne-au desconsiderat. Au acționat abil, profitând de faptul că magistrații nu cunosc istoria şi adevărul, cedând inadmisibil, în unele cazuri, cred, chiar voit! De ani buni, astfel de indivizi şi grupări, sunt pornite pe jaf, pe preluarea în proprietate a unor averi imense, ce nu le-au aparținut niciodată în proprietate. Ungaria n-a fost naivă. Ştia că, prin Decret Imperial, la 24 aprilie 1915, a fost aprobat Regulamentul „Statusului” referitor la „**administrarea bunurilor**”. Atât!

Curtea de la Viena n-a aprobat trecerea proprietăților către Status, cum se dorea!

- **Pot fi „reparate” erorile săvârşite de justiție, cu sau fără intenție?**

- Doar justiția se poate pronunța. Oricum, cei ce-au săvârşit încălcări ale legilor României trebuie să răspundă. Şi cred că, mai devreme sau mai târziu, se va-ntâmpla acest lucru! Eu, cu tristețe, nu pot decât să constat monstruozitatea juridică care s-a petrecut şi continuă încă. Vreau să cred că România nu e un sat fără câini...

- **Ce-nseamnă acum, când discutăm, Statusul Romano-Catolic?**

- Am observat, cu oarecare stupoare, că nu mai există „Statusul”, ci... Fundația „Statusul Romano-Catolic” din Transilvania!

- **E altceva, față de... „Status”?**

- Nu cunosc statutul acestei Fundații, dar revolta mea e aceea că românii au fost înlăturați şi pe această cale. Şi nu e doar cazul Bisericii Romano-Catolice. E, de pildă, şi cazul Bisericii Reformate... Episcopiei Reformate din Ardeal i s-a cedat clădirea „Bastilia” a Liceului „Şincai”, printr-o Hotărâre de Guvern. A fost a Colegiului Reformat...

- **Nu fac parte din aceeaşi „familie”?**

- Nu! Colegiul Reformat a avut întotdeauna proprietăți separate de Biserică. Şi n-a avut legătură patrimonială cu aceasta. Sunt cunoscute, în istorie, chiar şi procese între Biserică şi Colegiu. Nu poți să nu te miri, cum, neexistând „Colegiul”, e împroprietărită... Biserica Reformată? Acelaşi caz e şi cu Liceul „Brassay”, care a fost al Colegiului Unitarian, şi în niciun caz al Bisericii Unitariene...

- **Erori, necunoaştere a istoriei, confuzie, interese, sfidare a legilor?!**

- Oricum, Prostie cu „P” mare! Sunt, însă, la capătul acestor acțiuni, destule tragedii. Mi-a prezentat cineva o acțiune a unei instanțe din Cluj, prin care Statusul Romano-Catolic din Ardeal a declanşat acțiune în instanță, ca imobilul de pe strada Iuliu Maniu 1-5, să nu fie dat Parohiei „Sf. Mihail”, considerând că îi aparține.

- **Ce era scris în sentință?**

- Că acel imobil aparține Bisericii Romano-Catolice, nu „Statusului”. Prostie inimaginabilă...

- **A cui?**

- A instanței respective. Statusul a prevăzut, cred, că va veni vremea când se „trezesc” românii. Că vor reacționa în astfel de cazuri absurde: cum e posibil să ajungă să fie trecut în proprietatea Parohiei Romano-Catolice un imobil care nu i-a aparținut niciodată?! Ea are proprietățile ei, care n-au fost niciodată contestate, cum e, de pildă, imobilul de vizavi de Biserica „Sf. Mihail”, pe care nu-l contestă nimeni. Îi aparține de veacuri, din Evul Mediu până azi! E „Casa Parohială”. Are averile ei, cum are orice biserică...

- **Atunci, cui aparțin imobilele din Cluj-Napoca, de pe str. Iuliu Maniu?**

- Răspunsul nu comportă târguieli. Ele au fost făcute din fonduri imperiale, deja amintite, conform unui program inițiat de Maria Tereza, şi administrate din 1866 de „Status”. Nu erau proprietatea acestui „Status”! Repet: în disperarea că românii se vor trezi, s-a încercat trecerea acestor clădiri, ridicate din **fonduri publice**, în proprietatea bisericilor ungureşti. Pe seama „Statusului”. Pentru că proprietar e „**Fondul de Studii Catolic**” (nu Romano-Catolic!), instanța a hotărât că aparține... Bisericii Romano-Catolice. E o situație care îşi are şi partea ei comică... Ca şi când vi s-ar spune, pentru a da un aer de legalitate: „*Domnule Mustață, sunteți ortodox, a, bun, atunci averea dumneavoastră e a Bisericii Ortodoxe!*”... Cu aşa logică s-a judecat.

- **Au fost mii de procese de retrocedare. S-au dat mii de sentințe, majoritatea absurde. În unele din cazurile flagrante, pe care le cunoaşteți, cui i s-a „oferit” dreptatea, şi cine ar trebui să fie adevăratul proprietar?**

- Proprietarul trebuie să fie Statul Român. În niciun caz Biserica Romano-Catolică şi „Statusul”. Sentințele incorecte ale justiției produc, din nefericire, prea multe drame. Cunosc situația multor persoane scoase din imobile de către Arhiepiscopia Romano-Catolică de Alba Iulia. Cu acelaşi drept de proprietate ca şi... Legiunea Alb-Albastră de pe Lună. Am forțat exemplul, spre a se înțelege limitele de proprietar ale aşa-zisului „Status Romano-Catolic”. N-are nici drept juridic, şi, cu atât mai mult, drept moral. Abuz generalizat! Sentințe absurde, ce țin de „toanele” instanței.

- **...Oare instanța nu cercetează fiecare caz în parte?**

- E o naivitate. Sentințele, în cea mai mare măsură, se dau pe intuiții, pe baza unei documentări minime. Şi, mai ales, a unor interese oculte. E o lipsă crasă de cultură istorică, pe care Universitățile ar trebui s-o corijeze neîntârziat. Îmi vine în minte tragedia şcolară de la Odorhei... V-o mai amintiți? Au fost scoşi din clădire elevii români de la Liceul Pedagogic, care au fost exilați la Toplița Română... Acea clădire a fost făcută tot din fondurile acordate de Maria Tereza, pentru toți locuitorii Principatului Transilvaniei. Nu pentru unguri, nu pentru romano-catolici sau reformați, nu pentru țigani, nu pentru saşi, nu pentru români, care constituiau dintotdeauna etnia majoritară. Aceeaşi situație este şi-n cazul Liceului „Bolyai Farkas” din Tg. Mureş, care n-a fost niciodată în proprietatea Bisericii Reformate. Poți oare să uiți scena petrecută la Tg. Mureş, în zilele drmamatice pentru români, când un politician versat, Hrebenciuc, negocia destine româneşti? Îl bătea pe umăr pe Markó Béla, transmițând parcă, prin necuvinte, mesajul: „*Aşa e. Ai dreptate, Béla. Liceul e al vostru...*” Scene care se transmiteau în direct, la televiziune! Am vrut să intervin, dar nu mi s-a dat legătura. A intrat, în schimb, în direct, o persoană care lega cu dificultate cuvintele, spre a-i lămuri pe „combatanți” şi pe telespectatori că acele edificii „*sunt făcute de strămoşii noştri*” De unguri...

- **Ce voiați să le spuneți?**

- Că, de fapt, strămoşi de-ai mei, din Silivaşu de Câmpie, au susținut cu cereale şi bunuri Colegiul Reformat din Tg. Mureş, actualul Liceul „Bolyai”! O spun documentele: timp de aproape două veacuri (1661-1848), iobagii români au susținut Colegiul Reformat ca dijmă, cu grâu, ovăz, vin... În perioada 1851-1856, Colegiul avea un capital de 69.250 florini şi era susținut în continuare de Stat, cu subvenții. Ce poate fi mai edificator decât că, din anul şcolar 1904-1905, se numea „Gimnaziul Superior Reformat susținut de Stat” (*államilag segélyezett*)? În bugetul Colegiului se adunau sume importante din venituri fiscale şi din donații, făcute, fie din venituri ale fiscului, sau din venituri particulare, În anul 1669, pe lista donatorilor, se află şi văduva lui Mihai Miron, din Tg. Mureş, cu suma de 100 de florini, egală cu donația principelui Mihail Apafi I (1661-1690) - făcută însă din venitul fiscal al arendei Comitatului Alba.

- **...Şi „buzunarele" Bisericii? Din câte înţeleg, ele se umpleau cu sume provenite, mai ales, din cele colectate de fisc!**

- Retrăiesc şi azi scenele de groază, când elevii români erau evacuaţi din acest liceu. Politicienii unguri declanşaseră purificarea etnică... Au profitat de vremea acelor ape tulburi, iar reacţia politicienilor români a fost de neînţeles. O cedare condamnabilă, cu iz de trădare a comunităţii româneşti. O nesocotire a documentelor, care contraziceau categoric pretenţiile extremiştilor unguri.,

- **Aveau la dispoziţie şi cartea dumneavoastră „Instituţii şi edificii istorice din Transilvania"...Care sunt cazurile cele mai flagrante pe care le cunoaşteţi?**

- Sunt câteva mii! Voi aminti doar cazul celor două mari edificii de la începutul străzii Iuliu Maniu, în plin centru al Clujului, clădirea de pe strada Bolyai nr. 7, cele de pe strada Avram Iancu, de pe Calea Mănăştur etc. Sunt foarte multe cazuri!

- **„Justiţia", ce soluţii a dat?**

- Ciudate! Pe baza aceloraşi date, în unele cazuri a hotarât retrocedarea, în altele nu. De neînţeles! Acţiunile de revendicare ale Bisericii, sunt extrem de agresive. Oricum, continuă purificarea etnică.

- **Organizaţii politice şi religioase ungureşti continuă asaltul de preluare în posesie a imobilelor, pe criterii etnice. Cer clădiri în care funcţionează grădiniţe şi şcoli, biblioteci şi instituţii publice, aşezăminte culturale. În anul 1990, am avut şansa de a discuta, pe această temă, cu unul dintre cei mai importanţi istorici ai României, acad. David Prodan: „*Naţionalizarea făcută în domeniul culturii, să se ştie, a fost un act de dreptate. A fost o normală reparaţie istorică...*" N-a ocolit nici bătălia ungurilor pentru reînvierea unor instituţii impuse în vremea comunismului, cu arma sovietică în coaste: „*Atunci, în condiţiile acelea, s-au ctitorit Universitatea „Bolyai", de trista amintire Regiune Mureş Autonomă Maghiară, structuri stranii pe care, ca să folosesc o expresie la modă, le vor reînviate neocomuniştii unguri. Nepoţii celor care-i întâmpinau, convertiţi de la horthysm la comunism, pe ruşi, în anul 1944*". Ce opinie avea despre violentele acţiuni prin care cereau Autonomia aşa-zisului Ţinut Secuiesc?**

Iată: „*Scopul acestui val de autonomizare e altul, uşor de price-put. Infantilităţi politice în plin sfârşit de veac XX!*”.

- Câtă dreptate avea marele istoric român, **acad. David Prodan**, când afirma că naționalizarea făcută e o minimă reparație istorică pentru românii transilvăneni. N-a fost o chestiune „ceauşistă”, cum au continuat să afirme extremiştii unguri. E surprinzătoare neimplicarea Statului Român, care a privit senin cum, prin amenințări şi agresivitate, cu acțiuni dinainte pregătite, s-au înstăpânit peste imobilele cele mai importante: Liceul Piarist, Liceul Unitarian, Liceul Sanitar, Liceul „Şincai” şi altele. Planurile au cuprins întreaga Transilvanie: Miercurea Ciuc, Odorhei, Timişoara, Oradea, Satu Mare, Turda, Sibiu, Alba Iulia, Baia Mare... Toate, edificii ridicate din fonduri publice. Se pescuieşte, în continuare, în ape tulburi. Restituiri care n-au nicio bază juridică! Nu din fonduri ale acestor biserici s-au ridicat respectivele imobile, ci din fonduri ale statului. Din bani publici! N-au fost niciodată proprietatea lor, ci doar le-au fost atribuite spre folosință. Le-au deținut în administrare. Atât! Sunt împroprietăriri abuzive. Trebuia respectată dimensiunea istorică. Fără discriminări, respectându-ne demnitatea națională, în spiritul adevărului. Acum, în Mileniul **III**, e vremea despărțirii de secularele nedreptăți istorice, promovate de „**Unium Trio Nationum**”, şi continuate de urmaşii lor de azi...

*

Statusul Romano-Catolic Ardelean a redevenit, după 1989, o generoasă „vacă de muls”, păstorită de o suită de lideri unguri, bine antrenați în pescuitul în ape tulburi. „Vânători” ai unor averi uriaşe, provenite, în cea mai mare parte, din fonduri publice, instituite de Maria Tereza, primite de Biserică spre administrare, nu în proprietate.

La „masa bogaților” aveau loc doar ungurii, secuii şi saşii: „Unium Trium Nationum”... Erau doar patru religii recepte: reformată, luterană, romano-catolică şi unitariană. Aşa hotărâse Dieta Transilvaniei de la Turda, în anul 1568, cea care a proclamat... „libertatea religioasă”. „Libertate” tipic medievală. „Valahii” erau doar tolerați în

țara lor, iar religia lor ortodoxă era considerată... sectă! „*Neamul valahilor nu a fost socotit în această țară nici între stări, nici între religii*” (Prevedere specială din ***Constituțiile Aprobate ale Transilvaniei*** – 1653).

Cluj, 10 ianuarie 1866... Adunarea aşa-zisului „Status Romano-Catolic Ardelean”, formată ad-hoc din membri catolici ai Dietei Transilvaiei, cere Împăratului Francisc Iosif I să-i atribuie „Fondurile” instituite de Maria Tereza, „*spre rânduire şi administrare*”. Juridic, cale lungă de la „**administrator**” până la... „**proprietar**”! Iar după ce Împăratul le-a aprobat cererea, au început a vorbi despre „**averea noastră**”, „**averea bisericii noastre**”. Transcriu câteva rânduri din „***Cererea***” adresată Împăratului, purtând preambulul: „*Prea Sfințite Majestate Rege Cezaro-Apostolic, domnul nostru prea grațios!*” (...) „*Odată cu convocarea Dietei la Cluj, am fost convocați şi noi, catolicii ardeleni, membrii romano-catolici ai Dietei, de către Episcopul Romano-Catolic al Ardealului, la o consfătuire cu privire la biserică, şcoli şi fundații. În timp ce ne consfătuiam (...) am ajuns la concluzia alarmantă că averile noastre (!) bisericeşti, şcolare şi fundaționale, sunt în declin (...) Averea noastră (!?) este administrată de vistierie...*”

Greu de priceput. Chiar absurd. Cum adică, Statul austriac, neavând altceva mai bun de făcut, s-a apucat să preia în administrare proprietățile... Bisericii Catolice?! E altă situație comică. „Proprietarul” cere Împăratului să-i permită să-şi administreze propria avere! Şi, dacă ai în vedere cum s-au constituit „averile catolice”, din cele confiscate de la jefuiți, de către stat, din diferite donații şi, mai ales, din subvenții oferite de către fisc, nu e greu să pricepi că, de fapt, „**averile noastre**”, cum le „alintă” ”Statusul”, erau averi ale statului. **Averi publice**...

*

Scurtă documentare, în sprijinul Justiției Române, a „nesătuilor” de jafuri imobiliare şi a „băieților deştepți”, specialişti în „etno-imobiliaristică”.

Câtă alergătură pe bietul „Fisc”! El a fost dintotdeauna cel care bătea pe la porțile oamenilor să le ia din agoniseală. Şi chiar dacă românii erau pătura cea mai săracă, erau mulți şi contribuția lor la

veniturile „fiscului” era adesea substanțială. De regulă, nobilii şi preoții unguri erau scutiți de contribuții față de stat. Din ce colecta fiscul ardelean, se plăteau învățătorii şcolilor ungureşti, predicatorii şi cantorii bisericilor reformate, preoții, se ridicau biserici „istorice” ungureşti. Din astfel de sume s-au ridicat biserici ungureşti în tot Ardealul: la Mintiul Gherleii, Şieu, Căpuşu Mare, Viile Tecii, Tâmpa-Mureş, Gheorgheni, Silivaş, Chinteni, Sighet, Chidea, Mirăslău ş.a. – toate reformate. „Curgeau” spre „bisericile istorice” nu doar „florinii” adunați de finanțele publice, ci tot ce trebuia: grâu, porci de tăiat, cai, miei, miere, vin, lemne... Trai, nu joacă! Se înălțau, una după alta, biserici şi şcoli. Aşa s-au construit **Biserica Academică din Cluj** (din Fondul de Studii şi contribuția Trezoreriei), administrată de iezuiți; **Liceul catolic din Tg. Secuiesc** (Statul Ungar a alocat 200.000 de coroane în 1904 şi 280.000 în 1911) – în care presupun că a studiat şi... Markó Béla!; **Liceul Catolic din Miercurea Ciuc** (300.000 coroane, din fondurile publice, în anul 1905); **Liceul Catolic din Tg. Mureş** (250.000 de coroane, în 1905); **Liceul Catolic dn Odorhei** (300.000 coroane, în 1907); **Liceul Reformat din Tg. Mureş** (300.000, în 1908)... Tot din visteria Ardealului (fonduri publice!) s-au construit **Colegiul Reformat din Cluj** (avea 38 de săli de clasă, purtând nume ale unor oraşe din lume: Corint, Leyda, Heidelberg, Teba, Amsterdam, Pajon, Pesta, Praga, Berlin, Cartagina, Troia ş.a.); **Colegiul Reformat din Alba Iulia**, **Colegiul Reformat din Aiud** (a cărui „ungurizare” a început în 1833. A fost colegiu latin!); **Liceul Catolic din Alba Iulia** (în 1852, era director profesorul român Ioan Pop din Şardu. Aici au studiat Ioan Rațiu, Alexandru Borza, Iosif Bologa ş.a.). Cum majoritatea elevilor erau români, în anii 1858-1859 s-a înființat catedra de limba română!) ş.a.

Aceasta e geneza imobilelor revendicate, în Mileniul III, după câteva sute de ani de la edificarea lor, din fonduri publice ale Principatului Transilvania! „Băieții deştepți” muncesc. Agonisesc proprietăți, care nu sunt ale lor. Şi chiar reuşesc. Adesea, din păcate, cu complicitatea vinovată a unor autorități corupte, şi a unei Justiții oarbe, adesea însă şi direct interesată.

*

...2010. Au trecut două decenii de frământări. Care ar fi efectele agresivelor pretenții ale „Statusului” şi ale conducătorilor bisericilor ungureşti în acest răstimp? Consemnez răspunsul istoricului clujean **Vasile Lechințan**, primul care a răscolit arhivele, spre a aduce lumini în enigmele „Statusului” şi a stopa jaful asupra patrimoniului românesc:

- **Purificarea etnică** a numeroase instituții şcolare, prin scoaterea elevilor români şi formarea unor şcoli strict etnice maghiare, în edificii care sunt averi comune ale tuturor locuitorilor din Ardeal. Am în vedere fostul **Liceul Piarist din Cluj**, în care au învățat sau profesat Ioan Molnar Piuariu, Gheorghe Şincai, Avram Iancu, George Barițiu, Aron Pumnul şi alții; **Liceul „Bolyai Farkas” din Tg. Mureş**, caz şocant, condamnat de Europa civilizată pentru agresivitatea morală dusă la extrem, cu care s-a acționat pentru scoaterea elevilor români din şcoală; **Liceul Pedagogic din Miercurea Ciuc**, unde s-a operat asupra elevilor români cu aceeaşi agresivitate; **Liceul „Brassai Samuel” din Cluj-Napoca**, unde extremiştii unguri au format un lanț viu, spre a nu permite elevilor români să pătrundă în clădire ca să se înscrie. În aceste licee, dar şi în multe altele, nu mai învață acum, în 2010, niciun elev român. Toate clasele româneşti au fost desființate. În fața acestor agresiuni şovine şi a actelor de nedreptate istorică, Statul Român a capitulat, iar Justiția, oarbă, nu şi-a făcut datoria.

- **Retrocedări aberante**. În loc de normalizare a situației proprietăților, sub presiunile aşa-ziselor retrocedări, s-au efectuat împroprietăriri nepermise şi nelegale, constituindu-se astfel realități juridice noi. Statul, prin Comisia de Retrocedări, a dispus, în mod arbitrar, împroprietărirea arbitrară şi ilegală a unor instituții ecleziastice şi minoritare maghiare. Justiția, de asemenea, prin sentințe date fără nicio bază juridică legală, a împroprietărit masiv aceleaşi instituții maghiare din Ardeal. Toate acestea lezează profund conştiința istorică a românilor şi au creat, pentru viitor, surse de generare a unor tensiuni interetnice, îndepărtând şansa reconcilierii cu trecutul.

- **Drama „confiscării” de către biserici şi instituții ungureşti a unor imobile.** Aceste nedreptăți au generat grave suferințe unor numeroşi locuitori care s-au trezit scoşi din imobile, în baza unor acțiuni în instanță pornite de reprezentanți ai unor biserici şi instituții ungureşti, care nu aveau nicio bază legală să se constituie ca re-

clamant. Au căzut victime ale acestor acțiuni nu numai români, ci şi persoane de alte naționalități.

- **Erori grave ale Justiției Române.** Pe baza cercetărilor făcute în Arhive şi a scoaterii la lumină a numeroase documente de o deosebită importanță juridică şi istorică, indubitabile asupra adevărului istoric, au fost puse în evidență erori grave care au stat la baza hotărârilor statului şi ale sentințelor instanțelor judecătoreşti. Ce se mai poate face? E timpul ca instanțele supreme ale României să-şi intre în rol, inclusiv Parlamentul. Înainte ca persoanele afectate, hărțuite de aceste grave nedreptăți, să continue să bată drumurile justiției europene.

*

Haos. Vânătorii de proprietăți la pândă, gata de atac. Legi aproximative. Justiție oarbă. Parlament ocupat doar cu luptele politice. Români lezați în sentimentele naționale. Instituții purificate etnic. Oameni chinuiți, care tot mai așteaptă ziua dreptății.

(**Cluj-Napoca, miez de vară 2010**)



Mănăstirea Toplița

Istorii care se repetă

Întregul „spectacol-tragedie” semăna cu ultima decadă din perioada interbelică, în care glasul Ungariei devenea tot mai amenințător, iar activitatea de „lobby” înflorea. **Colonizările** de la sfârşitul veacului al XIX-lea au umplut zone în care n-au fost implantați, în timp, destui unguri, apoi **Procesul Optanților** şi planurile Budapestei, vizând expansiunea masivă a hungarismului. Aşa a fost şi „implantul” de la **Glăjărie**, unde lângă exclusiv româneasca comună **Gurghiu**, prin „voința” sumelor uriaşe, destinate acestui scop, s-a „întemeiat” în inima unei zone româneşti, o colonie ungurească. Pentru „încurajare”, li s-au construit case, li s-au oferit terenuri agricole, animale, unelte, le-a fost înălțată biserica... **Legea Colonizării** a fost votată în 1894. La început, s-au alocat 3 milioane de forinți, iar în 1910, mai bine de 10 milioane. Pentru colonizarea muncitorilor agricoli din Pustă, dincolo de granița „Partium”-ului, s-au cumpărat 91.000 de hectare, din care, s-au format 7.524 loturi. Statul Ungur plăteşte, iar coloniştii se mută la totul de-a gata. Celor de la Glăjărie, li s-a construit o Fabrică de Sticlărie, iar coloniştii, bine motivați, au rămas, aducând cu ei şi stindardul Ungariei, pe care l-au fluturat ostentativ şi la Revoluție, în 1989. Atunci când, în frunte cu preotul catolic **Forika János** şi **Balogh Dezideriu**, **Bodor Miklós**, **Bacskai Ládislau** sau **Vass Aladár**, urmaşii coloniştilor din Pustă, aduşi de guvernul Ungariei prin 1896, au incitat, sub „pălăria” FSN-ului local, la înlăturarea românilor din toate funcțiile pe care le dețineau. Juristul de la UJCC Mureş, **Molnár**, îşi intră în rol: îi dă afară din muncă pe români, angajând, în schimb, personaje de etnie ungară, în general fără a avea o pregătire profesională corespun-zătoare. Între „victime”, au fost şi câțiva unguri, cărora Molnar a ținut să le spune: „*Voi şi azi ați putea să lucrați ca gestionari, dacă nu ați ține cu românii!*”.

Bisericile ungureşti devin adevărate centre politice, dar şi magazii de cărți ungureşti, cu hărțile Ungariei Mari, semnalându-se chiar şi cazuri de depozite de arme.

Evoluție îngrijorătoare a evenimentelor de la Tg. Mureş! „Oaspeții” veniți din Ungaria, sunt hotărâți să-şi ducă până la capăt „misiunea”: Ardealul trebuie să fie anexat Ungariei! Ideile separatiste, se amplifică, susținute până şi de ministrul „plin” al învățământului, **Mihai Şora**. Telegrama lui, trimisă la Tg. Mureş, transformă Liceul „Bolyai Farkas” în şcoala sută la sută ungurească, impunând evacuarea celor 14 clase cu predare în limba română. E „paralizat” şi „Inspectoratul” județean de învățământ, intrat sub comanda noului „general” **Tőkés András**, un veritabil dictator şi terorist. Intră în scenă şi Oficiul Farmaceutic Județean. Directorul **Nagy Levente**, în acelaşi timp vicepreşedinte al U.D.M.R. Mureş, ordonă maghiari-zarea firmelor, prin înscrisuri bilingve, o „metodă” de menținere a tensiunilor interetnice, în fapt, principalul obiectiv al Partidului Etnic. La protestul românilor, directorul Nagy Levente a găsit fel de fel de „argumente”: ba că era nevoie de rescrierea literelor celor două cuvinte, „**Farmacia nr...**” şi „**Gyogyszertár**”, cum era prin anii ’50, ba că în Revoluția din Decembrie 1989 au murit doi români şi patru unguri... Încât, de la o zi la alta, s-a trecut la înscrierea pe firme şi a denumirii ungureşti „**Gyogyszer Vállalat**”... S-a lansat argumentul ce duce spre **Jurământul lui Hipocrate**, în spiritul căruia trebuiau informați şi bolnavii unguri în limba lor maternă, că acolo e o farmacie, dar şi cum să ia medicamentele...

De-atunci, n-au trecut prea multe zile şi-au apărut efectele. Era 16 martie 1990, dimineața. Vitrina „Farmaciei 28” din cartierul Tudor Vladimirescu e ornată ostentativ cu înscrisuri în limba maghiară, contrar normelor emise de Consiliul Municipal Provizoriu de Unitate Națională. Cu „inteligența” politică ce-l caracterizează, directorul Nagy Levente transferă „execuția” schimbărilor ce urmau să se efectueze în farmaciile din județul Mureş, Oradea, pentru a pregăti alte evenimente: Primul Congres al U.D.M.R.. Omului care îi ținea locul, i-a spus pe ton ultimativ: „*Când mă-ntorc, să fie totul gata!*”... S-au „trezit” însă românii, revoltați şi de faptul că farmaciile erau instruite să nu-i servească pe cei care se adresau în limba română. Era încă o cursă

întinsă de U.D.M.R., în aşteptarea „scânteii”. Şi ca „efectul” să fie cât mai sigur, provocatorii au strecurat în vitrina dinspre stradă texte care incitau la separatism etnic şi lezau demnitatea românilor. Când cazurile „izolate” au devenit reguli, românilor le-a rămas arma protestului. Aşa a-nceput demonstrația paşnică a românilor, pornită din centrul oraşului, pe Bulevardul 1 Decembrie 1918, spre sediul Consiliului Județean CPUN Mureş. Când coloanele au ajuns în fața complexului de magazine „Domus”, un „Trabant” a intrat, în plină viteză, în demonstranți. La volan, se afla **Nagy Samuel**, etnic ungur de 37 de ani. Atac premeditat... Ca să-şi facă curaj, a băut. Era în accentuată stare de ebrietate când l-a ridicat poliția... Un accident grav, cu 14 persoane rănite. Emoția generală a fost amplificată şi de informația că o tânără româncă a fost transportată la morgă, de persoane medicale de naționalitate maghiară. O mărturie a unei participante la acea demonstrație paşnică, neautorizată, confirmă întru totul valul de violențe... În seara acea de 16 martie, s-a aflat printre cele 14 persoane rănite grav de „Trabantul” lui Nagy Samuel. Şi-a pierdut cunoştința, iar când s-a trezit, în jurul ei se discuta doar ungureşte... Apoi, s-a cufundat din nou în întunericul necunoştinței. Au considerat-o... moartă, şi au dus-o la morgă, între cadavre. S-a trezit însă din nou... Plângea. Striga, Era speriată când şi-a dat seama că se afla între cadavre, acoperite cu cearşafuri albe. Spaimă, durere, teamă... O asistentă, evident unguroaică, nu se sfieşte să-i spună că *„Aşa vă trebuie, dacă v-a trebuit demonstrație!*”. Sadism... Intră o altă asistentă, care o linişteşte: *„Nu te speria, fato, că aşa vorbeşte cu toți pacienții!*”... Ajunge apoi în cabinetul unei doctorițe românce, **Ghica**. OM! Pleacă apoi, însoțită de cei din familie. Cu o zi în urmă, „alții” o duseseră la morgă! Dar cazul nu s-a încheiat. Urmează alte amenințări: în fața locuinței, şase bărbați o avertizează să tacă, amenințând-o că există şi varianta morții. Era 18 martie 1990... Peste alte două zile, cei şase bărbați, erau la „datorie”. Filmau demonstrația populației maghiare, organizată de U.D.M.R., dintr-o clădire din apropierea Hotelului „Grand”...

Ce tristă „celebritate”, **Nagy Samuel**! Nu ştiu – şi nici nu mă interesează – dacă în anul 2009 Cel de Sus nu ți-a dat încă pedeapsa cea mai severă, dar eşti „un om-zero”, care a făcut degeaba

umbră pământului. Şi nici nu cred că ți-au pus cătuşe şi te-au pedepsit pe măsură. Te-ar fi transformat în „Erou”. Şi n-ai fost decât un bețiv. Chiar dacă, pentru „eroism”, te-or fi felicitat atunci, Kincses, Király, Sütő, Markó, Tőkés, sau apărătorul unor mari derbedei, Győrgy Frunda. Şi, dracu’ mai ştie cine!

Seara, ceva mai târziu, avea să-ți urmeze „modelul” şi un căruțaş, care n-avea „Trabant 60” cu nr. 3 MS 6755. Era însă etnic ungur şi trebuia să răspundă cumva chemării Budapestei şi a „intelighenției” ungureşti din Ardeal. Nici tu, Nagy Samuel, nici căruțaşul cu „rotițe” aşezate greşit, nu puteți intra în tagma inocenților. Va veni ziua când voi - şi cei ca voi! - se vor pedepsi singuri. Eticheta de „criminal” e greu de desprins de pe fruntea „practicanților”. Rămâne un stigmat pentru toată viața!

Sunt două decenii de-atunci... Mă tot întreb şi azi, ce-ați vrut de fapt? La Band, a fost o tentativă nebunească, provocată de oameni cu minte puțină şi multă iresponsabilitate. Să fi vrut să schimbați rânduielile? Poate! Dar, v-ați pus pe umeri galoane de criminali. Ați stricat echilibrul omenesc, care se înfiripa, aruncând Ardealul în vremea tragediilor pe care le-au adus anii 1848-1849, 1867, sau cei premergători anului 1918. Dar anii premergători tragediilor aduse de Diktatul de la Viena şi crimele fără precedent din anii ’40-’44? Chiar n-aveți nevoie de linişte? E chiar atât de apăsătoare limba română? Sunt chiar atât de insuportabile legile României? Nimic, absolut nimic, ca drepturi, nu există să nu vă aparțină! Plus „privilegiile”... Destule!

Ce țară din lume oferă minorităților naționale locuri din exces în Parlamentul țării? Câți deputați au românii în Parlamentul de la Budapesta? Ce țară din lume oferă unui mic partid precum U.D.M.R.-ul, peste 50 de posturi extrem de importante în guvern şi-n structurile acestuia? Sunteți reprezentați şi-n Parlamentul Europei cu trei deputați. Cercetați cifrele şcolare şi comparați-le cu orice țară din lume. Numărați teatrele, muzeele, şcolile şi facultățile. Deschideți ochii şi priviți această lume care a intrat de zece ani în Mileniul III. Ba, lumea civilizată construieşte o Europă Unită... S-au scurs, de la Descălecat, dacă nu greşesc, vreo 1.115 ani.

Ce vă mai spune azi drama Tg. Mureş, din martie 1990? Liderii U.D.M.R. i-au scos în stradă nu doar pe elevi, ci şi pe studenți unguri

de la Medicină, în timp ce Király Károly pune mâna pe T.O. (telefonul operativ, „scurt”, care asigura legături directe între punctele de comandă, inclusiv guvern!). Şi solicită intervenția comandantului Marii Unități militare din Tg. Mureş pentru a asigura protecția studenților unguri. Şi omu' a mai lansat încă un „argument”, cum că ar exista şi aprobarea domnului Ion Iliescu. Încă o minciună... Armata nu voia să intre în luptele politice şi interetnice, pe care Király, Kincses, Tőkés András şi celelalte „somități eroice”, hotărâte să poarte în acest Mileniu „ştafeta lui Kossuth”, nesocotind lecțiile celor două Războaie Mondiale şi ale celor două păci încheiate, după îndelungi pauze. Înainte de aceste agresiuni şi tentative de dezmembrare a Ardealului, era bine să fi deschis, măcar o dată, Dosarul Conferinței de Pace de la Trianon, asupra căruia ați lansat atâtea atacuri mincinoase, mai ales prin nelipsita lozincă „*Jos Trianonul!*”. Faceți-o, cel puțin acum... Veți afla de acolo că delegația oficială a Ungariei la această „judecată”, condusă de contele **Apponyi Álbert**, a fost una dintre cele mai impunătoare: şapte comisari generali, şase comisari, 38 de experți specializați în probleme româneşti şi croate, şase consilieri politici, 14 secretari, 13 secretari-generali, doi secretari-generali-adjuncți. Între secretarii generali ai delegației Ungariei, au fost şi doi nemeşi de prestigiu, cu importante relații politice şi economice în Occident: **conții Bethlen şi Teleki Pál**... O „echipă” care n-a stat cu mâinile în sân. A emis mai întâi două note, apoi un memoriu asupra Transilvaniei, împănat de fantezii, care au pus Ungaria în penibila situație de a deveni necredibilă. Atunci, în acel „memoriu”, au arătat că, din cei 6.800.000 de locuitori, 2.900.000 erau români şi 3.900.000 unguri şi saşi. Şi-acolo au mințit ordinar! Altul era adevărul: din cei 5.114.124 locuitori, 2.930.120 erau români, 1.305.753 unguri şi 539.418 germani, restul reprezentând alte naționalități. În ce consta marea minciună? Au „umflat” cifrele, la români cu 30.000, iar la unguri cu... 2.594.247. Practic, au dublat, în statistici mincinoase, numărul populației ungare, „umflând” generos, şi numărul românilor cu... 30.000, cam de 87 ori mai puțin decât cifra populației ungare! O „eroare” uşor de demontat, aşa cum au făcut-o experții care au studiat „Documentarul” depus de Ungaria. E bine să ştiți, domnilor, şi cine a semnat Tratatul de Pace cu Ungaria, la 4 iunie 1920, la Trianon: **Franța, Anglia, Italia,**

SUA, Japonia, regatul Sârbo-Croat-Sloven, Cehoslovacia şi alte nouă state, pe de-o parte, şi Ungaria, reprezentată de G. de Benard şi A. de Torda, pe de alta. În numele României, au semnat **dr. I. Cantacuzino** şi **Nicolae Titulescu**, viitor ministru de externe al României.

Contestatarii de ieri şi de azi, fie că formează „**viesparul antiromânesc de la Budapesta**”, în care şi clujeanul **Gusztáv Molnár** joacă un rol de „prim-plan”, fie în Ardeal, la Sf. Gheorghe, Odorhei sau Tg. Mureş, unde s-au dezvoltat alte „**cuiburi de viespi**”, responsabile cu „fabricarea” agitației interetnice, care să producă ostilitate şi, bineînțeles, conflicte. Ați face „ciocu' mic”, domnule Markó, împreună cu ceilalți „terorişti”, dacă, lăsând la o parte „**Testamentul Kossuth**”, ați încerca să ştiți şi opiniile celor care au trăit evenimentele de la „Trianon”... **Fritz Fellner**, **istoric din Austria**: „*Niciodată până atunci, în istoria modernă, o Conferință de Pace nu a fost atât de temeinic pregătită, niciodată până atunci n-au fost examinate şi dezbătute atât de amănunțit toate aspectele controversate, după audierea părților*”; **Pierre Renonvin**, **istoric**: „*Distrugerea dublei monarhii era un fapt împlinit înainte chiar ca guvernul imperial să fi semnat la 3 noiembrie 1918 armistițiul de la Villa-Giusti. Această distrugere a fost realizată prin voința popoarelor... Conferința de Pace nu avea altceva de făcut decât să înregistreze rezultatele obținute*”.; **Harmsweet**, **secretar de stat în Guvernul Marii Britanii**: „*(...) Regatul Ungariei s-a descompus într-o largă măsură în părțile sale componente înainte de începerea lucrărilor Conferinței de Pace (...).* (Ungaria)*... n-a fost decât un conglomerat artificial de neamuri diferite şi, în unele cazuri, ostile*”; **Seton-Watson**, **istoric britanic**: „*...Începând din octombrie 1918, acest organism anacronic* (monarhia austro-ungară – n.n.) *se prefăcuse în bucăți cu atâta rapiditate şi desăvârşire, încât din prima săptămână a lui noiembrie 1918, le-a fost greu Aliaților să descopere autoritatea centrală competentă, cu care să negocieze armistițiul.*”; **Eckhardt Tibor**: „*Să nu ne închipuim că ungurii au populat țara întreagă... Teritoriul locuit de ei se potrivea aproximativ cu cel stabilit prin Pacea de la Trianon*” (Din „***Istoria Ungariei***” – Magyarország Tőrténete, Budapesta, 1933); **Charles Seymour**, expert al Comisiei americane pentru Austro-Ungaria:

„...Nu mai era decât o instituție aparținătoare trecutului: determinarea detaliilor frontierelor!”...

*

...Fapte şi adevăruri „uitate”. Sindrom grav. O „boală” care se transmite din generația în generație, încă din prima zi în care copiii unguri merg la grădiniță. De-atunci începe intoxicarea cu sentimente de ură şi educație a crimei. Şaptesprezece state au semnat „Tratatul de Pace” cu Ungaria. Era, în fapt, în discuție, un teritoriu sută la sută românesc, cotropit cândva de triburi ungureşti, care năvăleau dinspre Uralii Asiei. Istoricul american **Milton G. Lehrer**: „*Dacă în anul 1920 s-a comis o nedreptate, nu ungurii au să se plângă de ea, ci românii, căci dincolo de frontiera politică, au fost lăsate pe teritoriul unguresc mai multe insule de români.*”... Văzând toate trenurile pierdute, grofii unguri s-au gândit să mai inventeze ceva: „**Confederația Danubiană**”. Doar, doar, vor putea reface un **Stat Ungar Multinațional**, evident, cu reşedința la... Budapesta. Şi mai voiau ca această „construcție” să fie prevăzută ca o obligativitate a statelor succesoare, şi să fie consemnată imperativ în „Tratat”! „Şmecherii” care, spre regretul Ungariei, n-au „ținut”... Rămâne notabilă opinia profesorului **Charles Seymour**, de la Universitatea din Yale, delegat al SUA la încheierea Păcii de la Trianon, despre „ideea” hungaristă: „*O astfel de idee n-avea nici cea mai mică şansă de succes. Popoarele dunărene nici măcar nu voiau să audă vorbindu-se de aşa ceva. Ele se eliberează, de fapt, prin propriul lor efort şi se temeau de orice Federație, care ar fi putut determina o supraviețuire sau o restaurare a acestei tiranii detestate, care le produsese atâtea suferințe!*”...

Un plan monstruos. O ură viscerală, departe de a fi cât de cât estompată de realitățile evidente. Efort propagandistic al unei țărişoare, cât al unui continent. Lobby cât cuprind puterile financiare. O diasporă ungurească dinamică, mobilizată exemplar, de guverne care au găsit căi de apropriere şi acțiune. Imaginea României în lume e prezentată de mişcările hungariste în cele mai urâte culori, ca o istorie fabricată în laboratoarele iredentiste ale Budapestei. Contele **Bethlen Şandor**, un duşman declarat al României, se zbate să-i creeze

o imagine plină de calomnii. Se gudură prin mediile engleze, oferind Coroana Sfântului Ştefan lordului Rothermere. Încearcă să izoleze Franța, una din țările-prietene ale României. Conferințele sale de la Londra şi Cambridge, ținute în mediile universitare, complet neinformate, au fost prilejuri de denaturare a istoriei românilor, a adevărurilor despre artă, cultură, spiritualitate, preamărind, în schimb, valorile ungureşti. Un conte care s-a remarcat şi printr-o fraudă de mari proporții: a inițiat acțiunea de falsificare în masă a bancnotelor franțuzeşti, spre a le introduce în circuitul public. Hoție la drumul mare. Şi-ncă una făcută la nivelul unui stat, care îşi clamează virginitatea morală. Cum, de fapt, pe alte planuri, se-ntâmplă şi azi...

Din amintirile generalului Ilie Ungureanu

Are de-acum vreo 85 de ani, dar şi amintiri cât pentru zece vieți. A slujit patruzeci de ani Armata Română. Şi a făcut-o cu credință sfântă, iubindu-şi Patria, gata de orice sacrificiu. O viață militară începută la 20 martie 1944, când avea 18 ani neîmpliniți...

Ne-am întâlnit adesea şi poveştile nu se terminau niciodată. Cândva, i-a fost dat să fie martor ocular al unei triste „descoperiri": borne de graniță în munții României!

- Eram într-o aplicație militară, condusă de generalul Milea, căruia eu îi păstrez o frumoasă amintire, chiar dacă nu există lumină fără umbră şi nici frumos fără urât. Era în anul 1968 – îmi povestea generalul – când armata română avea, greu de înțeles de ce, şi de neacceptat – două armate. Armata a II-a la Bucureşti şi Armata a III-a la Cluj. Asta era toată Armata Română!

- **Ce s-a-ntâmplat cu Armata I-a?**

- A fost la Iaşi, dar au desființat-o. Comandantul ei era generalul Smirnov, care zicea că e... român. A făcut ce-a trebuit, să dispară. Mai ales după ce ruşii au întrebat direct: „*De ce aveți nevoie de armată chiar la Iaşi?*"... Cu Armata a III-a am făcut foarte multe aplicații. Unele pe granița de Vest, pentru care am cam fost „urechiați"

de Moscova, altele prin Munții Harghitei, pentru care întrebările au început să vină dinspre Budapesta, altele prin Apuseni. Cele mai multe, au vizat munții, asta şi pentru a repara „greşeala” impusă de a desființa vânătorii de munte. Cu un pic de rezistență, putea fi evitată, dar **Emil Bodnăraş**, pe-atunci ministru de resort, n-a dorit-o. A dat însă Dumnezeu să ne revină nouă misiunea de a o reînființa. Într-o aplicație a „vânătorilor de munte”, în drum spre vârful Moldoveanu, pe creastă, mi-a atras atenția un muşuroi perfect circular. Ceva era suspect. Peste vreo 600 de metri, altul. Semănau. Înapoi, spre stânga, încă una!... Le-am cerut atunci soldaților să pună mâna pe cazmele şi să sape. Surpriză neaşteptată. Sub muşuroaie, erau pietre cimentate, iar la mijloc borne de frontieră, marcate...

- **...Un „muzeu” în aer liber!**

- Le-am considerat urme ale tragediei neamului românesc, pe care acele „borne” l-a despărțit şi i-a adus atâtea nenorociri. Am pus trotil şi le-am spulberat. Un „spectacol” care ar fi meritat filmat. Apoi, o Comisie Guvernamentală a dispus să fie verificată fosta frontieră...

- **A mai fost refăcută o astfel de „bornă” spre a se bucura şi a fi fericit, la văzul ei, până şi preşedintele Ungariei, László Sólyom, venit special în vizită, cum au venit convoaie întregi de excursionişti şi chiar un tren special, cu stema Ungariei Mari în botul locomotivei...**

- A fost o sfidare. O abdicare inadmisibilă a Statului Român. Un joc periculos. Granițele țării nu sunt jucării. Ştiu cazul... Un individ, profesorul **András Deáky**, a cumpărat un canton de cale ferată, cel de la Ghimeş-Făget, de la S.N.C.F.R. L-a „donat” Primăriei, unde, spre a omagia memoria inginerului Ferenc Pfaff, care l-a proiectat, Ministerul Transporturilor din Ungaria a amenajat un... muzeu! Acolo unde „întâmplător”, acel canton nr. 32, cum era notat pe hărțile feroviare ale Austro-Ungariei, era chiar cantonul de la granița Imperiului! Nostalgii, nostalgii... Sau, poate fi-va un „canton-monument”, iar „gânditorul” lui, inginerul-ungur Pfaff, un soi de... Gandi. Şi noi, românii, habar n-avem ce „zestre” ne-a lăsat. Oricum, cei 500 de pelerini, plecați cu noaptea-n cap din gara „Keleti” a Budapestei, cu destinația Ghimeş-Palanca, stația terminală a liniei ferate „imperiale”, au avut ce vedea. Şi-au vrut să vadă şi ce e dincolo de granița imperială,

numai că s-au trezit fugăriți de oamenii din satul vecin, de unde începea cândva Moldova românească. Era o „vizită” nedorită, care răscolea dureri vechi, nevindecate. Timpul nu este însă pierdut. Din Budapesta vor mai putea pleca trenuri, cu vizitatori nostalgici, pentru a admira şi celelalte cantoane - „monument”, până mai există prin Ardeal. Chiar dacă astfel de trenuri, purtând în botul locomotivei stema Ungariei Mari şi steaguri naționale roşu-alb-verde, ar încălca legi şi reguli elementare. Fi-vor şi pe-atunci, poate, prin guvernul României, personaje precum **Ludovic Orban**, pe scaun de ministru al Transporturilor, sau **Barna Tanczos**, secretar de stat tot pe-acolo, care să deschidă larg granița şi apoi să comande „verde” tuturor semafoarelor. Şi cele din Oradea, şi cele din Cluj şi Tg. Mureş şi mai departe spre Miercurea Ciucului. Cu protocol de grad zero!

- **Ştia că vă zbateți pentru înălțarea unui monument pe Dealul Feleacului...**

- Aşa este... Trebuie să-l reînălțăm, el a existat, dar în septembrie 1944, când armata ungară a „spart” frontierele, săvârşind încă un val de crime, au aruncat în aer şi crucea înălțată sub patronajul Societății Femeilor Ortodoxe din România. Trebuie să reînălțăm alta, mai falnică şi mai trainică...

Crucea de pe Dealul Feleacului a fost înălțată în baza unui proiect, realizat la 27 august 1941, de Serviciul tehnic al Prefecturii Cluj–Turda, format din inginerul-şef **Valeriu Filip**, subinginerul **Gheorghe Boitor** şi subinginerul principal **Ioan Suciu**. Față de devizul estimativ, în valoare de 235.000 lei, costul final a fost sub 30.000 lei, datorită sprijinului dat de Prefectură şi faptului că lucrările au fost executate în regie proprie. Avea un soclu de beton înalt de 5 metri, iar crucea a fost iluminată în culorile stindardului românesc. La solicitarea Prefecturii, direcția Uzinelor „Solvay” a oferit, în acest sens, cinci reflectoare, cu titlu de împrumut, pentru 10 zile. Terenul pe care s-a ridicat troița, în suprafață de 270 mp, a costat 19.750 lei, şi a fost cumpărat de la **Gavril Miclea**, **Gligor Miclea** şi de la văduva **Vasilica Simion**. Arbuştii ornamentali, sădiți în jurul monumentului, au fost cumpărați de la pepiniera Mihai Viteazul, valorând 600 lei. La Arhivele Naționale se păstrează între documente inclusiv statele de plată

din perioada 19-27 octombrie 1941, valoarea lor ridicându-se la 9.435 lei. Ulterior, lângă monument aveau să se amplaseze şi două bănci, de pe care pelerinii să admire panorama Clujului.

„**Crucea Mântuirii Neamului**”, realizată sub forma unei troițe, a devenit loc de pelerinaj, dar şi un simbol al speranței anulării Diktatului de la Viena. Pe platoul din fața Crucii se desfăşurau manifestări cultural-patriotice, urmate, întotdeauna, de pelerinaj la mormântul lui Mihai Viteazul. Este remarcabil şi gestul unor evrei din Turda de a participa la înălțarea acestuia. S-au raliat cu toată ființa lor la înălțarea Monumentului „**Crucii Mântuirii Neamului**” şi prefectul general al județului Turda-Arieş, generalul **Alexandru Vâlcu**, administrația locală, poliția, siguranța.

Dincolo de această omenească mângâiere sufletească, Prefectura Cluj – Turda a dispus efectuarea unui recensământ al locuințelor, menit să poată fi asigurată cazarea refugiaților şi a instituțiilor evacuate. S-au găsit astfel 8.442 locuințe, pentru 21.702 persoane. S-au făcut mari eforturi pentru a se găsi locuri de muncă, alimente, dar şi pentru asigurarea unei vieți culturale româneşti.

Sfințirea Crucii Mântuirii Neamului a avut loc în primăvara anului 1942. Dintre cei care au făcut parte din echipa de proiectare, mai trăieşte, la Tg. Mureş, **Eduard Costin**, în vârstă de 93 de ani. S-a născut la Vaslui, în anul 1916, a trăit o vreme la Oradea, după care, în urma Diktatului de la Viena, s-a mutat la Turda, ca profesor de sculptură şi desen. A mai realizat proiectul Monumentului Eroilor Aviatori căzuți în al II-lea Război Mondial, amplasat în fața Catedralei Ortodoxe din Turda, precum şi monumente închinate eroilor din Armata Română, care s-au jertfit în zona Turzii, pentru eliberarea Ardealului de Nord, amplasate în Cartierele Turda Nouă şi Oprişani - Turda.

Un monument care, în anul 2009, la 65 de ani de la dinamitarea criminală executată, ca la toate celelalte monumente din ordinul şi cu acordul guvernului de la Budapesta, îşi aşteaptă reînălțarea!

Este onorant pentru autoritățile din Turda (primar: **Tudor Ştefănie**, viceprimar: **Mircea Irimie**), care alături de Asociația Națională a Refugiaților cu sediul la Cluj şi Asociația Refugiaților din Turda, au înălțat la Turda, în anul 2008, o altă Cruce a Mântuirii Neamului, purtând următoarea inscripție: „*S-a ridicat acest monu-*

ment în memoria tuturor eroilor, martirilor, refugiaților şi deportaților care s-au petrecut ca floarea şi frunza câmpului pe meleagurile turdene în timpul ocupațiilor străine".

- **Cum a fost atunci, în zorii zilei de 5 septembrie 1944, când ungurii au „spart" frontiera de stat a României, acolo unde o mutase Diktatul de la Viena?!**

- Pe Dealul Feleacului, ungurii au reuşit să încercuiască unitatea militară românească a cărei misiune era să apere zona. Era formată din subunități de grăniceri, infanterie şi artilerie. Pe cei prinşi în încercuire, i-au omorât. Optsprezece au fost omorâți! Li s-a băgat pământ în gură şi-au fost spintecați cu baionetele. Barbarie!... Primitivism!... Poate şi pe-atunci oamenii mai aveau în ei un dram de omenie! E revoltător cât de nepăsători suntem noi, urmaşii celor care şi-au dat viața şi au suferit pentru ca nouă să ne fie mai bine... Nu ne-am învrednicit nici să le ridicăm o cruce acolo. Am încercat în mai multe rânduri, dar n-am reuşit. N-a reuşit nici profesorul **dr. Ioan Teodor Stan**, **preşedintele Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu"**, unul dintre cei mai luminați patrioți ai neamului nostru, care au trăit în ultimul veac.

- **A deschis cineva proces pentru pedepsirea criminalilor?**

- Din păcate, nu! Deşi sunt documente militare, mărturii, mai trăiesc chiar şi martori oculari. În afară de cei 18, au mai fost ucişi alte câteva sute de români. În acea ofensivă disperată, ungurii au luat Turda, fiind opriți de Armata Română la Aiud. Armata Română a trecut la contraofensivă şi a cucerit, pas cu pas dealurile din jurul Clujului, pierzând însă mii de oameni. Aici a luptat Armata a IV-a, care era gata să încercuiască şi Clujul. A atacat de la Câmpia Turzii către Apahida şi Someşeni, apoi prin învăluire, s-a deplasat spre Chinteni, unde a luptat Divizia 9 Infanterie. Spre Gilău, luptele au fost conduse de generalul **Constantin Iordăchescu**, aflat în fruntea Diviziei 2 Vânători de Munte...

- **De fapt, cine a eliberat Clujul?**

- Armata Română! Dar, când Divizia 18 Infanterie trebuia să intre în Cluj, venind dinspre Turda, a fost oprită. Era un plan al Moscovei care trebuia respectat: trebuia să intre, în triumf, în Cluj, o divi-

zie sovietică. Au intrat, au instalat administrație militară sovietică şi gata. Apoi, cine îndrăznea să-i raporteze lui Stalin că un oraş de talia Clujului a fost eliberat de... români?! Mai ales că Moscova inventase un ritual aparte: pentru fiecare succes militar sovietic de această talie, se trăgeau 21 de salve. Răsuna Moscova de entuziasm.

- **Pe un general al Armatei Române ce fapte îl pot impresiona?**

- Şi generalii îşi au trăirile lor. Sunt oameni sensibili. Încerc să vă povestesc un caz, petrecut undeva, în Munții Harghitei, în vremea Regiunii Autonome Maghiare. Un pădurar român, care îşi făcea meseria, a surprins doi hoți furând lemne. Hoții l-au bătut, l-au răstignit între doi copaci, bătându-i cuie în mâini şi în picioare. I-au tăiat apoi, cu cuțitele, venele şi l-au privit cum se stinge, implorând să-i lase viața că are de crescut trei copii mici...

- **Criminalii au fost prinşi?**

- Da. Procesul s-a judecat la Tribunalul Militar Braşov, unde eram şi eu de față. La un moment dat, preşedintele Completului de Judecată l-a întrebat pe principalul organizator al asasinatului, dacă nu regretă ce a făcut. Răspunsul a fost ferm: „*Nu!*”... Şi a ținut să mai facă o completare: „*Am omorât un singur român. Ar fi trebuit să omor 44. Pentru că, în 1944 ne-ați luat Ardealul!*”... Oameni ca ăştia aşa-s educați de mici, de la grădiniță... Şi poți să nu fii revoltat în astfel de situații? Aşa a fost şi cazul petrecut la Lacul Sf. Ana, de lângă Tuşnad. Era, cred, anul 1980... Mii de tineri „hippy” „curgeau” valuri-valuri spre acel lac. A intrat în alarmă şi armata din zonă. Totul era suspect. Şi aşa s-au dovedit a fi... unguri, veniți din Ardeal şi de dincolo de Tisa, veniseră să sărbătorească 40 de ani de la „Tratatul” de la Viena! Au „cântat” întregul repertoriu antiromânesc, au înconjurat de trei ori lacul, cu Drapelul de stat al Ungariei larg desfăşurat, după care, pe cea mai înaltă stâncă, au aborat steagul alb-roşu-verde, sub care au jurat că nu vor avea linişte până când Transilvania nu va fi încorporată la Ungaria!

- **Cum România n-avea armată la granița de Est, decât grăniceri, au fost pericole în zonă?**

- Sigur că au fost. Am trăit momente dramatice în acel an 1968 şi starea de alertă s-a păstrat chiar şi după anul 1980... Datorită

prudenței noastre, nu s-a întâmplat nimic, deoarece nu ne-am lăsat provocați. Ştiți că noi nu puteam merge în zona de frontieră în uniformă militară?

- **A fost forțată frontiera cu tancuri?**

- Au fost multe amenințări demonstrative. La borne, se opreau!

- **S-a discutat, într-o vreme, chiar despre nişte dispozitive laser de tăiat tancurile ruşilor... Legendă? Adevăr?**

- E o chestiune psihologică. Populația credea că la Academia Militară Tehnică s-ar fi inventat astfel de dispozitive. Nouă ne-a părut bine, mai ales că „vestea" a ajuns şi dincolo...

- **Semn că echipa de zvonuri şi-a făcut datoria...**

- Perfect!

- **E adevărat că la Cluj s-au găsit arme?**

- ...Şi arme, şi muniție, cel puțin trei lăzi de grenade, puse la conservare. Într-un... singur loc! Proveniență ungurească...

- **S-au făcut cercetări?**

- Sigur că da. A fost proces, au fost arestări. Cazul s-a petrecut la Becaş. Cel dintr-o localitate din vestul Ardealului este încă unul tragi-comic. Imaginați-vă o înmormântare în care, în sicriu, nu era un mort, ci arme! Un grup de unguri din acea localitate voiau să le introducă în cimitir, într-un cavou...

- **Inventivi oameni! Şi cine a descoperit... „mortul"?**

- Securitatea. Că securitatea n-a fost lipsită de profesionalism şi de simț patriotic. Şi-a făcut datoria. Alt caz a fost descoperit ceva mai aproape de graniță, la Salonta. unde s-au găsit mine ascunse într-un sistem de irigații. Cu ele voiau să blocheze şoseaua, calea ferată. Dar câte cazuri de spionaj, mai ales la minele de uraniu de la Băița sau la cele de aur din Apuseni, n-au fost descoperite de securitate. Cei mai mulți veneau din Ungaria, purtând te miri ce „măşti", care ascundeau interesele vecinilor.

- **De unde a apărut, la Revoluție, generalul Kostyal?**

- Ăsta a intrat în armată fără niciun fel de pregătire militară, băgat de **Leontin Sălăjan**, în vestita promoție de ofițeri chemați din câmpul muncii, primind direct gradul de colonel. La un moment dat, a ajuns chiar la Direcția Superioară Politică a Armatei, la cadre. era însă prea mare „pălăria" şi n-a făcut față. Cum era evreu maghiarizat

şi sperând că are talent comercial, l-au mutat la „Spate”, în Comandamentul Serviciilor. Nici acolo nu s-a descurcat... L-au trimis peste trei ani la studii în Uniunea Sovietică. Când a plecat, era căsătorit. Acolo, la Moscova, s-a mai căsătorit o dată. De acolo s-a întors cu medalie de aur, că a fost studios şi nici prost nu era... Îşi împărţea viaţa între prima nevastă şi a doua, adusă din Rusia. Bigamie! Pentru asta a fost scos din armată! A considerat că i s-a făcut o mare nedreptate, drept pentru care a sărit în prim-plan la Revoluţie, cu generalul Militaru de mână. S-a dus la Ministerul Apărării Naţionale să întrebe *„cine comandă”*. Întreb şi eu acum: *„al cui agent este Kostyal?!”*.

- **Construirea liniei de apărare Carol al II-lea a fost o eroare că nu s-a construit, sau că nu s-a folosit?**

- De ce oare Marele Stat Major a hotărât să facă o linie de apărare fortificată în Vest şi nu în Est? Aici e răspunsul... De ce n-a fost făcută pe Nistru? Răspunsul este simplu: pentru români, pericolul n-a venit dinspre Nistru, ci dinspre Vest! De ce? Ungurii vor Transilvania, dar România nu poate exista fără ea!

- **Aţi auzit că în aşa-zisul „Ţinut al Secuilor”, se tot trasează... frontiere şi se-ncearcă să se planteze „borne”?!**

- Da, pun borne, pun porţi, azi-mâine vor ajunge şi la obrăznicia de a institui puncte de graniţă, cu paşapoarte, cu tot tacâmul. Şi nu de ieri-alaltăieri. O fac de mult, cu paşi mici... Vina nu e a lor. Ei încearcă şi dacă tot le merge, mai fac şi pasul următor: Eu mă tot întreb ce caută U.D.M.R. la guvernare?! Citeam în ziare declaraţii stupefiante ale europarlamentarilor **Csaba Sogor** şi **László Tőkés**. Primul susţinea, nici mai mult, nici mai puţin că românii din secuime n-au fost omorâţi de unguri, ci *„nu au fost, asta e o realitate pe care mulţi nu au învăţat-o la şcoală. Şi în cărţi se minte, nu numai despre trecut, ci şi despre prezent şi viitor. Cei care au părăsit aşa-zisul Ţinut Secuiesc, l-au părăsit pentru că au fost comunişti, şi după ’89, au avut de ce să se teamă...”*. Întrebat dacă U.D.M.R. va ieşi de la guvernare, a dat un alt răspuns care te pune pe gânduri: *„Noi nu ne retragem, PNL poate să se retragă şi atunci o să încercăm, până la alegeri, să guvernăm singuri”*!!! Cam aşa vede europarlamentarul român democratic în care o jumătate de milion guvernează 20 de

milioane! Cât îl priveşte pe episcopul Tőkés, el bate des şeaua: „*Singura paralelă care se poate face între Kossovo şi Secuime este faptul că în ambele regiuni etnicii sunt majoritari, iar marea greşeală pe care au făcut-o autoritățile sârbe a fost privarea albanezilor de autonomie*”.

Mi-a fost dat să trăiesc şi momentul când la Budapesta s-a constituit un fel de Parlament al Ungariei Mari! Este vorba de Hotărârea H-5005, din 3 martie 2008 a Parlamentului Ungariei, prezidat de **Szili Katalin**, prin care Legislativul Ungariei îşi subordonează deputații de etnie maghiară din România, Slovacia, Slovenia, Serbia şi Croația. Se pare că pe cei din Ucraina subcarpatică n-au îndrăznit să-i includă în acest Parlament-Fantomă. E, în final, o provocare care ar trebui să îngrijoreze. Pregătiri subtile pentru o Mare Ungarie! Iar doamna Katalin Szili n-a stat cu mâinile-n sân. A „bătut” pământurile pe care le consideră proprietate ungurească, s-a documentat, a elaborat şi un studiu în baza căruia a „inventat” până şi o structură suprastatală, „botezată” pe scurt... FOMBC. I-a stabilit misiuni, dar şi un buget pe măsură. Practic, acest FOMBC e un cal troian trimis în Uniunea Europeană! Şi e atât de simplu de „descifrat” marea bătălie a acestui grup al deputaților unguri pentru retrasarea Regiunilor de Dezvoltare din România, mai ales, dar şi din Slovacia, unde şi ei au creat un Tőkés. E vorba de fonduri europene, atât de necesare pentru instituirea unor mici Ungarii! Apoi, ca general al Armatei Române, nu pot fi liniştit nici când acest Tőkés László, dublu agent cu veche licențiere, în calitatea lui de Preşedinte al Comitetului Național al Maghiarilor din Transilvania, cere pentru „secuime” elaborarea unui Plan Ahtisaari, în genul celui care a dus la dezmembrarea de Serbia a provinciei Kosovo, leagăn al statului şi culturii sârbe.

- **Chiar vă sperie acest posibil prag al unei noi Ungarii... Mari?**

- Linişte nu-mi crează. Budapesta face ce-a făcut în întreaga ei existență statală. Vrea să se „umfle” cu alte teritorii şi nu se sfieşte să afirme public! Susține că are mari interese în Bazinul Carpatic, iar pentru a-şi atinge aceste scopuri au făcut apel nu doar la europarlamentari unguri, ci şi la armate de funcționari angajați în structurile Uniunii Europene. Mai poate mira pe cineva rosturile „cercetaşilor”

unguri din aşa-zisa Secuime, care fac premilitărie la sânge, antrenându-se nu doar în Ungaria, ci şi în condițiile concrete ale unei posibile bătălii pentru România?! Oare cei în măsură să facă ordine, nu se-ntreabă ce scop urmăreşte Tabăra de vară de la Gheorgheni la care sunt semnalate prezențe precum cea a lui **Gabor Vona**, preşedintele Partidului JOBBIK din Ungaria, fondator al Gărzii Maghiare, sau deja „celebrul” istoric **Ernő Raffay**, venit În România să ne reînvețe istoria noastră. Ce-ar căuta în tabăra aceea **Eva Maria Barki**? Dar **Kinga Gall**? Cum poate minți această femeie atât de ordinar că în Ardeal şi-n Slovacia şi Voivodina, au fost bătuți unguri numai că sunt... unguri? Cine permite Ansamblului „Karpatia” din Ungaria să-şi cânte inepțiile iredentiste în România? Am aplaudat în ’90, la scurt timp de la Revoluția Română, decizia autorităților române de a nu permite organizarea la Cluj-Napoca a unui spectacol al Ansamblului „Honved” - cred că ăsta îi era numele, care urma să aducă grave ofense românilor, recurgând la atacuri în serie, cu sofisticatele arme ale cântecului şi ale vorbei, la cel ce abia fusese împuşcat: Nicolae Ceauşescu! Fiecare „glonț”, avea însă altă țintă precisă: inima românilor care nu-şi trădau neamul!

- **Ce i-ați spune lui Ernő Raffay, dacă l-ați întâlni?**

- Să plece imediat acasă! Acolo să-şi reverse minciunile pentru care e plătit. Biografia lui are prea multe puncte negre... E un individ ultraşovin! Scrie cărți, face filme, ține conferințe şocante, pline de bătătoritul iredentism unguresc. Filmul lui, „***Trianon***”, a falsificat întregul adevăr istoric al Păcii din primul şi din al Doilea Război Mondial. Ungaria a refuzat să-l difuzeze. Penibil, România l-a acceptat, în anul 2005, când ministru al Culturii era doamna **Mona Muscă** - a cărei fiică îşi trăia căsnicia la... Budapesta!! Era însă o încercare de provocare a unui conflict interetnic. „Jocul” n-a reuşit. Cum n-a reuşit nici provocarea „Wass Albert”! Acelaşi individ Ernő Raffay, a-ncercat să-l prezinte, în cartea „***Dreptate lui Wass Albert***”, pe acest criminal notoriu, drept un sfânt, care în viața lui a vrut doar binele oamenilor! Hei, bre, maestre, drept ce-i crezi pe români?! Mai reciteşte-ți CV-ul. Poate vei înțelege câte ceva din nevoia de a fi şi cinstit. Chiar dacă „frumoasa” **Kinga Gall**, născută pe pământul României, face un atât de călduros apel feminist: „*...Trebuie să ne protejăm,*

dragi prieteni, trebuie să ne apărăm, ca să nu fie prea târziu, trebuie să ne apărăm pentru fiecare conflict etnic aşa începe şi să dăm informații către Vest, tuturor celor care ne pot ajuta, chiar dacă Uniunea Europeană şi Consiliul Europei nu sunt dispuşi să facă ceva concret".

- **De ce aleargă atât de mult pentru declanşarea „conflictelor interetnice"?**

- Să poată alarma imediat Planeta, că românii vor, din nou, să-i linşeze pe unguri. Să le ia până şi dreptul la viață. Să-i omoare. Să declanşeze împotriva lor... „pogromuri"!

- **Atunci, spre unde mergem, domnule general?!**

- Spre absurd. Spre Evul Mediu! De bune decenii, se scrie despre existența unor generații revanşarde. Mai nou, Garda Maghiară, înregistrată la Tribunal în luna iunie 2007, continuă să pregătească spiritual şi fizic, noile generații de „gardişti", în uniforme negre, spre a fi gata de orice acțiune militară. Se fac pregătiri intense pentru acțiuni agresive, violente, cu arma în mână. Când citesc aceste fapte în ziare, mă cutremur. Sunt revoltat. Am aflat că au tras semnalul de alarmă al comunităților evreieşti din Ungaria, care au reacționat ferm într-un comunicat difuzat în 2 august 2008. Totul aminteşte de mişcările fasciste din anul 1940. Extrema Dreaptă, acționează, organizează demonstrații de stradă. Şi-mi pare firesc să mă-ntreb, a nu ştiu câta oară, ce facem noi, şi mai ales, ce face Europa Unită. Să nu fie prea târziu! V-o spune un bătrân general al Armatei Române, care şi-a slujit Țara, din toată ființa, zdruncinându-şi sănătatea şi sacrificându-şi rosturile vieții...

(**Cluj-Napoca, 1995-2009**)

Marele Jaf

...Asasinatele pregătite la Roşia Montană

Nici Ceauşescu n-a acceptat să fie groparul Roşiei Montane, cu toate că ştia că e aşezat pe un imens depozit de aur. Pe puțin 800 de tone de aur, 2.000 de tone de argint, dar şi cantități importante de iridiu, osmiu, arseniu, platină, paladiu, rodiu... S-a mulțumit doar cu ciuntirea muntelui Cetate, pe care, de mai bine de 2.000 de ani, „aurarii" l-au ciuruit, rănindu-l cu sute de kilometri de „caverne". Îi trebuia aur să plătească datoriile României. Nu mai voia să împovăreze țara cu împrumuturi de la marii cămătari ai Planetei, cărora, peste ani, le-a şi cerut să-şi facă bagajele şi să plece „acasă", cu primul avion.

A venit Revoluția Română, care a adus cu ea şi asaltul „investitorilor" străini. Unu' şi unu'. Unii voiau petrolul, alții se mulțumeau cu câte o bancă, o firmă de stat din Grecia s-a „împroprietărit" cu telefonia românească, altele, din Germania şi Franța, au preluat gazul metan... Nu chiar gratis, dar, oricum, trebuie să fi funcționat perfect şi lecțiile „zeciuielii", cărora li se ziceau, elegant, comisioane... Câte? Cât de substanțiale au fost? N-o s-o ştie nimeni, niciodată! În afara celor care au transpirat pentru a găsi formulele adecvate de a intra în posesia averilor. Că, de-aia s-au chinuit să urce partidul la putere. Cine are putere, are şi bănuți... Iar când apăreau „fisuri" în dibăcia „negocierilor" încerca să-şi arate colții câte un procuror. Două zile, că în a treia se instala pacea. Şi urma un nou început. Dar cât de isteți au fost cumpărătorii „reginei" industriei româneşti, S.M.G.B.-ul! Doar din vânzarea unui singur imobil, „Clubul" şi-au scos tot ce-au investit. Aşa a „murit"... Regina!

Aşa a fost şi la Roşia Montană! Oare cum s-o simți azi, în vilele lui de la Cinciş, **Nicolae Stanca**, fostul „general" de la Centrala Mine-

reurilor din Deva – „Minvest”? El a început vânzarea aurului românesc, ca reprezentant al Statului Român la „târgul” făcut cu **Vasile Frank Timiş**, un român cu experiență în fraude penale, condamnat în două rânduri, în Australia, trimis „la înaintare” de maşinăria infernală a „caracatiței Gabriel”... Amândoi au bătut palma şi au semnat, la 5 septembrie 1995, primul act: contractul! A fost prima trădare. Licitație? Nu! Exista pericolul ca mirajul aurului de la Roşia Montană să trezească simțurile de jaf şi altor amatori... Aşa s-a ajuns la soluția încredințării directe. A „bătut-o în cuie” **Radu Berceanu**, ministrul industriilor, prin Hotărârea nr. 47/1998 a Guvernului României. O semnătură ministerială prin care Compania „Eurogold” din Canada, aflată în evidențe prin cutiile poştale ale paradisurilor fiscale din insulele Barbados, era dăruită cu un perimetru aurifer de 520 de kilometri pătrați, în contul a... 3 milioane de dolari!

Jaf ca-n codru! Iar câteva zile mai târziu, Berceanu anunța lumii româneşti marea victorie: la Roşia Montană urma să se deschidă în următorii doi-trei ani cea mai mare exploatare auriferă de suprafață, din Europa. Ca-n basme! Şi, mai anunța, că acolo, la „Roşia”, se vor crea 35.000 de locuri de muncă! Pe măsură ce zilele se scurgeau, ieşeau însă la lumină jaful şi marea manipulare. Cele „**35 de mii de locuri de muncă**” aveau să fie, în final, doar vreo **250**, în timpul exploatării, moților revenindu-le cam atâtea câte poți număra la vreo cinci-şase mâini: cele pentru muncile brute. În rest, specialişti aduşi de peste tot.

O exploatare-dezastru. Cea mai veche localitate de pe teritoriul României, mutilată. Un lac uriaş de cianuri, care ar putea ucide toată Planeta. Într-o vreme, s-a trezit şi Justiția românească, dar demersurile DNA-ului s-au stopat, spre liniştea fostului „general” de la „Minvest” Deva, **ing. Nicolae Stanca**, primul „negociator”, trădător al intereselor naționale, care şi-a continuat în tihnă ridicarea vilelor şi adunarea averii. Ca şi **Radu Berceanu**, inginerul metalurg **Gabriel Dumitraşcu**, **Tender** şi **Gruber**, şeful minei de la Roşia Montană. Nume privite azi ca blestem pentru tentativa de ucidere a viselor atâtor generații. Locuri importante pe acest podium, al marilor trădători, revine complicilor de la **Agenția Națională pentru Rezerve şi Resurse Miniere** (A.N.M.R.), şi, mai ales, primarului **Virgil Narița**,

implicat apoi în zeci de procese şi chiar condamnat la 2,7 ani de temniță, cu suspendare, stabilindu-i-se şi interdicția de a mai ocupa funcții publice. Oricum, fiind susținător a megalomanului proiect, „felcerul” veterinar din „Roşia” a reuşit, din „felicitările” ce i-au fost aduse, să-şi ridice la Abrud un restaurant, căruia i-a găsit şi un nume potrivit: „**Filonul de Aur**”.

În Apuseni, „canadienii” de la „Roşia Montană Gold Corporation” au declanşat un război cu termen nedefinit, dus cu arme sofisticate. O „investiție” privată, luată în brațe de un guvern care defilează iresponsabil între interesele de partid şi cele ale nației române. De aici curg sume fabuloase în campaniile electorale, spre toate partidele care promit că vor da drumul lucrărilor, dacă vor veni la putere. Culorile politice, pentru „marea afacere” nu mai contează... Când numele „Gold Corporation” a devenit indezirabil, l-au schimbat. Şi-au luat altul: **Roşia Montană Gold Corporation**. Şi-au zis o vreme „Euro Gold”. Când acel puşcăriaş, **Vasile Frank Timiş** a fost deconspirat, l-au schimbat. Au schimbat, ca pe ciorapi, vreo 18 directori, fiecare promițând la „urcarea pe tron”, că va porni repede „fabrica de aur” de la Roşia Montană.

Unul dintre directori, **Alan R. Hill**, însoțit de **Sulfina Barbu**, o activistă de frunte a unui partid sută la sută „pro Gold”, „unsă” pentru aceste „merite”... ministru al mediului, de către Traian Băsescu, hotărât să recurgă la orice mijloace pentru a-şi ține promisiunea, au „bătut” câteva oraşe din Ardeal, „acompaniați” de „galerie” şi o numeroasă „echipă de zgomote” (**în care au fost selecționate cele mai vocale şi bine plătite personaje, care aveau misiunea să convingă lumea despre efectele extraordinare pe care le-ar aduce acest proiect românilor!**). Numai că totul a ieşit pe dos. Majoritatea i-a invitat să caute aur pe altundeva... Să plece! Alan R. Hill a plecat, cum s-au dus şi înaintaşii lui. L-a speriat şi revolta în masă a românilor față de jaful pe care îl preconiza „Euro Gold”, care, după unele calcule, s-ar putea cifra chiar la **50 (cincizeci) miliarde euro**! O afacere netransparentă, bizară, pe care încearcă s-o ducă azi mai departe alt „**băiat deştept**”, **Dragoş Tănase**. El e trimis acum la „înaintare”, scontându-se şi pe faptul că e român, şi va fi mai convingător decât înaintaşii săi. Nici lui nu-i pasă că superba zonă a Roşiei Mon-

tane va fi zguduită de **150 de milioane de kilograme de dinamită**, că vor ajunge în iazul de decantare, întins pe 600 de hectare, peste **200 de milioane de kilograme de cianură**, că vor fi infestate apele freatice, că vor fi dinamitate nouă biserici, opt cimitire, zeci de monumente istorice, case, vestigii arheologice unice în lume, sute de kilometri de galerii. Că, o dată cu „Marele Jaf” economic, o companie „canadiană”, înregistrată în „paradisul fiscal” din Insulele Barbados, şterge istoria de 2.000 de ani a dacilor şi a romanilor.

E straniu că un Ministru al Culturii ne „apără”, cu orice preț, Patrimoniul Cultural Național! N-a înțeles mai nimic din lecția oferită de echipa franceză de arheologi condusă de doamna **Béatrice Cannet**, o eminentă personalitate a arheologiei franceze. Toponimia locurilor este în întregime dacică. *„A cercetat 70 de kilometri de galerii romane, unice ca frumusețe şi complexitate*”, preciza omul de ştiință **dr. Ioan Piso.** Minților tulburate care susțin acest dezastru, nu le-a spus nimic nici gestul uimitor la care a recurs Béatrice Cannet: **a reprodus unele din aceste galerii în Franța!** În vreme ce România le are şi vrea să le dinamiteze. Din interese obscure! Crime ireparabile împotriva unui patrimoniu multimilenar, unic! Pe bună dreptate, reputatul om de ştiință clujean sublinia: *„Mesajul este clar: dacă noi suntem atât de proşti încât să distrugem nişte monumente unice, ele trebuie salvate într-o formă sau alta, într-o țară mai civilizată!*”

Ce nu vor să priceapă cei de la „Roşia Montană Gold Corporation, e că galeriile medievale de aici au locul lor important nu doar în Istoria Românilor, dar şi a Europei. Ce-au făcut miniştrii culturii în fața agresiunilor acestor „investitori” veroşi? Toți s-au lăsat pradă intereselor de partid, şi, poate, a altor misiuni de dus la capăt. Şi **Răzvan Teodorescu** şi **Mona Muscă** şi **Theodor Paleologu**, şi fostul coleg al meu de redacție, **Kelemen Hunor**. „Gold” şi-a văzut sistematic de interese. „Canadienilor” le trebuie aurul de la Roşia Montană! Nici ei şi nici cei de la „Cultură”, n-au vrut să asculte glasul **Academiei Române**, al **Academiei de Studii Economice din Bucureşti**, al **Bisericii Ortodoxe Române**, al **acad. Ionel Haiduc**, chimist de renume internațional, ales pentru al doilea mandat consecutiv, Preşedinte al Academiei Române. N-au priceput nici că România nu poate fi la infinit un sat fără câini. Că nu-ți poți permite să cercetezi arheologic o

suprafață de 2,2 hectare şi să pretinzi să ți se elibereze **Certificat de descărcare de sarcină arheologică** pentru... 1.100 hectare! E o situație penală şi vinovaților trebuie să li se pună cuvenitele cătuşe... Şi lor şi celor ce-au îngenunchiat România în fața intereselor Companiei R.M.G.C., care salivează cu poftă, de pe la jumătatea anilor ’90, după aurul Munților Apuseni. Şi, nu numai! Pentru că, se ştie, rând pe rând, acestei „Companii”, pornită să-şi exerseze, în premieră mondială, posibile aptitudini de exploatare a minereurilor aurifere, i-au fost oferite, cu suspectă generozitate, practic toate perimetrele aurifere ale României!

„**Negocierea**”? Un simulacru, ținut şi azi la „strict-secret de stat”. Vrând-nevrând, rămâne o întrebare gravă: „**față de cine secret**”?! Oare, atunci când s-au aşezat la masa afacerilor, să nu fi ştiut directorul-general de la „Minvest” Deva, **ing. Nicolae Stanca**, cel ce-şi trăieşte azi senectutea prin vilele ce şi le-a construit în zona lacului Cinciş, că ar putea veni, într-o bună zi, şi ceasul „socotelilor”?! În timpul consultărilor publice inițiate de Companie şi ministerul de resort, cele 21.000 de comentarii din partea publicului, provenind din România, Ungaria, Canada, Japonia, chiar şi din China, s-a născut un mare impas. Dezacord generalizat cu „binefacerea” față de România, a „generoşilor”... aşa-zişi investitori.

Jaf cu dedicații

E stare de război la Roşia Montană. „Investitorii” țin cu orice preț să „dezvolte România”! Şi ei, românii, în majoritate, nu se lasă păcăliți ca-n codru şi trădați chiar de cei care ar fi trebuit, de la început, să se delimiteze de Marele Jaf. Doar aşa se poate spune despre un „parteneriat” în care Compania „Gabriel Resources Ltd” are **20 procente** şi Statul Român, prin Compania Națională a Cuprului, Aurului şi Fierului – „Minvest” Deva, doar **19,3 procente**, la care se adaugă alți trei acționari minori, societăți comerciale româneşti. Jaf în Patrimoniul național! Iar când va veni ziua marilor răspunderi, celor ce-au jefuit avuția României, sub ocrotirea Guvernului României, li se va

atrage atenția şi ce-nseamnă răspunderea față de Patrimoniul Național: Kârgâstanul, pentru concesionarea şi exploatarea de către o firmă din America, a unui zăcământ, a negociat până când a obținut un procent de 85 procente. Oricum, de la 20 procente, la 85, e mult prea lungă calea! E trădare. Miros de cătuşe. Lecție pentru numeroşii amatori de „jonglerie" cu Patrimoniul Național!

E greu de înțeles şi opinia fostului preşedinte al Camerei Deputaților, **Bogdan Olteanu**. Când nu ştia ce conțin contractele încheiate de **„Statul Român"** (voi folosi ghilimele, convins că un personaj precum acel ing. Nicolae Stanca, directorul de la „Minvest" Deva, nu poate fi singurul vinovat!) şi **Compania „Gold Corporation"**, anunța că România ar putea fi nevoită să plătească daune Companiei Gabriel Resources, în cazul în care Proiectul „Roşia Montană" nu ar fi dus la bun sfârşit. Suna a ultimatum. A forțare a punerii în operă a acestui proiect faraonic! Şi aparținea unui personaj, nu oarecare, **Bogdan Olteanu**, nepotul militantei comuniste Gizela Vass, care nu era străin de acea secretizare, impusă de interese obscure. Cum, peste o vreme, alt „personaj", **Adina Vălean-Antonescu**, pripăşit la Bruxelles, printre „europarlamentari", convoca o dezbatere cu un obiectiv pompos: „***A face din Europa un lider în mineritul responsabil şi durabil***"... O acțiune pregătită în taină, cu dedicație precisă: „investitorii" de la Roşia Montană Gold Corporation! Fără să-i pese de jaful pus la cale...

...Bruxelles, 26 ianuarie 2010. Zi de marți. Agitație în Parlamentul Europei. Vin invitații euro-deputatei Adina Vălean. Îi primeşte cordial. E amfitrionul întregii „mişcări". Un fel de a pune umărul la o mare afacere. Intră, rând pe rând, primarul din Roşia Montană, apoi, cei din Abrud şi Câmpeni, îi sărută respectuos mâna primarul din Bucium. Vreo 17... Vin apoi invitații „Gold"-ului: specialişti, vorbitori de „engleză", chemați să susțină Proiectul... Surpriză însă: Adina Vălean se trezeşte, nas în nas, cu o colegă de partid şi de... deputăție europeană: **Renate Weber**. Se miră, gata-gata s-o întrebe: „*Da' tu ce cauți aici, soro?!*"... Tace. Intră în sala „seminarului" şi alți români. Nu-i cunoaşte. Între ei, şi profesorul **dr. Ioan Piso** din Cluj. O, de-ar fi ştiut „amfitrioana", nu-l lăsa să vorbească. Cum n-a lăsat-o nici pe colega ei de partid. Şi-ar fi fost linişte, încât, la sfârşit, ar fi recurs la

alt discurs, nu la cel pe care l-a încropit atunci, încheind brusc, cu 20 de minute mai repede decât timpul afectat: „*Proiectul Roşia Montană este cel mai vechi şi cel mai nou proiect de minerit. Cel mai nou, pentru că, aşa cum arată experții, respectă standardele înalte de tehnologie şi de mediu. Cel mai vechi, pentru că trenează pe hârtie de 12 ani. Seminarul nu şi-a propus să aprobe sau să respingă Proiectul. Regret faptul că, dincolo de expunerea tehnică, înfruntările emoționale ale opozanților şi partizanilor, au adus un pic din atmosfera din România în Parlamentul European*”.

Un seminar pe care „deputata” l-a ținut la secret, cu dedicație strictă: slujirea jafului de la Roşia Montană! O durea „Europa”, pe care a deplâns-o că are resurse importante de metale şi totuşi importă aproape toate materiile prime de care are nevoie pentru producția internă. Ea, „specialista” în „dezvoltare durabilă” şi viitorologie, a conchis: „*Maximizarea exploatării resurselor proprii este esențială, în acelaşi timp, prin crearea de noi locuri de muncă*”... Şi dacă tot a pledat atât de energic pentru ca Europa să devină „*lider în mineritul responsabil şi durabil*”, de ce nu şi-a pus şi fireasca întrebare: „***...Şi, după 15 ani, ce va fi?***”

Când voia să „închidă” Seminarul, „euro-deputata” s-a gândit să ofere cuvântul şi... „opozanților”. Cei sosiți incognito, a căror prezență, de fapt, n-a fost dorită. Şi-a rotit privirea şi s-a oprit la un ardelean ce i se părea blând şi liniştit. Era profesorul universitar **dr. Ioan Piso**, din Cluj. Poate cea mai nepotrivită „alegere selectivă”! Dar nu ştia cine e... Şi-l imagina un profesoraş de țară. Surpriză însă. Şi-a exprimat dezacordul cu osanalele gratuite lansate la adresa Companiei „Gold”, dar şi cu nedetaşarea euro-deputatei de interesele „investitorilor”. Cu toate că, atunci când i-a oferit cuvântul, i-a administrat şi o lecție de felul cum trebuie să se comporte într-un asemenea mediu select. De prezentat, l-a prezentat sec: „*Dau cuvântul domnului Piso, profesor la Roşia Montană...*” Pe profesor îl alesese refuzând-o pe colega ei, Renate Weber! Cam aşa şi-l imaginase: om strivit de faptul că e prezent în Parlamentul Europei, emoționat, incoerent... Şoc însă. Ardeleanul, care era, de fapt, profesor universitar la Cluj, a fost şi director de studii la... Sorbona! Tăcere. Adina Vălean, s-a fâstâcit. Regreta alegerea. Curgeau argumentele, nelăsând nicio şansă tenta-

tivei de jaf, preconizată de „investitorii” de la „Roşia Montană Gold Corporation”. Regreta alegerea, dar era prea târziu. A sărit să-l combată un „analist-financiar”, care s-a prezentat a fi... **Bogdan Baltazar**, plătit de „investitori”. Cel ce, de-o vreme, umple paginile de publicitate ale unor ziare pe deplin trecute în slujba „jafului”, cu pixuri şi cu gazetari ce udă fără prejudecăți ghimpii marii corupții, gata să verse şi lacrimi torențiale: „*(...) Mă voi mulțimi să încerc a-i determina pe cei care militează sincer pentru interzicerea Proiectului* („Roşia Montană” – n.n.) *să-şi imagineze că ei înşişi ar avea părinții sau bunicii trăitori în această zonă, după cum se ştie una dintre cele mai sărace din România. Pe cei care sunt cumpărați deja, sau au nevoie de mai multă notorietate la Bruxelles, cum presupun că sunt László Tőkés, Daciana Sârbu, alături de comuniştii Tamara Liotard din Olanda, Joao Fereira din Portugalia, cei care au inițiat o moțiune ce propune interzicerea tehnologiilor pe bază de cianuri în mineritul din Uniunea Europeană. Pe cei care sunt doar proşti, îi înțeleg. Nu acestora mă adresez. Nici acelora care nu sunt români şi încearcă să blocheze în țara noastră o investiție de miliarde de dolari...*” Cine sunt tinerii care organizează manifestări gen „Fân-fest”, împotriva „jafului” ce se proiectează la Roşia Montană? Are răspuns gazetarul şi pentru această categorie: „*...bețivani care vin (...)doar ca să cânte la chitară, să agațe gagici, să se îmbete şi să vomite pe dealurile la poalele cărora sătenii mănâncă numai cartofi, ceapă şi câte un ou de la găinile din ogradă (...)*” Cât îl priveşte pe milosul gazetar, trebuia să-şi ducă mai departe raționamentul şi să-l deplângă pe țăranul din „Roşia” că ar putea veni şi ziua când cianura îi va lua şi găina, şi oul, şi ceapa, şi cartofii, chiar şi viața!

Întreb obsesiv: **...Şi după 15 ani ce va rămâne la Roşia Montană?** Un deşert cianotic. Un crater selenar uriaş, adânc de 800 de metri! Vid care înspăimântă. Ape freatice otrăvite. Boli. În loc de oameni, cruci în cimitirele care se vor înființa în locul celor dinamitate, în rând cu bisericile care au păstrat credința românilor, a ungurilor şi nemților care au trăit în Raiul de la Roşia Montană. Totul pentru o comoară care va îmbogăți altă lume. Se ştie ce dimensiuni economice va avea „jaful”: 80 la sută din aur, argint, dar şi din celelalte 10 metale prețioase - fără a mai anticipa surprizele care vor fi aduse de

minereul ce compune comoara vor fi ale altora! Procentajul de 20 la sută, cât a fost „negociat” pentru România (oare vom afla vreodată cât a reprezentat... „comisionul”?!) este umilitor. Dezonorant pentru un stat din inima Europei! Academia Română are o poziție fermă: cere schimbarea tehnologiei de exploatare, care să nu mutileze mediul, să nu impună strămutarea populației, distrugerea localităților şi a vestigiilor arheologice, mult mai importante pentru Europa decât jefuirea Patrimoniului Național... Şi mai cere instituirea unui „**contract de împărțire a producției**”! Adică, prin acest „**Production Sharing Agreement**”, după acoperirea cheltuielilor de investiție şi operare, producția rezultată să fie împărțită între stat şi investitor: Statului Român să-i revină până la 80 la sută, iar firmei 20 la sută. Cum e normal şi firesc. Cum tot normal şi firesc, având în vedere dimensiunile naționale ale „afacerii”, că o astfel de hotărâre n-are dreptul s-o ia nici comunitatea locală, nici autoritățile județene, şi nici chiar guvernul. E strict necesară organizarea unui Referendum Național, cum solicită şi Academia Română. Comoara de la Roşia Montană e un bun al întregii națiuni române!

Aurul, ardelenii şi... corupția

Contractul dintre Statul Român şi firma canadiană „Gold Corporation” privind exploatarea auriferă de la Roşia Montană, e încă... secret (?!). Pe el şi-au pus semnăturile **Radu Vasile**, pe-atunci prim-ministru şi **Radu Berceanu**, ministrul industriilor. Un proiect contestat, aflat mereu între „da” şi „nu”. Din când în când, „investitorii” îşi arată colții: de nu dați „liber” Proiectului (...de cianurare cu 220 de mii de tone de otravă a Munților Apuseni şi 150 de mii de tone de explozivi!) cerem plata daunelor! Ei țin cu dinții să nu folosească altă tehnologie de exploatare, procesare şi înnobilare, decât cianura. Şi-i au de partea lor pe cei care au luat primii în brațe Proiectul: **Traian Băsescu**, **Radu Berceanu**, **Sulfina Barbu**...

Pentru a-şi potoli setea de aur, „investitorii” cu sediul fiscal în Insulele Barbados, vor să dărâme 4 munți din Apuseni, să lichideze

localitățile adiacente, cu toată zestrea lor umană şi materială, să dinamiteze biserici şi să dezgroape mormintele celor ce se odihnesc de sute de ani în cimitirele Roşiei Montane, sau ale Cornei. Pentru a cunoaşte starea de spirit a populației, Parlamentul României a comandat un studiu sociologic la care au participat 7.400 de persoane. Dintre aceştia, 96% şi-au exprimat opoziția față de „Proiectul minier" propus de Compania „Gabriel Resources", din Canada. Mai bine de 70 de ONG-uri au „constituit" o coaliție împotriva jefuirii Patrimoniului Național. Au continuat şi protestele internaționale: peste 1.000 de savanți, arheologi, istorici, specialişti în protecția patrimoniului, s-au pronunțat împotriva distrugerii sitului „Alburnus Maior", cerând păstrarea şi conservarea intactă a Roşiei Montane.

O afacere dubioasă, făcută între „băieții deştepți" de la „Gabriel Resources" şi naivii-corupți de la „Minvest" Deva, Agenția Națională de Resurse Minerale, Guvern şi Preşedinție. Un lanț al trădării intereselor României, aflat sub valurile corupției generalizate. „**Băieții deştepți**", care îşi permit să arunce pe piața publicitară, pe un singur spot, 500.000 de euro! Ştiu de ce se cred într-un fel de „Vest sălbatic"... De mai bine de un deceniu, la Roşia Montană primarul refuză să elibereze autorizații de construire, accentuând astfel drama unei localități care se simte părăsită, susținând astfel interesele „investitorilor" de a „goli" cât mai repede localitatea şi de a cumpăra cât mai ieftin imobilele şi gospodăriile.

Oare de ce Banca Mondială a sistat finanțarea acestui „Proiect" megalomanic? Cine îşi ia în răspundere efectele devastatoare ale aventurii „investitorilor" de la „Gabriel Resources", cu sediul fiscal în... Insulele Barbados? Ştie oare marinarul-preşedinte al României, Traian Băsescu, ce-nseamnă doar doborârea a doi din cei patru munți, Cetate şi Cârnic? Volumul de rocă este de peste 1,5 miliarde de metri cubi? Că această cantitate uriaşă ar trebui împrăştiată şi depozitată în zona de iazuri şi halde? Că numai pentru această cantitate ar fi necesare cam 12 hectare? S-au gândit oare cei care, de dragul tantiemelor care le vor umple buzunarele, vor semna moartea Roşiei Montane şi a zonei Abrud-Câmpeni? Vor fi autori morali ai efectelor ce le vor avea timp de milenii iazurile otrăvite cu cianuri, pulberile toxice luate de vânturi din halde? Ştiu că vor transforma zona în pei-

saj selenar? Dar efectele otrăvirii pânzei de apă freatică? Dar apa potabilă? Dar moartea animalelor?

E periculoasă nechibzuința, în goana nebunească după aur!

Ați uitat, domnilor, încă o „concesiune”: Valea lui Stan!

Agenția Națională pentru Resurse Minerale (A.N.R.M.) continuă „spectacolul” concesionărilor, contra unei redevențe de... 2%! După perimetrul aurifer de la Roşia Montană (42,8 kmp) şi Bucium (32,1 kmp), au urmat alte concesionări, cuprinzând întregul perimetru aurifer al Munților Apuseni. „Porția” investitorilor de la **European Goldfields** cuprinde o suprafață de 524 kmp în Munții Apuseni (Certej, Zlatna, Bolcana, Băița-Crăciuneşti), iar a celor de la **Carpathian Gold** se întinde de la Oravița până în Maramureş şi județul Mureş (Oravița, Baia Sprie, Lăpuşna ş.a.). Centimetru cu centimetru. Semn că „investitorii” din Canada ştiu ceva istorie: au aflat despre aurul dacic, au reconstituit harta Daciei şi au notat unde se aflau încă din antichitate cele mai bogate mine din Europa. Surprinzător, n-au luat în calcul şi Valea Lotrului, unde se află dn belşug aur şi micaşisturi. E o „scăpare”... reparabilă, de care, „băieții deştepți” din Canada trebuie neapărat să profite. Mai ales că aceste firme canadiene au aceiaşi acționari ca şi „Roşia Montană Gold Corporation”, miliardarii John Paulson, Thomas Kaplan şi George Sőrős. Evident, şi aceste „contracte de concesionare” aflate tot la „strict secret”!

La Roşia Montană sunt frământări grave. Oameni dezbinați de interesele altora. Un orăşel cu istorie de aproape 2.000 de ani care trăieşte sub teroarea unor contracte catalogate „**secret de stat**”. Peste agresivitatea şi graba manifestate de „investitorii” de la „Roşia Montană Gold Corporation” plutesc mii de întrebări. **Legea minelor *interzice activitățile miniere pe terenurile pe care sunt amplasate monumente istorice, culturale, religioase, situri arheologice de interes deosebit, sau rezervații naturale***! Or, se ştie: Roşia Montană este sută la sută un monument de valoare excepțională. E un

Pantheon al neamului românesc! Încadrarea Roşiei Montane pe lista monumentelor de valoare excepţională este făcută conform Legii nr. 5/2000. E un monument echivalat cu „Las Medulas” din Spania, monument UNESCO, celebru în întreaga lume. E meritul Ministerului Culturii din Spania, care a ştiut să-şi respecte comorile. Cel din România nu şi-a găsit „timp” pentru a valorifica astfel comoara românească de la Roşia Montană. El a fost mai „mişcat” de interesele unei firme private, decât de a apăra patrimoniul naţional. S-a bucurat, în schimb, să profite de importante sponsorizări, care, în astfel de cazuri, au miros urât de corupţie. Put. Ministerul a trebuit, în schimb, să închidă ochii în mult prea multe situaţii. A sărit şi peste paragraful care scrie clar că, până şi „*instituirea dreptului de servitute pentru activităţi miniere pe astfel de terenuri, este strict interzisă*”.

Un fenomen surprinzător la nivelul unui Stat Naţional din Europa: un ministru – al Culturii! – „cumpărat” de o firmă privată din Canada! Şi nu doar el. De sus, până jos... Am simţit-o şi eu, pe pielea mea... În anul 2002, urma ca lansarea cărţii mele „***Blesteme şi lumini***” să se producă pe scena de pe Muntele Găina, în cadrul programului rezervat judeţului Alba. Dimineaţa, în jurul orei 9, ea s-a lansat, simbolic, la Roşia Montană, într-o prezenţă nu atât de numeroasă, pe cât de selectă, de la care n-a lipsit nici profesoara de istorie **Ruxandra Manta**. Doamna care a refuzat invitaţia pe care i-a adresat-o **acad. Ştefan Pascu** de a veni asistentă la Facultatea de Istorie din Cluj, pentru a rămâne în Roşia Montană, unde i-s toate rădăcinile. Cea mai energică militantă pentru salvarea Roşiei Montane din ghearele asasinilor. Şi, imediat după încheierea festivităţii-simbol, „delegaţia” de la Roşia Montană a pornit spre Muntele Găina. Ne-am salutat cu organizatorii, şi-am aşteptat chemarea pe scenă, în jurul orei 11, cum era programat. În jurul orei 12, intuind situaţia creată, grupul „Roşia Montană” a luat o iniţiativă la care n-am avut nicio contribuţie. Lângă scenă, a fost adusă o masă, au întins vreo 20-30 de cărţi, şi-a început, în paralel cu spectacolul de pe scenă, lansarea... Cea mai insolită din toate la câte am participat. A avut un farmec mai aparte chiar decât lansarea, la Niagara, într-o superbă „Seară Românească”, a cărţilor mele apărute în Mileniul III... Între spectatori, s-au aflat şi câteva persoane cărora timpul le-a conferit celebritate: prietenul meu, **Petru Filip**, primarul de la

Oradea şi **Emil Boc**, pe-atunci parlamentar... M-au felicitat, aflaseră despre carte, şi mi-au spus că şi ei susțin salvarea Roşiei Montane. Mi-au propus să-i însoțesc şi până la „Şefu”. Adică, la Traian Băsescu, pe-atunci Primarul Bucureştiului... Mi-a părut bine dispus, mai ales după ce i-am reamintit despre întâlnirea noastră prelungită de pe aeroportul de la Copenhaga. Era o căldură toridă şi, la o bere rece, dialogul nostru curgea şi mai bine. Voiam să fac „lobby” pentru Roşia Montană... I-am oferit cartea, cu un autograf dinainte scris, după care, auzind intenția mea, numai că nu mi-a dat cu halba în cap. S-a enervat. Mi-a spus că el nu se ocupă de aşa-ceva. Jenat, mi-am cerut scuze, după care am plecat. Era un răspuns limpede, la care, într-un fel, mă aşteptam. Un comportament pe care timpul l-a confirmat cu vârf şi îndesat. Un „spectacol” la care, în parte, a participat şi familia **Pompiliu Manea**, care mi-a înlesnit acest „turneu” de Sf. Ilie 2002, la Roşia Montană şi pe Muntele Găina.

Subiectul „Roşia Montană” avea să fie reluat în multe ocazii. Roşia Montană Gold Corporation era vaca de muls în campaniile electorale. Ştia bine Traian Băsescu ce obligații are. Era lucid că, dacă „vaca” înțarcă, e o problemă în campania electorală. În 2009, la „prezidențiale”, cu ocazia dezbaterii finale, întrebarea despre „Proiectul” ucigaş a fost adresată direct pentru toți candidații: dacă susțin sau nu „Proiectul”! Răspunsurile au fost „diplomatice”. Ca şi al lui Traian Băsescu: bătălii politice! N-a avut curajul să exprime ce vrea. A „driblat” răspunsul, mimând ascultarea specialiştilor. Opoziția a rămas însă fermă: „**Nu «Proiectului», aşa cum e gândit!**”... A intrat pe rol şi Sindicatul „Viitorul Mineritului”, reprezentativ la nivelul Companiei Roşia Montană Gold Corporation, afiliat la Confederația Națională Sindicală „Meridian”. „Joc” dinainte ştiut. Ca şi al altor câteva „ONG”-uri, cu aceeaşi misiune. Băsescu se bâlbâie. Nu „dă” bine să fie foarte „pro”, dar nici contra. Lasă loc analizelor. **Dragoş Tănase**, noul „general” al Companiei, dă asigurări că nu intenționează să oculteze „Proiectul” şi nici reacțiile emoționale. Argumentele reale sunt înlocuite, după opinia sa, de apeluri panicarde. Şi e conştient că „*proiectul propus de Compania noastră are implicații multiple, de ordin economic, social, cultural şi comunitar, şi, în consecință, trebuie ascultată opinia tuturor părților interesate...*”. Mai „politician” decât Băsescu!

...Şi „gogoaşa” se tot dezumflă!

Dacă s-ar putea anula „Contractul”? Categoric, da! Şi nu doar în situația neîndeplinirii obligațiilor contractuale, ci pentru anularea acestora pentru nelegalități În situația unor contracte care ar leza grav interesele naționale, vina cade pe umerii Guvernului care a semnat contractul de concesiune, „arestat” azi în seifuri ultrasecurizate, purtând apostila... „secret de stat”! O „concesiune” care nu s-a născut peste noapte. Mai întâi, aurului românesc i-a dat târcoale o firmă din Australia: „Esmeralda”. A venit apoi scandalul „Bozânța” - Baia Mare şi firma... australiană (?!) care „scormonise” prin haldele de steril de acolo, şi-a luat peste noapte tălpăşița şi dusă a fost... Rămâne „spectaculoasă” însă istoria începutului acestor jafuri.

...1995. Se privatizează Institutul de Cercetări Geologice şi Mineralogie. „Băieții deştepți” şi-au pus în funcție „antenele” şi au intrat în posesia informațiilor ce le trebuiau despre „comoara” de la Roşia Montană. „Caracatița aurului” avea un braț la Deva, unde îşi avea sediul Regia Aurului şi Cuprului şi altul la Bucureşti, la Ministerul Industriei şi Comerțului, unde „butoanele” erau şi-n mâinile secretarului de stat **Ioan Gâz Deac.** Când „mirosul” aurului a ajuns la nasul „băieților deştepți”, setea i-a înnebunit. Le-a luat mințile, iar plecarea lui Ioan Gâz Deac în Australia, în calitate de ambasador, le-a sporit speranțele. Aici, acasă, a răsărit un alt cap al „caracatiței”: **Vasile Frank Timiş**. Un traficant de stupefiante, plecat din Borşa Maramureşului, la Perth, în Australia, la capătul lumii. Intrarea acestuia pe „scena jafului” a fost intermediată chiar de ambasador. El l-a invitat pe „Frank” să facă afaceri în România, la Roşia Montană! Peste nici doi ani, încheia şi contractul, urmând filiera „caracatiței”. Împărțirea „prăzii” era însă altfel gândită la început: „Gabriel Resources Ltd” – 65%, R.A. Cuprului Deva (Minvest) – 33,8%. Peste un an (1998), trei firme româneşti de stat, au fost excluse din „combinație” („Minexfor” S.A. şi „Cepromin” S.A. - ambele din Deva, şi U.PS.R.U.E.E.M. S.A. din Petroşani). În noua structură, locul celor trei a fost luat de Cartel BAU S.A. din Cluj, „Florian” S.A. din Deva şi „Comat Trading” S.A.

din Bistrița, în timp ce „Gabriel” şi „Minvest” şi-au păstrat cotele. În anul 2000, firma îşi schimbă numele din **„Euro Gold Resources” S.A.** (cum s-a numit inițial) în... „**Roşia Montană Gold Corporation**” **S.A.**, dar impune şi alte cote de participare la „afacere”. „Gabriel Resources Ltd” - 80% (!?), prin dramatica diminuare a acțiunilor firmelor româneşti, cărora le-au rămas de împărțit... 20 de procente (!?).

*

...Şi-au luat tălpăşița „investitorii” australieni, dar oalele s-au spart în capu' României. În ianuarie 2000, la Baia Mare s-a produs un grav accident ecologic, urmat de chemarea Statului Român în instanțele de judecată ale Europei de către Ungaria, ale cărei pretenții pentru efectele ecologice produse pe râul Tisa, au fost foarte consistente. În loc să răspundă de isprava ce-au făcut-o, au fugit. S-au metamorfozat apoi în oameni de afaceri... canadieni, şi-au „aterizat” din nou în România, pentru a-şi împlini visul: voiau aurul de la Roşia Montană! Tot aurul... Ştiau totul despre rezervele strategice. Erau primele documente pe care Frank Timiş a pus mâna. O cale pe care trebuia s-o străbată cu mare abilitate. Au trebuit să recurgă chiar şi la unele „scamatorii”: aveau nevoie de licență de exploatare, dar legile României conțineau câteva „obstacole”. Au găsit repede calea: autoritățile Statului Român să închidă ochii!

...Şi i-au închis! În prima etapă, au „dăruit” celor de la „Minvest” licența, ocolind abil... licitația. Atribuirea directă era cea mai sigură! Licența firmei de stat „Minvest” Deva, nr. 47/1999, abia obținută, trebuia trecută în proprietatea... **firmei private „Roşia Montană Gold Corporation**”, cu sediul fiscal în Insulele Barbados. Şi-au reînceput „scamatoriile”. Firma de stat a fost înghițită de firma privată şi, cât se poate de simplu şi firesc, a devenit şi proprietară a licenței (!?). Oricum, la Roşia Montană e întuneric. Beznă adâncă. „Contractul” e dosit la „secret de stat”. Ca toate contractele care sunt încheiate de indivizi veroşi, care au trădat interesele românilor.

Cazul „Roşia Montană” este un exemplu de Mare Corupție. O „afacere” plasată în zonă defavorizată, beneficiind de multiple facili-

tăți. În primii 4 ani de la începerea exploatării, Compania Roşia Montană Gold Corporation S.A. nu va plăti impozit pe venit, va fi scutită de plata taxelor vamale, în timp ce Statul Român se va „îmbogăți” cu o redevență de... 2% din valoarea producției brute. „Bogăția” ce revine României din redevență se ridică la „fabuloasa” sumă de până la 850 de milioane de dolari, în cei 17 ani, cât se apreciază că va exista exploatarea auriferă de la Roşia Montană! După 17 ani, se va închide... De nu cumva se va repeta povestea cu „investitorii” de la Baia Mare, care, după ce-au „răscolit” iazurile de decantare, în acțiunea de recuperare a aurului din steril, provocând dezastrul de pe Tisa, au fugit. Şi mai caută-i pe „investitorii” de la Roşia Montană, prin Insulele Barbados, sau pe la Cercul Polar canadian...

Mă gândesc şi cum ar putea fi prinşi. Un Detaşament de şoc, format din toți cei ce i-au cunoscut şi susținut, alcătuit din batalioane conduse de **Radu Berceanu**; **Radu Vasile**; **Dan Ioan Popescu** (DIP); **Traian Băsescu**; **Adrian Videanu** şi **Emil Boc,** cărora le-a fost atât de drag Proiectul „Roşia Montană”, încât s-au găsit minți diabolice care să-l introducă chiar în Programul prioritar al Guvernului României (!?) Şi nu doar ei, cei din lumea de „sus”! Ar putea fi încorporați în aceste batalioane. Ar putea fi încorporați, la nivel de grupe, ca reprezentantă a Uniunii Europene, euro-deputata **Adina Vălean**; **ing. Gheorghe Gruber**, un important intermediar al „afacerii”; **Bogdan Baltazar** (pentru remarcabila sa condiție fizică. El ar putea fi numit şi director „de spate” al Detaşamentului de şoc); **Eugen Furdui**, primarul din Roşia Montană şi **Virgil Narița**, fost primar, pentru curajul de a nu se înspăimânta că prin anul 2030 craterul şi peisajul selenar care vor lua locul actualei Roşii Montane, vor deveni loc de promenadă pentru extratereştri, care o vor confunda cu ținuturile lor natale; **Călin Andreş**, primarul Câmpenilor, proaspăt însurat cu purtătoarea de cuvânt a celor de la „Gold”; publicistul **Octavian Hoandră**, ar putea deveni un strălucit corespondent de război; **Gigi Becali**, „psiholog” al expediției, sponsor şi instructor sportiv; **ing. Nicolae Stanca**, fostul director general al „Minvest” Deva, ca organizator al petrecerii de recuperare a patrimoniului; miniştrii culturii din ultimul deceniu, spre a recupera sponsorizările convenite şi încă neonorate, datorate serviciilor aduse în acțiunea de descărcare de

sarcină: prin cercetarea arheologică a doar 2,2 hectare, ministerul a închis ochii şi a eliberat descărcarea arheologică pentru 1.100 hectare! Fapt extrem de riscant... Penal! E apoi răsplata cuvenită instituției ministeriale pentru curajul şi riscul de a preda spre dinamitare munte Cârnic, monument al naturii de valoare excepțională, în care, o echipă franceză, a găsit 40 de km de galerii (10 km - galerii romane!). „Descărcare”, e drept, impusă de minister, dar anulată de „neînțelegătoarea”... justiție română! Merită să facă parte din această „selecționată”, a recuperatorilor de patrimoniu, spre neuitarea faptelor lor vitejeşti, primarul din Bucium, **Cornel Napău** şi cel din Abrud, **Tiberiu Rațiu**... Ei, şi alții ca ei! Bărbați energici, cu dezvoltat simț „patriotic şi național”, pentru dorința de a repatria patrimoniul național, pe care unii vor să-l jefuiască. Şi, ulterior, fiecărui luptător, în semn de respect şi onoare, ar trebui să i se ridice câte un bust pe fiecare coamă de deal din „Apuseni”, care va mai rezista „războiului aurului” din Mileniul III.

Sunt mulți bărbați demni, care, chiar dacă n-au încăput în aceste fugare nominalizări, se vor înscrie voluntar în marşul recuperării Patrimoniului, spre Cinstea, Onoarea şi Demnitatea lor!

*

Ce-a mai rămas? Se-nceapă „bâlciul”. Să cadă cei patru munți, să se „construiască” craterul, adânc de 800 de metri, să se contureze peisajul selenar, să vină furtunile şi să ducă „sucul” de cianură până departe, spre Scărişoara şi spre indiferentul Cluj sau nepăsătoarea Albă Iulia, şi ea amăgită de fărâmiturile-sponsorizate, aruncate cu interese înzecite. O intoxicare ajunsă chiar până sus, pe Muntele Găina, la Crucea Iancului. Bani falşi. Bani spălați. Bani mincinoşi. Bani care aduc doar nenorociri...

*

...Şi Demnitatea română unde e? Până când Judecătoriile şi Tribunalele vor trebui să spună „stop” megalomaniei? Jafului? Prostiei? Până când va fi România la cheremul unor aventurieri precum acest puşcăriaş Frank Timiş? Până când această penibilă şi strigă-

toare la cer divizare între români, provocată de personaje care urmăresc doar jaful? Până când interesele de moment ale unor politicieni corupți vor mai fi acțiuni susținute până şi de legi antinaționale promovate prin metode care rănesc sufletele românilor?

Aventurierilor li s-a pus pata pe Roşia Montană!

Curtea de Apel din Timişoara a suspendat de drept, în 19 martie 2009, Certificatul de urbanism emis de autoritățile județului Alba. Cu el, a „căzut” şi Proiectul de minerit. Din nou! Planurile de urbanism ale Roşiei Montane, mijlocite de coruptul Consiliu local, în iulie 2002, au fost anulate irevocabil de Curtea de Apel Alba Iulia, în 23 ianuarie 2008. Proiectul celebrilor „investitori” a fost blocat, după anularea de către Curtea Supremă de Justiție, în decembrie 2008, a Certificatului de descărcare de sarcină arheologică nr. 4/2004. Act fals! S-au cercetat doar 2,2 hectare şi s-a „oferit” descărcarea pentru aproape 1.200 hectare!!! Ministerul Mediului a suspendat, în septembrie 2007, procedurile de avizare a Proiectului „Roşia Montană Gold Corporation”, privind impactul de mediu.

Un război surd. „Investitorilor” le trebuie, cu orice preț, aurul românilor. Jaf! Roşia Montană se află încă sub protecție, ca **patrimoniu național de valoare excepțională**. Aventurierii de la „Gold”, au nevoie de aur şi li s-a pus pata pe Roşia Montană. E însă protejată prin Legea Românească nr. 5/2000, anexa 3. E Patrimoniu Național de valoare excepțională. Ei vor, cu orice preț, aur. Dar chiar oricum? N-au nici acord de mediu, nici licență. „Investitorii” vor să jefuiască aurul de la Roşia Montană prin exploatare de suprafață, folosind cianura. România nu vrea aşa-ceva. Nu vrea nici Europa. Şi-n plus, Europa, şi, evident, România, vor altceva: **dezvoltare durabilă**. Şi, oricât se „chinuie” aceşti „investitori”, care n-au înțeles încă adevărul, că nu se află nici în vestul sălbatic, nici într-un sat fără câini, că astfel de vreri aberante îşi pot găsi pe altundeva satisfaceri. O nenorocire fără precedent ar aduce acest „Proiect”... O dramă unică, după 2.000 de ani: suprafețele de teren neproductiv ar creşte de la 5 la

65%, suprafața fânețelor ar scădea de la 60% la 29%, iar pădurile ar fi reduse de la 18 la 6 la sută.

*

...Şi un scenariu înfiorător: dacă s-ar prăbuşi barajul de anrocamente şi pământ, înalt de 185 m şi iazul de decantare ar lua-o razna, cum s-a-ntâmplat la Baia Mare, 215 milioane de tone de şlam şi 12,3 milioane mc de apă, ar nenoroci Ardealul şi ar produce răni ireparabile de-a lungul rețelelor hidrografice, dezastrul ecologic cuprinzând şi țările vecine, inclusiv Marea Neagră. Risc imens, care nu atinge nici Canada, nici Insulele Barbados! O „pierdere” mare şi pentru partidele politice, pentru sursele de finanțare ale viitoarelor campanii electorale. Ce-ar urma după o posibilă catastrofă? Alt dezastru! Alocarea din buzunarele românilor, a cel puțin unui miliard de euro, pentru remedierea distrugerilor! Pentru refacerea craterului selenar rămas în urma „bombardamentului” cu cele 150 milioane de tone de dinamită.

Trei legi – 5/200, 451/2002 şi 85/2003, protejează Roşia Montană. Ca monument istoric, este înscrisă în Monitorul Oficial nr. 646 bis, din 14 iulie 2004. Autorități guvernamentale legalizează însă, cu inconştiență, jaful. Nimeni, absolut nimeni, nici Preşedintele, nici Primul-ministru, nici CSAT, nu-şi poate permite să declanşeze un astfel de dezastru ecologic. Dreptul de a decide îl are doar Poporul Român. Prin Referendum Național, a cărui pregătire şi organizare nu poate avea nimic comun cu „ciuruirea” decidenților, nici cu sfidarea, nici cu ambițiile nevrotice. Referendumul nu este şi nici nu poate fi un joc periculos al ambițiilor absurde. Cum tot absurdă a fost şi opinia Guvernatorului BNR, **Mugur Isărescu**, care, nu numai că tace vinovat în cazul aurului românesc, dar uită declarațiile, impregnate de interese politice, când afirma că Banca Națională nu este interesată de - eventuala! - cumpărare, cu prioritate, a aurului românesc, România având un tezaur acoperitor. Halal previziune! În 2010, rezerva de aur a Băncii Naționale e de doar 105 tone, iar datoria externă trece de 120 miliarde euro! Şi nu-l interesează aurul extras de la Roşia Montană.

*

Tac toți. Tace Parchetul. Tace DNA. Tace Parlamentul. Şi, greu de înțeles, tace şi „câinele de pază”, Presa! Sau, „latră” pe „tain”... Tace şi Guvernul. Nici Preşedintele nu mai aduce vorba. Se coace ceva... Să fi aflat cumva de cazul de corupție din Peru, al **Companiei „Newmont Mining Corporation”**. Un scandal pornit de la exploatarea auriferă din Yanacocha, considerată cea mai mare din lume!, pe bază de cianuri. A extras 540 de tone de aur, valorând peste 7 miliarde de dolari. Consecințele asupra mediului au fost însă devastatoare, mai ales asupra apelor şi păşunilor. Era anul 2004... Când Compania a anunțat deschiderea unei noi exploatări pe Muntele Cerro-Quilisk, s-a declanşat o revoltă fără precedent. Poluarea! A fost nevoie de intervenția armatei pentru a-i calma pe țăranii peruani. Când s-a-ncercat descoperirea motivelor, s-a-nțeles că erau la mijloc presiuni politice, la nivel guvernamental, din partea Statelor Unite, în favoarea Companiei „Newmont”, făcute asupra preşedintelui **Alberto Fujimori**, dar şi a actelor de corupție în care a fost implicat **Vladimiro Montesinos**, şeful serviciilor secrete peruane, mituit de vicepreşedinții firmei „Newmont”, cu o consistentă sumă de dolari, dar şi cu promisiunea că va fi sprijinit de „lobby”-ul evreiesc din America.

O fi vreo asemănare între cazurile „**Newmont Mining**” şi... „**Roşia Montană**”?! Să ne aşteptăm la valuri de dezvăluiri ce vor veni deacum? O acționa vreo filieră de partid? Ce rol o fi avut **Raphael Girard**, fostul ambasador al Canadei în România, care a devenit unul dintre acționarii firmei „Gabriel Resources”? Cât de întâmplătoare să fie angajarea (citiți şi „implicarea!”) Agenției de publicitate GMP/Ashley, la recomandarea Ambasadei Canadei, în agresiva campanie de publicitate a Proiectului „Roşia Montană” şi faptul că aceeaşi Agenție s-a ocupat şi de imaginea preşedintelui Traian Băsescu, în campania de alegeri locale şi prezidențiale din anul 2004?! Ce însemna, oare, în context, afirmația publică a preşedintelui, cum că *„realizarea Proiectului «Roşia Montană» este o datorie de onoare față de Țara Moților!”*? Să fi avut dreptate „MindBomb”, care a realizat şi afişat în primăvara anului 2006... 12.000 de afişe, sub genericul *„Nu lăsa Roşia Montană să moară! Oamenii sunt mai importanți decât aurul!”*, unul dintre cele trei afişe reprezentând statuia în aur a lui

Traian Băsescu, purtând titlul „***Lingoule!***”? Un afiş care conține şi memorabila sa frază, „debitată” în discursul susținut la Alba Iulia, în 29 martie 2004: „*Proiectul este o datorie de onoare față de Țara Moților, împotriva demagogiei şi împotriva dorinței unora de a se îmbogăți*”...

Ce mai poți înțelege din acest poligon de interese obscure? E sigur un adevăr: grupuri de interese calcă în picioare demnitatea unui popor! Atentează la Patrimoniul Național, declarând jafurile drept... „privatizare”! Un eşafodaj construit cu abilitate, prin manevre oculte. Cui i-e frică să spargă aceste cuiburi? Cine va hotărî destinul Roşiei Montane? Primarul de aici, **Eugen Furdui**? Prefectul şi Preşedintele Consiliului județean Alba? Ministrul mediului, **László Bórbely**? Primul ministrul **Emil Boc**? **Adrian Videanu**? Preşedintele **Traian Băsescu**? Guvernul, printr-o hotărâre a sa? – cum clamează Borbely. Nu! Este o singură cale: **referendumul național**! Aurul, argintul, celelalte metale rare, de o valoare excepțională, sunt proprietate a poporului român. Doar el are dreptul să decidă! Tentativele de jaf n-au întâlnit însă fermitate din partea autorităților. Din contră! Şefii de la „Gold” vin şi pleacă. Se schimbă ca muştele... Fiecare cum vine, jură că va porni „maşinăria infernală” şi vor curge dolari pe Arieş până departe, pe fluviul Saint Laurent. Cât mai curând. Îşi caută complici, mai aşteaptă câte o campanie electorală, o sponsorizează masiv, şi aşteaptă ziua aprobării „Proiectului”. A declanşării „Marelui Jaf”.

Între timp, juriştii Companiei bat drumurile Tribunalelor. „Investitorii” au băgat bani grei în afacere şi iar trebuie s-o ia de la început. Şi cu „mediul”, şi cu „descărcarea de sarcină arheologică”, făcută doar pe 2,2 hectare, ceea ce înseamnă doar 2 la mie din suprafața totală, şi cu bisericile, care nu se lasă demolate, şi cu cimitirele, unde cel puțin o jumătate de milion de morți trebuie să fie lăsați să-şi continue acolo somnul de veci. Câte griji! Şi iar, ei, „investitorii”, trebuie să repornească sponsorizările, căutarea unor noi aliați de prin Guvern şi din Parlament, dar şi prin lumea marilor puteri, care să ordone Bucureştiului deplină ascultare în Afacerea „Roşia Montană”!

„Nuntă cu daruri” la... Roşia Montană

O, tu, biată Roşie Montană! Te-aşteaptă „mângâierea” a vreo 200 de milioane de tone de cianură şi cam tot atâta dinamită. Cei ce vor să te asasineze – prin împuşcare şi otrăvire! – sunt veniți de departe, având ca scop declarat să-ți fure zestrea cu care te-ai născut. Un asasinat lent, care va dura vreo 17 ani... Atunci, te vor lăsa în pace şi vor încerca să-ți oblojească rănile. Craterul din inima ta, care va avea adâncimea de 800 de metri... Vei rezista? Jefuitorii dau asigurări că, prin anul 2080 vei îmbrăca din nou straie de sărbătoare, deşi chiar ei nu ocolesc să spună că marele risc rămâne iazul de decantare, întins pe 600 de hectare, cu 215 milioane de şlam şi 12,3 milioane de metri cubi de apă... Păzească Dumnezeu să se fisureze barajul de anrocamente, înalt de 185 de metri, care ține piept puhoiului ce-ar devasta tot ce-ntâlneşte în cale. Catastrofa ecologică de la Baia Mare, produsă de firma australiană „Esmeralda”, în urma căreia România a fost obligată să plătească Ungariei 104,1 miliarde de dolari, a fost floare la ureche. Peste deal de tine, e Abrudul, apoi, pe Arieş în jos, salba de sate româneşti, Turda, întâlnirea cu Mureşul, care va duce otrava departe, în Tisa, apoi în Dunăre şi Marea Neagră...

Eu tot mai cred că asasinii tăi vor sucomba ei mai întâi şi-ți vor lăsa dreptul la a dăinui. Cât priveşte comoara ce o porți, ea nu poate fi decât a românilor. Ai şi oameni care te apără, iar între cel mai devotat este chiar preşedintele Academiei Române, **chimistul Ionel Haiduc**. Nu-i lăsa pe alții să ți-o jefuiască. Țara Românească are nevoie să se dezvolte durabil. Ție s-au îndurat până la urmă să-ți lase un munte întreg. Pe ceilalți patru, „balaurii”, îmbrăcați în haine de „investitori”, şi-au pus în gând să-i macine, să toarne peste „măciniş” otravă şi să adune în lingouri aurul, argintul şi zestrea pe care vor să ți-o fure. Şi s-o care...

Fă lista neagră a celor ce s-au aliat cu posibilii tăi asasini. Un oarecare „J.C.”, o „păruieşte” zdravăn pe **Daciana Sârbu**, care, în calitatea ei de euro-deputat în Parlamentul Europei, s-a declarat adeptă fermă a Proiectului de Rezoluție, prin care Parlamentul Euro-

pean cere Comisiei Europene interzicerea folosirii cianurilor în minerit, pe care a şi votat-o miercuri, 5 mai 2010. S-a ținut de cuvânt... Spre cumplita supărare a lui „J.C.”. De aici, tornadă de acuze: „*Daciana Sârbu vrea să lase fără viitor comunități foarte sărace, miniere prin tradiție!*”... Şi-l doare că se-ntâmpla acest demers chiar într-un moment în care urma ca autoritățile de la Bucureşti să înceapă reevaluarea dosarului depus de „Roşia Montană Gold Corporation”. Şi-a invocat „J.C.” pierderile grele pe care le-ar putea avea România prin plecarea „investitorilor”. Cei care, de fapt, chiar au fost invitați să caute pe altundeva alte perimetre de experimentat jaful! – dar au preferat să stea aproape de „pradă”, s-o adulmece...

Abia acum afli pe cine ai primit la sânul tău! „Gabriel Resources” a venit din Canada – via Insulele Barbados, şi i-a făcut curte Regiei Aurului şi Cuprului (RAC) din Deva. În 4 septembrie 1995, au semnat un acord în care se preconiza chiar „căsătoria”... O, dar câte interese ascundea acel prim act! După un an şi ceva de curtoazie intensă, „RAC” a deschis punga cu daruri, transferând „concubinei” „Gabriel”, la 17 octombrie 1996 dreptul de operare pentru perimetrele miniere Roşia Montană şi Borod-Bihor. S-a încropit apoi la iuțeală o „Lege a Minelor”, care conținea încă o zestre pentru apropiata „căsătorie oficială”: prevederea ca redevența să fie 2% din valoarea producției. Mai puțin, ar fi bătut şi mai tare la ochi. În plin avânt al Preludiului, au convenit şi cota de participare a părților la Societatea mixtă care urma să se constituie: „RAC” – 20%, „Gabriel” – 80%. „RAC” a cerut însă şi acordul „părinților”: Ministerului Industriei şi Comerțului. N-a făcut-o chiar de capul ei. Era 1 aprilie 1997... Anul în care aveau să fie semnate şi actele de... căsătorie: 7 iunie! Aşa s-a născut Societatea mixtă Euro-Gold, cu un an şi ceva înainte de a se naşte Legea Minelor (!?)

Nici nu visa „Gabriel” o aşa căsnicie! A mai trecut o vreme, şi „RAC” i-a mai făcut încă un dar. Cea mai importantă „zestre”: licența. O licență exclusivă, care se acordă pentru toate resursele minerale dintr-un perimetru de exploatare. Ca s-o obții, trebuie să elaborezi mai întâi studiul de fezabilitate, care să asigure valorificarea resurselor minerale şi protecția zăcământului, să ai planul de dezvoltare a exploatării, studiu de impact asupra mediului, planul de refacere a

mediului, însoțit de o garanție bancară... Cum, necum, prin ce „mij-loace", „mireasa" a pus mâna pe licență. „Ea" şi nu altcineva. Dacă avea dreptul s-o ofere dar de nuntă? Sigur, nu! Oricum, a dat-o, iar „Gabriel" a primit-o, sărutându-i mâna, în genunchi. O licență de exploatare aprobată de Guvernul României, la 10 iunie 1999, pentru „**CNCAF Minvest S.A. Deva**". Oferită, probabil, cu... dedicație!

De-aici a pornit drama Roşiei Montane, Pantheon-ul istoriei neamului românesc. Ea trebuie descărcată de „**sarcina minieră**", dar nu şi de „**sarcina istorică**". Aici, trebuie să se nască viitorul **Parc Național „Roşia Montană"** şi să se dezvolte turismul național şi internațional. Trebuie să reapară şteampurile de zdrobit şi de prelucrat minereul aurifer, puncte de şaitrocare a aurului aluvionar. S-ar putea înălța aici, în timp, un celebru obiectiv geo-arheologic şi etnografic al Europei. El poate aduce bani şi faimă. Roşia Montană trebuie să devină de drept, monument UNESCO. A fost decapitat muntele „Cetate". A fost destul. De aproape 30 de ani, rana de-atunci e deschisă. Sângerează. Ce-ar însemna „măcinarea" celorlalți patru munți? Dar cele peste 200 de milioane de tone de otravă? În anul 1948, la Roşia Montană mai funcționau încă vreo 500 de şteampuri, de sub Tăul Mare până la Gura Roşiei. Pentru ele, ca sursă de apă, oamenii au făcut opt lacuri artificiale. Simplu: autodistrugere. Moarte! Cu inteligență şi suflet, Roşia Montană poate şi trebuie să reînvie. Chiar păstrându-şi zestrea pe care i-a dat-o Dumnezeu. Oraşul care stă pe o comoară! Încă un motiv de a-i creşte misterul pentru cel venit aici, cu marile agenții de turism ale Planetei.

Aduceri aminte...

(selecțiuni din reportajele publicate de autor în „*Flacăra lui Adrian Păunescu*”)

Povestea unui proiect anacronic

Când au venit, şi-au imaginat Roşia Montană un sat fără câini, în care pot face tot ce le cere pofta, iar apoi, fără crâcneală, să-ncarce aurul în căruțe şi... valea! Dar, neaşteptat, au apărut câinii. Existau, totuşi! I-au privit, i-au lăsat să latre, văzându-şi în tihnă de-ale lor. De aur. Ceva peste vreo 300 de tone şi de vreo cinci-şase ori mai mult argint. Au găsit şi „momeala”: să dea şi celor din țara (teritoriul!) invadată vreo douăzeci de procente.

Căutătorii de aur au încropit în grabă şi un proiect pe care l-au plimbat pe la uşi bucureştene, care se deschideau larg la auzul marii aventuri din **Patrulaterul de aur al României**. Mai ales că băteau la uşă alegerile... Povestea „explorării” a mers şnur. Tot şnur au luat şi aprobările pentru mediu. Semnături cu ochii închişi. N-am fost de față, dar merita să studiez „starea” buzunarelor. Că aşa cred cei ce suspectează marea afacere de la Roşia Montană. Era în '95, spre toamnă... Apoi, tăceri vinovate. Tac oamenii importanți din partide, tac miniştri, tac secretari de stat, tac cei de la SRI, tac toți cei care ar fi trebuit să verifice „întâmplarea” de la Roşia Montană. Tăceri-complice! Până s-au ridicat glasuri de societăți civile. Zeci de mii de semnături împotriva proiectului-criminal, culese doar de un singur om, inginerul miner Ioan Felea, moț din zona proiectatului-dezastru, protestul universitarilor bucureşteni, rezoluția celor peste 700 de specialişti din lumea întreagă. Proteste-n vânt!

Şi-a făcut apoi public punctul de vedere şi **Academia Română**, într-o sesiune specială, organizată la 4 martie 2003. O acțiune fermă, dură, fără precedent. Prin glasul acad. Eugen Simion, preşedintele

Academiei Române, s-a spus adevărul, ocolit până atunci de oficialități: „*metodele prevăzute pentru exploatare sunt catastrofale pentru întreg mediul Apusenilor*”.

O concluzie bazată pe studiile secțiilor implicate: Biologie, Geologie, Chimie, Istorie. Consecințe grave pentru Țara Moților. Şi cele imediate dar, mai ales, cele în timp. Pagube ireparabile pentru România! Ambiția celor de la RMGC are țintă precisă: să devină, cu orice preț, stăpânii celei mai mari şi mai bogate exploatări aurifere de suprafață din Europa! Prețul? Unul prea scump pentru România!

Consecințe dezastruoase pentru zona Roşia Montană

- Strămutarea a peste 2.100 de persoane (740 de case individuale şi 138 de apartamente); opt biserici de toate confesiunile; nouă cimitire (unde îşi dorm somnul sute de mii de oameni ai locului sau veniți din Imperii pentru a lucra în minele de aici); patru şcoli, două grădinițe, dispensare, două cămine culturale, două case de rugăciune, primărie şi alte sedii care slujesc comunitatea locală;
- Decopertarea totală a aproape 3.000 de hectare şi transformarea în deşert a celei mai vechi localități din România, atestată documentar de aproape 2.000 de ani, iar arheologic, de peste 4.000!
- Tăierea pădurilor va influența grav ciclurile bioclimatice locale, modificând regimul precipitațiilor, regimul termic, circuitul maselor de aer. Va fi dereglat grav regimul hidrologic al apelor curgătoare, se va amplifica regimul inundațiilor şi al alunecărilor de teren, iar amploarea alunecărilor de teren va distruge şi va anula excepționalul potențial turistic al zonei. Toate acestea cu efecte grave asupra vieții oamenilor. Atâția câți ar mai rămâne aici după aplicarea catastrofalului proiect propus de RMGC;
- În zona deşertică, impregnată şi infestată cu cianurile utilizate pentru solubilizarea aurului, vor dispărea cele mai multe specii de plante şi animale;
- Gigantismul exploatării impune şi crearea unor halde gigantice, care, prin alunecare, pot crea situații catastrofale. Experiența a arătat, aşa cum a fost situația la exploatarea la suprafață a sulfului de la Călimani, că, în fața haldelor, nici digurile nu prezintă siguranță deplină. Apoi efectele precipitațiilor;

- Alte pericole potențiale: poluarea apelor freatice şi a râurilor din zonă, prin infiltrații; contaminarea aerului, în urma evaporării apelor din iazurile de decantare care conțin cianuri, zona de risc fiind de până la 100 km, în timp ce apele pot avea efecte negative şi la mii de kilometri. Cazul „**Baia Mare**” este destul de recent: Ungaria a cerut despăgubiri de 105 milioane de dolari pentru poluarea Tisei!
- Tehnologia prin spălare cu cianuri a zăcământului aurifer este inacceptabilă, mai ales în zonele intens populate. Nici la noi, nici în lume. O cer multe documente internaționale: **Declarația de la Bergamo** (1997), **Declarația de la Strasbourg a Parlamentului European** (1994);
- Folosirea cianurării, a explozibililor duc la apariția unor boli, în special la copii.

Cu patrimoniul național nu se glumeşte!

Roşia Montană e patrimoniu național. Cu aşa-ceva nu se poate nici glumi. Aici se exploatează aur încă din epoca bronzului. E concluzia la care au ajuns şi arheologii francezi de la **Universitatea „Le Mirail” din Toulouse**. Se pune la cale o crimă oribilă: cu riscuri imense pentru România, canadienii forțează lichidarea zăcămintelor de aur şi argint în câțiva ani, cu profituri înrobitoare pentru români, lăsând în urmă câteva cratere uriaşe, cu adâncimi până la 800 de metri, un deşert cianotic, vegetație moartă, şomaj, vieți retezate de bolile aduse de tehnologiile de Ev Mediu ale firmei canadiene, oameni dezrădăcinați, obligați să-şi caute cimitirele altundeva, departe de mormintele strămoşilor lor.

Şi, la toată această dramă, pe care vor s-o aducă la Roşia Montană aşa-zişii investitori de la „**Gold Corporation**”, un ziar din Alba-Iulia, „***Monitorul***”, aduce în prim-plan o penibilitate: „*Minerii dau clasă academicienilor!*”... S-a găsit însă şi un miner de la Roşia Poieni, liderul de sindicat Viorel Huțuleac, să recurgă la o „judecată” de valoare în aceiaşi termeni: „*Academia n-are dreptate! Vai, biet şi nevinovat personaj... Ceva n-ați etichetat totuşi: să le spuneți şi celor 32 de membri ai prestigioasei „**Academie des Inscriptiones et Belles***

***Lettres**” a Institutului Franței că nici ei n-au avut dreptate când au protestat împotriva distrugerii vestigiilor arheologice prin proiectul de exploatare al «**Gold Corporation**». Că e incorectă şi Rezoluția Adunării Generale a Consiliului Internațional pentru Monumente şi Situri (ICOMOS), ca şi a celor 700 de specialişti din lumea întreagă. Că întreaga reacție internă şi internațională ar fi o «făcătură»*”.

Concluzia Academiei Române: „***Ținând seama de consecințele distrugătoare pentru mediu şi amenințătoare pentru colectivitățile umane, ca şi de aspectele arheologice şi istorice, Academia Română, care exprimă pozițiile celor mai de seamă oameni de ştiință şi cultură ai țării, solicită factorilor responsabili ai destinelor României să împiedice realizarea acestui proiect***”.

Pentru Apuseni, distrugerea Roşiei Montane, ştergerea ei din istorie, e o crimă, iar încercarea celor de la „**Gold Corporation**” de a înfige pumnalul în Inima Țării Moților, trebuie oprită. Aici e nevoie de dezvoltare durabilă, nu de distrugere.

Regretabil că nici **Richard Hill**, directorul general al RMGC, n-a priceput nimic din onesta pledoarie a Academiei Române, permițându-şi să ofere lecții savanților români care s-au împotrivit empiricului proiect: „*Compania RMGC constată, cu regret, faptul că Academia Română reiterează o poziție față de Proiectul RMGC, care nu este bazată pe fapte şi date reale, ci pe zvonuri, afectând, în acest fel, menirea pe care această instituție ar trebui s-o aibă*”.

Ce nu a înțeles Richard Hill

N-a înțeles Richard Hill că nu Academia Română e cea care trebuie să realizeze un proiect care să respecte principiile elementare de mediu, sociale, economice şi, nu în ultimul rând, umane. Dincolo de jaful propus de „Proiect”, prin care „înțelepți” şi-au permis să ne considere o țară de proşti. Ei, „înțelepții” lui Richard Hill, prin glasul „şefului”, şi-au permis chiar să interzică Academiei Române să-şi exprime punctul de vedere asupra „Proiectului”-şchiop, atenționând-o că alte structuri trebuie să facă acestă analiză. Şi „lecțiile” lui Hill merg mai departe:

„Nu credem că Academia Română are rolul de a decide ce anume trebuie sau nu trebuie făcut în Roşia Montană - legea stabileşte clar regulile şi acest rol îi revine, în limitele legii, populației din Roşia Montană” („***Jurnalul Național***”, 26 iulie 2004).

Tot în eroare sunteți, d-le Hill! Nici Academiei, nici semnatarului acestor rânduri nu le puteți pune căluşul în gură. E strigător la cer ce-ați făcut la Roşia Montană! De opt ani „**Gold**”-ul a introdus acolo tensiuni nepermise. Teroare! I-ați intimidat pe minerii de la Roşia Montană, amenințându-i că, dacă nu-şi vând proprietățile către RMGC, cum se numeşte acum, vor fi dați afară. Şi ei, şi alți oameni din neamul lor. Am întâlnit oameni timorați, cu lacrimi în ochi. Unii au avut şi curajul să vorbească public în „Piață”. Ce-ați făcut cu presa? Câte ziare trăiesc pe spatele „**Gold**”-ului, cu condiția de a vă face jocul? De ce ați mințit că la Roşia Montană vor fi 25.000 de locuri de muncă? Ați intoxicat Țara Moților şi Alba-Iulia prin sponsorizări „dezinteresate” şi prin puzderia de publicații. Până şi o reuniune internațională a serviciilor de informații din Uniunea Europeană ați sponsorizat-o! Oare de ce? Eu mă pot gândi că aveți ceva „taine” de apărat, pe care ei le ştiu şi e mai bine să tacă. Alții se pot gândi şi la faptul că ați dat o mână de ajutor autorităților care ar fi fost responsabile cu susținerea oficială a „întâlnirii” respective, cele care vor trebui să spună „Da”-ul pe care îl aşteptați. Ați aruncat sume mari, cu lopata, şi la „Târgul de Fete” de pe Muntele Găina. Pliantele acelea superbe tot manipulare însemnau, mai ales când îi făceau imagine maramureşeanului nostru, traficantul de droguri de la Perth, Vasile Frank Timiş. Cel care, şifonat de CV-ul său, s-a retras în umbră, aducându-vă pe dvs. aici, să-i continuați opera începută cu cele 3 milioane de dolari, puşi la bătaie să cumpere „**Patrulaterul aurifer**”, pentru a-l cerceta şi a-i agonisi aurul, argintul şi ce-o mai fi pe-acolo.

Au apărut în cimitire cioclii cu teodolite!

Dincolo de legile pe care **Richard Hill** lasă de înțeles că le are la degetul mic, la nescrisele legi ale bunului-simț, împreună cu echipa sa, care a declanşat războiul de la Roşia Montană, el este corigent.

Va fi imposibil să fie convins cineva că poate trăi liniştit cu cianura lângă el sau că, spre prosperitatea unora, poate să accepte orice umilinţă. Pentru că, lanţul umilinţelor la care sunt supuşi roşienii este divers. Şi fără sfârşit.

De 8 ani, oamenii din Roşia Montană trăiesc într-un infern, pe care nu Academia Română l-a construit, ci „**Gold**"-ul, cu recunoscutele-i abilităţi. Presiunile la care a fost supus, l-au determinat până şi pe episcopul de la Alba-Iulia să recurgă la un gest dramatic pentru locuitorii din Roşia Montană şi Corna: le-a cerut preoţilor din Roşia Montană şi Corna să-i îngroape pe morţi la Abrud sau altundeva! Atunci, cioclii au apărut cu teodolite prin cimitire, să măsoare mormintele, pentru a-i despăgubi astfel pe cei ce-şi dorm somnul, tulburându-le liniştea. Şefii cioclilor au stabilit şi preţul morţilor, semn că sunt decişi să cumpere totul: şi viaţa, şi moartea, şi dreptul la linişte. Şi pe doctor l-au cumpărat. Banii oferiţi de „**Eurogold**" l-au ameţit, i-a acceptat, a plecat altundeva, iar la Roşia Montană n-a mai fost medic de familie. Încă un „motiv" pentru localnici să plece cât mai repede, spre a-i lăsa pe căutătorii de aur să-şi facă treaba.

Cum obrăznicia răspunsului către Academia Română n-a fost suficientă, vânătorii de aur din Apuseni au mai inventat încă o cale: o scrisoare deschisă, „gândită" de Asociaţia „**Pro Roşia Montană**", cea care se recomandă că ar reprezenta interesele localnicilor, sprijinind, fără rezerve, proiectul propus de SC „**Roşia Montană Gold Corporation**" SA.

La sediul Asociaţiei, amplasat în buricul târgului, poţi găsi pe frontispiciu ideea că de aici poţi obţine informaţiile comunitare pe care le doreşti. Te întâmpină o domnişoară „**Pro**", pe care o poţi privi, dar de ascultat ba, că nu prea are ce spune. Repetă papagalic ce-au învăţat-o Vasile Frank Timiş şi urmaşii lui în aventura de la Roşia Montană, „mărunţeii" care latră cu ură la academicienii care îndrăznesc să le conturbe visele. Replica „savanţilor" de la „**Pro Roşia Montană**" abundă în termeni şi sfaturi gen „*Să ne lase în pace să facem minerit aşa cum ştim noi!*"; „*...Şi nu e vorba numai de Roşia Montană, e vorba de toată ţara asta nenorocită, de la care aşteptaţi respect, oferind în schimb doar vorbe goale şi infatuate*";

„Am fost siguri că va rămâne în urmă doar amintirea amară a unor declarații stupide (ale Academiei Române!!! - n.n) *şi iresponsabile de care ar trebui să vă fie ruşine. Aşteptăm acum scuzele dumneavoastră şi vă dăm un sfat: nu mai vorbiți fără să ştiți, că de poveşti suntem sătui!*”.

Mârlănia „academicienilor” de la „Gold”

Obrăznicia merge până acolo încât un grup de neica-nimeni să conteste, o dată cu titlurile academice, şi hotărârea „legislativului” din Câmpeni de a atribui, cu respectul cuvenit, titlul de „Cetățean de Onoare” al oraşului celor opt academicieni, între care s-au aflat preşedintele **Eugen Simion** şi vicepreşedintele de-atunci, **Ionel Haiduc**! Mârlănia „academicienilor” de la „**Gold Corporation**” merge şi mai departe: *„Acum un an aveau destule soluții în mâneca lor academică, dar se pare că tot acolo au rămas. Probabil că s-au concentrat asupra planului de criogenizare a populației pentru 15-16 ani, cât au afirmat că ar trebui să fie amânată investiția de la Roşia Montană, şi nu au mai avut vreme de lucruri mărunte, cum ar fi întocmirea proiectelor de relansare economică a zonei...*”.

Evident, în tot acest răstimp, **Compania „Roşia Montană Gold Corporation”** a continuat să aducă „fericirea” peste Munții Apuseni. Pe Arieş curge miere, iar Roşia Montană este un refugiu al bunăstării. Şi asta, în vreme ce Academia Română vrea să scape de pacostea unui proiect minier salvator şi să-i trimită pe moți la cules de fructe de pădure. Concluzia Grupului „**Pro Roşia Montană**” este una încărcată de spaimă: *„...că doar însuşi preşedintele Academiei Române, domnul Eugen Simion, declara: «Deschidem o luptă şi, în general, noi câştigăm bătăliile pe care le ducem. Vedem un extraordinar proiect alternativ european, de arheologie, turism şi agricultură ecologică, în stare să ia grabnic locul Companiei de la Roşia Montană»*”.

Acad. Ionel Haiduc: „Proiectul nu se justifică!”

*Între demonstranți, un reputat om de ştiință, academicianul **Ionel Haiduc**, vicepreşedinte al Academiei Române. Consemnez dialogul:*

Ionel Haiduc: Îmi pare rău că vârsta nu mi-a îngăduit să fac alături de aceşti tineri tot marşul, de la Cluj-Napoca până la Roşia Montană, din capitala Ardealului până-n capitala aurului românesc. Am venit să prezint mesajul Academiei Române, care este alături de aceşti tineri şi de cauza Roşiei Montane. Suntem foarte preocupați de urmările acestui proiect, de faptul că nu este o lucrare de interes public, în folosul economiei naționale, care să justifice efectele secundare, pagubele şi riscurile.

Flacăra: **Cei porniți la „vânătoare de aur” acuză Academia Română că a criticat un proiect pe care nu l-a studiat...**

I.H.: Poveşti. Au uitat că l-au publicat pe internet în anul 2002. Acel proiect a fost cunoscut de toată lumea.

Flacăra: Cum vedeți evoluția aşa-zisului proiect al „Eurogold”-ului?

I.H.: Greu de anticipat. Nu se ştie ce va fi mai puternic: banul, lăcomia sau normalitatea dezvoltării durabile. Este păcat să se distrugă cinci munți, să fie amăgită lumea cu speranțe care, după câțiva ani, vor fi spulberate.

Flacăra: **Dacă ați avea putere de decizie, ce-ați face?**

I.H.: În primul rând, aş face o vizită la fața locului. La Roşia Montană se poate face o cântărire corectă. Trebuie ascultate toate părțile. Aici sunt foarte multe monumente istorice, e o parte din istoria lumii. Exploatarea în carieră deschisă este o crimă împotriva mediului. În forma actuală, în mod categoric, proiectul nu se justifică. Exploatarea cu cianură stârneşte emoție. Şi nu e lucrul cel mai grav. Cea mai mare gravitate este distrugerea mediului. Cu sau fără cianură. Un astfel de proiect lasă în urmă o zonă aridă, fără vegetație, infestată grav. Iar după 15 ani, tot fără locuri de muncă şi tot cu probleme sociale grave. E cumplit ce se preconizează. Imaginați-vă patru conuri cu vârful la vreo 400 metri adâncime, rezultate din ex-

ploatarea la suprafață a minereului de sub Roşia Montană, Valea Cernei închisă de un baraj în care se va adăuga mâlul din procesul tehnologic şi lacul imens care va rezulta. Evident, este o imagine mult simplificată. Dar, în prim-plan, rămân distrugerile. Mult prea multe pentru a putea fi acceptat un astfel de proiect. Lumea civilizată şi nici generațiile de români care vor veni după noi nu ne vor ierta că am distrus vestigii arheologice unice.

Flacăra: **Canadienii se laudă că oferă României o şansă mare!**

I.H.: Profitul pentru țară este minuscul. După datele publicate de Companie, 30 milioane de dolari pe an este foarte puțin. În total, 589 milioane în cei 17 ani preconizați a funcționa exploatarea de la Roşia Montană. Dar în suma aceasta intră impozitele pe salarii şi alte impozite, surse de câştig pentru țară care s-ar realiza oricum, indiferent de ce activitate economică s-ar desfăşura aici. După cantitatea de aur extrasă, se câştigă foarte puțin: 2% redevență de exploatare. Or, pentru 2% trebuie să distrugi cinci munți şi o zonă fără egal nu doar la noi.

Flacăra: **Ce v-a impresionat în această nouă campanie de protest împotriva distrugerii Roşiei Montane?**

I.H.: Faptul că tineretul se implică energic în aceste probleme ale viitorului țării. Este un semn bun că tinerii nu lasă viitorul să treacă fără să-şi spună cuvântul.

De ce, domnule ministru, acad. Răzvan Theodorescu?!

Academicianul Răzvan Theodorescu e om de carte. Cu ani în urmă, când a auzit de planul dezastruos pus la cale de „**Eurogold**” la Roşia Montană, s-a revoltat. Normal. Şi-a zis cam aşa: cum, să vină „ăştia”, să ne distrugă istoria? Nu, categoric nu! Când a înțeles că e paralel cu linia de partid, şi-a reorientat poziția. La fel a făcut şi-n cazul Monumentului celor 13 generali de la Arad. La început, „Monumentul” era o ofensă adusă românilor. După o vreme, a aplaudat cererile lui Markó Béla, Lászlo Tőkés şi a celorlalți complotişti împotriva neamului românesc: da, monumentul poate fi ridicat, dar lângă el

să se-nalțe şi un arc de triumf al românilor. Tot simpaticul ministru a mai aprobat şi ideea valorificării descoperirilor arheologice din centrul bătrânei cetăți „Napoca”, semn trainic al continuității noastre. Când UDMR-ul a strigat mai tare, bietul ministru a lăsat-o baltă. Şi, cum fără bani nu se poate face nimic, a-nghețat fondurile promise.

Cât priveşte Roşia Montană, acolo continuă să se sape. E vremea arheologilor. Dar arheologia nu se face în campanie. Mileniile nu pot fi comprimate în luni sau în ani. Şi nici prin metoda „din loc în loc”. Trebuie temeinicie. Aud ici-colo că istoria şi cultura de la Roşia Montană nu vor pieri. Se va crea un muzeu! Ciudat: distrugi un muzeu impresionant, natural, ca să creezi unul miniatural, artificial. Şi să mutilezi natura, spre binele unora, care vor să parvină pe spinarea unei comunități mereu înrobite.

*

Chestiune de conştiință: foarte mulți arheologi cu coloană vertebrală n-au acceptat mercenariatul. Au protestat în fața jocurilor la care au fost invitați să intre. Între ei, şi mulți membri ai Comisiei Naționale pentru Arheologie, care aveau şi putere decizională pentru autorizarea săpăturilor. Li s-a spus să tacă, dar n-au tăcut. Aşa s-a ajuns „să-i tacă”... Legea 462/2003. Cea care a oferit dreptul la decizie Ministerului Culturii, condus de acad. **Răzvan Theodorescu**, transformând incomoda Comisie Națională în grup consultativ. O sfidare a specialiştilor ce o compuneau: academicieni, cercetători, universitari, arheologi şi muzeografi, a căror competență şi putere a trecut, se pare, în mâinile unui director din minister. Să nu mai existe „emoții” când e vorba de autorizații de săpături arheologice şi, mai ales, de descărcările arheologice de care are atâta nevoie „**Eurogold**”-ul!

Palmă gravă dată Academiei Române, de care nici chiar un academician, ministrul Culturii, **Răzvan Theodorescu**, nu este defel străin. Cum nestrăin nu este nici de decizia de purificare, prin reducere cu zece, a numărului de membri ai Comisiei Naționale de Arheologie. Drept pedeapsă pentru cutezanța Academiei Române de a spune nu aberației de la Roşia Montană.

Cei ce-l cunosc pe profesionistul **Răzvan Theodorescu**, îl judecă aspru pe ministrul-decident de la Cultură. Prea multă duplicitate.

Cameleonism degradant. Când elimini - sau accepți să fie eliminat! - din atât de des invocata **Comisie Națională pentru Arheologie** (CNA) un arheolog de talia profesorului dr. **Gheorghe Lazarovici** sau alte nume de primă mărime în arheologia europeană, cum sunt profesorii **Ion Piso** din Cluj-Napoca şi **Mihai Irimia** din Constanța, sau când nesocoteşti opinia unor personalități de talia profesorului **Mircea Babeş** de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" al Academiei Române, înseamnă că eşti dominat de rea-credință şi că te interesează doar mişcările din culise. Comenzile! Mai concret, în cazul de față, interesele Companiei „**Eurogold**". Aur. Cât mai mult aur. Fără a-ți păsa că, în urma trenurilor de aur ajunse de pe aiurea, rămâne un peisaj selenar, îmbolnăvit pentru totdeauna de cianura ucigătoare. Oamenii? Ei nu mai conteză.

*

De-ar fi semnat un astfel de act poetul **Marin Sorescu**, atunci când era ministru, ai fi putut să-l scuzi că n-a ştiut ce face. Un munte nu era, totuşi, poezie! Dar nu el a fost cel care a semnat actul de acces al Masivului Cârnic. A făcut-o un om din branşă: acad. **Răzvan Theodorescu**, căruia o asemenea eroare nu-i este permisă. E ca şi în cazul Ciomu, cu „celebra" lui operație. Cum tot impardonabilă este şi probarea distrugerii vestigiilor de aici, spre a servi interese politico-financiare. O stranie aprobare dată în anul 2004, când arheologi-mercenari au oferit Companiei Ucigaşe a Roşiei Montane certificatul de descărcare arheologică. Un act de mare responsabilitate profesională, morală şi patriotică, tratat cu o uşurință condamnabilă. Ceva ce seamănă al dracului de mult cu trădarea jurământului de investire.

*

Totuşi, ce-ați făcut cu Cârnicul, domnule ministru? Ce faceți cu mileniile de istorie a Roşiei Montane? Încă nu v-ați lansat în public argumentele „ştiințifice", aşa cum ați făcut-o, penibil, referitor la „Da"-ul pe care l-ați impus pentru **Monumentul celor 13 generali de la Arad**, fără să aveți ştiință că nu era altceva decât Monumentul „**Hegemonia rasei ungare**". Cum, probabil, n-aveți informații nici despre „jocul" pus la cale pe seama aurului şi a argintului de la Roşia Mon-

tană. Cât îl priveşte pe Ceauşescu, e bine să aflați că nici chiar el n-a acceptat să fie distrusă Roşia Montană, cu toate că era perfect informat despre aurul de sub bătrâna „Alburnus Maior”! Vreți să-l întreceți în nechibzuință? E prea mare şi prea grav riscul pe care vi-l asumați în fața istoriei. Şi nu doar a României. A lumii civilizate! E, poate, cea mai gravă agresiune programată împotriva unor vestigii păstrate de cel puțin două milenii în pântecele Munților Apuseni, salvate până şi de lăcomia a patru imperii. Acum e în ghiarele unei companii transnaționale, lipsite de orice scrupule. Aurul înainte de toate. Un țel pentru care n-au valoare nici viața, nici moartea.

„Eurogold” a sponsorizat premiile Ministerului Culturii

Afacerile murdare se pot face şi cu un mecanism tip lobby, bine gândit şi alimentat cu sume fabuloase. Chiar dacă domnul **Ionel Blănculescu** nu era „inventat” pe-atunci, ar trebui să-şi adune armele şi armata, să se aşeze pentru o vreme la Roşia Montană, acolo unde se scrie o lecție ciudată, tragică, iar la capătul descinderii să spună ce se-ntâmplă acolo şi prin ce metode tentaculele Caracatiței „**Gabriel**” s-au înfipt atât de adânc în rezervele de aur ale României.

Trebuie reluată şi problema conflictului de interese. O temă care poate fi o lecție elementară într-un capitol clasic de corupție. În vreme ce „**Eurogold**” aştepta cu mari griji şi emoții „descărcarea” arheologică a munților cu aur, spre a-i „măcina”, Ministerul Culturii, sărac, cerşea, cu mâna întinsă, sume necesare premiilor anuale. Aşa s-a ajuns la târgul murdar dintre echipa ministrului şi cea de la „**Eurogold**”, care, cu generozitate excesivă, şi-a oferit serviciile. „Serviciu” contra... serviciu. „**Eurogold**” s-a trezit însă şi cu un premiu pentru arheologie: „**Constantin Daicoviciu**”. Un „târg” din care s-a născut şi actul de moarte al Masivului Cârnic.

Cei ce s-au împotrivit, au fost alungați din **Comisia Națională pentru Arheologie** prin două runde de epurări. Iar ministrul **Răzvan Theodorescu**, făcându-se că „sponsorizarea” primită de la „**Eurogold**” este un nevinovat act caritabil, nu obligă la... contraservicii. Chiar dacă, evident, este un exemplu clasic de conflict de interese!

Miros de mare corupție la Roşia Montană!

Donațiile şi sponsorizările sunt o „tehnologie" larg şi intens aplicată de „**Gold**" spre a-şi atinge țelurile: aurul, argintul şi ce vor mai găsi în Patrulaterul aurifer al României. Totul, contra celor 3 milioane de dolari „investiți" pentru explorări, a taxei de redevență minieră de 2% (ridicol de mică!) şi, de-a lungul anilor de exploatare, ceva mai mult de o jumătate de milion de dolari. Şi asta, în condițiile în care, din „mina de clasă mondială" pe care vor s-o deschidă la Roşia Montană, canadienii se vor înfrupta cu mult peste actuala cifră de 300 tone de aur şi cu cel puțin 1.500 tone de argint. Un proiect desfăşurat într-o zonă declarată de Guvernul României... defavorizată! Un statut care oferă, timp de un deceniu, avantaje, care, în cazul „**Eurogold**", devin suspecte. Fără taxe vamale la importul de materiale, fără taxe pe venit. Aproape gratis! De parcă fabulosul câştig negociat n-ar fi suficient. Canadieni, 80%, iar românii abia 20%. Aberație economică! O „negociere" asupra căreia planează suspiciuni grave, pe care instituțiile abilitate ar trebui să le lămurească. Un „Proiect" înrobitor pentru România. E vremea să fie date cărțile pe față! Mai ales că, în goana după aur, după Roşia Montană, vine rândul „**Proiectului Bucium**". Apoi, al altora, în localități din „**Patrulaterul aurifer**" al României. Şi de dincolo de el. Pentru că, se ştie, Caracatița „**Gabriel**" vânează abil... Are şi un „argument" imbatabil: exploatarea de suprafață pe care o preconizează „**Eurogold**"-ul, cu cianurile de rigoare, vrea să remedieze (?) cei peste 2.000 de ani de poluare, când zăcământul a fost exploatat de marile imperii ale Europei. Drept pentru care, managerul de mediu al Companiei, **John Aston**, dă asigurări că, prin deschiderea noii mine, poluarea milenară va fi complet eliminată sau, cel puțin, stabilizată. Rămâne doar să fie accentuată educarea comunității locale, astfel încât „să joace un rol pozitiv şi activ în protejarea şi managementul faunei şi al florei". O chestiune pe care n-am prea înțeles-o!

Opriți circul „Roşia Montană”

- **"«Epoca de aur» nu s-a terminat. Acum începe!"**
- **"Napoca - Alburnus Major, oraşe înfrățite..."**
- **"Hai să salvăm Roşia Montană!"**
- **"Nu lăsați Roşia Montană să moară! Oamenii sunt mai importanți ca aurul!"**
- **"Dacă taci, se vor distruge 5 munți, un patrimoniu unic în lume, 10 biserici, 9 cimitire, 958 de gospodării cu circa 2.150 de oameni..."**
- **Biserica şi Academia Română se împotrivesc proiectului de exploatare minieră intensivă, cu cianură, la Roşia Montană!**
- **Proiectul "Roşia Montană" este unul făcut de amatori: "Jos labele de pe Roşia Montană!"**
- **Corupție totală: cu 3.000.000 de dolari, Frank Timiş a amanetat aurul României!**
- **Societatea Cultural-Patriotică "Avram Iancu" pregăteşte "Cartea Neagră", cu toate instituțiile care n-au oprit dezastrul pe care vrea să-l aducă în Țara Moților firma canadiană "Gabriel"!**
- **Apel către Direcția Națională Anticorupție: cine şi în ce condiții a fost negociată această "afacere" dezastruoasă pentru România?! Cercetați-i pe Dan Ioan Popescu, Vasile Frank Timiş, Dumitraşcu (care a semnat primele aprobări pentru firma "Euro Gold", asigurându-şi apoi scaunul bine plătit, de director cu dezvoltarea al Companiei!) şi ceilalți care au favorizat infracțiunile de aici.**
- **La Roşia Montană vor rămâne 1.600 de hectare de peisaj selenar: 40 la sută din suprafața comunei!**
- **"Boşii" se rotesc mereu: când puşcăriaşul Vasile Frank Timiş era presat de opinia publică, a "aterizat" în Apuseni... Mike Steyn. I-a luat apoi locul alt specialist, tot cu nume exotic: Alan R. Hill. Când va fi nevoie de încă o "infuzie" de credibilitate, va ateriza la Roşia Montană, cu elicopterul, aşteptat de super... "jeep"-urile Companiei, alt Preşedinte-Director-general.**

- **Bimilenara Roşia Montană trăieşte de un deceniu cea mai dezastruoasă perioadă din existenţa ei. Etapa ameninţării cu 200.000 de tone de cianură!**
- **Compania "Gabriel Resources Ltd." este înregistrată într-o zonă a paradisului fiscal: Chanel Islands Oak Walk!**

Începutul l-a făcut puşcăriaşul Vasile Frank Timiş

Un român din Baia Borşa, Vasile Timiş, proaspăt absolvent al Şcolii de şoferi din localitate, a "fugit" în Australia. După un timp i s-a părut rentabil traficul de droguri. De două ori l-au prins şi tot de două ori l-au condamnat la închisoare, la Perth. Cu banii adunaţi şi cu spiritul de aventură înnăscut, a plecat spre alte zări, ajungând în Canada, de unde, trimis la "înaintare", a plecat să facă afaceri în România, acasă la el. Cum la Borşa n-a avut noroc, cum s-a trezit respins şi-n Baia Mare, şi-a încercat norocul în Munţii Apuseni. Cheile erau însă la Bucureşti. Aşa a ajuns să-l cunoască pe inginerul Dumitraşcu, şef important în Agenţia Resurselor Minerale... Învăţase multe şi-n puşcăriile Australiei, unde, la 26 de ani, pentru heroina ce i-a fost găsită acasă, a suferit prima arestare, de care a scăpat, plătind 10.000 de dolari australieni. După 4 ani, în 1994, tot pentru heroină, a fost din nou arestat şi condamnat scăpând, pentru a doua oară, cu o amendă aproape dublă faţă de prima... Atunci a-nţeles puterea banilor. Cu 3.000.000 de dolari a făcut minuni. A cumpărat cei mai importanţi munţi auriferi ai României! Fără toate avizele necesare, a primit permis de explorare! Şi nu numai pentru Roşia Montană! Practic, pentru toate zonele aurifere importante: Certej, Bucium, Almaşu Mare...

Firma canadiană, în numele căreia a obţinut Frank Timiş aceste "cadouri", era înregistrată în **Chanel Islands Oak Walk**, zonă a paradisului fiscal, înregistrată ulterior în Canada şi Anglia, pentru a mai scăpa de marile suspiciuni, care planau asupra acesteia. Rămânea însă o altă enigmă: era o firmă cu totul străină de profilul ce şi-l asuma. Avea experienţă zero! I-a prins însă bine cercetarea de mai bine de un sfert de veac a inginerului Aurel Sântimbreanu şi a colaborato-

rilor săi, ale cărei documente au fost "păstrate" la Agenția Resurselor Minerale. Cercetări care au costat bani grei, oferite aproape pe nimic "investitorilor", care au trecut la acțiune, stabilind zonele cele mai rentabile, care să asigure profit maxim. Altfel spus, jaf în bogățiile României, cu largul acord al Guvernului României, fără a mai putea acuza, ca altădată, imperiile care au supus aceste teritorii.

Cu „ursul” prin Transilvania

Grabă mare. În plină vară şi-n toiul vacanțelor universitare, cu "nevinovăția" Ministerului Mediului şi Gospodăririi Apelor, a pornit "circul" prin câteva localități din Apuseni şi din alte câteva zone. Fără a se-nțelege de ce, între localitățile propuse pentru "dezbatere", lipsesc comunele Horia, Albac, Arieşeni şi Gârda, direct afectate de proiectul megaloman, dacă acesta va primi "DA"-ul ministrei **Sulfina Barbu**.

"Regia" plimbărilor cu "ursul" a fost temeinic pusă la punct:

1. Personaje selecționate pe criteriul puterii de a țipa sau aplauda (de la caz la caz), plătite de "Gold", se îmbarcă în autobuze speciale, închiriate de subordonații directorului general al Companiei, Alan R. Hill şi pornesc spre localitățile destinate "dezbaterilor", unde sunt aşteptate de echipele de antemergători;
2. La capătul drumului, masa, apoi, cu "regulile" de comportament bine învățate, urmează aşezarea strategică în sală, în grupuri compacte, pentru a se interveni cât mai eficient, la semnul marelui dirijor.
3. Pentru cazurile când totul a ieşit bine, sunt şi recompense pe măsură.
4. Rolul "moderatorului" este esențial. Când vorbitorul critică "Studiul de Impact asupra Mediului", trebuie să fie oprit cât mai urgent, spre a nu-şi duce la capăt ideile. În schimb, va trebui să nu se observe că "lăudătorii" au depăşit timpul stabilit pentru expunere: 5 minute!

5. Secretariatul "dezbaterii" trebuie să fie extrem de vigilent. Să aibă pregătită, de acasă, o listă, iar alta, întocmită la fața locului, să fie cât mai bine reprezentată de oamenii companiei "Gold"...

Circ. Bani aruncați în zadar. Firma "Gold" s-a dovedit dezinteresată de opiniile oamenilor de bună-credință, veniți să-şi spună punctul de vedere, asupra Studiului de Impact asupra Mediului. Cei care l-au proiectat îl consideră perfect, neacceptând absolut nici o observație, în unele cazuri dând răspunsuri lipsite de bun-simț. O sfidare greu de admis, pigmentată de cei două-trei sute de aplaudaci, cărați cu autobuzele pentru a "demonstra" că Roşia Montană este hotărâtă să moară, îmbogățindu-i pe cei de care, deocamdată, Direcția Națională Anticorupție n-are „timp” să se ocupe!

La Cluj-Napoca s-a cerut Referendum Național!

Sala mare a Casei de Cultură din Cluj-Napoca s-a dovedit neîncăpătoare pentru clujenii veniți să-şi spună punctul de vedere despre Studiul de Impact asupra Mediului. Cu mai bine de o oră înainte, aproape jumătate din locurile sălii erau însă ocupate. Descinsese "comandoul" organizat din timp de "Gold", pentru a asigura succesul "dezbaterii". Iată câteva dintre opiniile celor care au reuşit să se "strecoare" pe lista vorbitorilor:

Acad. Răzvan Givulescu: *Despre ce ecologizare poate fi vorba şi despre ce refacere a zonei poate fi vorba? Ce să refaci? Când ai stricat toate măgurile, vrei să le refaci din ghips? Nu mai e Roşia Montană! E un peisaj oarecare. Frumusețea Roşiei Montane constă tocmai în cele patru măguri care există. Se spune, cu obrăznicie şi neştiință, că pe steril va creşte vegetație. Eu am lucrat la Baia Mare şi ştiu că pe sterilul de acolo în vecii vecilor n-a mai crescut vegetație. Sterilul este otrăvit. Îi întreb pe domnii de la Ministerul Mediului dacă au habar de Legea Minelor 85/2003. Articolul 11, alineatul 1,*

precizează clar că Roşia Montană este exceptată de la orice fel de exploatare sau exploatare minieră, pentru a se asigura protecția siturilor arheologice. Ce discutăm? Legea e încălcată de la bun început! Tot Legea Minelor stipulează că licența de exploatare se obține prin concurs. La ce concurs a participat "Gabriel Resources"? Licența i-a fost atribuită firmei "Minvest" din Deva. Pe ce bază a fost oferită, cu drept de exploatare, Companiei "Roşia Montană Gold Corporation"?! E prea lung şi prea neîntâmplător acest lanț de ilegalități!...

(**Răspuns mincinos, ocolind fondul problemei. Responsabilul de proiect afirmă că, în urmă cu 15 ani, nu se ştia de existența rezervei de 300 de tone de aur. A "uitat", se pare, că, în anul 1995, când s-a declanşat drama Roşiei Montane, firmei canadiene "Gold Corporation" i s-au oferit, pe tavă, toate studiile efectuate timp de un sfert de veac, de un grup de ingineri minieri de cea mai respectată clasă. Cât priveşte trimiterile acad. Răzvan Givulescu la legislația minieră, nu s-a suflat nici un cuvânt!**)

Gheorghe Funar, senator: *Sunt împotriva acestui proiect!* (Valuri de huiduieli şi aplauze - întrerupte după repetate intervenții ale moderatorului). *Partidul România Mare are aceeaşi poziție cu Academia Română, Biserica Ortodoxă Română, Asociația Aurarilor "Alburnus Major", Societatea Cultural-Patriotică "Avram Iancu", "Vatra Românească", "Greenpeace", precum şi cu cei peste 1.000 de intelectuali din țară şi din străinătate, care se opun acestui proiect catastrofal. Noi suntem pentru investiții, dar pentru cele desfăşurate legal, fără încălcarea Constituției şi a legilor Statului Român. Cei de la "Gold Corporation Roşia Montană" n-au efectuat nici o lucrare în domeniul extracției aurului şi argintului nicăieri în lume, până la noi, în România. Vin şi ne cer să salvăm Roşia Montană, "metoda" lor fiind cianura şi dinamitarea!* (Aplauze, huiduieli, vacarm, care fac dificilă continuare intervenției). *Proiectul acesta nu poate continua... Mulți veți face drumuri la Direcția Națională Anticorupție şi mulți dintre cozile de topor româneşti vor ajunge la "Puşcăria Mafioților", căreia i-a pus bazele preşedintele Corneliu Vadim Tudor.*

Urmează o serie de întrebări, care primesc răspunsuri cu totul necorespunzătoare: De ce nu respectați poziția Bisericii Ortodoxe

Române? Dar a Academiei Române? După ce veți folosi 150.000 de tone de dinamită şi 200.000 de tone de cianură, zona se va afla în echilibru ecologic? Cum vor fi restabilite echilibrele naturii? Cum veți respecta, ocoli şi garanta proprietatea privată a cetățenilor de pe raza comunei Roşia Montană?! Vă înştiințez că şi eu voi deveni proprietar pe o suprafață din Roşia Montană! De ce ați recurs la un adevărat război psihologic, apelând la metode perfide, urmărind evacuarea oamenilor? Va fi afectată sau nu, prin acest proiect, flora ecosistemului de la Roşia Montană? Cu care dintre următorii miniştri, prim-miniştri şi politicieni ați negociat şi care dintre ei susțin proiectul: **Victor Ciorbea**, **Radu Vasile**, **Adrian Năstase**, **Călin Constantin Anton Popescu Tăriceanu**, **Radu Berceanu**, **Alexandru Sassu** şi **Dan Ioan Popescu**?! În care dintre țările din Europa sau de pe alte continente a extras aur şi argint firma „Gold Corporation”, ce procedee au fost aplicate?... (Intervine moderatorul, întrerupându-l, firesc, pe senatorul Gheorghe Funar. Intră pe rol echipa de zgomote angajată de „Gold”. Atmosfera devine şi mai încărcată. Senatorul îl acuză pe moderator că face, interesat, jocul corporației canadiene. Vom reveni cu un interviu, acordat de senatorul Gheorghe Funar).

El e primul trădător: Virgil Narița, primarul!

Gata. În martie l-au dat afară cei de la Prefectură. Oamenii n-au reuşit s-o facă. Atunci când l-au ales prima oară, le-a promis că față în față cu acei de la „Gold”, va apăra interesele comunei... N-a rezistat însă tentațiilor. Nici el, nici o bună parte din consilierii locali. Banul, ochiul dracului... Pentru a se aproba Planul Urbanistic General a fost nevoie de şapte şedinte ordinare şi extraordinare ale Consiliului Local. Aşa a fost votat „PUG”-ul comunei Roşia Montană, comandat la Institutul de Proiectări din Alba Iulia de către investitorul-puşcăriaş Vasile Frank Timiş. Au venit apoi şi recompensele: consilierii devotați cauzei Companiei „Gold Corporation”, au fost angajați de firma care avea atâta nevoie de „colaborarea” lor. E drept, erau încurajați şi de verdictul antepronunțat de ministrul de stat **Mihai David**: „***Vreți, nu vreți, se face!***”

...Şi m-am gândit la primarul comunist de la sfârşitul anilor '60. Om simplu, poate rudimentar, dar căruia i s-a rupt sufletul când a auzit că Roşia Montană a lui era gata-gata să fie strivită de buldozere. El, primarul de după anul 2000, **Virgil Narița**, „felcerul" veterinar, şi-a trădat alegătorii, devenind cel mai apropiat colaborator şi susținător al teroriştilor de la „Gold". Cei care, de aproape un deceniu, țin sub presiune şi-i tensionează pe oamenii din acest colț de rai. De aproape un deceniu, roşienii n-au mai avut curajul să investească nimic, nici să-şi întrețină gospodăriile, lăsând totul în paragină, speriați de permanentele amenințări ale celor 150 de tone de dinamită destinate de „investitorii" însetați de aurul şi argintul românesc. Cu prețul uciderii unei localități, cu istorie documentară de două milenii, cu vestigii invidiate de țările care n-au avut grijă de comori, cum sunt cele păstrate în pântecele Munților Apuseni.



Peisaj din Rosia Montana, 2010. Si aici va fi crater selenar...

Roşia Montană, o cetate de salvat

„Gabriel”, în corzi!

Mi-a căzut în mână un Raport al Companiei „Gabriel Resources” Ltd., datat 1 aprilie 2004 şi elaborat în baza principiilor contabile ale Canadei. Ton grav. Alarmă. De-o vreme bună, argumentele oponenţilor Proiectului-megaloman sunt tot mai tranşante. Proiectul e neviabil. E născut mort. Cei ce l-au iniţiat se dau de ceasul morţii să-l resusciteze, visând ziua fericită când vor căra spre Toronto sau aiurea lingourile de aur. Dar începerea exploatării s-a tot amânat, cheltuielile de la Roşia Montană apropiindu-se de 100 milioane de dolari. La orizont, un nou termen şi pentru producţia comercială a aurului de aici: a doua jumătate a anului 2007! Chiar dacă în acest an, 2004, Compania continuă să spere că va găsi în continuare zone aurifere din ce în de mai bogate. Şi la Roşia Montană, şi la Bucium, dar şi-n alte perimetre concesionate, iar o dată cu acestea, grupul canadian se gândeşte şi la prelungirea duratei de funcţionare a proiectului...

„Gabriel” are însă o veste bună pentru nostalgici: va fi reînălţat masivul Cârnic, prin umplerea lui cu... materiale reziduale, rezultate din exploatare, începând cu al zecelea an. Prin... 2016! O parte din cele 261 de milioane de tone rezultate din cele trei cariere.

De-a licenţele

Pricep greu. Formulări subtile, care te obligă să fugi cu înţelegerea spre lumea complicată a fraudelor. Fie ele şi morale! Chiar dacă, neştiind virgulele din regulile jocului, poţi să şi cazi în erori. În martie 2003

a intrat în vigoare Legea Minelor, care statua regula administrării resurselor minerale de către Agenția Națională pentru Resurse Miniere (ANRM). Fără o decizie de eliberare a licenței de explorare sau exploatare, nimeni n-are dreptul să acționeze asupra subteranului României. Iar licența nu înseamnă şi drept de proprietate. Chiar dacă „Gabriel” aminteşte prin rapoarte despre „Proprietățile noastre din România!”.

Cât intră în buzunarul Guvernului României la începutul concesionării? Nici trei dolari pe kilometru pătrat! E drept, apoi taxa creşte în timp, până spre 15 dolari. Vine apoi obținerea concesiunii de exploatare: cam 735 de dolari pe km pătrat, contra dreptului de a procesa şi comercializa tot ce găseşte concesionat în respectivul perimetru. Povestea licenței de exploatare a-nceput la 21 decembrie 1998. Ea a fost obținută de „Minvest” Deva. Cum însă partea română a Proiectului-aventură era asociată cu „Eurogold”, licența a devenit un fel de coproprietate, pentru 20 de ani, cu posibilități de reînnoire din cinci în cinci ani. Azi, rolurile s-au schimbat: partea canadiană a devenit titulară de licență, iar „Minvest” - parte afiliată, având dreptul de a-şi continua activitatea de exploatare, până când „Roşia Montană Gold Corporation” îşi va deschide propriile activități la scară mare, la suprafață. Din acel moment, „Minvest” va rămâne cu responsabilitatea închiderii minei şi cu cea a reabilitării propriilor zone exploatate, fiind responsabilă cu impactul asupra mediului. Pentru „Minvest” rămâne şi responsabilitatea pentru toate operațiunile de excavație, dar şi a posibilei periclitări a mediului înconjurător. Pentru RMGC, responsabilitățile vizează implementarea şi finanțarea lucrărilor de explorare în perspectiva Proiectului.

În secundar... argintul!

Ce vor să facă la Roşia Montană căutătorii de aur din Canada? Să „toace” patru munți - Cetate, Cârnic, Orlea, Jig - până la adâncimi de până la 260 de metri, pentru a produce, în cei 17 ani de funcționare continuă, 24 de ore din 24, fără nici o zi liberă, în

medie 533.000 de uncii de aur pe an şi 1,84 milioane de uncii de argint anual, ca produs auxiliar. Şi-mi imaginez „spectacolul" proiectat de „Eurogold" la Roşia Montană: o escadrilă de excavatoare, basculante de 150 de tone, şosele pe care aleargă camioane încărcate cu cianură sau cu explozivi, o uzină de prelucrare, cu instalații de concasat performante, dar şi o uzină de detoxificare. Cele care vor transforma - aşa zic „specialiştii" de la „Gold Corporation" - suspensiile cianurate în... apă potabilă! O spun toți cei de la „Gold", atunci când se aşează în fața proiectoarelor pentru a prezenta Proiectul-megaloman. Iar la capătul proiectului şi al înflăcăratelor prezentări - făcute în contul salariilor de mii de dolari, de către cei angajați pe post de „trompetişti"! -, simți nevoia să-i propui să fie primul care va consuma cafeaua făcută cu apa potabilă ieşită din „Uzina de detoxificare", sau „mâncătorul de cianuri", cum le place adulatorilor Proiectului „Roşia Montană" să-i spună. La sud-vest de Cârnic, bazinul de decantare, cu o capacitate de 250 milioane tone, plasat în Proiectul-criminal al celor de la „Eurogold" în frumoasa Vale a Cornei. Un plan elaborat în Colorado, la Denver, de către **Compania „Montgomery Watson Harza"**. Dar faraonicul Proiect „Roşia Montană" are nevoie de bani. Inițial, suma prevăzută de „Gold" a fost 437 de milioane de dolari. Cea mai mare sumă, 146 de milioane de dolari, s-a prevăzut pentru construirea Uzinei de prelucrare, 53 de milioane pentru echipamente de minerit şi pentru mijloacele de transport, 78 de milioane pentru sistemul de diguri şi iazuri de acumulare, inclusiv pentru problemele de mediu. Pentru achiziționarea proprietăților familiilor strămutate şi pentru presupusa relocare, suma planificată este de 110 milioane de dolari. Sumă „impresionantă". O momeală care o vreme şi-a găsit clienți, dar când oamenii din Roşia Montană au înțeles că locul lor este acolo unde i-a aşezat viața, compania s-a împotmolit. Numărul „relocaților" din Roşia Montană şi din Valea Cornei, se ridică şi trece de 2.000. Planul de strămutare prevede fie despăgubiri compensatorii, în numerar, fie acordarea unui lot de pământ şi a unui imobil construit după modele „Gabriel".

Arheologie din kilometru în kilometru

Sunt sus, pe Platoul Orlea. Pe scenă, încep să urce formațiile venite să cânte la concertul-protest. Pentru asta, n-au cerut bani. Au venit să se alăture protestului general, să-şi alăture vocile corului imens, alături de cei peste 4.000 de tineri veniți la acest eveniment. Au simțit nevoia să se implice pentru salvarea unui colț de țară din ghearele morții, ajuns în această stare prin jocul mincinos al unor guvernanți, mână în mână cu grupuri oneroase de afacerişti. Autorități care continuă să tacă vinovat. Tace, complice, şi Guvernul, dând liber unui proiect criminal, cu „investitori” porniți să jefuiască şi credința moților, şi frumusețea Apusenilor, şi istoria atât de încărcată a acestor locuri.

Oameni de ştiință din Italia au încercat o lecție, dar cei ce trebuiau s-o audă, au fost surzi. Filmul făcut de italieni şi difuzat de posturi de televiziune, „Alburnus Maior, o cetate de salvat”, este un apel la decizii raționale. La păstrarea celor mai vechi vestigii pe care le are Europa de acum două milenii.

De sus, de pe Platoul Orlea, priveam panorama Apusenilor. Jos, în Roşia Montană, printre case şi zone verzi, săpături. Prin „sondaj”... Din kilometru în kilometru! Investigații arheologice în situ, cerute obligatoriu de descărcarea arheologică pentru perimetrul viitoarei exploatări pentru uzina de prelucrare şi instalațiile de decantare. Chiar dacă este cea mai amplă cercetare arheologică desfăşurată vreodată în România, este departe de a rezolva corect marea problemă a descărcării arheologice. O istorie de 2.000 de ani, trebuie cercetată milimetru cu milimetru! Nu din kilometru în kilometru...

O temă care îi frământă pe istorici. Şi ei prezenți în această campanie de salvare a Roşiei Montane.

Stop jafului de patrimoniu arheologic!

***Ioana Bogdan Cătăniciu** este cercetător principal I la Institutul de Arheologie şi Istoria Artelor din Cluj-Napoca. Prăpastia jafului arheologic o încarcă de revoltă. Refuză să accepte crima ce i se pune la cale Roşiei Montane.*

- **De ce sunteți alături de Roşia Montană?**

- Pentru că în Roşia Montană trebuie salvat patrimoniul arheologic. E meseria mea. Fiind arheolog, nu pot să stau cu mâinile încrucişate. E vorba de un patrimoniu foarte important.

- **Au trecut pe-aici sute de arheologi...**

- În cariera mea, am avut experiența Zlatnei. Sub ochii mei s-a distrus sediul procuratorului aurariaum şi s-a excavat un municipiu! O crimă aprobată de autoritățile județului Alba. Cei de la Ministerul Chimiei ar fi fost de acord cu mine, să se blocheze distrugerea Ampelum-ului, numele roman al Zlatnei, ştiind că va fi o poluare foarte mare, iar investiția, fără rentabilitate. A învins însă indicația Elenei Ceauşescu. La cererea ei, autoritățile locale au accelerat distrugerea, încât, atunci când am sosit acolo cu delegația Ministerului Culturii să salvăm bătrânul oraş, excavația era deja la patru metri! Având această experiență tragică, nu vreau să văd şi la Roşia Montană aceeaşi situație. Mai ales că aici descoperirile sunt şi mai importante decât au fost la Zlatna.

- **Repet: au venit arheologi şi, de câțiva ani, sapă la Roşia Montană!**

- Săpăturile au pus în evidență acest patrimoniu, iar rezultatele foarte importante pe care le-au avut colegii mei dovedesc nevoia de a proteja şi de a păstra în situ tot ce s-a descoperit. Nu este vorba de nişte descoperiri pe care le găseşti oriunde. Sunt aici, la Roşia Montană, mine romane fără egal în Europa, şi ca întindere, şi ca tehnică, şi ca splendoare. Sunt temple, la care s-au păstrat în situ altarele puse de minerii care au lucrat în aceste mine. Sunt sute de morminte, dintre care cel circular a devenit celebru. Nu ştiu, practic, unde sunt aşezările acestor oameni. Trebuie găsite. Cercetările trebuie să continue...

- **Colegii dvs., arheologii, cum au reacționat?**

- Sunt supărați pe noi, care protestăm. Ei consideră că pe ei îi acuzăm. Fals! Noi considerăm că îşi fac datoria foarte conştiincios. Acuzăm, în schimb, Comisia Națională de Arheologie. Ea a dat descărcările, sub presiune, împotriva rezultatelor extrem de importante, care impuneau continuarea cercetărilor. De altfel, Comisia a fost derobată de orice funcție. Acum are doar rolul de consultantă, minis-

terul luându-şi mână liberă să dea descărcări de sarcină arheologică peste capul Comisiei. Ea are doar rolul de consultanță.

- **Ați participat la Marşul „Salvați Roşia Montană!", încheiat la 28 august 2004. Cu ce obiective?**

- Este foarte important ca această populație, care este sub presiune de cinci ani, să ştie că sunt foarte mulți oameni care o susțin, existând şi alte căi de dezvoltare a Țării Moților, evitând cursa şi dezastrul întinse de „Gold Corporation". Ei vin doar să distrugă, atraşi de mirajul aurului şi al îmbogățirii rapide. La Roşia Montană trebuie să continue mineritul tradițional, beneficiind de tehnologii moderne. Patrimoniul de aici, unic în Europa, trebuie salvat. Cu orice preț. E un leagăn străvechi al Europei şi trebuie pus în valoare, beneficiind de o dezvoltare durabilă.

- **Sunteți optimistă?**

- Este unica soluție rațională. Foarte multă lume luptă pentru asta şi sunt convinsă că glasul Academiei Române, al Academiei de Ştiințe Economice din Bucureşti, al miilor de savanți din Europa, al Bisericii Ortodoxe Române, al Bisericilor Romano-Catolică, Unitariană şi Calvină, al Parlamentului Europei vor fi auzite şi respectate până la urmă. Este intolerabilă atitudinea celor de la „Gold", care continuă să sfideze şi să denigreze Academia Română şi oamenii de bună-credință, care se opun aşa-zisului Proiect!

- **De ce „aşa-zisului"?**

- Pentru că, acum, cei de la „Gold" susțin că, de fapt, Proiectul „Roşia Montană" nici nu există, acuzând Academia Română că ar fi analizat... vorbe! Obrăznicia acestora merge însă mai departe. Au „întors-o", susținând că „Proiectul" lor este un pas al României spre intrarea în Uniunea Europeană. Care „Proiect"? Până mai ieri, el nu exista. A afirmat acest „amănunt" chiar managerul general al Companiei „Roşia Montană Gold Corporation", Richard I.A. Hill.

Ideile acestei exploatări n-au nici o şansă în etapa când se vrea necondiționat dezvoltare trainică. Academia Română a elaborat deja un Proiect temeinic al dezvoltării durabile. La Roşia Montană nu va fi doar minerit de scurtă durată, ci şi turism cultural, dezvoltare a meşteşugurilor tradiționale. Punerea în valoare a patrimoniului de la Roşia Montană va dezvolta o adevărată industrie.

- **Un mesaj pentru inspiratorii şi susţinătorii acestui program faraonic?**

- Ministrului de azi al Industriilor, şi celui care a-nceput dezastrul, le-aş spune că strămoşii noştri se împotrivesc acestor proiecte-mamut, care nu aduc decât distrugere şi drame, întorcându-se în morminte. Că generaţiile care vin au dreptul să se bucure de ce a lăsat Dumnezeu pe pământul acesta. Că, indiferent de interesele clipei, n-avem voie să ne batem joc de frumuseţea şi bogăţia acestor munţi. Şi nici de viaţa moţilor.

Eugen Cornea, vicepreşedintele Asociaţiei „Auraria Alburnus Maior”: „*Lumea se dezmeticeşte!*”

În ziua când eroina din Apuseni, profesoara Ruxandra Manta, trecea Styx-ul, grupul „Alburnus Maior” era în Bucureşti. Sub cupola Academiei Române, unde avea loc o întâlnire care va fi consemnată şi în istoria orăşelului care refuză să moară. O întâlnire a tuturor părţilor. A Academiei, a Guvernului, a Comisiei Parlamentare, a „Eurogold”-ului, a celor ce sunt pro sau contra Proiectului. O confruntare a argumentelor. Un eveniment despre care am aflat amănunte de la vicepreşedintele Asociaţiei „Auroria Alburnus Maior, ***Eugen Cornea****:*

- C**um a fost întâlnirea?**

- Academia Română, spre cinstea ei, şi-a păstrat, fără rezerve, poziţia: proiectul „Roşia Montană” trebuie stopat. Proiectul este foarte controversat. Şubred. Atacabil. Primitiv pentru începutul mileniului III. A fost prezent şi ministrul Mediului, dar, după o jumătate de oră, a plecat. Nici chiar Comisia Parlamentară, instituită pentru a elucida „Cazul Roşia Montană”, n-a venit la întâlnire. Inginerul mecanic Gabriel Dumitraşcu, cel care se consideră deasupra nivelului academicienilor, a continuat să atace cu stilul său caracteristic opiniile academicienilor.

- **A fost prezentă şi Asociaţia „Pro Roşia Montană”!**

- De fapt, ea reprezintă „Eurogold”-ul. Sunt salariaţii de aici şi alte persoane din Abrud. Obligaţie de serviciu. Opinia lor nu poate fi alta!

- **Ce se mai ştie despre starea financiară a „Eurogold”-ului?**

- Primul barometru este bursa. Acțiunile au scăzut la jumătate. De la 6 la 3 dolari canadieni; noul director al firmei a ținut o teleconferință, recunoscând că, pentru acest an, deficitul este de 44 milioane de dolari, suma disponibilă pentru exercitarea lucrărilor propuse fiind de 26 milioane de dolari. Cam 37% din necesar. Ca să-i liniştească pe investitori, a mai făcut o precizare: că „Eurogold” a schimbat strategia proiectului.

- **În ce sens?**

- Că va exploata selectiv zăcământul. Adică va ataca doar zonele cele mai bogate într-o singură carieră, nu în patru, cum se stabilise inițial. Total dezorientați, neîncrezători în proiect, investitorii continuă să caute cumpărători pentru acțiuni. Criza financiară la „Eurogold” se accentuează!

- **Şi povestea cumpărării proprietăților unde a ajuns?**

- Ce a fost mai uşor au rezolvat. Casele derăpănate, cele nelocuite sau ale celor care doresc să se mute la copii, în alte localități. Li se mai adaugă şi proprietățile oamenilor amăgiți de miliardul oferit de „Eurogold”. Unii s-au întors, trăind drama dezrădăcinaților. La Roşia nu mai au casă, iar cheltuielile de la oraş i-au lăsat fără nici un ban. Mulți sunt pensionari, fără şansa de a câştiga un ban în plus. De acum începe o bătălie cu adevărat dramatică.

- **Vor fi oameni care vor refuza, pentru orice sumă, să-şi vândă proprietatea?**

- Mulți! Întâi, bisericile. În două zile, ortodocşii au strâns 760 de semnături în apărarea Roşiei Montane. Nici calvinii, cei patru care au mai rămas în Roşia Montană, nu acceptă ideea demolării sau a strămutării bisericilor. Pentru familia Manta rămâne o datorie sfântă păstrarea proprietății. Pentru nimic în lume nu-şi vor înstrăina casa urmaşii **Iuliei Faliciu**, soția lui **Bogdan Petriceicu Haşdeu**. Au obligația să păstreze pentru generațiile viitoare casa în care s-a născut Iulia Faliciu, fiind monument istoric. La fel gândeşte şi actualul proprietar, David, al celei mai vechi case de aici, cu o vârstă ce se-ndreaptă spre vremea lui Mihai Viteazul!

- **Şi ce se va întâmpla?**

- Peste proprietățile acestor oameni, nu va trece nimeni! Suntem pregătiți să luăm, la nevoie, drumul Tribunalului Internațional şi al

Uniunii Europene. Cazul Roşia Montană este deja cunoscut. Noi cerem chibzuință în fiecare pas care se va întreprinde!

- **Consiliul local vă apără?**

- Noi am cerut referendum, dar nu s-a făcut. Consilierii? Trei sunt angajați la „Eurogold”, alții au soții sau rude angajate. Trei au rămas verticali, servind interesul comunității. Oricum, pe măsura scurgerii timpului, lumea se dezmeticeşte. La Roşia Montană se pune la cale o aventură cu urmări grave!

Primarul Narița a vândut şi izlazul comunal!

Pe la începutul anului 2003, un Proiect de Hotărâre impus de primarul Virgil Nicolae Narița, a fost votat de majoritatea consilierilor, trecuți cu arme şi bagaje în căruța „Eurogold”. Unii, angajați direct ai Companiei care, prin '95, saliva cu entuziasm la prada ce şi-o dorea atât de mult. Aveau însă în față un consiliu local foarte hotărât să-şi apere glia, ca şi primarul, al cărui slogan slujea ferm această idee. Numai că „motivația” celor de la „Eurogold” s-a dovedit a fi mult prea tentantă. Şi benefică. Bani pentru dichisirea şcolilor, calculatoare şi modernizarea Primăriei, în vreme ce au început să răsară jeep-uri în „curți” implicate în... „eforturi”, inclusiv în cea a primarului, fostul „veterinar” al Roşiei Montane.

Izlazul îi era bine cunoscut primarului Narița. Era şi terenul lui de acțiune, atunci când animalele oamenilor aveau necazuri. Iar atunci când „Gold”-ul i-a cerut ajutor, a întocmit rapid proiectul, l-a supus aprobării, acolo unde cei trei-patru care votau împotrivă n-aveau nici o şansă în fața majorității. Aşa s-a ajuns la organizarea unei licitații de vânzare a izlazului de la „Piatra Albă”. O zonă de 41,5 hectare, înscrisă în Cartea Funciară a Roşiei Montane, în anul 1968, situată pe teritoriul satului Cărpiniş, aparținând domeniului privat al comunei Roşia Montană. S-a precizat şi scopul licitației: asigurarea terenului necesar pentru strămutarea gospodăriilor ofertate de celebrul „Proiect” care, pe atunci, nu exista, cum - chiar ei o spun! - şi nu există nici azi. Şi, ca să fie sigur că nu va răsări un licitant, opozant al „Proiectului”, s-a cerut ca „participanții” să posede licență de exploatare minie-

ră. Licitație cu... dedicație... Evident, unicul licitant, „Eurogold”-ul, şi-a mai atins un țel, în vreme ce, prin „grija gospodarilor de aici”, oamenii de la Roşia Montană s-au trezit fără izlaz comunal. Aici, la „Piatra Albă”, a-nceput înălțarea Noii Roşii Montane.

Pentru strămutarea în „raiul” de la Piatra Albă, s-a stabilit şi data de începere a construcției drumului de acces spre noul amplasament: 30 august 2003. O dată care, întâmplător, coincide cu data unui alt trist diktat. Altă momeală: cei ce voiau să se strămute, şi încheiau cu Compania, până la 1 septembrie 2003, contractul final de vânzare-cumpărare, urmau să se bucure de o grămadă de facilități. Numai că socoteala din „târg” n-a prea fost agreată! „Planul de Acțiune pentru strămutare şi relocare” tinde să devină un coşmar pentru oamenii de la Roşia Montană.

Era vremea când, de pe la capătul lumii, a fost adus la Roşia Montană, ca vicepreşedinte cu probleme de dezvoltare comunitară, **Michael Steyn**, individ despre care, la Roşia Montană se discuta ca despre un specialist în dezastre, petrecute pe unde şi-a mai plimbat paşii ca „specialist”. Mulți zic că acțiunea „Izlaz” ar trebui revizuită, spre eliminarea ilegalităților care s-au strecurat cu scopuri precise. Tot corupte!

Ziare şi ziarişti cumpărați de... „Euro-Gold”!

Greu poți găsi un număr al **ziarului „Unirea” din Alba-Iulia** în care să nu se scrie despre minunea pe care firma canadiană vrea s-o producă în România, la Roşia Montană. Totul spre binele moților, al României. Un „bine” înțeles greu şi care ar trebui impus, chiar şi cu forța. Aşa cred ei... Dar, până la „forță”, rămâne „educația”. Inocularea în mintea oamenilor a binelui propus.

Rolul acesta şi l-a propus cotidianul „Unirea” din Alba-Iulia. Un ziar care şi-a închis paginile pentru orice opinie potrivnică, considerată otravă pentru țelurile slujite, conform unui contract de imagine şi publicitate care, se zice, c-ar exista între „Eurogold”, azi „Roşia Montană Gold Corporation”, şi... ziarul „Unirea”.

Manifestațiile anti-cianură sunt etichetate **destabilizări**, mitingurile de protest, **manifestări antieuropene**, care duc la alungarea investitorilor, inventându-se de fiecare dată corelații absurde. De ce au „fabricat” penibilul articol „***Cine finanțează campania împotriva investiției de la Roşia Montană?***” El dă răspuns din capul locului: „Militanții ecologişti” s-au transformat în mercenari, a căror conştiință se plăteşte cu bani grei! Autorul, **Florin Roman**, dă însă o definiție care îl autodefineşte: mercenar înseamnă „*persoana care, pentru bani, sau alte avantaje materiale, se face adeptul oricărei convingeri, se pune în slujba oricăror interese*”. Aşa a-nțeles el, autorul, glasurile ferme ale celor care cer regândirea proiectului, refuzând jaful economic, dezastrul ecologic şi drama umană care ar urma să se abată asupra unei părți însemnate a Munților Apuseni. Orbit de cele 500 de milioane de dolari, cât preconizează canadienii să investească şi, mai ales, de sponsorizările care n-au ocolit nici chiar **Serviciul Român de Informații** (!?). Uitându-şi rosturile, bietul jurnalist s-a transformat într-un avocat înflăcărat al uneia dintre părți, argumentele sale ducându-l în zona penibilului. Cum că lui, jurnalistului, i s-au confesat localnici că simpatizanți ai „bau-baului” numit „Alburnus Maior” îi amenință că, dacă zic „da” şi vor să plece, le dau foc la casă. Şi omul a scris. Fără dovezi. Şi penibilul continuă: „*Mă refer aici la oamenii de bună-credință din «Alburnus Maior», şi nu la preşedintele Eugen David, un lider care minte cu neruşinare...*”. Un condei rudimentar, prin care ing. Eugen David devine ba „Eugenică”, ba „inginheraş”, ba „mercenar”, ba vânător de „verzişori”, ba „lideraş”. „Vocabular” care vă aruncă la periferia familiei jurnaliştilor, în care v-ați strecurat. Goana după invective n-a fost ajutată de logica argumentelor. Iar când e vorba nu doar de o persoană, ci de redacția unui ziar (!) chestiunea devine şi mai gravă!

Vă trădează logica şi, când vă lasă nervii, acuzați ONG-urile că îşi permit să colaboreze între ele. De ce nu, dacă au o cauză comună? Şi Roşia Montană chiar este cauză a Europei! Chiar n-ați aflat că sunt îngrijorați oamenii de ştiință din Italia, care cer imperativ să fie salvată Cetatea Alburnus Maior? Nu ştiți nimic despre opinia oamenilor de ştiință din Franța? Nu vă preocupă protestele semnate de mii de oameni de cultură din Europa? De ce vă supără că în acest cor al protestelor s-au înscris **Stephanie Roth**, **Françoise Heidebroeck**

sau **Ştefania Simion**? Ați ridicat glasul până şi împotriva profesionistului recunoscut, **Horia Ciugudeanu**, istoricul pe care îl acuzați că este simpatizant declarat al Asociației „Alburnus Maior”. Vă mirați de unul singur şi pentru faptul că o fundație, „Pro Patrimoniu”, înființată de marele patriot român Ion Rațiu, şi-a permis să suporte deplasarea în străinătate a celor ce aveau o altă opinie decât a dumneavoastră, jurnalistul angajat total în barca cianurarilor. Au şi ei dreptul să-şi exprime poziția, acolo unde pot. Că, în „Unirea”, pentru ei, porțile sunt închise. Trebuie să acceptați, totuşi, că e nevoie de confruntarea ideilor. Nu-i aveți la inimă nici pe cei de la „**Albamont**”. Cu vigilența polițienească pe care ați dobândit-o, ați aflat cum că această fundație trăieşte din sumele sosite din Ungaria, via Miercurea-Ciuc. Altfel spus, Fundația „Albamont” din Alba-Iulia a fost mituită să facă jocul Companiei, opunându-se Proiectului Companiei „Roşia Montană Gold Corporation”. Mai meditați. Şi, nu vă fie ruşine să îngenunchiați în fața marelui Om şi profesionist **Horia Ciugudeanu**, pentru a-i cere iertare!...

De ce atâta încrâncenare?

Ca să fie şi mai convingător, **ziaristul-procuror Florin Roman**, şi-a extins „conexiunile”: „*Aceeaşi Codruța Nedelcu, originară din Brăila, a mai apărut şi în cazul lobby-ului împotriva «Dracula Park», un mare proiect guvernamental, care a fost, la rândul său, atacat. Acum, ecologiştii au pus «tunurile» pe autostrada Bechtel şi, mai nou, pe Catedrala din Parcul Carol din Capitală, iar dacă ar fi după ei, în țara asta nu s-ar mai face nimic*”.

De ce atâta încrâncenare pentru faptul că Stephanie Roth şi Codruța Nedelcu au protestat în fața Guvernului canadian şi chiar în fața directorilor Băncii Mondiale, la Washington, unde, cum scrieți, au prezentat din nou „Catastrofa de la Roşia Montană”, atunci când Compania era în tratative cu Divizia de Investiții a Băncii Mondiale, în vederea unei finanțări? O finanțare care nu s-a mai deschis niciodată. Şi nu din cauza celor două, pe care vă permiteți să le jigniți. Banca, nearuncând bani pe investiții nedurabile, a refuzat finanțarea

pentru exploatarea aurului şi a argintului de la Roşia Montană, prin depăşita tehnologie a „cianurării”! Ziarul „***Unirea***” din Alba-Iulia n-are nici o vină, chiar dacă între cele două „firme”, „Unirea” şi „Gold”, ar exista contracte de publicitate, sau şi de sponsorizare. De aici şi până la formule de exprimare primitive, de care sunteți atât de legat „cultural”, e însă cale lungă: „*Mamă, ce pompos sună!*”, „*Dacă pe undeva înțeleg că ONG-urile de aceea sunt înființate, ca să atragă finanțări babane de proiecte tari, rămân însă în ceață când îl aud pe ministrul Mediului din Ungaria care ne spune că prima sursă de informare în legătură cu proiectul din Apuseni este un site, www.csp2.org din Statele Unite, iar prezentarea referitoare la Roşia Montană este făcută de Bankwatch CEE şi... Alburnus Maior”. Şi „logica” lui Florin Roman merge până la capăt: „Dacă nici informațiile guvernamentale nu mai sunt oficiale în țara asta, iar vecinii îşi adună date de pe net, de la ONG-uri, atunci asta explică multe lucruri*”.

E greu de apărat cauze şi interese fără suport logic. Chiar şi când, pentru a convinge, recurgi la invective. Fără a ține cont, cât de cât aşa, de formă, şi de opiniile celorlalte părți. Jurnalismul o cere! Scriu cu durere aceste rânduri, mai ales că sunt unul dintre participanții la întemeierea acestei gazete, scrise pe-atunci de publicişti nu doiar talentați, dar şi verticali. Şi nici nu cred că în „redacția” „***Unirea***” din Alba Iulia ar fi numai personaje care îşi vând sufletul şi onoarea pentru a sluji cauze care trădează neamul românesc.

Roşia Montană – o tragedie fără sfârşit

Ceata lui Huțuleac şi „Dezvoltarea durabilă”

Huțuleac e numele unui individ care chiar se crede cu roluri divine. Un fel de băiat de mingi, care, şi la vârsta post-adolescenței, continuă să recite poezioare învățate la „grădiniță”, dându-le însă culoare prin gestica învățată în timp de la regizoraşi plătiți pentru asta. Poezioara îi aduce însă prăjiturele, motiv pentru care caută cu dibăcie ocazii să se evidențieze, mai ales că, mai mereu, e de față şi **Spânul cel Bun**, care ştie să-l răsfețe atunci când se gudură cu ghiduşie. N–a urmat încă arta declamării, dar progresele sale artistice sunt de pe acum emoționante. Şi nu doar ale lui. Regizoraşii şi-au făcut bine treaba, ca toți „progoldiştii”. Motiv pentru bucurii: „Ceata” va creşte, iar Spânul cel Bun, **Alan R. Hill**, va continua să le umple buzunarele cu prăjiturele. Şi mai multe, şi mai bune.

El, Huțuleac, zice că e minier. Cu lacrimi în ochi, de fiecare dată când are prilejul, îşi plânge destinul. I-a fost dat să lucreze în mină, sub domnia lui Ceauşescu, dar s-a săturat. Şi-a cumpărat costum nou, l-a pus în şifonier şi s-a făcut consilier județean. De-acolo sprijină zi de zi mineritul. E gata să se bată cu mâna în piept că el i-a adus pe investitorii de la „Eurogold”, şi că-i susține până când va închide ochii. Din dragoste pentru zonă, care n-are voie să moară. Pentru acest țel nobil s-a înfrățit până şi cu atât de hulita cianură. Cum adică, este ea otrăvitoare? Nici vorbă. Se va întâmpla ceva cu orăşelul bimilenar, Alburnus Maior? Nici vorbă. Pe mormântul lui se va ridica cea mai modernă Cetate a Turismului din România, în vreme ce sutele de kilometri de galerii vor fi păstrate într-un memorial al mineritului, aşa cum nu a văzut nici... Parisul.

Are har oratoric Huțuleac şi vrea să-l transmită întregii „Cete". În mâna şi în mintea „Cetei" lui Huțuleac este viitorul, iar ocrotitorul, Spânul cel Bun, continuă să agonisească pentru ei prăjiturele. Şi ce bine cad, atunci când poftele îți dau târcoale. Omu' Huțuleac a fugit de minerit şi vrea să-i scape şi pe ceilalți din robia pe care a cunoscut-o atât de bine. Pe unii, îi va lua cu el, pentru a-i face consilieri județeni, iar pe ceilalți îi va programa fie să devină ghizi la viitorul Muzeu al Mineritului, fie să se ocupe de viitorul turismului (canotaj deasupra lacului de cianură), fie să scrie istoria mortuară despre ce a fost la Roşia Montană în ultimele două milenii. Pentru că, el, Huțuleac, are în gând să-şi mărească „Ceata" şi să devină util mineritului românesc. **Ceata lui Huțuleac** a „bătut" România cu autobuzele celor de la „Gold", pentru a convinge țara că va veni cu adevărat epoca de aur, iar toate clevetirile anti-Proiect sunt simple invidii ale celor care pricep atât de greu binefacerile pe care le aduce românilor. Vă dați seama? Ei, românii, vor agonisi 19,3 la sută din uriaşele cantități de aur, argint, şi cine ştie ce-o mai fi fost pe-acolo! Din mila şi bunăvoința stăpânilor din Canada.

Dar, rămân sute de întrebări, cu răspunsuri greu de dat şi, mai ales, greu de acceptat. Direct sau indirect, prin „echipa" bine instruită şi foarte bine stimulată de „goldişti", v-ați aflat mereu aproape de „Ceată" (era gata, gata să folosesc cuvântul **haită**!). De aceea i-am zis „**Ceata lui Huțuleac**"... Ziceți, domnule Huțuleac, că ați lucrat în mină şi ştiți multe despre suferințele minerilor. Sigur, l-ați cunoscut şi pe inginerul Sântimbreanu, dar şi pe colegii săi, care, în zile şi nopți-lumină, întinse pe vreo două decenii, au elaborat o strategie care viza dezvoltarea exploatării până la jumătatea acestui veac. N-ați avut, poate, acces la acel Proiect, mai ales că, intrat în grija Biroului de Documente Secrete, purta celebra apostilă „Strict Secret". Habar n-am în ce relații ați fost cu personajul Vasile Frank Timiş, dar, fără el, n-ar fi existat nici „Ceata lui Huțuleac", dar nici cumplitele frământări care le-a generat.

Ştiți mai bine decât mine despre acest caz, ştiți bine ce „interese" apărați, dar eu sunt sigur că nu pe cele ale Roşiei Montane, ale moților sau, şi mai clar, ale țării, căreia presupun că îi aparțineți: România. Vă mai aminti care au fost primele lui acțiuni? Din mare „dra-

goste” pentru soarta aurului românesc şi a moților din Apuseni, a dat târcoale prin zonele aurifere, şi a încheiat un „**Contract de evaluare şi procesare a iazurilor de decantare de la vechile exploatări aurifere şi a minereului auro-argintifer**”. Aşa a-nceput Vasile Frank Timiş. Poate atunci l-ați şi cunoscut şi pe fostul director din Ministerul Mediului, Dumitraşcu. Nu v-ați mirat când ați aflat că el, cel care a semnat aprobarea de mediu pentru începerea explorării, a devenit director tehnic, responsabil cu dezvoltarea „Gold”-ului?! Eu, mi-am imaginat cam aşa întâlnirea lor la Ministerul Mediului: „*Semnați, domnule Dumitraşcu, asigurându-vă că vă va fi bine. Vă luăm la noi, ca director, drept recompensă că ne-ați ajutat. Vom avea grijă şi vom fi recunoscători!*”... Cam tot aşa trebuie să fi fost şi întâlnirea cu Radu Berceanu şi mai marii CDR-ului, care au devenit susținători fără limite ai Proiectului. Greşesc câteodată şi, în loc de „Proiectului”, scriu alt cuvânt: „Jafului”...

Ca om legat de minerit, presupun că ceva-ceva trebuie să vă fi fost suspect, mai ales când ați văzut că povestea inițială, conform căreia „Gold” va veni să caute aur prin haldele vechi de zeci de ani, s-a transformat în cu totul altceva... În sete de jaf! Sau, cel puțin, atunci când la Baia Mare, la Săsar, s-a produs acea imensă catastrofă, cauzată de lăcomia căutătorilor de aur, care au arătat dispreț şi total dezinteres față de siguranța exploatării. Scandalul, ştiți, desigur, a fost imens, la capătul căruia, „specialiştii” australieni (în astfel de „afaceri”!) şi-au luat tălpăşița, lăsând ponoasele pe spatele românilor. Şi al dumneavoastră, şi al meu, şi al întregii „Cete”... O datorie imensă, plătită de toți românii. Vreo sută şi ceva de milioane de euro de plătit Ungariei pentru „efectele” cianurii de-a lungul Tisei.

*

E o etapă în care Proiectul **„Roşia Montană”** scârțâie. Îşi arată fețele ascunse. Se ciocnesc două mari interese: canadienii vor să câştige cât mai repede sumele fabuloase pe care le-ar putea oferi această afacere negociată cu interese demne de atenția Direcției Naționale Anticorupție, şi organizațiile ecologiste, care doresc ca

farmecul naturii să nu fie ucis sub povara cianurii. Nicăieri şi niciodată în Europa, o astfel de zonă locuită de oameni, având în jur două oraşe bimilenare – Abrud, Câmpeni, dar şi Arieşul, care duce apele până departe, spre Mureş, Tisa şi Dunăre, n-a cunoscut o agresiune de dimensiunile celei pe care o pregăteşte „**Eurogold**”. Unii oameni din Roşia s-au gândit şi la o soluție care să le alunge spaima, nu atât de cianură, că nu i-a convins nici demonstrația penibilă a „bucătarului” **Dan Chişu**, pe care cei de la „**Gold**” l-au cărat până la capătul lumii, în Australia, să bea apă, în care, zice-se, s-ar fi vărsat cianură, cât de acel uriaş baraj înalt de 185 de metri, care va trebui să țină piept „tocăniței” de cianură acumulată. Vă vizează direct, domnule Huțuleac! Ați avea ceva împotrivă să vă construiți, împreună cu domnul Hill şi toate rudele până la gradul IV, locuințe la talpa barajului. Ce ziceți?

„Eroi” pe scena dezastrului

Cam aşa e şi la Roşia Montană, domnule Huțuleac. Nişte proiecte care vizau modernizarea exploatării aurului, elaborate de cei mai buni specialişti pe care îi are țara, au ajuns, aproape gratis, pe mâna aşa-zişilor canadieni, care aveau tot atâta experiență în minerit, cât şi eu în psihologia broaştelor țestoase. S-au „mişcat” însă atât de repede încât, invidioşii, i-au apropiat foarte mult de susținerea războaielor politice, indiferent de cine era la putere. L-au contactat mai întâi pe **Radu Berceanu**, care ştia perfect, şi la timpul potrivit, cum să facă şi să desfacă, cu chei potrivite, orice. Pe tronul lui s-a urcat apoi **Dan Ioan Popescu**. Un personaj pe cât de calm şi chibzuit în aparență, pe atât de exaltat. Nici mai mult, nici mai puțin, s-a adresat țării ca şi când ar fi descoperit America: „*la Roşia Montană s-a descoperit cea mai mare rezervă de aur din Europa*”! În exaltarea lui, nu s-a abținut să anunțe că aici va fi raiul pe pământ: „Eurogold” va crea 35.000 de locuri de muncă! Vai, dom' ministru!... Cu aşa prognoze, aşa dezastre...

Cred, domnule consilier Huțuleac, că acum nu mai aveți dubii asupra gogomăniei lansate! A vândut iluzii, le-a transmis – şi nu doar

telepatic – că voința lui, ca şef, este să fie sprijinit Proiectul. Mai ştiți, apoi, şi prea-desele plusări ale actualului şef al statului. Un proiect, cu susținători, dar şi cu foarte mulți care îl consideră un triplu dezastru: economic, ecologic şi, nu în ultimul rând, social. În ce vă priveşte, am înțeles că ați luat Proiectul în brațe, l-ați îndrăgit, i-ați adus mari bucurii domnului **Alan R. Hill**, preşedintele de azi al Companiei „Roşia Montană Gold Corporation". Un om care merită tot respectul pentru câte îndură, pentru a-şi justifica câştigurile pe care le are, ştiind bine că dreptatea este a oamenilor din Apuseni, pe care monstruosul Proiect vrea să-i dezmoştenească, să le dărâme case, să le distrugă vise, să-i oblige să-şi mute morții, să asiste la intrarea buldozerelor în casele şi-n bisericile lor. Nici Ceauşescu n-a recurs la aşa-ceva. Ştia că Roşia Montană e aşezată pe un uriaş depozit de aur, dar, chiar dacă avea nevoie de aur pentru a plăti datoriile țării, a ocrotit bimilenarul orăşel. I-a respectat istoria. În goana lor după aur, „căutătorii" de la „Gabriel Resources", în cumplita lăcomie ce-i caracterizează, vor să jefuiască 80 la sută din ce găsesc. Enorm! Şi e cazul să se deschidă urgent o anchetă asupra modului cum s-a ajuns la o astfel de afacere, inadmisibil de defavorabilă Statului Român!

Expedițiile lui „Gabriel" în asalt mediatic...

Oricât de angajat sunteți în „jocurile" de culise de la Roşia Montană, împreună cu „Ceata" din care faceți parte, nu puteți să aplaudați la nesfârşit acțiunile penibile la care recurge „Gabriel". Nu vă sunt străine „expedițiile" prin oraşele României şi apoi în Ungaria, ale „Cetei" lui... „Gabriel". Sună mai bine aşa, altfel v-aş face o mult prea mare onoare, urmând a vă explica de ce... Aşadar, trei, patru, cinci, sau oricâte autobuze cu aer condiționat era nevoie, plecau în coloană, pline ochi, spre oraşele unde oamenii locului trebuiau convinşi că ei, şi numai ei, vor fi cei care aduc fericirea moților şi umplerea vistieriei României. Prima grijă a „Expediției «Gabriel»" era să pătrundă şi să ocupe sala în care urma să se desfăşoare prezentarea Proiectului

„Roşia Montană”. Puținele locuri care mai rămâneau, erau ocupate de gazde... Era primul filtru. Urma cel de-al doilea: înscrierea pe listă a vorbitorilor. Liste dirijate! Pe ele n-avea loc fitecine, mai ales dacă i se cunoştea opoziția față de proiectul faraonic, conceput pentru realizarea celui mai mare jaf aurifer pe care l-a cunoscut Europa. Am avut curiozitatea să însoțesc „caravana” în mai multe localități, până când m-am enervat. Aceleaşi autobuze, aceiaşi vorbitori plimbați peste tot, aceleaşi discursuri învățate pe de rost şi exersate îndelung, cu o regie bine pusă la punct. Oameni care aveau misiunea să convingă, să emoționeze, să verse lacrimi spre a-i convinge pe... neconvinşi, că unica soluție a României este aprobarea Proiectului, că, vezi Doamne, retragerea lor ar însemna decredibilizarea seriozității față de investitori. Că, din cest moment, ei vor ocoli România.

Chiar, nu v-ați dat seama că este un şoc penibil tot ce s-a pus la cale? Cred că penibilitatea acțiunii l-a scârbit până şi pe domnul Hill. Şi cât de plate, neconvingătoare şi false erau răspunsurile, prin formulări care nu spuneau nimic. Dar, poate n-ați avut prilejul să asistați la toate „expedițiile”... Atunci, ați avut la dispoziție sutele de volume care conțineau discursurile oamenilor, opiniile şi întrebările privind Proiectul. Maculatură care n-a convins pe nimeni. Sume uriaşe cheltuite, pentru care dom’ Hill, înaintaşii şi urmaşii săi vor trebui să dea cândva socoteală în fața acționariatului, obişnuit doar să câştige, nu să piardă.

Prin „**echipa de zgomote**” de la „**Roşia Montană Gold Corporation**” s-au aruncat sume impresionante, oriunde a fost posibil, să se ştie că aduce cea mai mare binefacere pentru viața moților şi pentru actul de cultură. Până şi Târgul de Fete de pe Muntele Găina l-au confiscat! Locul unde se adună, în fiecare an, la Sf. Ilie, moții din județele limitrofe. Este ideal pentru a-şi face propagandă, gata să-i convingă pe cei de față că ei sunt cei care au ridicat şi munții, au inventat şi apele de aici, având astfel tot dreptul să culeagă aurul pe care l-au ascuns acolo.

O, dar câte nu pricep eu. N-am înțeles de ce o aşa „minune” de „Proiect” n-a mai fost susținut nici chiar de Banca Mondială? De ce atât de mulți oameni se opun „Proiectului”, luându-şi astfel singuri dreptul la fericire, decretat cu atâta emfază de căutătorii de aur de la Roşia Montană? De ce, mereu, când miroase a campanii electorale,

se strâng mâini şi se fac jurăminte între personaje din Bucureşti şi „investitorii” de la „Eurogold”? De ce licența de concesionare a exploatării auro-argintifere de la Roşia Montană dată de Statul Român, în anul 1997, Regiei Autonome a Cuprului, devenită „Minvest” Deva, a ajuns în brațele **Companiei „Roşia Montană Gold Corporation**”? Cum a fost posibil ca firma „Minvest” Deva, reprezentând Statul Român, din titulară de licență să devină... afiliată? Ceva pute. Pute tare. Cum la fel de urât miroase şi transferul unor terenuri de pe teritoriul comunei Roşia Montană dintr-o proprietate în alta, aprobată de Consiliul Local, cu largul şi prea interesatul concurs al Consiliului Județean Alba. Rămân ciudate, dacă nu chiar nule de drept, multe hotărâri ale Consiliului Local Roşia Montană, luate de consilieri cu buzunarele colcăind de interese, cei mai mulți - ei sau familiile lor - fiind angajați la „Gold Corporation”! Dar nerespectatele proprietăți ale oamenilor de aici?!

Vă lăudați, domnule Huțuleac, că iubiți Roşia Montană! Atunci, de ce nu vă doare sufletul că indivizii pe care îi susțineți, şi pe care nu-i leagă de zonă nimic altceva decât setea de aur, vor să dărâme cinci munți, să doboare zece biserici, să buldorizeze nouă cimitire, cu zeci de mii de morminte, în care îşi dorm somnul veşniciei sute de mii de oameni, care au scris, în mai bine de două milenii, istoria Roşiei Montane?! Nu vă pasă că aceşti aventurieri vor să ucidă visurile generațiilor de azi, pe care, de aproape un deceniu, continuă să le forțeze strămutarea şi dezrădăcinarea?! Ştiți bine adevărul. La început, au fost vreo sută de case care nu mai erau locuite, dar aveau proprietari care trăiau la copii, fie la Câmpeni, fie la Alba Iulia sau Cluj, fie la Turda sau chiar în Capitală. Casele lor au devenit cea mai uşoară pradă, iar prețul oferit li s-a părut o mană cerească... Era vremea când jumătatea de milion părea o avere de neatins... Apoi, momeala a prins. Erau şi alții dispuşi să plece şi să renunțe la a mai păstra proprietățile din Roşia drept case de vacanță. Au urmat alte valuri, crime umane, pe bani din cei în ce mai mulți. Nu cred să nu fi aflat despre dramele aduse de dezrădăcinarea acestor oameni. Unii şi-au pus capăt zilelor, nereuşind să se acomodeze noilor condiții. Le-au lipsit farmecul Roşiei Montane, vecinii, dar şi resursele supraviețuirii. Alții s–au îmbolnăvit. Mulți, au încercat să revină la matcă, dar pe

casele lor scria *„Această casă este proprietatea Companiei «**Roşia Montană Gold Corporation»***”. Altă cumplită sfidare afişată cu ostentaţie. Drame aduse de „binefacerile” celor de la „Gold”.

Aţi cunoscut-o, desigur, pe doamna **Ruxandra Manta**. S-a zbătut până în clipa ultimă ca Roşia Montană, cu istoria ei, să poată să-şi ducă zestrea spre alte milenii, să spună generaţiilor ce vor trăi pe aceste meleaguri, că aici, dintotdeauna, viaţa a fost legată de aur. O vreme, această mare doamnă a moţilor, profesoară cu vocaţie, a condus rezistenţa, în fruntea organizaţiei locale a **Societăţii Naţionale Cultural-Patriotice „Avram Iancu”**. Era profesoară de istorie, a refuzat catedra universitară la Cluj şi stăruitoarei chemări a **acad. Ştefan Pascu,** pentru a trăi în Roşia Montană. S-a stins, rămânând prea multe semne de întrebare asupra cauzelor, invocându-se de cei ce i-au fost aproape, bătăliile în care a fost implicată şi, mai ales, faptul că devenise o persoană extrem de incomodă pentru megalomanicul Proiect.

V-am auzit, domnule Huţuleac, vorbind despre *dezvoltarea durabilă*. Să susţii că Proiectul „Roşia Montană” are vreo legătură cu acest concept, este ca şi când ai spune că Huţuleac este... cosmonaut! Ceva-ceva tot ştiţi despre minerit, dar, până a da lecţii unei Planete, e mult prea mult. Nici Vasile Frank Timiş n-o poate face - el ar putea da, eventual, lecţii despre eficientizarea şi siguranţa transfrontalieră a traficului de droguri, dar nici acest **Alan Hill**, a cărui podoabă capilară, susţin unii, ar fi fost decapitată de aburii de cianură trimişi spre cer, de razele soarelui, în încercările sale prelungite şi nefericite de a demonstra blândeţea prietenoasă a cianurii. E, desigur, o poveste cu scene imaginare, inventate de răuvoitori. De o jalnică tristeţe rămâne însă încercarea lui Dan Chişu, de a dovedi celor speriaţi de cianură, că n-au nici un motiv de alarmă. Pentru demonstraţie, cei de la „Gold” l-au dus la capătul lumii. Acolo au găsit o astfel de mină. Cineva, a vărsat în lac cianură, atâta cât să omori o Planetă întreagă, iar el, Dan Chişu, ca să ne convingă, a luat cu pumnii apa trecută prin „mâncătoarele de cianură”, a înghiţit-o, şi s–a spălat apoi pe faţă. Şi, culmea: n-a murit. Dan Chişu trăieşte!... Penibilă şi falsă demonstraţie, pentru care nu ar fi fost nevoie să se deplaseze până acolo, la capătul lumii, marele bucătar român în viaţă.

Scena aceea ar fi putut foarte bine s-o realizeze, de pildă, şi la Dâmbul Morii, sau oriunde există un luciu de apă şi o cană cu înscrisul „cianură”, dar plină cu apă. Sau, eventual, cu votca preferată... Ar fi sporit în felul acesta şi răsplata celor de la „Eurogold”, adăugându-se la drepturile de autor şi sumele cheltuite cu avioanele, cazările şi indemnizațiile aferente realizării filmului.

Are însă „Eurogold” destule sume destinate „protocoalelor”. Scoate ziare în care condeie otrăvite manipulează cu perfidie populația locului, prezentându-i, cu obstinație, nemaipomenitele programe sociale, dar şi măreața perspectivă turistică, unică, pe care o va lăsa în urmă, începând cu a doua zi după închiderea lucrărilor. Tot „Gold” pune la dispoziție şi ce e necesar organizării Târgului de Fete de pe Muntele Găina. Pe „Goldişti” i-a apucat subit dragostea fără margini față de moți. Ca să organizeze expoziții documentare cu caracter permanent, despre raiul ce-l aduc, au preluat Căminul Cultural din Roşia Montană, au închiriat sălile de consiliu ale primăriilor orăşeneşti, țin conferințe după conferințe, până la intoxicare. Iar dacă se consideră că sunt mai convingători sărind într-un picior, sunt dispuşi s-o facă. E doar în joc, cum a calculat şi publicistul Dorin Suciu, o sumă ce trece cu mult peste 6 miliarde de dolari, cifră care nu conține nici valoarea argintului extras, şi nici a altor metale rare, care sunt conținute în cei cinci munți preconizați să fie dislocați prin dinamitare. O bogăție unică şi rară. România, după calculele proiectului, se va alege cu nici un miliard de dolari, adică, de vreo şase-şapte ori mai puțin decât canadienii, care, zic ei, ar fi şi descoperitorii aurului de sub bimilenarul orăşel Roşia Montană. În spatele României mai rămân şi alte ponoase: vreo 250 de milioane de tone de steril, alte sute de milioane de metri cubi de ape reziduale, zăgăzuite de un baraj din anrocamente înalt de 185 de metri, care ar putea fi, dacă se înalță, semnul morții pentru bătrânul Abrud, component al istoricului patrulater românesc al aurului, dar şi certitudinea reală a deşertificării a unei suprafețe de 3.000 de hectare, pe care cianura le-ar putea transforma într-un imens deşert toxic. Ca să nu mai mă gândesc la blestemul distrugerii unuia dintre cele mai valoroase muzee arheologice naturale, păstrate cu grijă, de peste două milenii, la Roşia Montană... Dar, rănile, atât de greu de vindecat, ale celor peste 2.000 de

oameni, care, momiți, manipulați, mințiți sau forțați au luat drumul bejeniei?!

Claxonul „Gold”-ului

Când a aterizat în România, transfugul maramureşean din Borşa, **Vasile Timiş**, a adus cu el şi claxoanele. A venit cu gânduri mari. A plecat ca transfug şi s–a-ntors ca investitor. Şi-a supraevaluat însă rolul, fapt care pus pe gând presa, care, intensificându-şi investigațiile, a început să afle lucruri senzaționale. Primul, cel mai şocant, l-au aflat chiar de pe site-uri: investitorul român **Vasile Frank Timiş** a fost arestat în două rânduri pentru trafic de stupefiante. Al doilea: că în spatele lui erau exponenții unor mari cercuri de interese. Când presiunea mediatică „Anti-Gold” a luat proporții, având ca țintă şi antecedentele „investitorului”, cel care, cu 3 milioane de dolari a reuşit să-i păcălească, prin metode de el ştiute, pe partenerii la „negocierile” privind concesionarea perimetrului auro-argintifer Roşia Montană, a urmat un şir de „cutremure” în conducerea Companiei. După o vreme nu a mai fost văzut zburând deasupra „moşiei” elicopterul care îl aducea în control pe **Vasile Frank Timiş**, până când, pe internet, a apărut noua structură de conducere, care îl avea în frunte pe alt mare controversat: **Ovidiu Tender**. Parada „jeep”-urilor avea însă să continue, la fel de sfidător, lăsând impresia că doar portarul şi telefonista n-au ajuns încă la o astfel de bunăstare.

Cele două personaje n-au adus o imagine bună Companiei, dar nici cele care au urmat, cu toate că au încercat s-o repare. Metoda cea mai simplă au considerat-o a fi cumpărarea de spații publicitare în audio-vizual, dar şi în câteva ziare pe care le-au cumpărat cu totul, dictând politica editorială. Între condiții, una era nenegociabilă: să nu se scrie nimic defavorabil Companiei! A venit însă destul de repede saturația. La televizor apăreau, te miri de unde scoase, personaje care repetau, ca băgate în priză, texte prăfuite, din epoca limbajului de lemn, periate inabil. Iar când a-nceput deconspirarea intereselor acestora, totul s-a dovedit a fi un efort inutil. Apăreau bătrâni pensio-

nari care vorbeau despre mineritul primitiv la care au participat ei, aşteptând cu entuziasm tineresc apariția erei moderne a mineritului la Roşia Montană. Alții condamnau viața aspră pe care le-au asigurat-o salariile mizere cu care au fost plătiți. Nici condițiile de muncă n-au fot uitate. Toți însă îşi exprimau speranțe. Ştiau perfect conținutul **Proiectului „Roşia Montană”**, în care se proclama răsăritul veşnic al soarelui din Munții Apuseni. O exaltare publicitară greu de digerat chiar şi de către cei mai interesați susținători ai Proiectului. Fantezii bolnave...

Întâmplător sau nu, acțiunea era condusă de agenția „**Ashley**”, care avea şi experiența campaniilor electorale din anul 2004, când l-au slujit pe preşedintele Traian Băsescu, la alegerile locale şi prezidențiale, pe care le-a şi câştigat. Rămâne o enigmă graba cu care afirma: „***Proiectul «Roşia Montană»*** *este o datorie de onoare față de Țara Moților, împotriva demagogiei şi împotriva dorinței unora de a se îmbogăți.*” O declarație pe care şeful statului susținut-o la 29 martie 2004, la Alba Iulia... O poziție nuanțată, exprimată însă la scurt timp după câştigarea alegerilor prezidențiale, când preciza că se va pronunța numai după ce va studia atent Proiectul!

Simt nevoia unor destăinuiri. Cazul „**Roşia Montană**” m-a revoltat. Am scris zeci de articole în „***Flacăra lui Adrian Păunescu***”, în speranța că dramei Roşiei Montane să i se pună punct. Cu această revoltă în suflet, am scris şi o carte, „***Blesteme şi lumini***”, în paginile căreia am consemnat şi două tragedii: cea de la Ştei, a uraniului românesc, şi cea de la Roşia Montană a aurului. Lansarea a fost prevăzută în anul 2002, într-o dimineață de sâmbătă, în preajma „Sf. Ilie”, la Roşia Montană, urmată de alta, pe scena de pe Muntele Găina, convenită cu prietenul meu, poetul **Ioan Mărgineanu**, de la Consiliul Culturii Alba. La Roşia Montană a fost o dimineață încărcată de emoție, lansarea cărții însemnând încă o speranță că viața la Roşia Montană îşi va regăsi normalitatea. Sus, pe Muntele Găina, când se apropia ora lansării cărții, prevăzută în program în spațiul afectat județului Alba, poetul Ioan Mărgineanu a dat bir cu fugiții. Peste ani, avea să-mi spună că singura soluție de a ieşi din situație a fost nelansarea cărții. Ea ar fi deranjat **Compania „Eurogold”**, care a făcut eforturi financiare foarte mari pentru organizarea Târgului. Dar

cartea nu mințea nimic. Voia unele corecții. Nimic mai mult! Cum cei care aşteptau prezentarea cărții erau neliniştiți, când şi-au dat seama de situația creată, au organizat o prezentare paralelă cu programele de pe scenă. Moment primit cu interes, la care, întâmplător, au asistat şi două personalități politice: **Petru Filip**, primarul municipiului Oradea şi **Emil Boc**, lider de partid la Cluj-Napoca. Amândoi, pe-atunci, sinceri susținători ai cauzei „Roşia Montană”, fiind legați sufleteşte de Munții Apuseni, care le-au ocrotit viața... Mi-au propus să-i ofer cartea şi primarului Capitalei, Traian Băsescu, venit la „Târg” cu un imens „alai” ce-avea misiunea să-i anunțe prezența în bătăliile prezidențiale, având-o „dirijoare” pe **Rodica Popescu-Bitănescu**. M-au prezentat, i-am amintit că ne-am cunoscut în 1999, pe aeroportul din Copenhaga, atunci când am avut o conversație prelungită, i-am oferit cartea, iar atunci când am intenționat să-i propun să apere Roşia Montană, m-am lovit de o ciudată şi bruscă închidere a discuției pe acest subiect... Era un subiect tabu! Şi am plecat trist, pierzându-mă în furnicularul de pe Muntele Găina, în căutarea altor subiecte de reportaj, pe care urma să le transmit, în direct, pe postul de Radio Cluj.

Nu este uşoară viața **Companiei „Gabriel Resources”**. Când moare, când reînvie, beneficiind în momente vitale, de respirație artificială. La începutul anului 2002, unii investitori, dându-şi seama că **Proiectul „Roşia Montană”** este o „gogoaşă” cu risc prea mare, şi-au vândut acțiunile, provocând o cădere spectaculoasă la bursa din Vancouver, în decurs de un an (2002-2003), „saltul” a fost de la 6 la 2 dolari canadieni. Companiei mamă, „**Gabriel Resources**”, i-a sărit în ajutor „**Newmont Mining Corporation**” din Denver-Colorado, la acea oră, zică-se, era nr. 1 în lume, care, realizând valoarea comorii de la Roşia Montană, poziționată la un preț mic pe bursă, a cumpărat 15 milioane de acțiuni, în valoare de 30 de milioane de dolari canadieni. Preț mic pentru a intra în posesia a 20 la sută din acțiunile **Companiei „Gabriel Resources”**. A fost însă colacul de salvare de la faliment! O sumă mică, dar cu dublu câştig aparent: intrarea pe piața aurului românesc a unei companii considerată - fals! - „cea mai” din lume, şi asigurarea ratingului necesar contractării unui împrumut bancar de 300 de milioane de dolari de la câteva fonduri americane de investiții.

O emisiune cu „Ceata lui Huțuleac”... în plan secund

Nici nu ştiu de ce v-am dat atâta importanță, domnule Huțuleac! Poate doar pentru că, la o emisiune de televiziune, ați fost ridicol. Ați ținut-o sus şi tare că sunteți miner şi vreți ca minerii din Roşia Montană să nu devină ciupercari. M-a frapat că dincolo de „poezia” pe care ați învățat-o de la distinsul domn Hill, care, probabil, chiar este un meseriaş bun, şi de la „regizorii” angajați de „**Gold**”. N-ați prea înțeles însă ce-nseamnă ***dezvoltarea durabilă.*** Şapte spre zece ani, după orice logică, nu poate însemna aşa ceva. E un jaf, după care va urma un dezastru. Un loc şi o zonă de care va fugi oricine ține la propria-i viață. Timpul, poate, peste încă o jumătate de veac, va decide dacă urmaşii dumneavoastră ar putea deveni ciupercari, sau portari la unitățile de turism, care ar putea răsări ca ciupercile, pe malul lacului „Cianura Aurie”. Iar dacă ar fi să se împlinească Proiectul, se vor găsi şi câțiva roşieni, care să practice muncile necalificate. Nu 35.000, câți prevestea Dan Ioan Popescu, nici câteva sute, cum anunțau într-o vreme mai-marii Proiectului, ci mult mai puțini.. Pentru că, cei calificați vor veni de departe. De la Denver, de la Montréal, sau cine mai ştie de unde. Pentru cei din Roşia Montană vor rămâne mult prea puține şanse. Iar după 17 ani, când se presupune a se pune punct scandalului „Roşia Montană”, „deşertul” lăsat va fi o sperietoare de care nici chiar Huțuleac, primarul Virgil Narița şi ceilalți, câțiva, nu se vor mai apropia. Parcă altceva ar trebui să însemne „*dezvoltarea durabilă*”, iar cianura nu va putea fi niciodată favorabilă acestui concept, sau vieții oamenilor. Aşa cum, în mod penibil, posibili componenți ai imaginarei „Cete Huțuleac”, au demonstrat cu pancarte gen „*Cianura vindecă!*”, susținând enormitatea că ea se neutralizează singură, în 12 zile! În ce mă priveşte, vă asigur că sunt român sută la sută, iar declarația lui Gheorghe Cosma, rămâne una singulară: „*Cei care se opun Proiectului, sunt unguri şi consideră că aurul de la Roşia Montană le-ar aparține!*”. Chiar n-ați înțeles că poți să te joci cu orice, în afară de țară?! Şi ce vă deranjează dacă România impune găsirea altor soluții tehnologice în afară de cianură? Iar dacă nu, mai poate sta aurul în pământ, până într-o zi, când mințile adevărați-

lor mineri vor descoperi metode adecvate. O zi în care cred. Ea va veni!

Aud însă cum „Ceata” lui Hill se pregăteşte să treacă la atac: *„Dacă România nu ne lasă să facem ce vrem, ca stăpâni ai aurului de la Roşia Montană, dar şi din celelalte perimetre deja concesionate de noi, veți plăti!*” Şi-au început speculațiile: ştiu ei, canadienii, ce conțin actele prin care s-a parafat concesionarea! Clauze secrete... De ce a fost nevoie de secretizare? Ce conțin? Cine le-a impus? Sunt doar câteva din sutele de întrebări care trebuie puse guvernanților, dar şi politicienilor. Vă amintiți? Parcă l-am văzut pe fostul ministru Vlădescu „secretizând” pentru eternitate clauzele privatizării **Companiei „Petrom”**. Avea în față unitatea centrală a calculatorului, care conținea - ziceau ei – toate datele privatizării, iar în mâna dreaptă un ciocan. L-a ridicat deasupra capului, în mâna dreaptă, după care a lovit cu setea țapinarului, zicându-şi, în sinea lui, ca niciodată, nimeni, să nu ştie cum a fost cu privatizarea, iar memoria celor care au negociat, să se şteargă. Numai că, iată, austriecii s-au dus cu pâra la Bruxelles, cerând să le şteargă de-colo.. acțiunea de aur, care le-ar putea încurca proiectele anilor viitori. Cam aşa trebuie să fie şi povestea clauzelor contractului de asociere între cele două părți: **Regia Autonomă a Cuprului Deva** şi firma canadiană „**Gabriel Resources**”. De fapt, ce ascund? Şi de cine?

Între Roşia Montană şi Calico (California)...

Da. Roşia Montană chiar s-a transformat într-un poligon de interese obscure. Pentru coşmarul trăit de locuitorii de aici, dar şi pentru oamenii de bună credință, drama capătă proporții dramatice. Nu le sunt străine nici precedente deja dezvăluite. Când şi-au făcut treaba, „investitorii” şi-au luat rapid tălpăşița, nu înainte de a-şi declara falimentul. Situație în care, evident, nu mai pot realiza ecologizarea. E adevărat, au existat şi cazuri fericite, în care, prin forțe raționale, mediul a fost reabilitat, aşa cum e cazul pe care ni l-a relatat cunoscutul inginer minier clujean, ***Ioan Timbuş****. În California, la jumătatea*

drumului dintre Los Angeles şi Las Vegas, la 10 mile de nord de Barstow, se găseşte un complex turistic amenajat într-o fostă zonă minieră argentiferă: ***Calico****. Mina a fost deschisă în anul 1881 şi închisă, ca nerentabilă, după numai 26 de ani, în anul 1907. Peste aproape o jumătate de veac, o familie a transformat-o în zonă turistică: poți face turul minei, poți călători cu trenul în mină, poți vizita vechea instalație de preparare a minereului şi aşa-zisa „baracă misterioasă”, în care sunt expuse vechi unelte minereşti.*

Familia Walter Knotte n-a dărâmat nimic. A valorificat atât cât a găsit, iar în zonă a construit tot ce a fost necesar unei veritabile industrii turistice: hoteluri, camping-uri, restaurante, locuri pentru practicarea sporturilor. Atât de mult l-a impresionat ce a văzut, încât, la întoarcere, inginerul Ioan Timbuş a propus autorităților din România să se facă ceva similar la Brad, unde îşi are locul şi Muzeul Aurului, unul dintre cele mai complexe din întreaga lume. Propunea şi extinderea Muzeului Mineritului din Baia de Arieş, cu şteampuri funcționale, pentru a se prezenta turiştilor modul de prelucrare a aurului, menținându-se, în acest scop, chiar şi un front de lucru în subteran. L-a preocupat şi pregătirea pentru turişti a galeriilor subterane, de sute de kilometri. Ideile sale pragmatice au mers însă mai departe: atunci, la începutul anilor ’90, a cerut chiar organizarea unui referendum. Demersurile sale au cerut să se respecte Constituția şi să li se redea proprietățile, aşa cum au fost constituite, fără a se recurge la strămutări forțate şi la distrugerea patrimoniului, mai ales că România a aderat la Convenția Europeană pentru Protejarea Peisajului. Tot atunci, revoltat de primele semnale privind perspectiva Proiectului-Mamut de la „Roşia Montană”, preconizat de canadieni, a atras atenția că el contravine Convenției de la Berlin, din anul 2001, care interzice prelucrarea prin cianurare a zăcămintelor de aur ce generează deteriorarea ireversibilă a ecosistemelor. Era revoltat că din lăcomia de a jefui cât mai repede aurul, vor să distrugă un patrimoniu unic: unelte din epoca bronzului, unelte din piatră din neolitic (1900-1150 î.Chr.), unelte de fier, utilizate pentru transportul minereului aurifer, râşnițele de măcinare a minereului aurifer, creuzetele de topire a aurului, confecționate din caolin sau argilă refractară, trocul pentru culesul aurului din minereul măcinat, roata cu cupe pentru evacuarea

apei. A cerut să fie puse în valoare resturile vestigiilor de locuințe găsite la Roşia Montană, Bucium, Corna, cele din Dealul Găurii şi Coasta Dealului Lety din Roşia Montană. Ştia bine şi altceva, că bătălia nu se dă doar pentru aur şi argint, ci şi pentru metale foarte rare, utilizate în tehnologii de vârf: Vanadiu, Paladiu, Iridiu, Osmiu, Rodiu, Platină...

Şi, firesc, din nou, cu revoltă, inginerul Ioan Timbuş, cu extremă nedumerire, se întreabă cine a negociat acest proiect, cu ce interes şi, mai ales, cu ce mandat a făcut-o. Este cel mai grav jaf național, care se derulează sub ochii prea îngăduitori ai administrației naționale şi ai serviciilor care ar trebui să vegheze la integritatea patrimoniului național.

- **Ce trebuie făcut, domnule ing. Timbuş, în situația creată?**

- Referendum! Şi nu doar în Roşia Montană, ci în întreaga zonă a Munților Apuseni! Moții nu acceptă distrugerea gliei strămoşeşti, a vestigiilor de patrimoniu național, multe unice în lume. Ei trebuie ajutați cu credite în condiții avantajoase, pentru a se dezvolta, şi să poată realiza ce am văzut la Calico, în California, unde n-au nici a zecea parte din patrimoniul deținut de Roşia Montană. Acest pas nu se poate face prin dinamitarea şi intrarea cu buldozerele în patrimoniul de aici, care reflectă câteva milenii de viață şi de dezvoltare. Apoi, sunt obligat să atrag atenția asupra celor petrecute cu iazul de la Baia de Arieş – drama de la Baia Mare este încă vie! – unde, din cauza ploilor, înghețului şi dezghețului, apa cu conținut de cianură a distrus flora şi fauna de pe Arieş. Sau, asupra a ceea ce s-a întâmplat la Certeze-Săcărâmb, județul Hunedoara...

- **...Perimtre auro-argintifere, tot de „Eurogold” concesionate!**

- Da, au concesionat tot pe ce-au pus ochii, la prețuri de nimic...

- **...Poate aude, totuşi, D.N.A.-ul!**

- Trebuie să audă până la urmă! La Exploatarea Minieră Certeze-Săcărâmb, datorită ruperii digului, halda de steril a distrus două blocuri, fapt ascuns în perioada comunistă. Ploile, înghețul şi dezghețul, vânturile sunt factori care vor acționa asupra digului din iaz, format din nisipurile rezultate de la prepararea minereului, orice fisură ducând la distrugerea digului. Ce poate fi mai grav decât ca la Roşia Montană, de la cota 1150 de metri, apele cu cianură, îmbibate cu nisip, să distrugă tot ce întâlnesc în cale: Gura Roşiei, satul Cărpiniş, o parte din oraşul Câmpeni, apoi, în aval, otrăvind Arieşul, Mureşul, Tisa şi Dunărea.

- **Cei de la Companie susțin că Proiectul „Roşia Montană" e „beton"!**

- Orice motivație privind măsurile teoretice de protecție a acestui iaz, nu poate compensa riscurile, ținând cont şi de experiențele avute în țară şi-n alte exploatări similare din lume. Destinul Roşiei Montane, după cel puțin două-trei milenii de atestare arheologică, trebuie să fie altul, oricât de mare ar fi setea de aur a aşa-zişilor „investitori" canadieni. Păstrez în minte o amintire ce nu poate fi ştearsă cât voi trăi. În anul 1943, am intrat pentru prima dată în mina „Irina" de la Roşia Montană, într-un vagonet amenajat special pentru vizite, tractat de o locomotivă electrică. Totul m-a impresionat, mai ales că am avut şansa, în timp, să revăd galeriile romane, planele înclinate, aerajele... Toate mai sunt şi trebuie păstrate. Cu eforturi mii, grație dărniciei naturii, se poate realiza cel mai interesant punct turistic al României, mai ales că, prin publicitatea gratuită făcută în toată Europa, care a luat cunoştință de crima cumplită pe care o pregăteşte **Compania „Roşia Montană Gold Corporation**", interesul turistic s-a deschis deja larg! Un perimetru care se va putea extinde şi peste deal, la câțiva kilometri, unde se exploatează cuprul, la Roşia Poieni...

- **...Şi acest perimetru vor să-l concesioneze tot devoratorii Roşiei Montane! Guvernarea CDR le-a oferit dreptul de preemțiune...**

- Chiar nimănui nu îi sunt suspecte aceste mişcări?! Chiar n-au nicio limită? Chiar nu contează pentru a-şi atinge scopuri atât de veroase nici faptul că, pe aceste pământuri atestate arheologic de peste 4.500 de ani, românii sunt la ei acasă şi au dreptul să-şi respecte istoria, făurindu-şi viitorul aşa cum şi-l doresc?

- **Cineva a semnat nişte înțelegeri. Sunt oficiale. Au venit cu trei milioane şi s-au înstăpânit, ca proprietari, târându-se prin lume după împrumuturi bancare, cu mâinile întinse spre burse...**

- ...Şi altcineva, adică Parlamentul, trebuie să facă ordine. E o obligație! Şi nu doar morală... E o găselniță nebunească ce vor să facă. Să strămute cele 16 sate moțeşti, să profaneze cimitire, să dinamiteze şcoli, biserici, cel puțin 70 de kilometri de galerii romane, să sece lacuri din cea mai pitorească zonă, să distrugă toate izvoarele de apă plată din zonă, forțându-i, în acelaşi timp, pe oamenii locu-

lui, să părăsească şi meleagurile natale şi agoniseala de-o viață. De la concesionare până la exploatare, e cale lungă. Într-o vreme, când, conform legii, nici un birou nu poți deschide fără aprobare de mediu, ei lucrează fără nici un aviz...

- **Ştiți cine a coordonat pregătirea Dosarului de Mediu, pe care l-au înaintat spre aprobare ministerului de resort?**

- Cum să nu. E incredibil: fostul Comisar al Gărzii Naționale de Mediu!... Se ştie că au participat 12 societăți de consultanță din România şi Canada. El s-a angajat să obțină aviz favorabil din partea Ministerului Mediului, pentru studiul de impact asupra mediului, al **Proiectului „Roşia Montană”**. Se baza pe sistemul de relații deja construit... profesional. Vă miră? Primul aviz de mediu, pentru începerea explorării, l-a „oferit” inginerul Dumitraşcu, care deținea o funcție importantă în minister. După câteva luni, lucra la Compania „**Eurogold**” din Roşia Montană, având responsabilitatea dezvoltării. Simple întâmplări! Pentru cine pot fi credibile toate aceste „întâmplări”?!

Ioan Gâz Deac, „erou” din umbră al afacerii „Roşia Montană”

M-am întâlnit adesea cu elvețianca **Stephanie Roth**. E ziaristă... O femeie frumoasă, amabilă, prietenoasă, cu o construcție fizică neatletică, dar cu o rar întâlnită putere de luptător. N-am văzut-o niciodată tristă, nici îngrijorată, dar mereu optimistă. A venit în țară când a aflat că Sighişoara e în mare pericol, datorită **Parcului Național** „**Dracula Park**”, care urma să fie ridicat la doi paşi de bătrâna Cetate. S-a bătut pentru salvarea Cetății şi a învins. Lângă Stephanie, a fost, în fiecare acțiune, o altă jurnalistă, belgianca **Francoise Heidebroeck**, dar şi sute de militanți ecologişti din organizații româneşti sau mondiale.

Pe cele două militante le-am întâlnit la Roşia Montană, în casa familiei Manta: el, inginer minier, care a lucrat câteva decenii, până la pensionare, la Exploatarea din Roşia Montană, iar ea, Ruxandra, acum trecută dincolo de Styx, profesoară de istorie. E meritul acestor distinse jurnaliste, alături de care s-au raliat nu doar oameni direct

loviți de acest diabolic plan de sacrificare a Roşii Montane, un jaf sprijinit cu tenacitate de personaje sus-puse, fie în administrația ministerială, fie în viața politică. Grupul de rezistență, reunit în **Asociația „Alburnus Maior**”, bucurându-se de coordonarea a doi oameni care provin din minerit: **Eugen David**, preşedinte şi **Eugen Cornea**, vicepreşedinte. La Roşia Montană e un întreg lanț de nereguli, sesizate până şi de o Comisie a Uniunii Europene, care s-a deplasat la fața locului. Aşa-zişii investitori, pe care oamenii locului şi organizațiile ecologiste, i-au invitat încă de la început să părăsească zona, cu atât mai mult, cu cât nu este vorba de o investiție de interes public şi de o activitate de interes strict privat.

Sute de oameni din Roşia Montană şi din localitățile supuse presiunii şi amenințării – sub diferite forme – să accepte strămutarea, nu înțeleg de ce, pentru ei, care au proprietăți şi moşteniri, nu li se acordă aceste drepturi. Oameni care se-ntreabă, cu disperare, de ce legile României n-au valabilitate pentru toți cetățenii? Cum adică, se-ntreabă ei, s-a ajuns să se restituie **Castelul Bran**, după reguli cel puțin suspecte, în vreme ce titlurile lor de proprietate, pe care le dețin, nu sunt luate în seamă. Zona pe care vor s-o transforme în deşert cianotic, pentru a jefui 330 de tone de aur şi vreo 1.800 de tone de argint, nu e nici a celor de la **Minvest Deva**, nici a celor de la „**Eurogold**”, ci a lor, a oamenilor, care se zbat zadarnic să-şi recapete drepturile. Au acte. Au dreptul să le fie restituite...

Se vorbeşte în van despre dezvoltare durabilă. Un concept deja compromis prin modul în care se „inventează” soluții, precum Proiectul gândit de „**Roşia Montană Gold Corporation**”. Un cor larg de contestatari, care a fost susținut şi de marile companii media sau de agenții internaționale, între care „***France Press***”, „***Reuters***”**, „BBC”, „Le Monde”, „Financial Times”, „Daily Telegraph**”... Nu întâmplător, sute de publicişti de pe toate continentele, au fost prezenți la Roşia Montană, pentru a relata despre acțiunile de protest care au fost primite cu simpatie în toate statele civilizate ale lumii. Între protestatari, s-au numărat până şi ecologiştii din Canada! Țara de unde a plecat grupul căutătorilor de aur... O investiție mult prea riscantă pentru România şi țările limitrofe, dar şi cu efecte economice dezastruoase. Şi încă ceva: accidentul ecologic de la Baia Mare, cu urmările

sale nefaste, a obligat Uniunea Europeană să impună condiții severe de respectare strictă a acquis-ului comunitar în domeniul mediului, cerând respectarea principiului dezvoltării durabile.

Ați auzit de **Ioan Gâz Deac**? El a „învârtit”, într-un fel, marele jaf pus la cale la Roşia Montană... În 1995, era secretar de stat la Ministerul Industriei şi Comerțului, în subordinea căruia se afla Regia Autonomă a Cuprului Deva. Şi, ca orice Regie care se respectă, avea în subordinea ei şi un important Institut de Cercetări Geologice şi Mineralogice, bine ştiut de Ioan Gâz Deac. Cam aşa s-a legat marea şi dulcea afacere... Evoluția politică l-a propulsat un an mai târziu, nici mai mult, nici mai puțin, decât... ambasador al României în Australia. Țara din care şi-au luat zborul, mai întâi, arhitecții dezastrului ecologic de la Baia Mare. Noul ambasador, hotărât să dea o mână de ajutor mineritului din România, s-a trezit, absolut întâmplător, nas în nas cu... Vasile Frank Timiş. Şi ce îndemn mai bun putea să-i facă lui Frank decât să dea fuga în țară, unde îl aşteaptă aurul din proiectele geologice deja elaborate. A stat, a meditat, a cumpănit şi a decis: *da, sunt patriot şi plec în România mea, s-o ajut!* Şi a plecat, luând cu el ştampila firmei sale „**Gabriel Resources Limited**”, fără însă a putea ascunde cele două condamnări pentru trafic de stupefiante suferite de Timiş la Perth, despre care, nefericitului ambasador **Ioan Gâz Deac** n-a suflat o vorbă. Ei i-a spus lui Frank şi unde e locul ideal al afacerii lui: Roşia Montană! La 3 iunie 1997, Vasile Timiş din Borşa-Maramureş semna primul contract cu Regia Autonomă a Cuprului Deva...

...Şi toate aceste sacrificii pentru bruma de două procente din valoarea producției brute, ca taxă de redevență, şi impozitul pe salarii. În rest, pentru jefuitorii aurului, numai avantaje: facilități oferite de legislația românească pentru a–i „încuraja” pe investitori să îşi stabilească activitățile în zone defavorizate, între care este inclusă şi Roşia Montană; alte înlesniri care recurg din Legea Minelor: să nu plătească impozit pe venit, în primii patru ani de exploatare şi nici taxe vamale. La Roşia Montană nu miroase doar a cianură. Miroase şi a corupție, la nivel foarte înalt şi, nu în ultimul rând, miroase a haine zebrate şi puşcării de maximă siguranță. Afacerea „Roşia Montană”, pute!

(**Roşia Montană, iulie 2007)**

Şi ei sunt asasini ai Roşiei Montane

Berceanu, Berceanu, Berceanu*... Un nume-țintă la Roşia Montană. Spre el îşi varsă oamenii necazurile. Spre el şi spre „celebrul”* ***Vasile Frank Timiş****, traficantul de droguri, condamnat în două rânduri în Australia, căruia mirosul aurului de Roşia Montană i-a trezit toate simțurile de jaf. Apoi, spre un oarecare* ***Dumitraşcu****, intrat în maşinăria infernală a „Caracatiței Gabriel”, drept recompensă pentru semnătura dată când se afla pe scaun ministerial, pentru a se declanşa acțiunea de explorare a zonei auro-argintifere de la Roşia Montană. Alt nume-țintă:* ***Alexandru Sassu.*** *Şi Berceanu, şi Sassu au făcut parte din „aşa-zisa” Comisie Parlamentară, instituită pentru a pregăti un raport. O anchetă niciodată finalizată, pentru simplul motiv că acest cuplu-bipartit, Berceanu-Sassu, voind să-şi impună soluția de început, au refuzat celelalte puncte de vedere.*

E fierbere mare în Apuseni, iar Roşia Montană este gata de explozie. A fost şocantă şi afirmația din campania electorală a lui Traian Băsescu: „Exploatarea de la Roşia Montană este fezabilă!”. După un timp, şi-a nuanțat poziția: „O să studiem atent, că ridică multe probleme”. Şi noul ministru al mediului se pare că a-nțeles dimensiunile rănii pe care aşa-zişii investitori vor s-o provoace în Apusenii României.

*

...Gonim spre Roşia Montană, însoțiți de profesorul de istorie ***Nicolae Bădău****, om cu rădăcini şi proprietăți acolo, pe care refuză să le cedeze, indiferent de riscurile la care se expun el, frații lui şi întreaga familie.*

- De ce? Pentru că ce-şi propun canadienii, de la Roşia Montană Gold Corporation nu aduce absolut nimic în beneficiul zonei sau al României. Nici economic, nici social, nici ecologic. Orice prost vede asta de la mii de kilometri, cu ochiul liber. Îți poate confirma că, după ce muți câțiva munți şi-n locul lor rămâne o groapă adâncă de vreo 400 de metri, e greu de crezut că vor putea fi rezolvate gravele răni care au agresat mediul. Şi nu într-o zonă nelocuită, ci chiar sub o localitate dens locuită. Apoi, iazul de decantare, care stă ca o bombă deasupra Abrudului, a văii Ampoiului şi a văii Arieşului, străvechea **Alburnus Maior**. E absurd să afirm că, după o astfel de mutilare, mediul Apusenilor ar mai putea fi refăcut. Chiar toți oamenii de ştiință care se opun categoric jongleriei politico-economică, sunt proşti? Se-ntreabă toți cei care privesc îngroziți spectacolul atât de abil regizat. Toate imperiile au jefuit Roşia Montană. După '45, au venit şi comuniştii care ne-au jefuit mai rău decât vechile stăpâniri. Ei ne-au confiscat tot ce-am agonisit şi am cumpărat după Marea Unire: şi mine, şi şteampuri... Şi viața ne-au naționalizat-o. Fără ca cineva să ne despăgubească.

- **...Nici regimul democrat, instalat după Revoluție n-a făcut-o?**

- Nici. Nu numai că nu ne-a dat dreptul de exploatare a minelor noastre, dar vor să ne alunge de pe pământurile noastre şi din localitatea noastră... Pentru noi, asta înseamnă moarte!

- **Cât de mare e mina pe care ați avut-o?**

- O, am avut mai multe galerii. Am investit mult. Tata, Nicodim Bădău, ştia toate filoanele, fiecare loc unde era aur mai concentrat. A fost om harnic.

- **Erau mulți proprietari de mine la Roşia Montană?**

- Da, erau, pentru că, după Primul Război, au avut dreptul să cumpere. Erau şi asociați în galerii. Principala noastră galerie a fost în masivul Orlea. Doamne, ce vremuri au fost. Şi ce aur, ce cristale au reuşit să găsească. Imaginați-vă farmecul acelor cristale de frumusețe rară, sub formă de frunze de stejar, sau cele de trandafiri cu petale, sau muguri de trandafiri. Valoarea lor era de vreo 20 de ori mai mare.

- **Când a-nceput prigoana?**

- Prin ’52. Toţi au pătimit. Li se vâna aurul. Cât aur au dat zestre? Fabulos de mult. Chiar şi o văduvă, mamă a patru copii, care trăia din spălatul noroiului de pe drumurile pe care se transporta minereul spre steampuri, ajungea să scoată într-o săptămână 2-3 grame de aur, reuşind astfel să ofere şi ea o zestre pe măsura tradiţiei de la Roşia Montană.

- **Tatăl dumneavoastră cât aur scotea?**

- Depinde. Uneori, chiar 20 de grame într-o săptămână, dar erau şi zile foarte sărace! Depindea de filonul pe care lucra şi de conţinut.

- **Câţi copii aţi fost?**

- Nouă. Cinci băieţi şi patru fete. Toţi trăim şi în prezent. Şi pentru toţi au dorit să asigure o existenţă demnă. Ne-au dat la şcoală. Ei au fost oameni simpli. Tata avea şase clase, iar mama patru. Au avut însă minţi agere şi au fost oameni harnici. Aşa au reuşit să-şi facă una dintre cele mai frumoase gospodării din Roşia Montană.

- **Ce vă supără azi?**

- Am ajuns, tragic şi trist, să fim trataţi exact cum i-au tratat europenii pe amerindienii. I-au aruncat de pe pământurile lor şi i-au distrus. Când au venit la Roşia Montană Berceanu, Sassu şi ceilalţi parlamentari, mi-a fost scârbă de felul în care ne-au tratat. Cei doi, vioara-întâia, au fost de-a dreptul obraznici. Cam aşa au încheiat: „***Mai aveţi ceva de spus? Bine, atunci să înaintaţi o notă către noi***”. Şi au plecat, adulmecând parcă aurul de aici, cu o sete şi bucurie greu de înţeles. M-a scârbit şi când l-am auzit pe Sassu susţinându-şi propriul punct de vedere în Parlament, care nu era şi al Comisiei! Sassu a dezinformat grav. A minţit. Oare ce interes l-a îndemnat la astfel de scene?

- **Cu Sassu, aţi vorbit atunci, la Roşia Montană?**

- El juca un rol. Şi el, şi Berceanu, care, sfidând opţiunea celor din Roşia Montană, spunea: „***Eu, dacă mâine aş fi din nou ministrul industriilor, aş insista pentru continuarea lucrărilor!***”. Mi-am zis atunci, şi mă rog la Dumnezeu, să nu se mai întâmple niciodată aşa-ceva!

- **Când a devenit tata proprietar de mină?**

- Prin ’36...

- **Azi, mai dețineți acte?**

- Multe s-au pierdut, dar Arhivele din Deva şi Alba Iulia trebuie să le dețină. Inițial, Arhivele au fost la Abrud. Există însă un suspect interes să nu poată fi găsite. Cazul este însă generalizat. Toți roşienii trăiesc acest coşmar!

- **Cum a ajuns Vasile Frank Timiş la Roşia Montană?**

- Drum de escroc. Ştiți ce ocupații a avut în Australia... Din droguri şi-a adunat milioanele de dolari, apoi a venit aici să exploateze haldele de steril, aşa cum a făcut-o şi la Baia Mare o altă firmă din Australia. Că, vedeți, toate se leagă. Era un plan simplu: în nisipul din halde se mai află între 40-60 la sută din aur. Nici nu mai ai nevoie să faci exploatare, ci doar să-l „cerni" cu apă. Să faci cianurarea nisipurilor. Că cianura scoate până la 90 la sută din aurul conținut. De aici şi goana după otrăvirea mediului, fără discernământ. Frank şi-a pregătit cu grijă terenul. Mai întâi, s-a apropiat de şefii de la Minvest Deva, după care l-au cumpărat pe şeful minei de la Roşia Montană, **Gruber**. El e cel care i-a pus la dispoziție - lui şi echipei cu care a venit - toată documentația geologică şi toate studiile făcute de specialiştii români de-a lungul anilor. S-au minunat şi ei de comoara documentară care le-a căzut în brațe, ca o pleaşcă, completă şi excelent organizată. Românii au pus-o la punct, ca să ştie ce au de făcut.

- **Gruber trăieşte?**

- Trăieşte, dar e bolnav. Se zice că e infirm. Blestemele... Până la urmă şi ei, cei la care ne-au vândut, l-au dat afară. Oricum, sub oblăduirea lui au început forajele cei de la „Gold", când încă n-aveau aprobare s-o facă. Forau însă cu hărțile în mână şi, absolut „întâmplător", chiar acolo unde erau semnalate filoane. Ce făceau, era, de fapt, exploatare, nu explorare! Una din probele scoase avea... 40 de centimetri de aur, în foraj. Dacă nu nimereau „ținta" din prima, făceau încă unul sau două foraje, până găseau ce căutau. Iar probele nu se analizau în România, ci altundeva. Locul cu acest filon se numeşte Păturnica şi se află în imediata apropiere a minei deținute de familia mea.

- **V-ați cerut drepturile?**

- Am ezitat, convinşi că nu ne vom găsi dreptatea. Cei ce-au deschis proces şi au cerut restituirea, n-au ajuns la capăt, chiar dacă

prima instanță le-au dat dreptate. Ar fi un vis prea frumos să ne obținem mina şi şteampul. Până una-alta, Statul Român a vândut proprietățile noastre celor de la „Gold”. Adică, greşesc: le-a concesionat! Dar cu noi, adevărații proprietari, cum rămâne?!

„Gold” a instituit teroare în Apuseni!

Profesorul de istorie Ioan Bădău e vădit tulburat de drama pe care o trăiesc familia lui şi ceilalți locuitori ai Roşiei Montane.

- E inexplicabil ce se-ntâmplă la Roşia Montană. Lumea întreagă protestează şi cere salvarea mediului, a siturilor istorice extrem de valoroase, unice în toată Europa. Nicăieri în Europa nu se mai găsesc galerii romane. Sunt şi aşezări dacice, documente de identitate ale neamului nostru. Roşia Montană a fost tot timpul locuită. Nimănui nu-i este permis să şteargă acest nume de pe fața pământului!

- **Sunt ştiute toate urmele?**

- E bine că s-au făcut cercetări, dar ele nu reflectă întregul adevăr. S-au făcut doar sondaje. Trei sferturi din teritoriul declarat „liber de sarcină”, sub presiune politică şi mai ales economică, n-a fost cercetat. Mi-a fost dat să-l aud pe un „mare arheolog” din Bucureşti aplaudând dezastrul pus la cale, motivând că banii pe care îi primesc arheologii sunt vitali pentru supraviețuirea arheologiei. E o mizerabilă trădare a profesiei, domnule profesor, pus acolo conjunctural. Interesul lor, al celor ce cumpără până şi conştiința, nu este să se facă mari descoperiri, care le-ar putea compromite şansa de a deschide exploatarea pe care o visează. Pentru a-şi netezi acest drum, recurg la metode dintre cele mai diverse. Au închis prăvălii, ca să nu aibă oamenii posibilități de aprovizionare, opresc alimentarea cu energia electrică, opresc până şi apa. Cei de la „Gold”, l-au cumpărat până şi pe singurul medic de familie. I-au cumpărat cabinetul şi i-au dat bani să plece. Bani murdari. Iar Roşia Montană a apelat la organizații internaționale pentru a fi ajutați să aibă un medic! Formele de agresiune sunt foarte diverse. Amenință, promit marea cu sarea. Familia Bădău nu va ceda pentru nimic în lume. Noi nu ne vindem părinții şi

străbunii, nu-i scoatem din morminte pentru ca să se îmbogăţească cineva. Pentru un pumn de arginţi, noi nu ne vindem istoria, familia şi mormintele. Aici, nu e vorba de interes naţional, ci de o afacere dubioasă, un jaf de anvergură naţională, poate cel mai mare la care a fost supusă România vreodată.

Negociatori puşcăriabili!

- **Ce-aţi face dacă aţi avea puterea decizională necesară?**

- I-aş trimite imediat în judecată pe toţi cei care au negociat aşa-zisul „Proiect”, spre a fi condamnaţi şi a li se confisca averile acaparate prin astfel de metode şi tehnici. În cazul „Roşia Montană”, nu poate fi vorba de interes naţional, ca în cazul autostrăzii Oradea-Braşov. E o afacere privată, la polul opus interesului naţional. E jaf de anvergură naţională. Jaf de nivel planetar!

- **...Şi totuşi, mulţi oameni au cedat!**

- Ştiţi cine? Primii au fost cei care n-au fost legaţi aproape cu nimic de Roşia Montană. Cei care au venit şi au stat într-un bloc, fără a avea proprietate din moşi-strămoşi. Alţii, care au rămas singuri şi au preferat să plece la copii. Altă categorie este a celor care au avut o stare modestă şi au sperat că le va fi mai bine. Cei legaţi trainic de Roşia Montană, n-au plecat. Şi nici nu vor pleca.

- **Pentru familia Bădău, cazul „Roşia Montană” rămâne un capitol deschis?**

- Noi sperăm că nu se va aproba acest Proiect înrobitor pentru România. Mai ales că, pentru intrarea în Uniunea Europeană, problema mediului este esenţială. Rămâne ciudat şi contextul în care se desfăşoară acest jaf: Roşia Montană a fost declarată zonă defavorizată, conferind „investitorilor” avantaje degradante pentru demnitatea unui stat. Favoruri bine calculate şi dirijate, ale căror efecte ar merita să fie bine analizate. E prea multă complicitate. Cum pot privi nepăsători acest spectacol tragic Preşedintele şi Primul ministru? Prea mulţi sunt cei care şi-au băgat capu’ în nisipurile aurifere de la Roşia Montană, ca şi struţul!

- **E clar: familia Bădău refuză să-şi „ofere” casa şi restul proprietăților celor de la „Eurogold”! Dar dacă, în goana după aur, prin „metode” de ei ştiute, vor porni megalomanicul proiect?**

- Nimic nu este imposibil, chiar dacă este anormal. Eu sper să nu se-ntâmple. Într-un astfel de caz, aş negocia drastic. Voi cere, în primul rând, despăgubiri morale şi apoi despăgubiri materiale pe măsură. Avem o casă, între cele mai frumoase din zonă, o livadă, trei hectare de pădure. Pentru noi, valoarea proprietăților e chiar mai mare decât ce au dat ei statului român ca să-nceapă explorarea!

- **Ei au dat 3.000.000 de dolari!**

- Bătaie de joc. Afacere murdară. Asta se vede cu ochiul liber şi din avion. O astfel de sumă cred că nu acoperă nici proprietatea familiei Bădău, care nu este de vânzare nici pentru această sumă!

- **Băsescu s-a declarat din nou susținător al Proiectului!**

- ...O aştepta, probabil, „tainul”! Ca să ne oblige, trebuie scoasă şi o lege. Or, cred eu, Parlamentul nu e chiar o joacă pentru cineva. De-ar fi aşa-ceva, noi ne adunăm bani pentru a ajunge chiar la Strassbourg!

- **De-ați conduce Guvernul României, ce-ați face?**

- Răspunsul este unul singur: o astfel de monstruozitate n-are dreptul s-o aprobe nimeni. Cu atât mai mult, cu cât programul Caracatiței „Gabriel” este unul devastator pentru România. Întâi, atacă Patrulaterul Aurifer din Apuseni, apoi, restul. Tenacitatea lor este una de infern. În jur de 40 la sută dintre oameni refuză categoric să plece! Semn că nu vor avea linişte cei de la „Gold” pentru a-şi împlini Proiectul criminal de la Roşia Montană.

- **Cu licitația pentru concesionarea izlazului cum a fost?**

- Circ. Cum prima licitație s-a anulat, a urmat a doua. Alt circ: întocmiseră deja procesul-verbal! Răspunzând ordinului, au venit toți angajații de la „Gold”. Beți! Au început să strige, să se agite, să se certe cu populația. În loc să discutăm noi, i-a chemat pe ei înăuntru. Pe angajații lor. Cum nu mai ne găseam nici un rost, am plecat. Angajații de la „Gold” au devenit şi de această dată masă de manevră. Aşa au făcut şi când au recurs la manevre pentru a obține aprobare de continuare a forajelor, atunci când, revoltați, locuitorii au cerut

sistarea lucrărilor. Cu acele semnături, voiau să demonstreze că, de fapt, comuna îi vrea. Şi-au adus angajaţii, iar proprietarii nu şi-au mai putut exprima punctul de vedere. Zadarnic au spus „**nu**” localnicii.

- **V-aţi aflat faţă în faţă cu cei de la „Gold”?**

- Da, şi a fost dezgustător. Ei şi-au spus lecţia cu proiecţii şi termeni imperceptibili pentru oamenii din Roşia Montană, iar atunci când am ripostat, demontând punct cu punct proiectul plin de amăgiri, au aruncat replica lor clasică: cum că noi, cei care ne împotrivim Proiectului „Gold”, susţinem alte companii! Ei nu pot pricepe că noi vrem dezvoltare durabilă, nu un dezastru care să urmeze după deceniul de exploatare criminală, preconizat de canadieni. Cât priveşte mediul, o susţineau pe-a lor: că vor reface totul. Minciuni. Vorbe goale. Nici azi n-au un astfel de proiect! Şi au trecut aproape zece ani de când au venit, sperând că au găsit aici satul fără câini!

- **Ce ştiţi despre cei ce-au plecat deja din Roşia Montană?**

- Că mai toţi sunt într-o situaţie dramatică. S-au dus, s-au aşezat în diferite localităţi, dar nu şi-au găsit locul. S-au trezit singuri, dezrădăcinaţi. Nu s-au integrat în noile medii. Mulţi au ajuns în spitale, bolnavi, unii au murit, alţii şi-au vândut noile locuinţe şi s-au întors la Câmpeni sau la Abrud. Oamenii aceştia trăiesc o dramă de proporţii. Cât priveşte intervenţia mea, cei ce „consultau” populaţia, nici n-au consemnat-o în acel proces verbal. Cum n-au consemnat nimic ce le era defavorabil.

Gruber? Marele Trădător!

Un nume privit la Roşia Montană ca blestem: Gruber! Aflu alte amănunte: el „a dăruit” nedoriţilor „oaspeţi”, totul. Şi hărţi, şi toate detaliile. Le-a pus la dispoziţie toată documentaţia. Ăştia ştiau totul cu exactitate. Rămânea doar să vină să foreze şi să scoată aur. A venit apoi şi recompensa: Gruber a fost dus pentru vreo două săptămâni în Australia. Un preţ mult prea mare pentru trădarea lui Gruber.

Trădătorul, cum îl consideră roşienii, trăieşte la Abrud. A lămurit-o şi pe mama lui să-şi vândă casa de aici, de la Roşia Montană şi

s-a dus acolo şi ea. Un neam de mineri vrednici, dar cu un descendent care a trădat. Şi-a uitat până şi drama înaintaşilor: până în '48, particularii scoteau de 3-4 ori mai mult aur decât mina de stat!

Prof. Elisabeta Telescu

Alte geografii!...

- **Numele?**
- Elisabeta Telescu...
- **Câți ani aveți?**
- 75. Am fost profesoară 38 de ani. Profesoară de geografie...
- **Dacă „Proiectul" devine faptic, ce se va schimba la Roşia Montană?**

- În primul rând, geografia fizică a localității. Apoi, geografia mediului. Aici, va fi un mare rezervor de cianură. Şi nu va afecta doar Roşia Montană, ci şi o zonă extinsă dincolo, peste Munții Apuseni. Se schimbă radical şi geografia populației. Ca să nu mai vorbesc de dispariția patrimoniului cultural, unic în Europa. Ceva-ceva din măreția Roşiei Montane a fost adunată de inginerul **Aurel Sântimbreanu** în Muzeul Mineritului. Îi mulțumesc şi-l felicit. Din păcate, o bună parte din documente nu mai sunt.

- **Am aflat că sunteți localnică, din familia Bucureştean. Părinții au avut mine?**

- Nu, nu era vorba de mina părinților mei, ci de Asociații miniere. Tata a lucrat la Asociația Minieră „Ferdinand". Cred că erau vreo 20 la Roşia Montană, care îşi împărțeau galeriile. Erau însă şi oameni care aveau minele lor.

- **Veți pleca de aici?**

- Refuz! Aici, e tot ce am. Aici, sunt mormintele părinților şi strămoşilor mei. Aici e înmormântat şi soțul meu. Cât despre prețul plecării, nici nu vreau să mă gândesc. E prea mare valoarea. Imposibil s-o poată acoperi vreodată cineva! Am aflat o ştire de groază:

celor din Gaza li se oferă 500.000 de dolari să plece de-acolo. Şi nu pleacă decât puţini. Noi? Aici, am făcut deja şi monumentul funerar al soţului meu, iar locul meu e lângă el. Aici.

- **...Şi dacă mâine vin buldozerele peste dumneavoastră?**

- Păzească Dumnezeu! Aş vrea ca atunci să fiu lângă soţul meu... Doamne, se-nvârte-n mormânt pentru ce se pune la cale la Roşia Montană. El a fost cândva şeful acestei mine, în vremuri de glorie ale Roşiei Montane.

- **Amintiri?**

- O, câte nu s-au adunat! Aproape toţi copiii din Roşia Montană mi-au fost elevi timp de 38 de ani. Sunt azi doctori, ingineri, profesori, ofiţeri. Apoi, lumea ştiinţifică pe care am cercetat-o aici. La Roşia Montană este istoria a două milenii dacice. Poate chiar mai mult.

Istorie şi spaimă

...Apă? Prin '60, după două mii de ani, în Roşia Montană s-a introdus apa şi canalizarea. Roşia Montană? Un orăşel cu 7 biserici şi 9 cimitire. Între biserici, cea ortodoxă, construită de Gritta. „***Aici*** - îmi povesteşte profesorul Nicolae Bădău - ***a slujit şi tata, a fost cantor. Aici e înmormântat şi el, şi bunicii, dar şi Gritta***”. Pe clădirile vândute scrie ostentativ „**Proprietate Eurogold**”. În centrul Roşiei Montane, acolo unde a fost un important centru comercial, a apărut, după cumpărare, aşa-zisul „Centru Comunitar”. O idee frumoasă, slujită tendenţios. Semn că dacă ai bani, poţi cumpăra totul. Chiar şi conştiinţa. Primăria veche? Încă trainică, dar, de neînţeles, părăsită. Ca şi multe alte clădiri. Un dezastru programat!

Viaţa la Roşia Montană se scurge cu spaimă. Fără orizontul zilei de mâine. Tentaculele Caracatiţei „Gabriel” se-nfing mortal în Patrulaterul Auro-Argintifer al României. Cel mai bogat din Europa! Ceva rămâne însă, deşi mai greu de înţeles: Cum de afacerea minieră „Roşia Montană” s-a transformat într-o afacere... imobiliară?! Şi zvonurile dau de înţeles că la Roşia Montană s-ar spăla şi bani. Că unul este preţul de vânzare şi altul cel din acte. Afaceri imobiliare?!

Goana după acorduri de mediu

Glasul şi puterea de influență ale inginerului-metalurg Gabriel Dumitraşcu s-au cam stins. Ca secretar de stat la Mediu, s-a dat peste cap şi a semnat întâile acorduri-dezastru. De-o vreme, noile legi, în acord cu legile Europei, au cam eliminat semnăturile-fraudă. E nevoie de „Da”-ul populației. Şi cum populația a spus „Nu”, cei de la „Gold” au început să caute alte căi. Şi se găsesc greu. Oricum, au fost obligați să stopeze forajele. Iar atunci când au venit delegații în control, au ascuns forezele la „Piatra Corbului”, iar apoi a trebuit să le evacueze din zonă, să le ascundă cine ştie unde. Cu toate că mai aveau de făcut 39 de foraje! Semn că, încet-încet, bat în retragere. Totul le este defavorabil. Şi opoziția localnicilor, şi faptul că băncile îşi deschid mai greu pungile, şi că acționarii şi-au deschis ochii şi s-au trezit într-o afacere dubioasă, dar, mai ales, căderea liberă în care se află acțiunile „Caracatiței” la bursă. Acțiunile au coborât la 1,3 dolari canadieni, de la 6,5 dolari. Totul e normal să aibă un final pe măsură.

Cât îl priveşte pe „celebrul” nostru compatriot, **Vasile Frank Timiş**, cel puțin teoretic, el a ieşit din afacere, răsplătit de Companie cu 2 milioane de dolari. Deşi, se pare, tot el continuă să facă jocurile. El şi prietenul lui, **Tender**. O mafie, cum zic localnicii. În vreme ce îngrijorarea creşte exponențial. La Baia Mare, dezastrul de pe Săsar şi Tisa, a pornit de la un iaz de decantare de 9 hectare. La Roşia Montană iazul se va întinde pe vreo 800 de hectare, în care se vor depune peste 250 de milioane de tone de deşeuri cu cianură. Doamne fereşte!

Când le spui celor de la „Gold” despre marele pericol al cianurii, ei te asigură că utilajul lor de „mâncat cianuri” purifică într-atât de perfect apele, încât, fără risc, poți s-o consumi ca apă potabilă. Să faci cafele... La care zicere, un hâtru, le-a promis celor de la „Caracatița Gabriel” că se sacrifică şi va rămâne acolo să le pregătească cele mai gustoase cafele. Şi tot el, hâtrul, a mai spus că nu e sigur că a doua cafea mai ar avea cine s-o consume. Propagandă ieftină.

Dacă România are nevoie de aur? Guvernatorul B.N.R., Mugur Isărescu, zice că **nu**. Cu toate că înainte de ’89, în visteria României erau 265,5 tone, iar acum, abia 105,4 tone. S-au „evaporat” 160,1 tone.

Cât priveşte acordul de mediu, după aproape 8 ani de bâlci, uite proiectul, nu-i proiectul, un astfel de proiect n-a fost încă înaintat autorităților de mediu ale statului. Semn că „afacerea” celor de la „Roşia Montană Gold Corporation”, este una de care trebuie să aibă grijă Parchetul Național Anticorupție.

Margit Páll-Buran

Sunt decisă să nu plec. Pentru nimic în lume!

Margit Páll *e unguroaică, dar e mândră cu vecinii ei, români. E revoltată de crima ce i se pune la cale Roşiei Montane şi refuză să intre în cursa întinsă.*

- **De ce refuzați să plecați? Se zice că vi s-au oferit cele mai mari sume pentru casă...**

- Şi morții noştri? Toți ai mei sunt morți. Şi unicul meu copil, şi soțul, frații mei, părinții. Aici e tot ce am. Eu nu-mi pot găsi nicăieri alt loc şi nici rosturi. Ştiți ceva? Aici, la Roşia Montană, şi cutremurele ne ocolesc. Ne-au ferit şi războaiele. Avem apă bună, nicăieri în lume nu mai poți găsi atâta frumusețe şi atâția oameni buni. În mina de aici au lucrat şi părinții şi cei cinci frați ai mei. Eu m-am căsătorit cu un român, greco-catolic, pe care l-am iubit şi mi-a fost dat să am o viață fericită până la moartea copilului nostru. La noi, în Roşia, n-a ținut nimeni cont că eşti ungur sau român. Acum, da!

- **De ce?**

- Ăstora de la „Gold”, le e tare ciudă pe unguri. Că ne opunem „Proiectului” lor. Dar n-au înțeles că şi ungurii de la Roşia au plecat în rând cu românii, unde au crezut că le va fi mai bine. Au plecat cei cu case ruinate, pe alții i-au amăgit banii, s-au lăcomit şi au plecat. Unii au plecat la copii, în alte localități, unde s-au căsătorit şi şi-au întemeiat familii.

- **Dacă vă oferă câteva milioane de dolari?**

- Nu, nu, eu nu plec! Ce să fac eu cu banii? Aici e viața şi lumea mea. Am şi eu o vârstă...

- **Şi de-ar fi să vă treziți într-o zi cu buldozerele la poartă?**

- Dacă nicicum nu scap, le voi spune să mă-mpuşte şi să mă-nmormânteze lângă unicul meu copil. Cei ce-au plecat, sunt nefericiți. Unii au murit foarte repede, alții au orbit, au făcut preinfarct sau au suferit şocuri grave. Nu-i bine să-l scoți pe om de la locul lui.

- **Câți ani aveți?**

- 70...

- **Primarul?**

- E un trădător. I-am spus-o în față lui Narița. Când l-am votat prima oară, ne-a promis că dacă îl alegem, a doua zi le dă un papuc celor de la „Gold". Numai că ni l-a dat nouă. I-am făcut şi eu propagandă, iar lumea l-a votat. După ce l-am ales, a dat mâna cu duşmanii Roşiei Montane şi a-nceput dezastrul. După un timp, în care a făcut multe porcării, m-am dus la el în birou, am bătut cu pumnu' în masă şi i-am cerut să demisioneze, că ne-a mințit. Că umblă cu cioara vopsită. Şi-a trădat şi familia, motiv pentru care soția lui s-a sinucis. Azi, primarul Narița triumfă şi duce mai departe planul de a ucide Roşia Montană. I-a păcălit pe cei din satele neafectate de dezastru, mai ales pe cei din Cărpiniş, şi a fost ales din nou primar.

S.O.S. Roşia Montană

Păgubiţi şi profitori

Acad. prof. dr. Răzvan Givulescu. Afacerea „**Roşia Montană**”, căci, de fapt, asta este: păguboasă pentru unii, foarte profitabilă pentru alţii, a fost şi va mai fi comentată în paginile ziarelor din ţară şi din străinătate încă multă vreme. Despre ea au discutat şi au scris oameni de valoare: academicieni, profesori universitari, economişti, ingineri de mine şi ingineri de mediu şi toţi, fără excepţie, au fost de părere că ea va reprezenta un dezastru din toate punctele de vedere pentru zona în cauză şi pentru cea limitrofă, că, în urma terminării exploatării, aşa cum este ea prevăzută, ne vom trezi în faţa unui peisaj selenar, unic în Europa. Chiar şi unele ziare din Apus au denumit proiectul în cauză „Cernobîlul României”. Spre deosebire de aceşti ultrapesimişti, s-au găsit şi trepăduşi care să laude ditirambic binefacerile pe care le va aduce exploatarea zonei Roşia Montană. Ne întrebăm cine are dreptate. Dacă stăm să judecăm, este vorba de o exploatare la zi, în carieră, cu tot complexul de factori negativi ai unei astfel de exploatări. Cifrele ce se vehiculează reprezintă cifre-tone, cu 3 sau 6 sau chiar 9 zerouri în coadă: o sarabandă diabolică de zerouri. Şi atunci, fără să vrem, va trebui să le dăm dreptate celor care se opun acestei faraonice întreprinderi.

Intenţia noastră este de a atrage atenţia asupra altor aspecte, de a arăta că, prin această exploatare, se încalcă o serie de prevederi internaţionale, la care şi România este parte, convenţii demult uitate, dar care ar trebui să se găsească la loc de cinste pe biroul oricărui ministru al Mediului. Citām: • directiva Uniunii Europene ce se referă la „***Evaluarea impactului asupra mediului***”; • directiva

aceleiaşi Uniuni ce se referă la „***Protecția apelor subterane***"; • directiva aceleiaşi Uniuni privind „***strămutarea forțată şi dislocarea indivizilor***"; • articolul 8 al Conferinței Națiunilor Unite asupra mediului şi dezvoltării de la Rio de Janeiro din 1992 referitore la „***exploatarea durabilă***"; • conferința miniştrilor de Externe de la Sofia din 1995 referitoare la „***protecția biodiversității***"; • şi, în ultimă instanță, avem o Lege a protecției mediului, dacă bine ştim, în România, în țara în care activează RMGC.

Vă veți întreba: ce este de făcut atunci? RMGC a promis localnicilor marea cu sarea, bunăstare şi fericire, că vor scăpa de sărăcie şi de acest titlu dezonorant de zonă subdezvoltată. De acord. Dar aceasta numai pentru durata exploatării. Şi mai departe? Capete luminate, şi ne referim aici la colectivul de 12 profesori universitari de la Academia de Ştiințe Economice din Bucureşti, au studiat în amănunt şi mai ales cu meticulozitatea ce o impune înalta lor pregătire şi au ajuns la concluzia că această „afacere" este categoric nerentabilă. Dar nu numai atât. Au dat şi soluții: agroturismul, creşterea vitelor şi valorificarea produselor şi industria lemnului. Toate acestea sunt de durată şi nu impietează asupra mediului şi nici asupra apelor freatice.

A înfrunta energic moartea

De un deceniu, ghearele morții amenință dramatic un fost oraş înfloritor, Alburnus Maior, ce duce în spate aproape două mii de ani de istorie documentară.

O vreme s-a zis că la baza fericirii moților stă un proiect, temeinic elaborat de mari specialişti, care i-au mai fericit şi pe alții. De-o vreme, proiectul nu mai există. Se lucrează la altul. Altă strategie care să-i amăgească mai spornic pe cei din Roşia Montană şi din Corna. Bijuteriile care sunt condamnate la moarte de un şofer din Borşa Maramureşului, Vasile Frank Timiş, transfug la Perth, în Australia, acolo unde a fost de două ori condamnat pentru trafic de stupefiante, motiv pentru care a trebuit să-şi ia tălpăşița... Aşa a ajuns Vasile în Canada, unde a pus la cale tragedia.

Goana după aur a traficantului de droguri a-nceput cu un deceniu în urmă. Între primii care s-au alăturat planului a fost **inginerul Dumitraşcu**, specialist în metalurgie. Era omu' cocoțat pe un scaun de secretar de stat la Ministerul Mediului. Cum se anunța o afacere grasă, a semnat cu ambele mâini actele de care aveau nevoie investitorii cu puşculița goală, pentru a concesiona, pe 20 de ani, principalele perimetre aurifere ale României.

Surprinzător, la scurtă vreme, **Dumitraşcu** se muta pe alt scaun: cel de director cu Dezvoltarea la „**Roşia Montană Gold Corporation**”! Evident, fără nici o legătură cu... semnătura dată de „expertul” în probleme de mediu, Dumitraşcu, pentru începerea explorărilor la Roşia Montană. De-abia de-acum prindea gustul marilor tentații. Fără a ține cont de interesele României şi fără a-l interesa pe el şi pe cei de teapa lui că omoară una dintre cele mai frumoase localități ale Planetei, că ucid o istorie unică.

Un triplu dezastru pentru România: economic, ecologic şi social

Nu-i doare mutilarea celor cinci munți? Nu-i sperie cele 50-60 de tone de explozibil care vor sfârteca zilnic țara de vis a moților? Nu-i înspăimântă cele 200.000 de tone de cianură care vor distruge mediul şi viața pe aceste meleaguri de legendă ale românilor? Nu-i cutremură conştiința că, din tot acest dezastru, plănuit în Munții Apuseni, profitul statului român va fi doar de două procente? Dar soarta miilor de oameni dezrădăcinați? Dar viețile stinse în acest război dus de cei care vor să se îmbogățească peste noapte, furând aurul care nu este al celor ce pactizează cu inițiatorii acestei mari şarlatanii a veacului?

S-a vânturat, propagandistic, „zvonul” că vor să creeze 25.000 de locuri de muncă. „Gogoaşa” s-a dezumflat apoi, cifra coborând până la 248! Între cei mai importanți demnitari atraşi de mirajul acestui proiect, a fost ministrul **Radu Berceanu**, pe care oamenii din Roşia Montană nu l-au uitat. La recentul miting de protest, pe una dintre pancarte scria „*Bercene, tu ai început dezastrul!*”.

Sfidare inadmisibilă

„**Roşia Montană Gold Corporation**” este un „concubinaj” între o firmă înregistrată în Insulele Barbados, „Gabriel Resources” (o societate minieră cu sediul în Toronto), „**Minvest**” Deva - cu 19,3 la sută şi alte câteva firme româneşti nesemnificative. Firma canadiană nu prea are nimic comun cu mineritul.

Marele toboşar al companiei, directorul cu Dezvoltarea, Dumitraşcu, continuă să se zbată să-i convingă pe cei ce nu cred, că marea aventură de la Roşia Montană va face să curgă pe Arieş miere şi lapte. Dar şi bani...

Pentru ei nu contează nimic. Nici poziția fermă a Academiei Române, care a cerut stoparea imediată a lucrărilor, propunând alternative lucide, nici protestul celor 50 de arheologi față de distrugerea patrimoniului arheologic de la Roşia Montană, nici poziția bisericilor Ortodoxă, Romano-Catolică, Unitariană şi Calvină, nici Rezoluția UNESCO, nici deplasarea la Roşia Montană, pentru a analiza impactul proiectului minier în comunitate, nici protestele moților. Căutătorii de comori merg mai departe, sperând să li se-mplinească visul: vor aur! Cât de mult. Tot aurul din munții României.

Moții resping Proiectul „Gold”!

La început de octombrie 2004, aflat în turneu electoral la Cluj-Napoca, **Traian Băsescu**, proaspăt candidat la fotoliul de preşedinte al României, a afirmat din nou că susține Proiectul „Roşia Montană”. A fost o re-reconfirmare a opiniei sale de susținător ferm al demersurilor finalizate de ministrul Berceanu. O piatră de moară legată de gâtul majorității oamenilor din Roşia Montană, care nu s-au lăsat amăgiți de arginții oferiți de firma transnațională „**Eurogold**”.

Ecoul opiniei exprimate de **Traian Băsescu** la Cluj-Napoca a fost primit cu vie emoție şi spaimă la Roşia Montană. În Piața Mare a

Roşiei, acolo unde mai dăinuie monumente de sute de ani, dintr-o istorie documentară de două milenii, culeg opinii: „*A fost ăsta aici, să ştie ce gândim noi?!*; „*Cu ce drept vrea să ne omoare, ca pe câinii din Bucureşti?*”; „*Crede că Roşia Montană înseamnă chioşcurile pe care a dat ordin să le demoleze peste noapte?*”; „*Banditii ne vor dărâma casele numai trecând peste cadavrele noastre.*”; „*Vrea Băsescu şi o crimă a aurului?*”.

Vorbe grele, aspre, spuse la supărare de oameni chinuiți, care se simt amenințați, oameni care îşi apără glia. Cine vrea să-i dez-moştenească sunt duşmanii lor. Pentru că, în clipa în care se dă liber la ceea ce ei numesc crimă, viața lor e încheiată. De-atunci, Roşia Montană devine bulevard al autotrenurilor cu cianură şi dinamită, al drumurilor spre cimitire. Imagini sumbre, care îi apasă dramatic, urmând drumul primei victime a acestui război cumplit, Doamna Moților, profesoara de istorie din Roşia Montană, **Ruxandra Vuzdugan-Manta**. O eroină ucisă de demențialul război declarat unei comunități care se zbate să-şi păstreze demnitatea, chiar dacă viața, prin venirea la Roşia Montană a „**Eurogold**”-ului, i-a fost peste vremuri o perpetuă suferință.

Afacerea „**Gold**” este respinsă de cea mai mare parte a moților. Pentru ei, cianura şi jaful, distrugerea vestigiilor multimile-nare, strămutările preconizate şi presiunile la care sunt supuşi oa-menii din zonă sunt spaime cumplite. Ei cer să fie judecați cei ce-au încheiat înrobitorul „contract”, prin care 80% din aurul româ-nesc este „dăruit” unei companii multinaționale. Practic, gratis, ro-mânilor revenindu-le doar 20 de procente. Le mai rămâne însă şi „dispariția” a cinci munți, mutilați pentru a li se smulge aurul, lacul uriaş cu apă otrăvită cu cianuri tehnologice, holda de steril de la „**Valea Verde**”. Şi peste toate, amintirea unei zone ce aduce în Mileniul III o istorie irecuperabilă, pe care iresponsabili vor s-o ucidă.

Un ministru de la Budapesta, în control la Roşia Montană, în Ardeal?!

Stupefiant! După **Bulevardul „Viktor Orban", Budapesta - Ardeal**, cu liberă trecere pentru acest denigrator al neamului românesc şi incitator, alături de Lászlo Tőkés, la dezmembrarea Statului Național Unitar Român, am fost martori ai unui alt fenomen: a venit ministrul Mediului de la Budapesta, **Miklos Persanyi** să ancheteze la fața locului situația de la Roşia Montană. Să vadă cu ochii lui dacă autoritățile de la Bucureşti mint sau nu, când, interpelate de la Budapesta, au spus că la Roşia Montană n-a început exploatarea aurului, conform Proiectului „**Gold**".

...Era 11 iunie 2004, când ministrul român al Mediului şi Gospodăririi Apelor, **Speranța Ianculescu**, şi cel maghiar, **Miklos Persanyi**, s-au oprit mai întâi la „**Roşiamin**", „fiica" celebrei firme de stat „Minvest", care semnează împovărătoarea alianță cu **Caracatița „Gabriel"** din Canada. Ministrul din Ungaria a vizitat apoi Muzeul Mineritului, a coborât în galeriile romane, după care au urmat întâlnirile cu oameni din Roşia Montană şi cu ziarişti.

Concluzia ministrului ungur? Problemele de mediu au nevoie de soluții exemplare, aliniate perfect legislației de mediu a Uniunii Europene. Fără cianuri, fără poluare, fără bălți de ape acide, fără cratere în loc de munți. Şi a stabilit şi cine va fi „monitorul" oficial: secretarul de stat **Robert Rakics**...

Aventurierii de la „**Gold Corporation**" umblă prin Transilvania să explice oamenilor „binele" pe care îl va aduce românilor Proiectul de la Roşia Montană. Care proiect, de fapt, cei din staff-ul de la Roşia Montană, susțin, ba că nu există încă, ba că se află într-o nouă etapă de... reproiectare. Când l-a luat la puricat Academia Română, n-a mai rămas nimic din el, după care „mercenarii aurului" au început să afirme că, de fapt, el nici nu există. Încă! La fel, au încercat să-l convingă şi pe ministrul **Miklos Persanyi**. Care, „emoționat", „impresionat" şi „binevoitor" față de soarta românilor, dar, mai ales, a ungurilor din preajma Tisei şi a Dunării, s-a angajat să ofere, cu generozitate, asistență din partea experților unguri. Să împărtăşească - pro-

babil! - experiența maghiară în domeniul marilor exploatări auro-argintifere pe care le are, fie în Pustă, fie dincolo de Pustă... „Oficiosul” **Companiei „Gold”** (?!), „***Ziarul de Apuseni***”, condus de Dana Golea, purtătorul de cuvânt al **Caracatiței „Gabriel”** din Ardealul românesc, consemna, vizionar, despre „istorica” vizită a lui **Persanyi**: „*De aceea, vizita ministrului **Miklos Persanyi** ar putea constitui primul pas pentru stabilirea unei punți de legătură directă între autoritățile române, Compania «Roşia Montană Gold Corporation» şi partea ungară*”. Greu de înțeles... Cum adică, „**Roşia Montană Gold Corporation**” este un soi de stat în stat?! Unul interpus între partea română şi partea ungară?!

La Roşia Montană se pune la cale un Cernobîl al României!

Răzvan Givulescu, membru de onoare al Academiei Române: „*Afacerea Roşia Montană este păguboasă pentru unii şi foarte profitabilă pentru alții. Ziare din Apus au denumit Proiectul «**Cernobîlul României**»*”. S-au găsit unii care să laude ditirambic presupusele binefaceri ale megaexploatării preconizate. Case demolate? Fals! „**Gold**” le achiziționează, le conservă şi le renovează. Atât. Iaz cianurat? Simplă bârfă! Da, zic ei, vor folosi cianuri, în contradicție cu prevederile Consiliului Europei, dar vor fi neutralizate aproape total. Apa va fi aproape curată, nepoluată de otrava numită cianură. Digul? Va avea 180 de metri înălțime - cât patru blocuri a câte 11 etaje! -, va fi făcut din pământ de decopertare, în spatele lui acumulându-se 250 milioane de tone de steril cianurat. O dramatică moştenire atât pentru generațiile de azi, cât şi, mai des, pentru cele ce vin. Ca să scoată 300 tone de aur, volumul exploatării este faraonic. Trebuie rase de pe suprafața pământului toate dealurile din jur. Se va căsca un hău înfiorător, iar sterilul se va aşterne peste satul Corna, care va dispărea de pe suprafața pământului. Ce se va întâmpla însă peste 10-15 ani cu zona şi cu oamenii de aici? Se va distruge totul, tot ce e viu şi respiră. O pustiire ce trebuie evitată. Altele trebuie să fie căile dezvoltării. Cele durabile!

În loc de „Post-Festum”...

Avertismentul „Celulei de forţă, Horia, Cloşca şi Crişan”!

15 moţi, proprietari din Roşia Montană, s-au întrunit pe Platoul Românilor din Alba-Iulia, unde au instituit „**Celula de forţă, Horia, Cloşca şi Crişan**”, cu scopul de a lupta împotriva celor ce nesocotesc normele de dezvoltare a Ţării Moţilor, nominalizând **Compania „Roşia Montană Gold Corporation”**, care continuă să cumpere, prin manipulare şi fraudă, ocolind legile româneşti, case şi munţi cu păşuni, dar şi vestigiile arheologice milenare de la Roşia Montană. Apariţia tăbliţelor cu inscripţia **„Proprietate Gold Corporation”** este considerată de această grupare un atentat, un holocaust lent, împins spre strămutări în masă.

„Celula” cere stoparea imediată a Proiectului şi plata unor despăgubiri celor cărora le-au fost produse daune morale şi materiale, prin constrângerea de a-şi înstrăina proprietăţile. Dacă statul român nu va răspunde acestui avertisment, comunicatul „Celulei de forţă” atrage atenţia că se va adresa Tribunalului Internaţional de la Haga, pentru infracţiuni „***Depopularea forţată a Munţilor Apuseni, prin cumpărări mascate, neprevăzute în Convenţiile Internaţionale***”; „***Holocaust împotriva culturii***”; „***Nerespectarea drepturilor moţilor***”. O altă temere a „Celulei de forţă” este maghiarizarea Munţilor Apuseni.

Mesajul-avertisment a fost înaintat **Companiei „Gold Corporation”**, **Parlamentului** şi **preşedintelui României**. Îl semnalăm pentru a se şti că există şi astfel de mesaje dramatice ale unor grupuri de oameni care refuză să accepte asemenea proceduri.

Lăsați-ne!...

La începutul anului 2005, Roşia Montană era un butoi cu pulbere. Din cei peste 4.000 de locuitori, aproape jumătate erau amenințați cu strămutarea sau relocarea. Din 900 de case, cei de la „Eurogold” susțin că au cumpărat 360. Cam 45 la sută. Au anunțat apoi că strategia s-a schimbat: centrul istoric va fi protejat, iar **Piața**, nu va mai fi dinamitată. Va fi păstrată aşa cum e. Şi ca să nu fie deranjat cu nimic, „investitorii” au anunțat că se vor găsi până şi soluții tehnologice prin care să fie oprite atât undele de şoc ale dinamitelor, cât şi norii de praf. Cât despre cianuri, floare la ureche! Pe Valea Roşiei, a Arieşului şi a Ampoiului, va curge lapte şi miere. Nu cianură! Chiar dacă la fiecare tonă de minereu se vor administra 800 de grame de cianură! Adică, în total vreo 200.000 tone... Nici locurile de muncă nu contează. În 2002 erau vreo 900. De ani buni, mina de „stat” s-a închis. Se zice că vor fi în final, când cei de la „Gold” vor măcina cei patru munți, aproape 300. Şi mai susțin că vor rezolva şi şomajul... Scenariu apocaliptic!

Roşia Montană e în prag de dezastru. O crimă pusă la cale de echipa de jaf „Eurogold”. Una care nu prea are nici o legătură cu legile mineritului onest. Pentru cele 300 de tone de aur şi cele peste 1.500 de tone de argint, scopul scuză mijloacele. De-aici marea „dragoste” pentru istoria românilor şi, mai ales, pentru Roşia Montană, străvechea Alburnus Maior, Cetatea romană de salvat.

Planuri diabolice. Jaf ca-n codru. Țară fără câini. Un crater adânc de 800 de metri. Un lac de cianură, suspensie şi apă care va teroriza Apusenii. Şi Ardealul. Şi Ungaria. Şi viața de-a lungul Tisei şi Dunării. Şi Marea Neagră...

Un „Plan” la capătul căruia vor fi doborâte nouă biserici, opt cimitire - cu zecile lor de mii de suflete care îşi dorm somnul de veci

de 2.000 de ani încoace, zeci de case monument-istoric, monumente ale naturii, demne de Patrimoniul UNESCO, vestigii arheologice unice în lume...

...Şi totul pentru un pumn de aur „cerşit” de la o firmă ce-şi are originile prin raiul fiscal al Insulelor Barbados. Acolo unde puşcăriaşul-repuşcăriabil Vasile Timiş – „rebotezat” şi... Frank, spre a-şi desăvârşi mai temeinic jaful pus la cale, a mai înregistrat, în afară de firmele „off-shore” **„Gabriel Resources” Ltd** şi **„Castle Europa” Ltd**, încă cel puțin trei: **„Albion Holdings” Ltd** (înregistrată în Barbados - cu filială la Deva), **„Maracs Holdings” Ltd**, **„Louraine Holdings” Ltd**. Toate controlate de Timiş!

„Caracatița” şi-a întins tentaculele peste tot aurul românesc. Îşi sufocă prada, adunându-şi ultimele puteri. O „afacere” pe care nu vrea s-o scape din gheare. A pus lacăte pe mina românească, veche de 2.000 de ani, care producea 320 kg aur pe an, având asigurat front de lucru pentru cel puțin trei veacuri.

E suferință mare la Roşia Montană. „Spectacol” tragic, regizat de românul Transfug Vasile Franc Timiş, „specialist” şi în negoțul cu stupefiante, îşi are, din păcate, şi „actori” români, între care chiar şi pe şeful statului! O „afacere” despre care ştiu destule, personaje precum **Dan Ioan Popescu**, **Radu Berceanu**, **Traian Băsescu**, **Bogdan Baltazar**, **Mugur Isărescu**, **Adrian Videanu** şi nu doar ei!

Asta da... „dezvoltare durabilă”! Punct. Virgula trebuie s-o aşeze, unde trebuie, autoritățile statale care şi-au mai păstrat un dram de verticalitate, salvând țara de la Marele Jaf!

Cuprins